

سینا

۲۳

خشونت جنسی و جنسیتی
فرهنگ واژگان
از الف تای

فدراسیون بین‌المللی جامعه‌های حقوق بشر (FIDH)
برگردان فارسی: خلیل رستم‌خانی

انتشارات آرمان شهر
بهار ۱۴۰۰

خشونت جنسی و جنسیتی
فرهنگ واژگان از
الف تا ی

فدراسیون بین‌المللی جامعه‌های حقوق بشر (FIDH)

برگردان فارسی: خلیل رستم‌خانی

نظرات مطرح شده در این کتاب الزاما خواست و مشی آرمان شهر نیست.

ایمیل: armanshahrfoundation.openasia@gmail.com

وبسایت: <http://openasia.org>

سیاست نامه ۲۳

خشونت جنسی و جنسیتی: فرهنگ واژگان از الف تا ی

فدراسیون بین‌المللی جامعه‌های حقوق بشر (FIDH)

به ابتکار گیسو جهانگیری

برگردان فارسی و ویراستار: خلیل رستم‌خانی

بازخوانی: شورانگیز داداشی

برگ‌آرایی: روح الامین امینی

انتشارات آرمان شهر

نسخه دیجیتال:

<https://openasia.org/item/category/journals/politis-asia/>

چاپ اول: بهار ۱۴۰۰

شماره‌گان: ۵۰۰

حق چاپ محفوظ و مخصوص ناشر است!

مسئولیت انتشار این کتاب به عهده انتشارات آرمان شهر و مسئولیت

محتوای مطالب به عهده نویسنده یا نویسندگان است.

فهرست

مقدمه.....	۱۰
الف.....	۱۶
آزمایش بکارت.....	۱۷
آسیب روحی (اختلال روحی - روانی).....	۱۸
احتیاط لازم.....	۲۰
ارضا (جنسی).....	۲۲
ازدواج.....	۲۳
اساسنامه رُم (اساسنامه دادگاه بین المللی جزایی).....	۲۸
استثمار (جنسی).....	۳۰
استقلال (شخصی).....	۳۱
اصل «صدمه زنید».....	۳۳
اعمال، رفتارها و مجازات های ظالمانه، غیر انسانی یا تحقیر آمیز.....	۳۴
افسانه ها و کلیشه ها (جنسیتی).....	۳۶
اقدام های حمایتی (برای قربانیان و شاهدان).....	۳۸

ب ۶۲

بارداری اجباری ۶۳

بازمانده ۶۴

بدنام‌سازی ۶۵

برده‌داری (جنسی) ۶۶

برهنگی اجباری ۶۹

پ ۷۸

پاسخ‌گویی / تعیین مسئولیت ۷۹

پیشگیری اجباری از بارداری ۸۰

ت ۸۶

تجاوز ۸۷

ج ۹۴

جبران (جبران حقوقی؛ غرامت) ۹۵

جرایم جنسی ۹۹

جنایت‌های جنگی ۱۰۰

جنایت‌های ضد بشریت ۱۰۲

جنسیت ۱۰۴

چ ۱۱۸

چند همسری ۱۱۹

ح	.....	۱۲۴
	حقوق بشر	..... ۱۲۵
	حقوق بین‌المللی بشردوستانه	..... ۱۲۷
	حقوق بین‌المللی جزایی	..... ۱۲۹
	حقوق تولیدمثل	..... ۱۳۰
	حقوق زنان	..... ۱۳۳
	حقوق گرایش جنسی و هویت جنسیتی	..... ۱۳۴
خ	.....	۱۴۸
	خشونت جنسی	..... ۱۴۹
	خشونت خانگی	..... ۱۵۱
	خشونت و تبعیض مبتنی بر جنسیت	..... ۱۵۲
د	.....	۱۶۲
	درگیری مسلحانه	..... ۱۶۳
ر	.....	۱۶۸
	رازداری	..... ۱۶۹
	رضایت (آگاهانه)	..... ۱۷۱
	رضایت برای فعالیت جنسی	..... ۱۷۳
ز	.....	۱۸۲
	زن‌کشی	..... ۱۸۳

- س ۱۹۲
- سربازگیری کودکان (کودک‌سربازان) ۱۹۳
- سقط جنین ۱۹۴
- سلاح جنگ (خشونت جنسی به‌عنوان) ۱۹۷
- سوگیری جنسیتی ۱۹۷
- سیاست عدم تحمل مطلق ۱۹۹
- ش ۲۱۰
- شرایط تشدیدکننده ۲۱۱
- شکنجه ۲۱۲
- شواهد و مدارک (غیرقابل استناد) ۲۱۵
- ص ۲۲۲
- صلاحیت قضایی جهانی ۲۲۳
- ع ۲۲۶
- عدالت انتقالی ۲۲۷
- عقیم‌سازی اجباری ۲۲۸
- ف ۲۳۶
- فحش‌ای اجباری ۲۳۷
- ق ۲۴۰
- قاچاق (انسان / جنسی) ۲۴۱
- قربانی ۲۴۲

۲۴۳..... قربانی را مقصر دانستن

۲۴۴..... قربانی محور (رویکرد)

۲۵۴..... ک

۲۵۵..... کودک‌آزاری

۲۶۰..... م

۲۶۱..... مثله کردن اندام‌های تناسلی

۲۶۳..... مسئولیت (شکل‌های مختلف)

۲۶۵..... مصونیت از مجازات

۲۷۶..... ن

۲۷۷..... نسل‌کشی

۲۸۲..... پیوست: معاهده‌های مربوطه بین‌المللی و منطقه‌ای

واژه‌های اختصاری

کمیسیون حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا (ACHPR)
کنوانسیون ضد شکنجه و دیگر رفتارها یا مجازات‌های ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز (CAT)
کمیته ضد شکنجه (کمیته CAT)
کنوانسیون رفع کلیه شکل‌های تبعیض علیه زنان (CEDAW)
کمیته رفع کلیه شکل‌های تبعیض علیه زنان (کمیته CEDAW)
کمیته حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی (CESCR)
کنوانسیون حقوق کودک (CRC)
کمیته حقوق کودک (کمیته CRC)
دادگاه حقوق بشر اروپا (ECtHR)
کمیته حقوق بشر (HRC)
اقلیت‌های جنسی (ال جی بی تی آی کیو+) (LGBTIQ+)
کمیسیون حقوق بشر قاره آمریکا (IACHR)
دادگاه حقوق بشر قاره آمریکا (IACtHR)
دادگاه بین‌المللی جزایی (دادگاه بین‌المللی کیفری) (ICC)

کمیته بین‌المللی صلیب سرخ (ICRC)
دادگاه بین‌المللی جزایی برای رواندا (ICTR)
دادگاه بین‌المللی جزایی برای یوگسلاوی سابق (ICTY)
دفتر کمیسر عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد (OHCHR)
پروتکل بین‌المللی مستندسازی و تحقیقات درباره خشونت جنسی در درگیری (PSVI Protocol)
آئین دادرسی و شواهد و مدارک (RPE)
دادگاه ویژه سیرا لئون (SCSL)
جرائم جنسی و جنسیتی / مبتنی بر جنسیت (SGBC)
خشونت جنسی و جنسیتی / مبتنی بر جنسیت (SGBV)
برنامه توسعه سازمان ملل متحد (UNDP)
سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی سازمان ملل متحد (یونسکو) (UNESCO)
صندوق جمعیت سازمان ملل متحد (UNFPA)
مجمع عمومی سازمان ملل متحد (UNGA)
کمیسر عالی آوارگان سازمان ملل متحد (UNHCR)
صندوق کودکان سازمان ملل متحد (یونیسف) (UNICEF)
دفتر مواد مخدر و جرائم سازمان ملل متحد (UNODC)
شورای امنیت سازمان ملل متحد (UNSC)
نهاد برابری جنسیتی و توان‌مندسازی زنان سازمان ملل متحد (نهاد زنان سازمان ملل) (UN Women)
سازمان جهانی بهداشت (WHO)

مقدمه

مقدمه

خشونت جنسی و جنسیتی در سراسر جهان رایج است. این سلاحی است که در همه جنگ‌ها و در زمان ناآرامی و درگیری مورد استفاده قرار می‌گیرد و در زمان صلح در تمام کشورهای جهان اغلب در پشت درهای بسته رخ می‌دهد. با این حال، این خشونت مدت طولانی ناشناخته مانده و مسئله‌ای حاشیه‌ای محسوب شده است. عدم توجه بسیار ضروری به این خشونت پایان دادن به آن را مشکل کرده است. مستندسازی، تحقیق و پیگرد قانونی جرم‌ها و تعدی‌های جنسی و جنسیتی همچنان در سطح نازلی انجام می‌شود. اکثریت قاطع مرتکبان آن از مصونیت از مجازات برخوردار هستند و قربانیان هیچ‌گونه جبرانی دریافت نمی‌کنند.

خشونت جنسی و جنسیتی پیچیده است، زیرا به طور مستقیم با سازوکار و هنجارهای قدرت اجتماعی و سیاسی مانند نابرابری جنس‌ها، مردسالاری، تبعیض‌های دیرینه، تصور غلط، افسانه‌ها

و کلیشه‌های همراه آنها پیوند خورده است؛ و این هنجارها همچنان وجود دارند و شمال تا جنوب جهان را فرا گرفته‌اند. این وضع اغلب منجر به خشونت جنسی و جنسیتی و «صرفاً به‌عنوان موضوعی زنانه» و جرمی «کم‌اهمیت» یا جرمی تلقی می‌شود که «شناسایی و پیگرد قانونی» آن دشوار است. به این ترتیب، جنایت‌ها و تعدی‌های جنسی و جنسیتی به‌طور عمده بدون مجازات می‌مانند. علاوه بر این، با اینکه موازین حقوقی بین‌المللی و منطقه‌ای وجود دارند، این موازین اغلب به اجرا در نمی‌آیند یا فقط به‌میزان ناکافی در سطح داخلی به اجرا در می‌آیند. سوءتفاهم، کاربرد اشتباه یا ناآگاهی از تعریف‌های اصلی حقوقی یا معیارها و اصول اساسی همچنان در میان فعالان رایج است. این به نوبه خود به افزایش قابل توجه مانع‌ها بر سر راه پاسخ‌گویی و عدالت انجامیده و به کاربرد رویه‌های مضر و غیراخلاقی نسبت به قربانیان و شاهدان کمک کرده است.

وضع به آرامی در حال تغییر است. به نظر می‌رسد که سرانجام بدبختی قربانیان و بازماندگان خشونت جنسی و جنسیتی به‌طور فزاینده‌ای به رسمیت شناخته می‌شود و از جمله دولت‌ها و سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی برای توجه به آن اقدام می‌کنند. این به‌طور عمده به دلیل سخت‌کوشی مدافعان حقوق بشر، فمینیست‌ها، جنبش‌های قربانیان، مدافعان حقوق جنسیتی، فعالان عمومی و دانشگاهیان است. امروزه پیشگیری از خشونت جنسی و جنسیتی، پیگرد قانونی آن و عرضه غرامت به قربانیان آن بخشی از گفتمان جهانی مبارزه با مصونیت از مجازات است. سازمان‌های جامعه مدنی در سراسر جهان، در سطح محلی، ملی و بین‌المللی، پاسخ‌هایی را برای مقابله با جرائم و تعدی‌های

جنسی و جنسیتی تدوین کرده‌اند. عاملان دیگر، از جمله رسانه‌ها، دانشگاهیان یا خدمات‌دهندگان نیز به‌طور فزاینده‌ای با قربانیان و شاهدان این جنایت‌ها در ارتباط قرار گرفته‌اند. تعدد و گوناگونی عاملانی که در این زمینه فعالیت می‌کنند درک دقیق و استفاده از واژگان مناسب در مورد خشونت جنسی و جنسیتی را ضروری می‌کند. ضروری است که استفاده از واژه‌ها، مفهوم‌ها و اصطلاح‌ها، یعنی زبان مورد کاربرد برای گفت‌وگو درباره این مسئله اغلب پیچیده، بیان تجربه‌های قربانیان و بازماندگان و بر معیارهایی بین‌المللی استوار باشد که ما همه سخت برای دست یافتن به آن‌ها کوشیده‌ایم.

فدراسیون بین‌المللی جامعه‌های حقوق بشر (FIDH) بر پایه ارتباط با فعالان پرشمار در جنبش ریشه‌کن کردن خشونت جنسی و جنسیتی تصمیم گرفت این فرهنگ واژگان را تهیه کند تا حداقلی از تعریف‌های اساسی را که آشنایی فعالان با آن‌ها در هنگام فعالیت در زمینه جنایت‌ها یا تعدی‌های جنسی و جنسیتی و ارتباط با قربانیان و شاهدان این جنایت‌ها ضروری است شناسایی و تشریح کند. این فرهنگ ماهیتاً تحلیلی جامع از این واژه‌ها را به دست نمی‌دهد و تمام واژه‌ها و معیارهای مربوط به این موضوع را دربر نمی‌گیرد. با این حال، امیدواریم که نقطه شروعی را برای توضیح واژه‌های اساسی، حقوق، معیارها و مفاهیم دیگری را به دست دهد که اغلب ناشناخته، مورد سوءتفاهم یا استفاده غلط هستند. این فرهنگ بر اساس استانداردهای بین‌المللی موجود تنظیم شده است تا در سطح جهانی قابل استفاده باشد، حتی اگر برخی از کشورها تعریف‌های متفاوتی را به کار برند یا از رویکردهای متفاوتی پیروی کنند. کسانی که مایل باشند درباره

هر یک از موضوع‌های مطرح شده در اینجا عمیق‌تر مطالعه کنند، منابع مرجع زیادی برای این کار خواهند یافت.

خواننده ممکن است با بسیاری از اصطلاح‌های ذکر شده آشنا باشد، اما این فرهنگ در پی کمک به تصحیح تصویرهای غلط معمول و تاکید بر رویه حقوقی و یا پیشرفت‌های مهم در همه نقاط جهان است. در سطحی گسترده‌تر، این فرهنگ به تکوین زبان مشترک درباره خشونت‌ها و جرائم جنسی و جنسیتی و ایجاد بستر منسجم برای مقابله جامعه مدنی، دولت‌ها، نهادهای قضایی و دیگر عاملان با این تعدی‌ها و جرائم، کمک می‌کند.

هدف این فرهنگ ساده و کاربردی با گردآوری اطلاعات مربوط به واژه‌های کلیدی و همچنین ارائه پیش زمینه و توضیح مختصر برای هر واژه، پشتیبانی از فعالیت روزانه فعالان در زمینه خشونت جنسی و جنسیتی در کلیه زمینه‌ها است. هم‌چنان‌که در سراسر این فرهنگ تاکید شده است، از آن باید در ارتباط با سایر اسناد مربوط که در طول سال‌ها تدوین شده‌اند، استفاده کرد. این فرهنگ به چند زبان از جمله انگلیسی، اسپانیایی، فرانسوی، عربی و فارسی منتشر می‌شود.

مقابله با خشونت جنسی و جنسیتی از فعالیت‌های بنیادی فدراسیون بین‌المللی جامعه‌های حقوق بشر و جنبش آن با بیش از ۱۹۰ سازمان عضو در بیش از ۱۱۰ کشور جهان است. این فرهنگ یکی از ابتکارهای بسیار و در ادامه کارهایی است که فدراسیون در این باره انجام داده است.

این فرهنگ را دکتر دورین یانتا (Dorine Llanta)، کارمند برنامه فدراسیون، زیر نظر یورگن شور (Jürgen Schurr)، رئیس موقت دفتر عدالت بین‌المللی فدراسیون، و امل نصر

(Amal Nassar)، نماینده دائم فدراسیون در دادگاه بین‌المللی جزایی نوشته است. این فرهنگ با راهنمایی گیسو جهانگیری، نایب رئیس فدراسیون و رئیس اجرایی بنیاد آرمانشهر/OPEN ASIA تدوین و اجرا شده و از کمک‌های چشمگیر پاتریسیا اویگبائرت، معاون عملیات فدراسیون، و ژوستین دووبی، کارمند بخش زنان فدراسیون، بهره‌مند بوده است. ژولیا تتر و پروانشر، کارآموز بخش حقوقی فدراسیون و ملیسا آیشهورن، کارآموز بخش عدالت بین‌المللی، در کار تحقیق برای آن کمک کرده‌اند. خلیل رستم‌خانی آن را به فارسی برگردانده است.

الف

آزمایش بکارت

آسیب روحی (اختلال روحی-روانی)

احتیاط لازم

ارضاً (جنسی)

ازدواج

اساسنامه رُم (اساسنامه دادگاه بین المللی جزایی)

استثمار (جنسی)

استقلال (شخصی)

اصل «صدمه نزنید»

اعمال، رفتارها و مجازات‌های ظالمانه، غیر انسانی یا تحقیر آمیز

افسانه‌ها و کلیشه‌ها (جنسیتی)

اقدام‌های حمایتی (برای قربانیان و شاهدان)

آزمایش بکارت

VIRGINITY TESTING

آزمایش بکارت با هدف تعیین اینکه یک دختر هنوز باکره است انجام می‌شود. این کار در بسیاری از کشورها، و اغلب به زور، در شرایط مختلفی از جمله در بازداشتگاه‌ها انجام می‌شود؛^۱ در مورد زنانی که ادعا می‌کنند مورد تجاوز واقع شده‌اند؛ در مورد زنانی که در شرف ازدواج هستند؛^۲ در مورد زنانی که مسئولان به فحشا متهم می‌کنند؛ و به‌عنوان بخشی از سیاست‌های عمومی یا اجتماعی برای کنترل تمایل جنسی. آزمایش بکارت، خشونت جنسی و جنسیتی^۳ و نقض حقوق زنان و دختران است. این عملی تحقیرآمیز است که آسیب روحی می‌رساند و می‌تواند تأثیر مخرب جدی بر سلامت جسمی و روانی زنان و دختران بگذارد.^۴ متداول‌ترین آزمایش بکارت همان آزمایش «دو انگشت» است.^۵ این آزمایش هنوز هم در کشورهای مختلف به‌منظور تشخیص بکر بودن یا نبودن زنان انجام می‌شود، بر این اساس که پرده بکارت وجود دارد یا خیر و اینکه زن، با توجه به اندازه و کشش واژن او،^۶ رابطه جنسی دارد یا خیر. بر اساس حقوق بین‌المللی حقوق بشر، «معاینه واژن با انگشت» می‌تواند برابر با تجاوز جنسی باشد.^۷

آزمایش بکارت در برخی از کشورها روی قربانیان تجاوز صورت می‌گیرد، ظاهراً برای تعیین اینکه تجاوز رخ داده است یا خیر. این نتایج پس از آن در دادگاه مورد استفاده قرار می‌گیرد، بیشتر علیه قربانی و برای اینکه بر اساس رفتار جنسی^۸ مورد ادعا درباره وی، او را بی‌اعتبار کنند. در واقع، با توجه به این تفسیر زیان‌بار و سکسیستی، در صورتی که آزمایش بکارت ظاهراً ثابت کند که

قربانی از نظر جنسی فعال و «ناپاک» است، ممکن است این گونه تلقی شود که او در رابطه جنسی رضایت داشته است. در سال ۲۰۱۸، چندین نهاد سازمان ملل متحد خواستار ممنوعیت این کار شدند و تأکید کردند که این آزمایش «غیرعلمی» است.^۹ بنا به اعلام سازمان ملل متحد، دفتر کمیساریای عالی حقوق بشر و سازمان جهانی بهداشت آزمایش بکارت فاقد کاربری پزشکی است، عواقب زیان‌بار دارد و شمار زیادی از حقوق بشر را نقض می‌کند، مانند حق حریم خصوصی و سلامت جسمی در بالاترین استاندارد دستیابی به سلامت، حق محافظت علیه تبعیض بر اساس جنسیت، حق زندگی، حق رها بودن از شکنجه و رفتارهای ظالمانه، غیرانسانی و تحقیرآمیز و حقوق کودکان.^{۱۰} «گروه مستقل کارشناسان پزشکی قانونی» معتقد است که معاینه بکارت نه تنها از نظر پزشکی غیر قابل اعتماد و ذاتاً تبعیض‌آمیز است، بلکه در مواردی که «به زور انجام شود، رفتار ظالمانه، غیرانسانی و تحقیرآمیز است و بستگی به شرایط فردی ممکن است شکنجه باشد».^{۱۱}

مرتبط با این بخش: شواهد و مدارک (غیرقابل استناد)

آسیب روحی (اختلال روحی - روانی)

TRAUMA (PSYCHO-TRAUMATIC DISORDER)

اصطلاح «تراوما» (TRAUMA) به آسیب جسمی یا روحی مربوط می‌شود که ناشی از تجربه‌ای بسیار منفی است، تجربه‌ای که گاهی «تجربه آسیب‌زا»^{۱۲} توصیف می‌شود. این آسیب، بسته به موارد زیر به شکل‌های مختلفی در می‌آید: شخص مورد نظر؛

محیط اجتماعی و حمایت از آن‌ها، شرایط روانشناختی قبلی، از جمله افسردگی یا اضطراب، تجربه‌های گذشته زندگی و خود تجربه آسیب‌زا که منشا آسیب روحی است. آسیب می‌تواند فردی و جمعی باشد.^{۱۳}

اختلال‌های روحی - روانی پیامدهای جهان‌شمول خشونت جنسی هستند و از سازوکارهای عصبی - بیولوژیکی و بقای روانی در واکنش به استرس (گسستگی «اثر بهت»)^{۱۴} شدید ناشی می‌شود. این سازوکارهای بقا نه تنها به پیامدهای روانشناختی، بلکه به آسیب عصبی نیز منجر می‌شود که می‌تواند منجر به اختلال جدی در مدارهای عاطفی و حافظه (حافظه آسیب‌دیده، فراموشی ناشی از آسیب روحی)^{۱۵} شود. متخصصان و فعالان گاهی «سندرم آسیب روحی از تجاوز جنسی»^{۱۶} را مطرح می‌کنند.

عواقب ناشی از آسیب روحی در افراد مختلف متفاوت است، اما اغلب شامل تأثیر ماندگار بر سلامت جسمی، روانی، جنسی و تولیدمثل قربانیان در کوتاه مدت، میان مدت یا بلند مدت می‌شود.^{۱۷} به‌عنوان مثال، پژوهش‌های بین‌المللی نشان داده است که اختلال‌های روحی - روانی می‌تواند از طریق «اختلال‌های اضطراب‌آور، افسردگی، اختلال در خواب، اختلال‌های شناختی، اختلال در خوردن، اعتیاد»^{۱۸} تأثیر عمده‌ای بر سلامت روانی قربانیان خشونت جنسی داشته باشد. این بیماری همچنین از طریق اختلال‌های مربوط به «استرس و استراتژی‌های زنده ماندن، بیماری‌های قلبی عروقی و تنفسی، قند، چاقی، صرع، اختلال‌های ایمنی، اختلال‌های زنانه، بیماری‌های انتقالی از طریق ارتباط جنسی، اختلال‌های گوارشی، خستگی و درد

مزمّن»^{۱۹} بر سلامت جسمی تأثیر می‌گذارد. به‌علاوه، آسیب روحی ممکن است عواقب جدی برای زندگی عاطفی، اجتماعی، حرفه‌ای، فرهنگی، آموزشی و جنسی قربانیان داشته باشد.^{۲۰} بدون مراقبت و پشتیبانی کافی، اختلال‌های آسیب روحی ممکن است سال‌ها، دهه‌ها و حتی یک عمر ادامه داشته باشند.

تجربه‌های آسیب روحی می‌تواند فراتر از فرد قربانی برود و کل جامعه را تحت تأثیر قرار دهد. همچنان که دبیرکل سازمان ملل متحد به نقل از یافته‌های کمیسیون حقوق بشر در سودان جنوبی تأکید کرد، «خشونت جنسی چنان رایج شده است که زنان و دختران «به‌طور جمعی» آسیب دیده‌اند.»^{۲۱}

آسیب‌های مرتبط با خشونت جنسی اغلب به تجربه آسیب روحی محدود نمی‌شود بلکه غالباً در اثر ننگ و طرد اجتماعی که قربانیان ممکن است تجربه کنند تشدید می‌شود.^{۲۲}

رواج آسیب روحی در میان قربانیان و بازماندگان خشونت جنسی و جنسیتی و خطرهای ناشی از آسیب روحی دوباره ضروری می‌سازد که کلیه فعالان مرتبط با قربانیان و بازماندگان در مورد نحوه فعالیت با توجه به اصل «صدمه نزنید» به‌طور مشخص در زمینه خشونت جنسی و جنسیتی آموزش کافی ببینند.^{۲۳} مرتبط با این بخش: شرایط تشدیدکننده، رازداری، اصل «صدمه نزنید»

احتیاط لازم

DUE DILIGENCE

براساس حقوق بین‌المللی، دولت‌ها - چه از طریق مقام‌های رسمی و چه اشخاص خصوصی - نسبت به قربانیان احتمالی و

واقعی پیش و پس از وقوع خشونت جنسی و جنسیتی، وظایفی دارند. به طور مشخص، اصل احتیاط لازم دولت‌ها را ملزم به اتخاذ تدبیرهایی برای جلوگیری از خشونت جنسی و جنسیتی، محافظت در برابر آن و مجازات ارتکاب آن و ارائه جبران به قربانیان می‌کند. به‌عنوان مثال، این امر می‌تواند تصویب قانون جرم‌انگاری و ایجاد چارچوب‌های نهادی برای اجرای قانون را در بر بگیرد. عدم اتخاذ چنین اقدام‌هایی نقض تعهدات دولت‌ها است.^{۲۴} کمیته سازمان ملل متحد برای رفع تبعیض علیه زنان (کمیته CEDAW) در سال ۲۰۱۷ اظهار کرد که «قصور یک دولت عضو از انجام کلیه اقدام‌های مناسب برای جلوگیری از اعمال خشونت جنسیتی علیه زنان در مواردی که دولت مردان از خطر چنین خشونت‌هایی آگاه هستند یا باید آگاه باشند یا قصور از تحقیق، پیگرد قانونی و مجازات مرتکبان، و عرضه غرامت به قربانیان/بازماندگان این‌گونه اعمال، اجازه ضمنی به ارتکاب اعمال خشونت جنسیتی علیه زنان می‌دهد یا آن را تشویق می‌کند. چنین قصورها یا اهمال‌هایی نقض حقوق بشر است.»^{۲۵} دولت‌ها باید احتیاط لازم را در رفتار یا کردار خود به‌کارگیرند و کلیه اقدام‌های لازم و معقول را برای جلوگیری از خشونت جنسی و جنسیتی و مجازات آن انجام دهند، اما ملزم به دستیابی به یک نتیجه مشخص نیستند.^{۲۶} اصل احتیاط لازم در زمان صلح و نیز درگیری مسلحانه رعایت می‌شود. بنا به اعلام کمیته CEDAW، «تعهدات دولت‌های عضو در هنگام درگیری یا وضعیت اضطراری بدون تبعیض بین شهروندان و غیرشهروندان در قلمرو آن‌ها یا قلمرو مورد کنترل مؤثر آن‌ها - حتی اگر در قلمرو دولت عضو واقع نباشد - همچنان اعمال می‌شود.»^{۲۷} کمیسیون حقوق بشر

و حقوق مردم آفریقا، در پرونده‌ای مربوط به تعدی‌های گسترده در دارفور در سودان، از جمله خشونت جنسی و جنسیتی، به این تشخیص رسید که «کشورهای عضو منشور آفریقا [موظف هستند] همیشه به حقوق بشر و حقوق مردم از جمله در زمان درگیری مسلحانه احترام بگذارند.»^{۲۸} این بدان معناست که وجود درگیری‌ها، ناآرامی‌ها یا بحران‌های دیگر دولت‌ها را از تعهد خود به انجام اقدام‌هایی مؤثر برای پیشگیری از خشونت جنسی و جنسیتی و واکنش به آن رها نمی‌کند.

ارضای (جنسی)

GRATIFICATION (SEXUAL)

ارضای به معنی احساس لذت و رضایت است.^{۲۹} این حالت در زمینه‌های مختلف به‌ویژه در رابطه با فعالیت‌های جنسی رخ می‌دهد. فعالیت جنسی، با خود شخص یا بین دو یا چند نفر، در صورت رضایت همگی، می‌تواند ارضای جنسی را برای افراد مشارکت‌کننده در پی داشته باشد و قصد نیز همین است.^{۳۰} با این حال، اگرچه رابطه جنسی اجباری/قهری ممکن است به ارضای جنسی مجرم منجر بشود، «هدف اصلی از آن اغلب ابراز قدرت و تسلط بر فرد مورد حمله است.»^{۳۱} از این رو، وجود ارضای جنسی یا قصد رسیدن به ارضای جنسی را نباید برای بررسی وقوع خشونت جنسی در نظر گرفت. برای توصیف خشونت جنسی ماهیت «جنسی» خشونت به معنای وجود لزوم لذت بردن نیست، درحالی‌که در فعالیت جنسی توافقی چنین است.^{۳۲} علاوه بر این، ارضای جنسی همچنین ممکن است از احساس قدرت بر قربانی و نه‌تنها از ماهیت جنسی عمل ناشی

شود.

مرتبط با این بخش: شواهد و مدارک (غیرقابل استناد)

ازدواج

MARRIAGE

ازدواج رابطه‌ای است که قانون بین دو شخص از هر جنسیتی که به این پیوند رضایت داده باشند، به رسمیت شناخته است.^{۳۳}

ازدواج‌های کودکان، زودهنگام و اجباری

CHILD, EARLY and FORCED MARRIAGES

ازدواج اجباری هنگامی رخ می‌دهد که حداقل یکی از طرفین به‌طور کامل، آزادانه و واقعی به این پیوند حقوقی^{۳۴} رضایت نداده یا نمی‌تواند به آن پایان دهد، «از جمله در نتیجه اجبار و فشارهای شدید اجتماعی یا خانوادگی.»^{۳۵} شکل‌های متفاوت زیادی از ازدواج اجباری وجود دارد، از جمله ازدواجی که همسر، پدر و مادر، خانواده یا جامعه محلی^{۳۶} اجبار کنند. ازدواج اجباری همچنین در شرایطی اتفاق می‌افتد که قانون‌ها یا رویه‌های داخلی متجاوز را مجاز یا ترغیب به ازدواج با قربانی، معمولاً با رضایت خانواده وی، برای فرار از مجازات‌های کیفری می‌کند.^{۳۷}

ازدواج کودکان و ازدواج زودهنگام هر دو در شرایطی رخ می‌دهند که حداقل یکی از طرفین کودک زیر هجده سال است.^{۳۸} ازدواج زودهنگام همچنین به مواردی اشاره دارد که در آن سن قانونی در چارچوب حقوقی داخلی زیر هجده سال است^{۳۹} و همچنین وقتی شخصی بالای هجده سال سن دارد اما به نظر نمی‌رسد به علت «سطح رشد جسمی، عاطفی، جنسی و روانی - اجتماعی یا

سالانه حداقل

۱۵۰۰۰۰۰۰۰۰

دختر در معرض ازدواج اجباری قرار
می‌گیرند.

منبع: دفتر کمیسیون عالی حقوق بشر، توصیه‌هایی برای اقدام

علیه ازدواج کودکان و ازدواج اجباری، ۲۰۱۷

<https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/WRGS/CEFM/RecommendationsForActionEbook.pdf>

نداشتن اطلاعات در مورد گزینه‌های زندگی فرد»^{۴۰} بتواند آگاهانه رضایت بدهد. ازدواج‌های کودکان و زودهنگام به‌عنوان ازدواج اجباری^{۴۱} توصیف می‌شوند زیرا کودکان از نظر حقوقی قادر به دادن رضایت برای ورود به چنین پیوندی تلقی نمی‌شوند.^{۴۲}

خطر ازدواج‌های کودکان، زودهنگام و اجباری (CEFM) یا افزایش این خطر ناشی از عوامل بی‌شماری است. این عوامل ممکن است ترکیبی یا متداخل باشند، از جمله در موارد زیر:
- فقر، به‌ویژه هنگامی که پول و یا کالا در ازای ازدواج عرضه می‌شود. با این کار ازدواج راهی برای کمک به تامین نیازهای بقیه اعضای خانواده است؛^{۴۳}

- دیگر عوامل اقتصادی - اجتماعی، از جمله زمانی که ازدواج‌های کودکان، زودهنگام و اجباری به خانواده‌ها یا طایفه‌ها امکان ایجاد اتحاد، تقویت همبستگی و پیوند بین گروه‌ها یا حفظ حقوق مالکیت و وراثت را می‌دهد.

- قانون‌ها و رویه‌ها و مقررات ناکافی و زیان‌بار عرفی، سنتی، مذهبی یا قبیله‌ای؛^{۴۴}

- نیاز به محافظت و امنیت، در بسیاری موارد با این ایده که ازدواج‌های کودکان، زودهنگام و اجباری «به نفع دختر» است، به‌ویژه در مناطقی که دختران در معرض خطر آزار و اذیت و تعرض جسمی یا جنسی^{۴۵} قرار دارند و در درگیری‌ها و شرایط اضطراری انسانی؛^{۴۶}

- مهاجرت؛^{۴۷}
- به‌اصطلاح غرور و آبروی خانواده، از جمله مقابله با تجاوز

جنسی یا عواقب حاملگی خارج از ازدواج؛
- عدم آموزش و حساسیت‌برانگیزی.^{۴۸}

گرچه ازدواج‌های کودکان، زودهنگام و اجباری بر همه جنس‌ها تأثیر می‌گذارد، این رویه به‌ویژه علیه زنان و دختران بسیار رایج است و در اساس با ارزش‌های ریشه‌دار مردسالارانه و هنجارهای جنسیتی، نابرابری‌ها، تبعیض و کلیشه‌ها پیوند دارد. به نظر سازمان ملل متحد، «دختران به میزان بی‌تناسبی در معرض این رویه قرار دارند: در حدود پنج برابر بیشتر از پسران»^{۴۹} و هر سال حداقل ۱۵ میلیون دختر به ازدواج اجباری تن می‌دهند.^{۵۰} به اعلام یونیسف و صندوق جمعیت سازمان ملل متحد، تا سال ۲۰۳۰، «بیش از ۱۵۰ میلیون دختر دیگر ممکن است قبل از هجدهمین سالگرد تولد خود ازدواج کنند.»^{۵۱}

الف

ازدواج‌های کودکان، زودهنگام و اجباری نوعی خشونت جنسی و جنسیتی است که منجر به افزایش اعمال خشونت جسمی، روانی، جنسی و اقتصادی و تبعیض می‌شود.^{۵۲} به‌عنوان مثال، ازدواج‌های کودکان، زودهنگام و اجباری تقریباً به‌طور مستقیم منجر به خشونت جنسی، به‌ویژه تجاوز در زناشویی و احتمالاً بارداری اجباری یا زودهنگام می‌شود. این ازدواج‌ها همچنین ممکن است از برده‌داری جنسی ناشی یا منجر به آن شود.^{۵۳} ازدواج‌های کودکان، زودهنگام و اجباری همچنین مانع از این می‌شود که شخص زیر اجبار، یعنی به‌طور عمده زنان و دختران، در مورد جنبه‌های اصلی زندگی خود مانند تحصیل، کار، بهداشت، داشتن فرزند، تمایل جنسی و یا تعامل‌های اجتماعی^{۵۴} آزادانه انتخاب کنند و منجر به نقض بسیاری از حقوق اساسی

می‌شود.

ازدواج‌های موقت

TEMPORARY MARRIAGES

ازدواج موقت، همچنین به‌عنوان «ازدواج قراردادی»، «ازدواج تابستانی»،^{۵۵} «ازدواج متعه» («ازدواج برای لذت»)^{۵۶} یا «ازدواج توریستی»^{۵۷} خوانده می‌شود و به شرایطی گفته می‌شود که خانواده یکی از اعضای خانواده، به‌ویژه یکی از دختران را برای درآمد مالی در یک ازدواج کوتاه مدت به فروش می‌رساند.^{۵۸} ازدواج موقت نوعی از ازدواج کودکان و ازدواج اجباری است. این عمل به‌ویژه در کشورهای در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا شناخته شده است، مانند مصر که گفته می‌شود دختران برای ازدواج به مردان ثروتمندی فروخته می‌شوند که در هنگام تعطیلات خود از آن‌ها بهره‌برداری می‌کنند و سپس آن‌ها را به خانواده بر می‌گردانند تا دوباره ازدواج کنند.^{۵۹} بنا بر گزارش‌ها، برخی از دختران حتی پیش از رسیدن به هجده سالگی حدود شصت بار ازدواج کرده‌اند.^{۶۰}

مدت ازدواج بین دختران و گردش‌گران معمولاً بر اساس برنامه سفر بین طرفین مورد توافق قرار می‌گیرد.^{۶۱} در این مدت، دختران را می‌توان مجبور به مسافرت به کشورهای دیگر کرد که در آن‌ها مورد بهره‌برداری و به‌ویژه در معرض فحش‌های اجباری^{۶۲} قرار می‌گیرند یا برای برده‌داری جنسی فروخته می‌شوند.^{۶۳}

ازدواج‌های کودکان، زود هنگام و اجباری در حقوق بین‌المللی ممنوع است. بدین ترتیب، کنوانسیون رضایت به ازدواج، حداقل سن ازدواج و ثبت ازدواج مصوب سال ۱۹۶۴ خاطر نشان می‌کند

که «هیچ ازدواجی را نمی‌توان بدون رضایت کامل و آزاد هر دو طرف به‌طور قانونی انجام داد.»^{۶۴} ازدواج و بنیاد گذاشتن خانواده بر پایه رضایت آزادانه و کامل با حقوق بشر مورد شناسایی در اعلامیه جهانی حقوق بشر و دیگر عهدنامه‌های بین‌المللی^{۶۵} سازگار است.^{۶۶} دولت‌ها موظفند از ازدواج‌های کودکان، زود هنگام و اجباری پیشگیری کنند و آن‌ها را از میان بردارند و عدالت را در مورد مرتکبان آن‌ها به اجرا بگذارند.^{۶۷} این ممنوعیت همچنین در معاهده‌های بین‌المللی و منطقه‌ای منع خشونت در این زمینه مانند استعمار جنسی، قاچاق انسان (از جمله قاچاق جنسی)، فحش‌های اجباری، کودک‌آزاری و خشونت و تبعیض مبتنی بر جنسیت وجود دارد.^{۶۸}

الف

همان‌طور که در رویه حقوقی دادگاه‌های ترکیبی نشان داده شده است، هرگاه عناصر لازم و متناسب موجود باشد، کلیه شکل‌های ازدواج اجباری را می‌توان بر اساس حقوق بین‌المللی جزایی به‌عنوان جنایت ضد بشریت یا «دیگر اقدام‌های غیر انسانی» مورد پیگرد قانونی قرار داد.^{۶۹}

مرتبط با این بخش: رضایت (آگاهانه)، رضایت برای فعالیت جنسی، خشونت و تبعیض مبتنی بر جنسیت، برده‌داری (جنسی)، اعمال، رفتارها و مجازات‌های ظالمانه، غیر انسانی یا تحقیرآمیز، قاچاق (انسان/جنسی)، فحش‌های اجباری، کودک‌آزاری، استعمار (جنسی)

اساسنامه رُم (اساسنامه دادگاه بین‌المللی جزایی) ROME STATUTE (ICC STATUTE)

اساسنامه رُم معاهده تأسیس دادگاه بین‌المللی جزایی (ICC) است. ^{۷۰} در ۱۷ ژوئیه ۱۹۹۸ دولت‌های عضو که می‌خواستند

«به مصونیت از مجازات مرتکبان [مهم‌ترین جنایت‌ها] پایان دهند و از این طریق به پیشگیری از این جنایت‌ها کمک کنند،»^{۷۱} این اساسنامه را تصویب کردند. این اساسنامه در سال ۲۰۰۲ لازم‌الاجرا شد و در زمان حاضر ۱۲۳ کشور این اساسنامه را تصویب کرده‌اند.

اساسنامه رُم با سند همراه آن، یعنی «عناصر جرم» (که جزئیات عناصر تشکیل دهنده هر جرم را شرح می‌دهد)^{۷۲} به‌عنوان یکی از پیشرفته‌ترین ابزارهای تعریف و ممنوعیت خشونت جنسی و جنسیتی به‌عنوان جنایت‌های بین‌المللی محسوب می‌شود.^{۷۳} این اساسنامه تجاوز جنسی، برده‌داری جنسی، فحش‌ای اجباری، بارداری اجباری، عقیم‌سازی اجباری و انواع دیگر خشونت جنسی را به‌عنوان جنایت‌های ضد بشریت^{۷۴} و جنایت‌های جنگی^{۷۵} ذکر کرده است. بر اساس این اساسنامه، نسل‌کشی نیز به‌عنوان نابودی فیزیکی کامل یا بخشی از یک گروه ملی، قومی، نژادی یا مذهبی می‌تواند مورد پیگرد قانونی قرار گیرد.

برای دولت‌های عضو این معاهده، تصویب اساسنامه رُم نه‌تنها به صلاحیت دادگاه بین‌المللی جزایی در مورد جنایت‌هایی که در قلمرو آن‌ها رخ داده یا شهروندان آن‌ها مرتکب شده‌اند^{۷۶} اعتبار داد بلکه آن‌ها را ملزم به اجرای مقررات آن در داخل کشور کرد. این امر به میزان قابل توجهی ظرفیت داخلی را برای تحقیق و پیگرد جرائم بین‌المللی^{۷۷} بنا و تقویت کرده است. به همین ترتیب، مقررات آن برای پیشبرد عدالت جنسیتی در جنبه‌های شکلی، محتوایی و نهادی کمک قابل توجهی به مبارزه علیه مصونیت از مجازات در مورد خشونت‌های جنسی و جنسیتی در

سطح جهان می‌کند.
مرتبط با این بخش: حقوق بین‌المللی جزایی، جنایت‌های جنگی،
جنایت‌های ضد بشریت، نسل‌کشی

استثمار (جنسی)

EXPLOITATION (SEXUAL)

استثمار جنسی به‌عنوان «سوءاستفاده واقعی یا تلاش به سوءاستفاده از موقعیت آسیب‌پذیری، قدرت یا اعتماد برای مقاصد جنسی از جمله، اما بدون قید محدودیت، سودآوری پولی، اجتماعی یا سیاسی از استثمار جنسی شخصی دیگر» تعریف شده است.^{۷۸}

الف

این امر می‌تواند به شکل‌های مختلفی از جمله قاچاق جنسی، فحش‌های اجباری، ازدواج اجباری یا استفاده از عکس‌ها یا فیلم‌های برهنه مستهجن بدون رضایت واقعی شخص تصویر شده رخ دهد.^{۷۹} استثمار جنسی آشکارترین شکل قاچاق انسان است و به‌طور عمده زنان و دختران را هدف قرار می‌دهد.^{۸۰} که بیش از ۷۰ درصد قربانیان این جنایت را تشکیل می‌دهند.^{۸۱} از هر پنج زن قاچاق شده بیش از چهار زن و تقریباً سه دختر از هر چهار دختر قاچاق شده برای مقاصد استثمار جنسی قاچاق می‌شوند.^{۸۲}

اگرچه این امر می‌تواند بدون توجه به سن، جنس، جنسیت، مذهب، فرهنگ، ملیت، قومیت، معلولیت و دیگر دلایل بر کلیه افراد تأثیر بگذارد، استثمار جنسی روشی گسترده است که علیه کودکان استفاده می‌شود.^{۸۳} با پیشرفت در دسترسی جهانی به اینترنت، کودکان نه تنها تحت تأثیر استثمار جسمی قرار می‌گیرند

بلکه در معرض شکل‌های دیگری از استثمار آنلاین مانند ارتباط اینترنتی با کودکان برای برقراری رابطه جنسی، پورنوگرافی آنلاین کودکان یا «اخاذی جنسی» (sextortion)^{۸۴} نیز قرار دارند. این وضع در صورتی پیش می‌آید که کودک ترغیب می‌شود عکس یا ویدئوی بی‌پرده‌ای از خود تهیه کند که بعداً با تهدید به پخش آن، کودک اغلب به‌منظور جنسی و نیز مادی مورد فشار قرار می‌گیرد.^{۸۵} روایت‌هایی که طی چند سال گذشته مورد توجه قرار گرفته است، از استثمار جنسی در کل سیستم سازمان ملل متحد، به‌ویژه کارکنان شاغل در بخش بشردوستانه و صلح‌بانی پرده برداشته است. شماری از این کارکنان از موقعیت قدرت خود برای بهره‌برداری از آسیب‌پذیری مردم یا افراد آسیب‌دیده از جمله با مشارکت در فعالیت جنسی در ازای حمایت، غذا یا خدمات. سوءاستفاده کردند. این روایت‌ها همچنین سوءاستفاده از کودکان را دربر می‌گرفت.^{۸۶} در واکنش به این شکل نگران‌کننده استثمار، سازمان ملل متحد سیاست عدم تحمل مطلق در مورد استثمار جنسی و سوءاستفاده را در کل سیستم سازمان ملل، از جمله نهادها، صندوق‌ها و برنامه‌ها اتخاذ کرد (نگاه کنید در پایین)^{۸۷}.

مرتبط با این بخش: سیاست عدم تحمل مطلق، خشونت جنسی، فحشای اجباری، ازدواج

استقلال (شخصی)

AUTONOMY (PERSONAL)

استقلال شخصی به این معناست که افراد در تصمیم‌گیری در مورد زندگی خود آزاد هستند. این استقلال به معنای توانایی «داشتن دیدگاه‌ها، انتخاب و انجام اقدام‌هایی استوار بر ارزش‌ها

و باورهای شخصی است.^{۸۸}

خشونت جنسیتی، به‌ویژه تعرض جنسی و خشونت خانگی در قالب کنترل شدید توسط یک عضو خانوار، نقض استقلال شخصی قربانیان آن است.^{۸۹} این امر آن‌ها را از حق تصمیم‌گیری در مورد جنبه‌های خصوصی و محرمانه زندگی خود محروم می‌کند، مانند تصمیم به شرکت در عملی با ماهیت جنسی یا تصمیم‌گیری در مورد هر موضوع مربوط به سلامت تولیدمثلی آن‌ها.^{۹۰} نقض استقلال شخص نیز ممکن است به شکل ایجاد محدودیت بر لباس، تحرک، افکار، تصمیم‌های مالی و اداری یا زندگی اجتماعی باشد.^{۹۱}

قانون در همه جوامع استقلال افراد را محدود می‌کند. این امر با لزوم برقراری تعادل بین حقوق فردی و وظایف در قبال جامعه توجیه می‌شود و می‌تواند در قاعده «آزادی یک شخص در جایی به پایان می‌رسد که آزادی دیگری آغاز می‌شود» مجسم شود. استقلال را همچنین می‌توان در شرایط خاص و با توجه به برخی از عوامل مانند سن و توانایی جسمی یا فکری محدود کرد.^{۹۲} با این حال، هنگامی که محدودیت‌ها از این ضرورت فراتر می‌روند، نقض حقوق بشر محسوب می‌شوند. به‌عنوان مثال، قانون‌های ضد سقط جنین نقض حقوق زنان، به‌ویژه حق حریم خصوصی، سلامتی و استقلال بدن آن‌هاست.^{۹۳}

مرتبط با این بخش: سقط جنین، عقیم‌سازی اجباری، مثله کردن اندام‌های تناسلی، ازدواج، خشونت خانگی، خشونت جنسی، رضایت برای فعالیت جنسی، رضایت (آگاهانه)

اصل «صدمه نزنید»

“DO NO HARM” PRINCIPLE

اصل «صدمه نزنید» یک اصل و وظیفه اساسی اخلاقی است که راهنمای هرگونه مداخله بشردوستانه، حقوق بشری یا پاسخ‌گویی و تعیین مسئولیت است. این اصل عاملان مداخله را وادار می‌کند که تأثیر منفی احتمالی اقدام‌های آن‌ها، به‌ویژه بر قربانیان، شاهدان، و مردم تأثیر یافته از آن‌ها را مورد بررسی قرار دهند و به تناسب دست به اقدام‌های لازم برای جلوگیری از چنین آسیب‌هایی یا به حداقل رساندن آن‌ها بزنند.^{۹۴} تجزیه و تحلیل جامعی برای درک کامل تمام پویایی‌های موجود در یک زمینه، با هدف جلوگیری از تشدید درگیری‌های موجود به‌عنوان نتیجه مداخله و اطمینان یافتن از نتایج بهتر و پایدار، باید انجام شود.^{۹۵} اصل «صدمه نزنید» برای هر فعالیتی در مقابله با خشونت جنسی و جنسیتی از اهمیت اساسی برخوردار است. با توجه به آسیب‌های شدید و پایدار جسمی، روحی و سایر آسیب‌های ناشی از خشونت جنسی و جنسیتی به قربانیان و شاهدان، تعامل، واکنش یا حمایت ناکافی بعدی ممکن است باعث صدمه بیشتری شود، خواه از طرف دولت‌مردان، جامعه مدنی یا سازمان‌های بشردوستانه یا رسانه‌ها. علاوه بر این، مداخله برای مقابله با خشونت جنسی و جنسیتی نیاز به ارزیابی دقیق پویایی پیچیده جنسیت در جوامع و جامعه‌های محلی دارد، به‌ویژه در مواردی که قربانیان خشونت جنسی یا خانواده‌های آن‌ها را در معرض هرگونه بدنامی یا پیامدهای زیان‌بار در جامعه قرار می‌دهد.^{۹۶} هنگام ثبت خشونت‌های جنسی و جنسیتی، اصل «صدمه نزنید» احترام به استقلال قربانیان، از جمله فراهم کردن امکان

تصمیم‌گیری آن‌ها را ضروری می‌سازد.^{۹۷} اگرچه برخی از خطرهای اجتناب ناپذیر است،^{۹۸} حداقل اقدام‌های لازم برای رعایت اصل صدمه نزنید از این قرار است: کسب رضایت آگاهانه، انجام اقدام‌های لازم جهت کاهش آسیب در سطح فردی (همچون آسیب روحی دوباره) یا ساختاری (مانند بدن‌سازی)؛ هماهنگ کردن فعالیت‌ها با دیگر عاملان برای پرهیز از انجام مصاحبه‌های متعدد؛ اطمینان از رازداری و ارائه امکان تأمین کمک یا خدمات دیگر.^{۹۹} اصل صدمه نزنید فعالان را موظف می‌کند که امنیت، سلامت کامل (ذهنی و جسمی) و کرامت قربانیان را در کانون توجه قرار دهند، به این معنا که این فرایند باید به خواسته‌ها و نیازهای آن‌ها اولویت دهد.^{۱۰۰}

الف

به‌عنوان مثال، صندوق جمعیت سازمان ملل متحد با اشاره به تأثیر پوشش رسانه‌ای بر قربانیان خشونت‌های جنسی و جنسیتی از روزنامه‌نگاران خواست که با احتیاط درباره شهادت قربانیان گزارش بدهند. این درخواست در واکنش به پوشش خشونت علیه اعضای جامعه ایزدی بود که به نظر بسیاری از قربانیان در مورد تأثیر منفی گزارش‌ها بر آن‌ها از توجه به اخلاق غفلت شده است.^{۱۰۱}

اعمال، رفتارها و مجازات‌های ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز

CRUEL, INHUMAN OR DEGRADING ACTS, TREATMENTS AND PUNISHMENTS

اعمال، رفتارها و مجازات‌های ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز طبق قانون عرفی و معاهده‌ها شامل کنوانسیون ۱۹۸۴ ضد

شکنجه و دیگر رفتارها یا مجازات‌های ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز (از این پس کنوانسیون شکنجه) ممنوع است. این رفتارها کارهایی است که معادل شکنجه نیست،^{۱۰۲} زیرا شاخص‌های لازم را ندارند (نگاه کنید به تعریف «شکنجه» در زیر)،^{۱۰۳} اما به تحریک، یا با موافقت یا رضایت یک مقام دولتی یا شخص دیگری در موقعیت رسمی انجام شده‌اند. شماری از اعمال خشونت جنسی و جنسیتی در این مقوله قرار می‌گیرند، از جمله آزار جنسی و/یا تحقیر،^{۱۰۴} برهنگی اجباری،^{۱۰۵} ازدواج اجباری^{۱۰۶} و مثله کردن اندام‌های تناسلی.^{۱۰۷}

در صورت وجود عناصر قضایی و زمینه‌ای لازم، عمل یا رفتار غیرانسانی از جمله اقدامی با ماهیت جنسی یا جنسیتی را می‌توان به‌عنوان جنایت ضد بشریت^{۱۰۸} و/یا جنایت جنگی^{۱۰۹} در دادگاه بین‌المللی جزایی (ICC) مورد پیگرد قانونی قرار داد. کشورها می‌توانند آن را به‌عنوان جنایتی مستقل، به‌عنوان جنایت جنگی یا به‌عنوان جنایت ضد بشریت، بر اساس قانون ملی خود مورد پیگرد قانونی قرار دهند.

در تاریخ عدالت بین‌المللی کیفری و به دلیل فقدان مقررات مشروح برای جرم‌انگاری جنایت‌های جنسی و جنسیتی در اساسنامه دادگاه‌های بین‌المللی، این مقوله گسترده راه ارزشمندی برای پیگرد قانونی اعمال خشونت جنسی و جنسیتی ارائه کرده است.^{۱۱۰} یک مثال نخستین پرونده در دادگاه بین‌المللی جزایی برای یوگسلاوی سابق علیه دوسکو تادیچ است که در آن اعمالی از جمله مثله کردن، رابطه جنسی اجباری دهانی بین دو برادر و تعرضی با ماهیت مشابه به‌عنوان رفتار غیر انسانی و ظالمانه به‌عنوان جنایت‌های جنگی، و رفتارهای غیرانسانی به‌عنوان

جنایت‌های ضد بشریت مورد پیگرد قرار گرفت.^{۱۱۱}

در عین اینکه در این مقوله، ماهیت جنسی و جنسیتی عمل کمتر مورد تأکید قرار گرفته است، این ماده بیانگر وخیم بودن عمل و رنج شدیدی است که بر قربانی وارد شده است. دادستانی دادگاه بین‌المللی جزایی در «سند خط‌مشی در مورد جنایت‌های جنسی و جنسیتی» تأکید کرده است که اعمال غیرانسانی می‌تواند دارای عنصر جنسی و/یا جنسیتی باشد.^{۱۱۲}

افسانه‌ها و کلیشه‌ها (جنسیتی)

MYTHS AND STEREOTYPES (GENDER)

افسانه‌ها و کلیشه‌های جنسیتی می‌توانند اثر ویرانگری داشته باشند. آن‌ها غالباً منجر به تبعیض، بدنام‌سازی، طرد و خشونت، از جمله خشونت جنسی و جنسیتی می‌شوند. کلیشه‌های جنسیتی، به‌ویژه کلیشه‌های سکسیستی، یکی از ریشه‌های نابرابری جنسیتی و خشونت‌های جنسی و جنسیتی است.^{۱۱۳} آن‌ها به عدم تشخیص و جرم‌نیانگاشتن برخی از انواع خشونت‌ها کمک می‌کنند، به‌عنوان مثال در مواردی که زنان پس از ازدواج بر اساس کلیشه‌های اجدادی به دارایی مردان تبدیل می‌شوند و در نتیجه مصونیت از مجازات در مورد تجاوز جنسی در زناشویی برقرار می‌شود.^{۱۱۴}

افسانه‌ها و کلیشه‌های جنسیتی به طرز چشمگیری بر نحوه برخورد جوامع (از جمله رسانه‌ها، قانون‌ها، نظام‌های دادگستری، خدمات درمانی) با خشونت جنسی و جنسیتی تأثیر می‌گذارند.^{۱۱۵} برخی نهادهای سازمان ملل متحد تأثیر منفی افسانه‌ها و کلیشه‌ها را بر بی‌غرضی و بی‌طرفی قضایی و مسئولیت‌پذیری مجرمان،

به ویژه در چنین مواردی، مطرح کرده‌اند.^{۱۱۶} کمیته رفع تبعیض علیه زنان در توصیه عمومی شماره ۳۳ خود ملاحظه می‌کند که کلیشه‌ها در دادگستری و ارگان‌های اجرای قانون بر اعتقاد به اعتبار قربانیان چنین خشونت‌هایی، به ویژه زنان، تفسیر قانون و همچنین انتظارات از آنچه قربانی باید انجام دهد یا نباید انجام دهد، تأثیر می‌گذارد.^{۱۱۷} به طور کلی، دولت‌ها طبق حقوق بین‌المللی موظفند از بروز تبعیض و رویه‌های زیان‌بار جلوگیری و در نتیجه از افراد در برابر کلیشه‌نگری در قانون و اجرای آن محافظت کنند.^{۱۱۸}

افسانه‌های جنسیتی نقش اساسی در خشونت جنسی و جنسیتی دارند. نمونه‌ای از افسانه‌های زیان‌بار این اعتقاد است که وقتی زنان «نه» می‌گویند فقط نقش بازی می‌کنند و منظورشان «بله» است. در نتیجه، مرتکبان به مخالفت قربانیان اعتنا نمی‌کنند و مرتکب خشونت جنسی می‌شوند.^{۱۱۹} سازمان ابتکارهای زنان برای عدالت جنسیتی در سال ۲۰۰۵ چارچوب MIVSEP (Myth, Implication, Value Statement, Effect, Patterns) (افسانه، پیامد، بیانیه ارزشی، اثر، الگوها) را تدوین کرد که وسیله‌ای برای تحلیل نحوه عملکرد افسانه‌ها و پیامدهای آن‌ها ارائه می‌کند.^{۱۲۰}

کلیشه‌های جنسیتی عبارتند از «دیدگاه کلی یا پیش‌تصور در مورد خصیصه‌ها یا ویژگی‌ها یا نقش‌هایی که قرار است افراد یا گروه‌ها ناشی از جنسیت یا ادعای جنسیتی خود داشته باشند یا بازی کنند.»^{۱۲۱} این کلیشه‌ها از عقاید معیاری زنان و مردان، تصور از زنانگی و مردانگی^{۱۲۲} و این تصور ناشی می‌شود که هر جنسیت رفتارها / رویکردها / نقش‌های آن دوگانه (باینری) هستند.^{۱۲۳}

کلیشه‌های جنسیتی به همه جوامع و افراد شکل می‌دهند، بر آن‌ها تأثیر می‌گذارند و در فرهنگ و نهادهای گسترده‌تر اجتماعی ریشه عمیقی دارند.

کلیشه‌های جنسیتی «برای توجیه و حفظ روابط تاریخی قدرت مردان بر زنان» و تقویت نگرش‌ها، عقاید و اعتقادات سکسیستی و مردسالارانه زیان‌بار برای زنان و نیز افراد ترنس‌جندر و اشخاص غیردوگانه^{۱۲۴} مورد استفاده قرار می‌گیرند.^{۱۲۵}

مرتبط با این بخش: *خشونت و تبعیض مبتنی بر جنسیت، جنسیت، سوگیری جنسیتی، بدنام‌سازی*

اقدام‌های حمایتی (برای قربانیان و شاهدان)

PROTECTIVE MEASURES (FOR VICTIMS AND WITNESSES)

اقدام‌های حمایتی اقدام‌هایی برای محافظت از قربانیان و شاهدان و در صورت لزوم خانواده‌های آن‌ها در برابر صدمه از جمله ارعاب، تعدی، تهدید، خشونت و انتقام جویی در واکنش به رسیدگی‌های قضایی یا شبه‌قضایی (مانند ماموریت‌های حقیقت‌یابی، تحقیق، پرونده‌های حقوق بشری که به سازوکارهای شبه قضایی ارائه می‌شود) است.^{۱۲۶} در مورد خشونت جنسی و جنسیتی، این اقدام‌ها برای محافظت بیشتر از قربانیان و شاهدان از بدنام شدن و طرد از خانواده و جامعه‌شان است که در صورت افشای هویت و/یا شهادت آن‌ها برای عموم رخ می‌دهد. پیش از آن، رضایت آگاهانه برای افشای هویت یا اطلاعات باید همیشه از قربانیان و شاهدان درخواست و دریافت شود. اقدام‌های حمایتی «ضمن رعایت حقوق متهم و مقررات دادرسی عادلانه،

باید امنیت، کرامت، حریم خصوصی و رفاه قربانیان و شاهدان را تضمین کنند.»^{۱۲۷}

اقدام‌های حمایتی باید در مراحل مختلف فرایند عدالت در اختیار قرار گیرد، به‌ویژه در مواردی که جرائم اتهامی مانند خشونت جنسی و جنسیتی، خطر امنیتی زیادی را برای قربانیان و شاهدان ایجاد می‌کنند و خطر قربانی شدن ثانوی زیاد است.^{۱۲۸}

اقدام‌های حمایتی ممکن است پیامدهایی در مورد حقوق متهمان و به‌طور بالقوه در مورد تضمین محاکمه عادلانه و همچنین عواقبی برای زندگی قربانیان و شاهدان و خانواده‌های آن‌ها و اشخاص ثالث را به دنبال داشته باشد. به این ترتیب، مهم است که اقدام‌های حمایتی بر پایه قانون‌ها و سیاست‌ها انجام شود.^{۱۲۹}

اقدام‌های حمایتی غالباً در آیین دادرسی کیفری، قانون پلیس، قانون‌های ویژه یا حتی قانون اساسی پیش‌بینی شده است و توصیه می‌شود این اقدام‌ها بر اساس مقررات انعطاف‌پذیر تنظیم شود تا به ضرورت‌های هر پرونده‌ای پاسخ دهد.^{۱۳۰} برنامه‌های حمایتی را می‌توان به دست نیروهای پلیس یا در صورت نداشتن ظرفیت یا تمایل به انجام این کار بر اساس برنامه‌های ملی اجرا کرد.^{۱۳۱}

این اقدام‌ها ممکن است طیفی از محافظت فیزیکی موقت روز به‌روز در صورت لزوم، تغییر کامل جای‌هویت را دربر بگیرند.^{۱۳۲}

اقدام‌های حمایتی باید بر اساس ارزیابی تخصصی کارشناسان با آموزش تخصصی در مورد جرائم مورد نظر، متناسب با نیازهای فردی قربانیان و شاهدان تنظیم شود. این امر به‌ویژه در موارد خشونت جنسی و جنسیتی^{۱۳۳} که خطر آسیب دوباره روحی در آن زیاد است، اهمیت بسیار دارد. بنابراین لازم است که در آغاز هر مورد، محافظت از آسیب دوباره روحی بخشی اساسی از

اقدام‌های حمایتی را تشکیل دهد.^{۱۳۴}

دادگاه‌ها و دادگاه‌های بین‌المللی و منطقه‌ای واحدهای ویژه‌ای را برای ارائه خدمات مختلف حمایتی به شاهدان و قربانیان، از جمله قربانیان و شاهدان خشونت جنسی و جنسیتی ایجاد کرده‌اند.^{۱۳۵} آئین دادرسی و شواهد و مدارک دادگاه بین‌المللی جزایی مقرر می‌کنند که قربانیان، شاهدان یا هر شخص دیگری که «به دلیل شهادت یک شاهد در معرض خطر است» مورد محافظت قرار گیرند.^{۱۳۶} شاهدان می‌توانند در جلسه‌های بسته، با تغییر صدا و/یا چهره شهادت دهند یا از نام مستعار استفاده کنند تا شناخته نشوند. در این موارد، باید نام‌ها را در اسناد عمومی و اسناد قابل دستیابی حذف کرد.^{۱۳۷} به‌منظور احترام به عادلانه بودن محاکمه، این اقدام‌ها در مورد تمام شاهدان (با دعوت دادستان، وکلای مدافع، نمایندگان قانونی قربانیان یا قضات) اعمال می‌شود.^{۱۳۸} کمیسیون حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا در رهنمودهای خود در زمینه مبارزه با خشونت جنسی مقرر کرده است که محیط امنی برای قربانیان و شاهدان برای مداخله در یک دادرسی شامل موارد زیر شود: استفاده از اتاق انتظار جداگانه برای قربانیان و مرتکبان؛ امکان دادن شهادت در اتاقک محافظ؛ همراهی ماموران پلیس در صورت لزوم؛ گزینه شهادت از راه دور (به‌عنوان مثال با استفاده از کنفرانس ویدیویی)؛ در پیش گرفتن رویکرد حساس به پرسیدن سئوال‌ها که از آسیب دیدگی روحی بیشتر قربانی جلوگیری می‌کند؛ و در صورت لزوم، امکان تأمین مسکن امن طی مراحل پیش از رسیدگی.^{۱۳۹}

۱. سازمان جهانی بهداشت (WHO)، دفتر کمیسر عالی حقوق بشر، سازمان ملل متحد، پایان دادن به آزمایش بکارت: بیانیه بین‌نهادها، ۲۰۱۸، ص ۷، در

<https://apps.who.int/iris/bitstream/275451/WHO-RHR-18.15-eng./handle/10665/pdf?ua=1>

۲. نگاه کنید به

A. Tandon, T. Kanchan and C. Wadhwa (2018), «آزمایش بکارت – چطور هنوز مطرح است؟»، *Journal of Women's Health Care*, دوره ۷(۳)؛ گروه متخصصان مستقل پزشکی قانونی (۲۰۱۵)، «بیانیه در مورد آزمایش بکارت»، *Journal of Forensic and Legal Medicine*, دوره ۳۳، صص ۱۲۱-۱۲۴.

۳. رهنمودهای کمیسیون حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا در زمینه مبارزه با خشونت جنسی و پیامدهای آن در آفریقا، نیامی، ۲۰۱۷، ص ۱۵.

۴. نهاد زنان سازمان ملل، «آزمایش بکارت: نقض حقوق بشر، بدون هر گونه پایه علمی»، ۱۷ اکتبر ۲۰۱۸، در

<https://news.un.org/en/story/1023401/10/2018>

۵. پایان دادن به آزمایش بکارت: بیانیه بین‌نهادها ۲۰۱۸، منبع پیش‌گفته، ص ۱۰.

۶. نگاه کنید به د. یانتا، (2019) D. Llanta، «آیا دو انگشت می‌تواند حقیقت را بگوید؟»، *IntlLawGrrls*، ۱۸ فوریه ۲۰۱۹، در

<https://ilg2.org/18/02/2019/can-two-fingers-tell-the-truth/>

۷. به‌عنوان مثال، نگاه کنید به دادگاه حقوق بشر قاره آمریکا (IACtHR)، *زندانی میگل کاسترو - کاسترو علیه پرو*، دادنامه (اعتبار، غرامت‌ها و هزینه‌ها)، ۲۵ نوامبر ۲۰۰۶، بند ۳۱۰.

۸. پایان دادن به آزمایش بکارت: بیانیه بین‌نهادها ۲۰۱۸، منبع پیش‌گفته، ص ۱۰، نگاه کنید به (2014) D. Mitra and M. Satish، «آزمایش عفاف، شواهد تجاوز جنسی: تاثیر رویه پزشکی بر دادرسی درباره تجاوز در هند»، *Economic & Political Weekly*، دوره ۴۹(۴۱)، ص ۵۳.

۹. پایان دادن به آزمایش بکارت: بیانیه بین‌نهادها، همان منبع. نهاد زنان سازمان ملل به‌ویژه تأیید کرد که «هیچ معاینه‌ای [...] نمی‌تواند ثابت کند [که] دختر یا زنی رابطه جنسی برقرار کرده است»، و «ظاهر پرده بکارت

دختر یا زن ثابت نمی‌کند که رابطه جنسی داشته است یا از نظر جنسی فعال است یا نیست.»

۱۰. همان منبع.

۱۱. گروه متخصصان مستقل پزشکی قانونی، «بیانیه در مورد آزمایش بکارت»، در

<https://irct.org/uploads/media/1d6e1087759460fd9e473273a85c7e95.pdf>

۱۲. بعد از تراما، «تراما چیست؟»، در

<https://www.aftertrauma.org/what-is-trauma/>
<https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/trauma>

۱۳. وزارت امور خارجه و مشترک‌المنافع بریتانیا، پروتکل بین‌المللی مستندسازی و تحقیق درباره خشونت جنسی در درگیری، چاپ دوم («پروتکل PSVI»)، مارس ۲۰۱۷، ص ۲۳۱-۲۴۲

۱۴. نگاه کنید به AC McFarlane (2010)، «هزینه‌های طولانی مدت استرس آسیب‌زا: توالی فیزیکی و روانی درهم‌تنیده»، در *World Psychiatry*، دوره ۹(۱)، صص ۳-۱۰.

۱۵. M. Salmona، تأثیر خشونت جنسی بر سلامت قربانی: حافظه آسیب‌دیده در محل کار، ۲۰۱۶، در

https://www.memoiretraumatique.org/assets/files/v1/Articles-Dr-MSalmona/2016_impact_of_sexual_violence_on_victim_s_health.pdf

۱۶. پروتکل PSVI، منبع پیش‌گفته، ص ۲۳۴.

۱۷. سازمان جهانی بهداشت، گزارش جهانی خشونت و بهداشت، ۲۰۰۲، صص ۱۶۲-۱۶۳، در

https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/9241545615/42495/10665_eng.pdf;jsessionid=D3C257AF440282F730B393420064F7AF?sequence=1

سازمان جهانی بهداشت و همکاران، بهداشت روان و حمایت روانشناختی در مورد خشونت‌های جنسی مرتبط با درگیری: اصول و مداخله‌ها، ۲۰۱۲، ص ۲، در

<https://apps.who.int/iris/rest/bitstreams/104266/retrieve>.

۱۸. همان منبع؛ تأثیر خشونت جنسی بر سلامت قربانیان ۲۰۱۶، منبع پیش‌گفته؛ پروتکل PSVI، منبع پیش‌گفته، ص ۲۳۳.

۱۹. همان منبع.

۲۰. قضات دادگاه بین‌المللی جزایی (ICC) این وضع را به‌عنوان شرایط وخیم شناخته‌اند. دادگاه بین‌المللی جزایی، شعبه محاکمه ۶، دادستان علیه بوسکو نتاگاندا (*Bosco Ntaganda*)، دادنامه محکومیت، ICC-01/04-02/06، ۷ نوامبر ۲۰۱۹، بند ۱۳۰.

۲۱. شورای امنیت سازمان ملل متحد، گزارش دبیرکل در مورد خشونت جنسی مرتبط با درگیری‌ها، 250/S/2018، ۱۶ آوریل ۲۰۱۸، بند ۱۴.

۲۲. گزارش جهانی خشونت و بهداشت ۲۰۰۲، منبع پیش‌گفته، ص ۱۶۳.

۲۳. پروتکل PSVI، ص ۸۵-۸۶. همچنین نگاه کنید به اصطلاح «اصل صدمه نزنید» در پائین.

۲۴. به‌عنوان مثال، در مورد وضعیت خشونت جنسی نگاه کنید به کمیسیون حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا (ACHPR)، رهنمودهای مبارزه با خشونت جنسی و پیامدهای آن در آفریقا، نیامی، ۲۰۱۷، ص ۱۸: «دولت‌ها باید اطمینان حاصل کنند که مأمورانی که از طرف آن‌ها یا تحت کنترل موثر آن‌ها عمل می‌کنند، از ارتکاب هرگونه خشونت جنسی خودداری کنند. دولت‌ها باید اقدامات لازم قانونی و نظارتی را اتخاذ کنند تا با دقت کافی برای پیشگیری و تحقیق در مورد اعمال خشونت جنسی توسط عاملان دولتی و غیر دولتی، پیگرد قانونی و مجازات مرتکبان و ارائه راه‌کارها به قربانیان اقدام کنند.» همچنین نگاه کنید به کمیته CEDAW، توصیه عمومی شماره ۳۰ در مورد زنان در وضعیت پیشگیری از درگیری، درگیری و پس‌از درگیری، CEDAW/C/GC/30، ۱ نوامبر ۲۰۱۳، بند ۱۵.

۲۵. کمیته CEDAW، توصیه عمومی شماره ۳۵ در مورد خشونت مبتنی بر جنسیت علیه زنان، به‌روزرسانی توصیه عمومی شماره ۱۹، CEDAW/C/GC/35، ۱۴ ژوئیه ۲۰۱۷، بند ۲۴(ب).

۲۶. برای مثال نگاه کنید به کمیسیون حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا، مجمع حقوق بشر سازمان‌های حقوق بشر غیردولتی زیمبابوه علیه زیمبابوه، نامه ۰۲/۲۴۵، ۱۵ مه ۲۰۰۶، بند ۱۴۷: «بنابراین دکتربین

احتیاط لازم راهی برای توصیف مرز اقدام و تلاشی است که دولت باید برای انجام مسئولیت خود در جهت محافظت از افراد در برابر تعدی به حقوق آنها نشان دهد.»

۲۷. کمیته CEDAW، توصیه عمومی شماره ۳۰، منبع پیش گفته، بند ۲.
 ۲۸. کمیسیون حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا، سازمان حقوق بشر
 سودان و دیگران علیه سودان، نامه ۰۳/۲۷۹، ۰۵/۲۹۶، ۱۳-۲۷ مه
 ۲۰۰۹، بند ۱۶۵.

۲۹. نگاه کنید به فرهنگ میریام وبستر، «gratification»، در
[https://www.merriam-webster.com/dictionary/
 gratification.](https://www.merriam-webster.com/dictionary/gratification)

۳۰. موسسه هاروی (Harvey Institute)، «شش اصل بهداشت
 جنسی»، در

[https://www.theharveyinstitute.com/six-principles-
 of-sexual-health.](https://www.theharveyinstitute.com/six-principles-of-sexual-health)

۳۱. سازمان جهانی بهداشت، «حقایق خشونت جنسی»، ۲۰۰۲، در
[https://www.who.int/violence_injury_
 prevention/violence/world_report/factsheets/fa/
 ua=1.?sexualviolencefacts.pdf](https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/factsheets/fa/ua=1.?sexualviolencefacts.pdf)

۳۲. نگاه کنید به (N. Hegeman and S. Meikle (1980)
 «انگیزه‌ها و نگرش‌های متجاوزان»، در Canadian Science of
 Behavioral Science، دوره ۱۲(۴)، ص ۳۶۰-۳۶۱

۳۳. فرهنگ میریام وبستر، «ازدواج»،
[https://dictionary.cambridge.org/fr/dictionnaire/
 anglais/marriage](https://dictionary.cambridge.org/fr/dictionnaire/anglais/marriage)

فرهنگ کمبریج، «ازدواج»، در
[https://dictionary.cambridge.org/fr/dictionnaire/
 anglais/marriage](https://dictionary.cambridge.org/fr/dictionnaire/anglais/marriage)

۳۴. برای مثال، نگاه کنید به شورای اروپا، مجمع پارلمانی، *قطعه‌نامه*
 ۱۴۶۸(۲۰۰۵) در مورد ازدواج‌های اجباری و ازدواج کودکان، ۵ اکتبر
 ۲۰۰۵، بند ۴؛ شورای اروپا، مجمع پارلمانی، *قطعه‌نامه* ۲۲۳۳(۲۰۱۸)،
 ازدواج اجباری در اروپا، ۲۸ ژوئن ۲۰۱۸، بند ۳.

۳۵. شورای حقوق بشر، پیشگیری و پایان دادن به ازدواج کودکان،
 ازدواج‌های زود هنگام و اجباری، گزارش دفتر کمیسر عالی حقوق بشر

سازمان ملل متحد، 22/A/HRC/26، ۲ آوریل ۲۰۱۴ («شورای حقوق بشر، گزارش پیشگیری و و پایان دادن به ازدواج کودکان، ازدواج زودهنگام و اجباری ۲۰۱۴»)، بند ۶.

۳۶. از جمله شکل‌های دیگر ازدواج اجباری برده‌داری ارثی، قاچاق یا فرزندخواندگی به‌منظور ازدواج اجباری است. نگاه کنید به پروژه Do I در کانادا، "انواع ازدواج اجباری"، در

<http://idoproject.ca/types-of-forced-marriage/>.

۳۷. کمیته رفع تبعیض علیه زنان و «کمیته حقوق کودک»، توصیه عمومی / نظر عمومی مشترک شماره ۳۱ کمیته رفع تبعیض علیه زنان و شماره ۱۸ کمیته حقوق کودک در مورد اقدام‌های زیان‌بار، CEDAW/C/GC/31 - CRC/C/GC/18، ۱۴ نوامبر ۲۰۱۴ («کمیته رفع تبعیض علیه زنان و کمیته حقوق کودک، توصیه مشترک در مورد اقدامات زیان‌بار»)، بند ۲۳.

۳۸. کمیته رفع تبعیض علیه زنان و کمیته حقوق کودک، توصیه مشترک در مورد اقدام‌های زیان‌بار، منبع پیش‌گفته؛ شورای اروپا، قطعنامه ۱۴۶۸ (۲۰۰۵) در مورد ازدواج‌های اجباری و ازدواج کودکان، منبع پیش‌گفته، بند ۷

۳۹. شورای حقوق بشر، گزارش پیشگیری و پایان دادن به ازدواج کودکان، ازدواج زودهنگام و اجباری ۲۰۱۴، منبع پیش‌گفته، بند ۵.

۴۰. نگاه کنید به

E. Lowe، N. Kharoufeh، B. McKinley، E. McDonald، P. Alphonse، R. Boustani، M. Milivojevic و R. Ferguson،

تکوین واکنش‌های جهانی به ازدواج کودکان، ازدواج‌های زودهنگام و اجباری، مقاله دربارہ‌ی گستره جهانی برای مرکز حقوق کودک حق، ۲۰۱۷، ص ۷، در

<http://haqrc.org/wp-content/uploads/08/2017/the-development-of-global-responses-to-child-early-and-forced-marriages.pdf>

۴۱. دفتر کمیسیون عالی حقوق بشر (OHCHR)، «ازدواج کودکان، ازدواج‌های زودهنگام و اجباری، از جمله در محیط‌های بشردوستانه: تعریف»، در

<https://www.ohchr.org/en/issues/women/wrgs/pages/childmarriage.aspx>

۴۲. برخی موارد استثنایی وجود دارد، به شرط آنکه کودک زیر ۱۶ سال نباشد، نگاه کنید به کمیته رفع تبعیض علیه زنان و کمیته حقوق کودک، توصیه مشترک در مورد اقدام‌های زیان‌بار، منبع پیش‌گفته، بند ۲۰. توجه داشته باشید که در قانون‌های داخلی، سن ازدواج اغلب به میزان قابل توجهی پائین است. این استثنایا به دلیل ایجاد شکاف بالقوه حمایتی مورد انتقاد قرار گرفته است، به‌عنوان مثال، نگاه کنید به «ابتکار دختران، نه عروس‌ها» (Girls not Brides Initiative) که معتقد است دولت‌ها «باید قانون مشخص و منسجمی داشته باشند که هجده سالگی را به‌عنوان حداقل سن ازدواج تعیین کند و ضمانت‌های کافی باشد تا از رضایت والدین یا دیگر موارد استثنایی برای اجبار دختران به ازدواج استفاده نشود»، در

<https://www.girlsnotbrides.org/child-marriage-law/>.
 ۴۳. کمیته رفع تبعیض علیه زنان، توصیه عمومی شماره ۳۰ در مورد زنان در پیشگیری از درگیری، درگیری و موقعیت‌های پس از درگیری، CEDAW/C/GC/30، انوامبر ۲۰۱۳، بند ۶۲؛ سازمان جهانی بهداشت، اتحادیه بین پارلمانی، قانون‌های ازدواج کودکان، ازدواج‌های زودهنگام و اجباری در ۳۷ کشور آسیا و اقیانوسیه، ۲۰۱۶، ص ۸، در <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/9789241565042/246283/10665-eng.pdf?sequence=1>.

۴۴. این به‌عنوان مثال در مواردی است که سرپرستان دختران دارای اختیار قانونی از طرف آنان برای دادن رضایت به ازدواج هستند، نگاه کنید به کمیته رفع تبعیض علیه زنان و کمیته حقوق کودک، توصیه مشترک در مورد اقدامات زیان‌بار، منبع پیش‌گفته، بند ۲۱.
 ۴۵. Girls not Brides Initiative، «چرا ازدواج کودکان رخ می‌دهد؟»، در

<https://www.girlsnotbrides.org/why-does-it-happen>.

۴۶. مجمع عمومی سازمان ملل، ازدواج کودکان، ازدواج‌های زودهنگام و اجباری، گزارش دبیرکل، 253/A/71، ۲۹ ژوئیه ۲۰۱۶، بند ۶۱.
 ۴۷. کمیته رفع تبعیض علیه زنان و کمیته حقوق کودک، توصیه مشترک در مورد اقدامات زیان‌بار، منبع پیش‌گفته، بند ۲۳.
 ۴۸. شورای حقوق بشر، گزارش پیشگیری و پایان دادن به ازدواج

کودکان، ازدواج‌های زودهنگام و اجباری ۲۰۱۴، منبع پیش‌گفته، بند ۱۸.

۴۹. نگاه کنید به صندوق جمعیت سازمان ملل متحد و یونیسف، به ازدواج کودکان پایان دهیم، صندوق جمعیت سازمان ملل متحد و برنامه جهانی یونیسف برای تسریع اقدام به پایان دادن به ازدواج کودکان، ۲۰۱۸، در

[https://www.unicef.org/protection/files/Global_Programme_Child_Marriage_2018_Brochure-EN\(1\).pdf](https://www.unicef.org/protection/files/Global_Programme_Child_Marriage_2018_Brochure-EN(1).pdf).

۵۰. دفتر کمیسر عالی حقوق بشر سازمان ملل (OHCHR)، توصیه‌هایی برای اقدام علیه ازدواج کودکان و ازدواج‌های اجباری، ۲۰۱۷، ص ۵، در <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/WRGS/CEFM/ReactionsationsForActionEbook.pdf>.

۵۱. صندوق جمعیت سازمان ملل متحد و برنامه جهانی یونیسف برای تسریع اقدام به پایان دادن به ازدواج کودکان، به ازدواج کودکان پایان دهیم، ۲۰۱۸، منبع پیش‌گفته.

۵۲. شورای اروپا، قطعنامه ۲۲۳۳ (۲۰۱۸)، منبع پیش‌گفته، بندهای ۲، ۴. ۵۳. شورای اقتصادی و اجتماعی، قطعنامه ۶۰۸ (XXI) در مورد کنوانسیون تکمیلی النای برده‌داری، تجارت برده، و نهادها و رویه‌های مشابه برده‌داری، ۳۰ آوریل ۱۹۵۶، ماده‌های ۱ و ۲؛ A. Adams (2018)، «برده‌داری جنسی: آیا علاوه بر برده‌گیری به این جنایت نیاز داریم؟»، *Criminal Law Forum*، دوره ۲۹، ص ۲۷۹-۳۲۳. نگاه

کنید به بحث در دادگاه ویژه سیرا لئون (SCSL) در مورد نحوه پیگرد قانونی ازدواج اجباری در پرونده‌های دادستان علیه عیسی حسن سزی، موريس كالون و آگوستین گبائو (*Issa Hassan Sesay, Morris Kallon and Augustine Gbao*)، دادنامه، 15-T-SCSL-04، ۲ مارس ۲۰۰۹؛ دادگاه ویژه سیرا لئون، دادستان علیه الکس تامبا بریما، بریما باززی کامارا و سانتیگی بوربور کانو (*Alex Tamba Brima, Morris Kallon and Santigie Borbor Kanu*)، دادنامه تجدیدنظر، 16-A-SCSL-2004، ۲۲ فوریه ۲۰۰۸، بندهای ۱۸۷-۲۰۳. ۵۴. تکوین واکنش‌های جهانی به ازدواج کودکان، ازدواج‌های زودهنگام و اجباری، مقاله دربارہ‌ی گستره جهانی برای مرکز حقوق کودک حق، ۲۰۱۷، منبع پیش‌گفته؛ شورای اروپا، قطعنامه ۲۲۳۳ (۲۰۱۸)، منبع

پیش گفته، بند ۲.

۵۵. نگاه کنید به ECPAT International، مروری منطقه‌ای: استئمار جنسی کودکان در خاورمیانه و شمال آفریقا، ۲۰۲۰، صص ۳۴-۳۵، در <https://www.ecpat.org/wp-content/uploads/05/2020/Regional-Overview-Sexual-Exploitation-of-Children-in-the-Middle-East-and-North-Africa-ECPAT-research.pdf>.

۵۶. همان، ص ۳۹.

۵۷. همان منبع؛ همچنین نگاه کنید به سازمان بین‌المللی مهاجرت (IOM)، مطالعه آزمایشی: ازدواج گردشگران در یمن، ۲۰۱۴، در https://publications.iom.int/system/files/pdf/tourist_marriage_yemen.pdf.

۵۸. شورای حقوق بشر، گزارش پیشگیری و پایان دادن به ازدواج کودکان، ازدواج‌های زود هنگام و اجباری ۲۰۱۴، منبع پیش گفته، بند ۱۷.

۵۹. مروری منطقه‌ای: استئمار جنسی کودکان در خاورمیانه و شمال آفریقا، ۲۰۲۰، منبع پیش گفته، صص ۳۴-۳۵.

۶۰. اینتر پرس سرویس، «دختران زیر سن قانونی تابستان‌ها در مصر اجاره داده می‌شوند»، ۵ آگوست ۲۰۱۳، در <http://www.ipsnews.net/08/2013/underage-girls-are-egypts-summer-rentals/>.

۶۱. مروری منطقه‌ای: استئمار جنسی کودکان در خاورمیانه و شمال آفریقا، ۲۰۲۰، منبع پیش گفته، ص ۳۹.

۶۲. کمیته حقوق کودک سازمان ملل («کمیته CRC»)، ملاحظات پایانی در مورد گزارش‌های دوره‌ای ترکیبی دوم تا چهارم عراق، CRC/C/4-IRQ/CO/2، مارس ۲۰۱۵؛ همچنین، نگاه کنید به گزارش وزارت امور خارجه ایالات متحده، گزارش قاچاق انسان، ۲۰۱۹، در <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2019/06/2019-Trafficking-in-Persons-Report.pdf>.

۶۳. کمیسیون حقوق بشر، ادغام حقوق بشر زنان و دیدگاه جنسیتی: خشونت علیه زنان، گزارش گزارشگر ویژه در مورد خشونت علیه زنان، علل و پیامدهای آن، یاکین ارتورک، ضمیمه، 61//2006/E/CN.4

Add.3, ۲۷ ژانویه ۲۰۰۶، بند ۳۶.

۶۴. کنوانسیون سازمان ملل رضایت به ازدواج، حداقل سن ازدواج و ثبت ازدواج، ۷ نوامبر ۱۹۶۲ (لازم الاجرا از ۹ دسامبر ۱۹۶۴)، ماده ۱.

۶۵. میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی سازمان ملل (ICCPR)، ۱۶ دسامبر ۱۹۶۶ (لازم الاجرا از ۲۳ مارس ۱۹۷۶)، ماده ۲۳.۳؛ میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی سازمان ملل (ICESCR)،

۱۶ دسامبر ۱۹۶۶ (لازم الاجرا از ۳ ژانویه ۱۹۷۶)، ماده ۱۰؛ کنوانسیون رفع کلیه شکل‌های تبعیض علیه زنان (CEDAW)، ۱۸ دسامبر ۱۹۷۹ (لازم الاجرا از ۳ سپتامبر ۱۹۸۱)، ماده‌های ۱۶(۲) و ۱۶(۱)(ب).

۶۶. مجمع عمومی سازمان ملل متحد، اعلامیه جهانی حقوق بشر (UDHR)، پاریس، ۱۰ دسامبر ۱۹۴۸، ماده ۱۶.

۶۷. کمیته رفع تبعیض علیه زنان و کمیته حقوق کودک، توصیه مشترک در مورد اقدامات زبان‌بار، منبع پیش‌گفته.

۶۸. در مورد تعهدات دولت‌ها در رابطه با هر یک از این اصطلاح‌ها، نگاه کنید به تعریف‌های مربوطه در این واژه‌نامه.

۶۹. نگاه کنید به به دادگاه ویژه سیرا لئون، دادنامه سزی (Sesay) و دیگران، منبع پیش‌گفته، بند ۱۴۶۰؛ SCSL، دادنامه تجدید نظر بریما

(Brima) و دیگران، منبع پیش‌گفته، بندهای ۱۸۷-۲۰۳؛ شعبه‌های فوق‌العاده در دادگاه‌های کامبوج، شعبه محاکمه، دادستان علیه Nuon

Cheo و Khieu Samphan، صدور دادنامه برای پرونده‌های قضایی، پرونده شماره 002/19-09-2007/ECCC/TC، ۱۶ نوامبر ۲۰۱۸

بندهای ۳۶۸۶-۳۶۹۴.

۷۰. دادگاه بین‌المللی جزایی پس از لازم الاجرا شدن اساسنامه در ۱ ژوئیه ۲۰۰۲ تأسیس شد. برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد دادگاه،

نگاه کنید به وبسایت دادگاه در

<https://www.icc-cpi.int/about>

۷۱. اساسنامه رُم، منبع پیش‌گفته، مقدمه.

۷۲. به‌عنوان مثال، نگاه کنید به عناصر جنایت ضد بشریت تجاوز جنسی:

«(۱) مرتکب به هر قسمت از بدن قربانی تعرض کند که منجر به دخول هر قدر کم با اندام جنسی به بدن قربانی یا دهانه مقعدی یا واژنی قربانی با هر شئی یا هر قسمت دیگر از بدن بشود. (۲) این حمله با زور یا تهدید به استفاده از زور یا اجبار صورت بگیرد، مانند آنچه در اثر ترس از خشونت، اجبار، بازداشت، ستم روانی یا سوءاستفاده از قدرت، علیه چنین

شخصی یا شخص دیگری یا با بهره‌گیری از شرایط اجبار صورت بگیرد یا حمله علیه شخصی انجام شود که قادر به ابراز رضایت واقعی نیست. این رفتار به‌عنوان بخشی از حمله گسترده یا نظام‌مند علیه مردم غیرنظامی انجام شده است. ۴ مرتکب می‌دانست که این عمل بخشی از حمله گسترده یا نظام‌مند علیه مردم غیرنظامی بوده است.» دادگاه بین‌المللی جزایی، عناصر جرم، منبع پیش‌گفته، ماده (1)-(g)(7).

۷۳. نگاه کنید به C. Stahn، مقدمه‌ای مهم بر حقوق بین‌المللی جزایی، کمبریج: انتشارات دانشگاه کمبریج، ۲۰۱۹، ص ۶۳-۶۴.

۷۴. اساسنامه رُم، منبع پیش‌گفته، ماده (7)(g)1)

۷۵. همان، ماده 8(xxii)(b)2 و 8(vi)(e)2.

۷۶. همان، ماده ۱۲(۱).

۷۷. نگاه کنید به فدراسیون بین‌المللی جامعه‌های حقوق بشر، ناشنوده، به حساب نیامده: پیش به سوی پاسخگویی در مورد خشونت جنسی و جنسیتی در دادگاه بین‌المللی جزایی و فراتر از آن، ۲۰۱۸، ص ۹، در

https://www.fidh.org/IMG/pdf/sgbv_721a_eng_au_20_nov_13_2018h_web.pdf.

۷۸. واژه‌نامه سازمان ملل در مورد استثمار و سوءاستفاده جنسی، ۲۰۱۶، ص ۶. در ۲۰۱۷،

https://hr.un.org/sites/hr.un.org/files/SEA%20Glossary%5%20%20BSecond%20Edition%20-%205%2017D%20-%20English_0.pdf:

سازمان جهانی بهداشت، استثمار و سوءاستفاده جنسی، در https://www.who.int/docs/default-source/documents/ethics/sexual-exploitation-and-abuse-pamphlet-en.pdf?sfvrsn=409b4d:2_89

شورای اروپا، کنوانسیون حمایت از کودکان در برابر استثمار جنسی و سوءاستفاده جنسی، لانزاروته («کنوانسیون لانزاروته»)، ۲۵ اکتبر ۲۰۰۷، مواد ۱۸ تا ۲۳.

۷۹. قاچاق را متوقف کنید (Stop The Traffik)، «انواع استثمار»، در <https://www.stopthetraffik.org/about-human-trafficking/types-of-exploitation/>.

۸۰. پروتکل سازمان ملل متحد برای جلوگیری، سرکوب و مجازات قاچاق انسان به‌ویژه زنان و کودکان، مکمل کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه

جرائم سازمان یافته فراملی، ۱۵ نوامبر ۲۰۰۰، ماده ۳(الف)؛ دفتر مواد مخدر و جرائم سازمان ملل متحد، گزارش جهانی در مورد قاچاق انسان، ۲۰۱۸، ص ۱۰، در

https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/2018/GLOTiP_2018_BOOK_web_small.pdf.

نگاه کنید به اصطلاح «قاچاق (انسان / جنسی)» در پائین.

۸۱. گزارش جهانی در مورد قاچاق انسان ۲۰۱۸، همان منبع.

۸۲. همان، ص ۲۵-۲۸.

۸۳. کنوانسیون لانزاروته، منبع پیش گفته، مقدمه.

۸۴. ECPAT، «استثمار آنلاین جنسی کودک»، در

<https://www.ecpat.org/what-we-do/online-child-sexual-exploitation/>؛ ECPAT و INTERPOL.

به سوی یک شاخص جهانی در مورد قربانیان ناشناخته در کودکان در معرض بهره برداری جنسی از کودکان، گزارش فنی، ۲۰۱۸، در

<https://www.ecpat.org/wp-content/uploads/02/2018/Technical-Report-TOWARDS-A-GLOBAL-INDICATOR-ON-UNIDENTIFIED-VICTIMS-IN-CHILD-SEXUAL-EXPLOITATION-MATERIAL.pdf>

۸۵. کارگروه بین نهادها (Interagency Working Group)،

رهنمودهای اصطلاحات برای حمایت از کودکان در برابر استثمار جنسی و سوءاستفاده جنسی، ۲۰۱۶، ص ۵۲، در

https://www.unicef.org/protection/files/Terminology_guidelines_396922-E.pdf.

۸۶. سازمان ملل، «جلوگیری از استثمار و سوءاستفاده جنسی»، در <https://www.un.org/preventing-sexual-exploitation-and-abuse/>؛

سازمان ملل، «استانداردهای رفتاری»، در

<https://peacekeeping.un.org/en/standards-of-conduct>؛

یونیسف، «موضع در مورد استثمار جنسی و تعدی و آزار جنسی»، در <https://www.unicef.org/press-releases/unicefs-position-sexual-exploitation-and-abuse-and-sexual->

harassment.

۸۷. یونیسف، استراتژی پیشگیری و واکنش به استثمار جنسی و تعدی و آزار جنسی، در

https://www.unicef.org/sites/default/files/05-2019/UNICEF%20Strategy%20Preventing%20SEA%20SH%20summary_0.pdf؛

صندوق جمعیت ملل متحد (UNFPA)، «محافظةت در برابر به استثمار جنسی و تعدی و آزار جنسی»، آخرین به روزرسانی ۲۰ دسامبر ۲۰۱۹، در

<https://www.unfpa.org/fr/node/.17819>

۸۸. نگاه کنید به T.L Beauchamp و J.F Childress / اصول اخلاق زیست پزشکی، چاپ پنجم، نیویورک: انتشارات دانشگاه آکسفورد، ۲۰۰۱، ص ۶۳؛ H.A.M.J. ten Have و M.S. Jean (یونسکو) (ویراستاران)، اعلامیه جهانی یونسکو در مورد اخلاق زیستی و حقوق بشر: پیشینه، اصول و کاربرد، ۲۰۰۹، ص ۱۵۶-۱۵۷ («تفسیر یونسکو در مورد بیانیه بیو اتیک»).

۸۹. این کار «سلامت، کرامت، امنیت و استقلال قربانیان» آن را تضعیف می کند. صندوق جمعیت سازمان ملل متحد (UNFPA)، «خشونت جنسیتی»، در:

<https://www.unfpa.org/gender-based-violence>؛

این کار «امنیت، آزادی و استقلال» قربانیان را تهدید می کند. UN Chronicle. «مقابله با خشونت علیه زنان - چه چیزی خوب نتیجه داده و چرا»، در

<https://www.un.org/en/chronicle/article/confronting-violence-against-women-what-has-worked-well-and-why>.

۹۰. ابتکارهای زنان برای عدالت جنسیتی (Women's Initiatives for Gender Justice).

اعلامیه جامعه مدنی در مورد خشونت جنسی، ۲۰۱۹، بخش 4(2)(b) <https://4genderjustice.org/wp-content/uploads/11/2019/English-Civil-Society-Declaration-on-Sexual-Violence.pdf>.

در این بیانیه «اعمالی که ممکن است به عنوان نمونه های خشونت جنسی تلقی شود» به این ترتیب تعریف شده است: «محروم کردن کسی از

استقلال در تولیدمثل، مانند تحمیل بارداری اجباری، عقیم‌سازی اجباری، خرابکاری در تولیدمثل، اجبار به فرزند داشتن؛ یا جلوگیری از تصمیم‌گیری در موارد زیر: استفاده یا عدم استفاده از روش‌های پیشگیری از بارداری؛ انجام عمل عقیم‌سازی؛ باردار کردن شخصی دیگر یا ادامه حاملگی در بدن تا پایان.»

۹۱. نهاد زنان سازمان ملل، «تعریف خشونت خانگی»، آخرین ویراست در ۱۱ دسامبر ۲۰۱۰، در

<https://www.endvawnow.org/en/articles/398-definition-of-domestic-violence.html>؛

همچنین نگاه کنید به Women's aid، «کنترل اجباری چیست؟»، در <https://www.womensaid.org.uk/information-support/what-is-domestic-abuse/coercive-control/>.

نگاه کنید به تعریف «خشونت خانگی» در پائین و به طور مشخص مسئله «کنترل اجباری».

۹۲. تفسیر یونسکو در مورد بیانیه اخلاق زیستی، منبع پیش‌گفته، ص ۱۱۶-۱۱۷

۹۳. مرکز حقوق تولیدمثل (Center for Reproductive Rights)، «قانون‌های سقط جنین در جهان»، در

<https://reproductiverights.org/worldabortionlaws>؛

کارگروه سازمان ملل در مورد مسئله تبعیض علیه زنان در قانون و در عمل، استقلال زنان، برابری و بهداشت تولیدمثلی در حقوق بین‌الملل حقوق بشر: بین روندهای تشخیص، واکنش شدید و پسرفت، اکتبر ۲۰۱۷، در:

<https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/WG/WomensAutonomyEqualityReproductiveHealth.pdf>؛

عفو بین‌الملل، «حقایق کلیدی در مورد سقط جنین»، در <https://www.amnesty.org/en/what-we-do/sexual-and-reproductive-rights/abortion-facts/>.

همچنین نگاه کنید به مطالب چندگانه مرکز جهانی عدالت (Global Justice Center) در مورد محدودیت‌ها بر سقط جنین در ایالات متحده در:

<http://www.globaljusticecenter.net/component/tags/tag/us-abortion-restrictions>.

برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد اینکه چگونه محروم کردن از سقط جنین می‌تواند رفتار ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز باشد، نگاه کنید به (2015) A. Zureick، «جنسیتی کردن رنج: محروم کردن از سقط جنین به‌عنوان شکلی از رفتار ظالمانه، غیرانسانی، یا تحقیرکننده»، در: Fordham International Law Journal، دوره ۳۸، صص ۹۹-۱۴۰.

۹۴. وزارت امور خارجه و مشترک‌المنافع بریتانیا، پروتکل بین‌المللی مستندسازی و تحقیق درباره خشونت جنسی در درگیری، چاپ دوم («پروتکل PSVI»)، مارس ۲۰۱۷، ص ۸۵.

۹۵. ویدئو «اصل صدمه نزنید»، در

https://www.youtube.com/watch?v=PZThWwVE_DY؛

کمیته دائمی بین‌نهادها (Inter-Agency Standing Committee)، رهنمودهای ادغام مداخله‌های مربوط به خشونت جنسیتی در اقدام‌های بشردوستانه: کاهش خطر، ارتقا مقاومت و کمک به بهبود، ۲۰۱۵، صص ۳۳ و ۵۰، در

https://gbvguidelines.org/wp/wp-content/uploads/09/2015/TAG-protection-2015_26_08.pdf؛

پروژه‌های یادگیری مشارکتی CDA، کارگاه صدمه نزنید، کتابچه راهنمای مربی، ۲۰۱۶، در

<https://www.cdacollaborative.org/wp-content/uploads/02/2017/Do-No-Harm-DNH-Trainers-Manual-2016.pdf>؛

کمیسر عالی پناهندگان سازمان ملل متحد (UNHCR)، «اصول بشردوستانه، نکات کلیدی»، در

<https://emergency.unhcr.org/entry/44765/humanitarian-principles>.

۹۶. به‌عنوان مثال، M. Puerto، «فراتر از صدمه: توجه به خشونت مبتنی بر جنسیت در واکنش‌های توسعه‌ای به آوارگی در اوگاندا»، وبلاگ‌های بانک جهانی، ژوئن ۲۰۱۸، در

<https://blogs.worldbank.org/nasikiliza/beyond->

no-harm-addressing-gender-based-violence-in-development-responses-to-displacement-impacts-in.

نویسنده مطرح می‌کند که ساختن مدرسه در جایی که دختران به آموزش دسترسی ندارند به خودی خود می‌تواند عواقب زیان‌بار داشته باشد و بنابراین نابرابری موجود را افزایش می‌دهد.

۹۷. پروتکل PSVI، منبع پیش‌گفته، ص ۸۵.

۹۸. پروتکل PSVI اشاره می‌کند که: «هنگام مستندسازی خشونت جنسی مرتبط با درگیری و جنایت، برخی از خطرها اجتناب‌ناپذیر هستند. تحقیق‌کنندگان نمی‌توانند تضمین کامل محافظت و رفاه را به قربانیان، شاهدان یا کل جوامع محلی ارائه دهند. با این حال، تحقیق‌کنندگان باید به یاد داشته باشند که ایمنی و کرامت بازماندگان در کانون کل فرایند مستندسازی است.» همان، ص ۸۵.

۹۹. همان، صص ۸۵-۱۰۳.

۱۰۰. اصل «صدمه زنید» گاهی اوقات باید با تمایل قربانی به روایت داستان خود و دریافت عدالت و غرامت متعادل شود. مطابق پروتکل PSVI، «رعایت اصل صدمه زنید» را نباید به صورت خودکار به عنوان دلیل عدم پیگیری مستندسازی خشونت جنسی مرتبط با درگیری و جنایت تفسیر کرد. بلکه این می‌تواند راه را برای دادن فرصت ایمن و اخلاقی سخن گفتن به بازماندگان و در عین حال شناسایی سازوکارهای پشتیبانی بالقوه از آن‌ها باز کند. این کار باید قبل از هر چیز به معنای احترام و حمایت از استقلال بازماندگان باشد.» همان، ص ۸۵.

۱۰۱. صندوق جمعیت ملل متحد (UNFPA) «هیچ صدمه زنید: منابع برای روزنامه‌نگاران برای پرهیز از آسیب دوباره به بازماندگان خشونت جنسی» (Ne pas nuire: Ressources à l'usage des journalistes pour ne pas créer de nouveau traumatisme chez les survivantes de violences "sexuelles")، ۲۰ دسامبر ۲۰۱۹، در

<https://www.unfpa.org/fr/node/21094>

۱۰۲. کنوانسیون ضد شکنجه و دیگر رفتارها یا مجازات‌های ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز سازمان ملل، ۱۰ دسامبر ۱۹۸۴ (لازم الاجرا از ۲۶ ژوئن ۱۹۸۷)، ماده ۱۶.

۱۰۳. دادگاه بین‌المللی جزایی ICC، عناصر جرم، ۳-۱۰ سپتامبر ۲۰۰۲ (بازبینی شده در سال ۲۰۱۰)، ماده 7(1)(k).

۱۰۴. کمیسیون حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا،/بتکار مصر برای حقوق شخصی و INTERIGHTS علیه مصر، نامه ۰۶/۳۲۳، ۱۲ تا ۱۶ دسامبر ۲۰۱۱.

۱۰۵. دادگاه بین‌المللی جزایی برای رواندا، دادنامه آکایسو، منبع پیش‌گفته، بند ۶۸۸. قضاات به این نتیجه رسیدند که مجبور کردن شخص به رژه رفتن برهنه یا انجام ژیمناستیک در حالت برهنگی نوعی خشونت جنسی است که در مقوله «سایر اقدامات غیرانسانی»، «هتک حرمت شخصی» و «آسیب جدی بدنی و روحی» قرار می‌گیرد.

۱۰۶. دادگاه ویژه سیرا لئون، دادستان علیه الکس تامبا بریما، بریما باززی کامارا و سانتیگی بوربور کانو (Alex Tamba Brima, Brima Bazzy Kamara and Santigie Borbor Kanu)، دادنامه تجدیدنظر، 16-A-SCSL-2004، فوریه ۲۰۰۸، بندهای ۱۸۷-۲۰۳، به‌ویژه بند ۱۹۵

۱۰۷. دادگاه بین‌المللی جزایی برای یوگسلاوی سابق، دادنامه تادیچ (Tadić)، منبع پیش‌گفته، بندهای ۷۲۹-۷۳۰.

۱۰۸. اساسنامه رُم، منبع پیش‌گفته، ماده 7(1)(k).

۱۰۹. همانجا، در درگیری‌های مسلحانه بین‌المللی: ماده 8(2)(a)(ii) برای رفتار غیرانسانی، 8(2)(a)(iii) به دلیل «وارد کردن عمدی رنج زیاد یا صدمه جدی به بدن یا سلامتی» و ماده 8(2)(b)(xxi) برای «ارتکاب هتک حرمت شخصی، به‌ویژه رفتار حقارت‌آمیز و تحقیرآمیز.» در درگیری‌های مسلحانه غیر بین‌المللی: ماده 8(2)(c)(i) برای «رفتار ظالمانه»، ماده 8(2)(c)(ii) به دلیل «ارتکاب هتک حرمت شخصی، به‌ویژه رفتار حقارت‌آمیز و تحقیرآمیز.»

۱۱۰. اساسنامه دادگاه بین‌المللی جزایی برای یوگسلاوی سابق، منبع پیش‌گفته. در این اساسنامه همچنین مقرراتی علیه برده گرفتن (به‌عنوان جنایت ضد بشریت) پیش‌بینی شده است که می‌تواند شامل اعمال خشونت جنسی به طور گسترده‌تری باشد، اما در آن زمان "تجاوز" تنها جرمی بود که آشکار به خشونت جنسی و جنسیتی اشاره داشت. ماده ۴ اساسنامه مربوط به جرم نسل‌کشی همچنین شامل «تحمیل اقدام‌هایی برای جلوگیری از زاد و ولد در گروه» بود.

۱۱۱. دادگاه بین‌المللی جزایی برای یوگسلاوی سابق، دادنامه دوسکو تادیچ (Dusko Tadić)، منبع پیش‌گفته

۱۱۲. دادگاه بین‌المللی جزایی ICC، دفتر دادستان، سند خط‌مشی در

مورد جنایت‌های جنسی و جنسیتی، ژوئن ۲۰۱۴، بند ۱۸.
 ۱۱۳. نگاه کنید به S. Cusack، کلیشه‌سازی جنسیتی به‌عنوان نقض حقوق بشر، گزارش تحقیق ارائه شده به دفتر کمیسر عالی حقوق بشر، ۱۴ اکتبر ۲۰۱۳، در

<https://www.esem.org.mk/pdf/Najznachajni%20vesti/3/2014/Cusack.pdf>

۱۱۴. همان منبع. نگاه کنید به مثال‌های دیگر در دفتر کمیسر عالی حقوق بشر، «چگونه کلیشه‌های جنسیتی بر بهره‌مندی از حقوق بشر تأثیر می‌گذارد»، در

<https://www.ohchr.org/EN/Issues/Women/WRGS/Pages/WrongfulGenderStereotyping.aspx>.

۱۱۵. کلیشه‌سازی جنسیتی به‌عنوان نقض حقوق بشر، گزارش تحقیق، منبع پیش گفته.

۱۱۶. کمیته رفع تبعیض علیه زنان، توصیه عمومی شماره ۳۳ در مورد دسترسی زنان به عدالت، CEDAW/C/GC/33، ۲۳ جولای ۲۰۱۵، بند‌های ۲۶-۲۸؛ نگاه کنید به مورد مشخص در کمیته رفع تبعیض علیه زنان، کارن تایاگ ورتیدو (Karen Tayag Vertido) علیه فیلیپین، 2008/CEDAW/C/46/D/18، ۲۲ سپتامبر ۲۰۱۰؛ S. Cusack، حذف کلیشه‌های قضایی، دسترسی برابر به زنان در پرونده‌های خشونت مبتنی بر جنسیت، مقاله نهایی، ۲۰۱۴؛ همچنین نگاه کنید به نقش قوه قضائیه در پرداختن به کلیشه‌های زیان‌بار جنسیتی مربوط به بهداشت و حقوق جنسی و تولیدمثل، دفتر کمیسر عالی حقوق بشر، مقاله پیشینه، بررسی قانون موردی، در

https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/WRGS/JudiciaryRoleCounterStereotypes_EN.pdf

۱۱۷. کمیته رفع تبعیض علیه زنان، توصیه عمومی شماره ۳۳، همانجا.
 ۱۱۸. بنا به اعلام کمیته رفع تبعیض علیه زنان، «تعهد در مورد حمایت دولت‌ها را ملزم می‌کند تا از زنان در مقابل تبعیض توسط عواملان خصوصی محافظت کنند و گام‌هایی را به طور مستقیم با هدف از بین بردن رویه‌های عرفی و دیگر رویه‌های تداوم بخش به مفهوم حقارت یا برتری هر یک از جنسیت‌ها و نقش‌های کلیشه‌ای برای زن و مرد بردارند.»
 نگاه کنید به کمیته رفع تبعیض علیه زنان، توصیه عمومی شماره ۲۸ در مورد تعهدات اصلی دولت‌های عضو تحت ماده ۲ کنوانسیون رفع

کلیه شکل‌های تبعیض علیه زنان، CEDAW/C/GC/28، ۱۶ دسامبر ۲۰۱۰، بند ۹. نگاه کنید به اصطلاح "خشونت و تبعیض مبتنی بر جنسیت" و تعهدات دولت‌ها.

۱۱۹. برای مثال‌های بیشتر، نگاه کنید به بحران تجاوز در انگلستان و ولز (Rape Crisis England & Wales)، «درباره خشونت جنسی: افسانه‌ها در مقابل واقعیت‌ها»، در

<https://rapecrisis.org.uk/get-informed/about-sexual-violence/myths-vs-realities/>.

۱۲۰. نگاه کنید به «ابتکار عمل زنان برای عدالت جنسیتی» (WIGJ)، جنسیت در عمل، رهنمودها و روش‌های مقابله با جرم مبتنی بر جنسیت در درگیری‌های مسلحانه، ۲۰۰۵، صص ۱۸-۲۳ در

http://www.iccwomen.org/whatwedo/training/docs/Gender_Training_Handbook.pdf؛

در این گزارش، WIGJ چارچوب MIVSEP را در مورد چندین افسانه به کار می‌بندد، از جمله «اگر با یک باکره رابطه جنسی برقرار کنید به آچ‌آوی مبتلا نمی‌شوید» و «سربازان حق تجاوز به زنان را دارند».

۱۲۱. دفتر کمیسر عالی حقوق بشر، «کلیشه‌سازی جنسیتی»، در <https://www.ohchr.org/EN/Issues/Women/WRGS/Pages/GenderStereotypes.aspx>.

۱۲۲. نگاه کنید به پروژه نوآوری‌های جنسیتی، با بررسی هم‌تایان، «کلیشه‌ها»، در

<https://genderedinnovations.stanford.edu/terms/stereotypes.html>.

۱۲۳. موسسه اروپایی برای برابری جنسیتی، «کلیشه‌های جنسیتی»، در <https://eige.europa.eu/thesaurus/terms/1222>

۱۲۴. non-binary: نه زن و نه مرد

۱۲۵. شورای اروپا، «مبارزه با کلیشه‌های جنسیتی و سکسیسم»، در <https://www.coe.int/en/web/genderequality/gender-stereotypes-and-sexism>

۱۲۶. پارلمان اروپا و شورای اتحادیه‌ی اروپا، دستور 29/EU/2012 برای ایجاد حداقل استانداردهای حقوق، پشتیبانی و محافظت از قربانیان جنایت و جایگزینی چارچوب شورا، تصمیم 220/JHA/2001، ۲۵ اکتبر ۲۰۱۲، بندهای ۹، ۳۸، ۵۲، ۵۵، ۵۸، ماده‌های ۱۲، ۱۸ "حق"

محافظت" و "۲۰ حق محافظت از قربانیان در تحقیقات کیفری". این دستور در ماده ۱۸ مقرر می‌دارد که: «بدون پیش‌داوری در مورد حق دفاع، دولت‌های عضو باید اطمینان حاصل کنند که تدابیری برای محافظت از قربانیان و اعضای خانواده آن‌ها از قربانی شدن دوباره و تکراری، از تهدید و تلافی، از جمله در برابر خطر صدمه عاطفی یا روانی، و محافظت از کرامت قربانیان هنگام بازجویی و هنگام شهادت‌دهی به کار گرفته شود. در صورت لزوم، این اقدام‌ها همچنین رویه‌هایی را بر اساس قانون ملی برای حمایت فیزیکی از قربانیان و اعضای خانواده آن‌ها دربر خواهد گرفت.» همچنین نگاه کنید به سند راهنمای حاوی نظرات و توصیه‌ها به دولت‌ها، کمیسیون اروپا، سند راهنمای عدالت مربوط به جابجایی و اجرای دستور 29/EU/2012، دسامبر ۲۰۱۳، در

https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/3763804_19_12_13_guidance_victims_rights_directive_eu_en.pdf.

۱۲۷. کمیسیون حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا (ACHPR)، رهنمودهای مبارزه با خشونت جنسی و پیامدهای آن در آفریقا، نیامی، ۲۰۱۷، ص ۳۵.

۱۲۸. دستور 29/EU/2012 برای ایجاد حداقل استانداردهای حقوق، پشتیبانی و محافظت از قربانیان جنایت و جایگزینی چارچوب شورا، ۲۰۱۲، منبع پیش‌گفته، بندهای ۵۷-۵۸؛ سند راهنمای عدالت درباره دستور 29/EU/2012، منبع پیش‌گفته.

۱۲۹. دفتر مواد مخدر و جرائم سازمان ملل متحد (UNODC)، بهترین روش‌ها برای محافظت از شاهدان در دادرسی‌های کیفری مربوط به جرائم سازمان یافته، ۲۰۰۸، ص ۴۳، در

<https://www.unodc.org/documents/middleeastandnorthafrica/organised-crime>

۱۳۰. همان، ص ۴۴.

۱۳۱. به‌عنوان مثال، در نمونه اوگاندا: REDRESS و Avocats Sans Frontières، کارگاه آموزشی حمایت از قربانیان و شاهدان در اداره جرائم بین‌المللی اوگاندا (ICD)، ۲۲ و ۲۳ مه ۲۰۱۷، کامپالا، در

https://redress.org/wp-content/uploads/12/2017/ICD-Protection-Workshop_May-2017_Report.pdf

۱۳۲. همانجا، ص ۹۳.

۱۳۳. دستور 29/EU/2012 برای ایجاد حداقل استانداردهای حقوق، پشتیبانی و محافظت از قربانیان جنایت و جایگزینی چارچوب شورا، ۲۰۱۲، منبع پیش‌گفته، بندهای ۵۸ و ۶۱. این دستور در ماده ۲۲ خود در مورد «ارزیابی فردی از قربانیان برای شناسایی نیازهای ویژه محافظت» پیش‌بینی می‌کند که ارزیابی فردی باید مورد توجه قرار گیرد «(الف) خصوصیات شخصی قربانی؛ (ب) نوع یا ماهیت جرم؛ و (پ) شرایط جنایت». ماده‌های ۲۳ و ۲۴ پیش‌بینی می‌کنند که اقدام‌های ویژه‌ای را می‌توان در مواردی انجام داد که قربانیان نیازهای مشخصی داشته باشند، به‌ویژه اگر کودک باشند. سند راهنمای عدالت درباره دستور 29/EU/2012، منبع پیش‌گفته.

۱۳۴. بر اساس راهنمای بهترین اقدام‌های دادگاه بین‌المللی جزایی برای رواندا (ICTR)، به طور خاص در موارد مربوط به جرائم جنسی و جنسیتی، اقدام‌های لازم برای جلوگیری از آسیب روحی دوباره باید شامل دسترسی به درمان روانشناسی و پزشکی حرفه‌ای و خدمات مشاوره‌ای از اولین برخورد با قربانیان یا شاهدان، و پس از ادای شهادت در دادگاه باشد. نگاه کنید به دادگاه بین‌المللی جزایی برای رواندا، پیگرد قانونی خشونت جنسی، کتابچه راهنمای بهترین روش‌ها برای تحقیق و تعقیب جرائم خشونت جنسی در مناطق پس از درگیری: درس‌هایی که از دفتر دادستان دادگاه بین‌المللی جزایی برای رواندا آموخته شد، (راهنمای بهترین شیوه‌های ICTR)، ۲۰۱۴، بند ۵۷، در

https://unictr.irmct.org/sites/unictr.org/files/legal-library/140130_prosecution_of_sexual_violence.pdf.

برای اطلاعات بیشتر از این اقدام‌ها نگاه کنید به بندهای ۵۸-۷۱. همچنین نگاه کنید به دادگاه ویژه سیرا لئون، بهترین توصیه‌ها برای حمایت و محافظت از شاهدان، ۲۰۰۸، در

<http://www.rscsl.org/Documents/WVS%20Best%20Practices.pdf>.

۱۳۵. برای مثال به بخش قربانیان و شاهدان در دادگاه بین‌المللی جزایی برای یوگسلاوی سابق (ICTY) نگاه کنید (اطلاعات در

<https://www.icty.org/fa/about/registry/witnesses/faq>.)

واحد حمایت و محافظت از شاهد سازوکار حاشیه‌ای بین‌المللی سازمان

ملل برای دیوان‌های کیفری (اطلاعات در
<https://www.irmct.org/en/about/functions/witnesses>.)

یا بخش شاهدان و قربانیان دادگاه ویژه سیرا لئون (اطلاعات در
<http://www.rscsl.org/WVS.html>.)

۱۳۶. دادگاه بین‌المللی جزایی (ICC) ، آئین دادرسی و شواهد و مدارک، 3/ICC-ASP/1 و Corr.1, part II.A («آئین دادرسی و شواهد و مدارک دادگاه بین‌المللی جزایی»)، ۳-۱۰ سپتامبر ۲۰۰۲، قاعده ۸۷.

۱۳۷. همانجا، بند ۳.

۱۳۸. دادگاه بین‌المللی جزایی، «شاهدان»، در
<https://www.icc-cpi.int/about/witnesses>

۱۳۹. رهنمودهای کمیسیون حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا در زمینه مبارزه با خشونت جنسی و عواقب آن در آفریقا، منبع پیش‌گفته، ص ۳۵-۳۶.

بارداری اجباری

بازمانده

بدنام‌سازی

برده‌داری (جنسی)

برهنگی اجباری

بارداری اجباری

FORCED PREGNANCY

بارداری اجباری عبارت است از حامله کردن اجباری زن یا دختری، یا محروم کردن زن یا دختری از امکان خاتمه دادن به بارداری.^۱ به توضیح قضات دادگاه بین‌المللی جزایی (ICC)، منظور از بارداری اجباری «قرار دادن غیرقانونی قربانی در موقعیتی است که نتواند بین ادامه یا عدم ادامه بارداری انتخاب کند.»^۲

بر اساس اساسنامه رُم، بارداری اجباری هرگاه با «قصد تأثیرگذاری بر ترکیب قومی جمعیت یا ارتکاب دیگر موارد نقض فاحش حقوق بین‌المللی» انجام شود می‌تواند جنایت ضد بشریت^۳ و جنایت جنگی^۴ محسوب شود.^۵ دومینیک اونگون، فرمانده تیپ ارتش مقاومت پروردگار (Lord's Resistance Army) که در حال حاضر در دادگاه بین‌المللی جزایی محاکمه می‌شود، اولین کسی است که متهم به ارتکاب بارداری اجباری به‌عنوان جنایت ضد بشریت و جنایت جنگی شده است.^۶ بارداری اجباری همچنین می‌تواند به‌عنوان ابزار پاکسازی قومی یا نسل‌کشی به‌کار رود همان‌طور که در «اردوگاه‌های تجاوز» در یوگسلاوی سابق مورد استفاده قرار گرفت.^۷

بارداری اجباری محدود به شرایط درگیری نیست و ممکن است در زمان صلح رخ دهد. به‌عنوان مثال، قانون‌های ضد سقط جنین و به‌ویژه در مواردی که بارداری نتیجه تجاوز است، بارداری اجباری را به قربانی تحمیل می‌کند. اگرچه این موارد مستلزم حبس قربانی در دوران حاملگی نیست و همچنین به قصد تغییر در ترکیب قومی جمعیت انجام نشده، این واقعیت که قربانی

مجبور می‌شود به علت محرومیت از دسترسی به سقط جنین حامله بماند، نقض حقوق و آزادی‌های تولیدمثلی شناخته شده در سطح بین‌المللی است.^۸ به‌عنوان مثال، کمیته حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی سازمان ملل متحد در سال ۲۰۱۹ ایتالیا را به خاطر قانونی محکوم کرد که مانع شد تا زنی پس از درمان برای باروری رضایت خود را فسخ کند، و به این نتیجه رسید که این کار بارداری اجباری است که حق بهره‌مندی از بالاترین سطح ممکن از سلامت جسمی و روحی را نقض می‌کند.^۹

مرتبط با این بخش: سقط جنین، جنایت‌های ضد بشریت، جنایت‌های جنگی، اساسنامه ژم، حقوق تولیدمثل، استقلال (شخصی)

بازمانده

SURVIVOR

اصطلاح‌های «قربانیان» و «بازماندگان» از خشونت جنسی و جنسیتی هر دو مناسب هستند، اما ممکن است در زمینه‌های مختلف یا برای اهداف مختلفی مورد استفاده قرار گیرند. واژه «قربانی» معمولاً در چارچوب حقوقی به کار می‌رود، به‌عنوان مثال در اشاره به رسیدگی قضایی برای تعیین موقعیت مشخص بهره‌مند از حقوق بر اساس قانون (نگاه کنید به تعریف «قربانی» در پایین). واژه «بازمانده» غالباً به شخصی گفته می‌شود که فرایند بهبود را پشت سر گذاشته یا در آن فرایند به سر می‌برد و به‌عنوان «واژه توانمندساز» و در بررسی پیامدهای کوتاه مدت و بلند مدت خشونت جنسی مورد استفاده قرار می‌گیرد.^{۱۰}

هیچ قاعده‌ای برای تعیین ترجیح استفاده از اصطلاح «بازمانده» یا

«قربانی» در مورد افراد دچار خشونت جنسی و خشونت جنسیتی وجود ندارد.^{۱۱} هنگام ارتباط با بازماندگان یا قربانیان، مناسب‌ترین کار مشورت با آن‌ها در مورد ترجیح آن‌ها و احترام گذاشتن به آن است، مگر اینکه شرایط مشخصی استفاده از واژه‌ای را تحمیل کند، مثلاً در نهادهای کیفری و دادرسی‌ها که اصطلاح «قربانی» بیشتر مورد استفاده قرار می‌گیرد.^{۱۲} با این حال، تأثیر خشونت جنسی و جنسیتی و احساس افراد نسبت به تجربه خود فراتر از این اصطلاحات است و برخی از افراد ممکن است خود را نه «بازمانده» بدانند و نه «قربانی».

مرتبط با این بخش: *قربانی*

بدنام‌سازی

ب

STIGMATISATION

بدنام‌سازی / انگ‌زنی نتیجه ذاتی تقریباً هر خشونت جنسی است.^{۱۳} خانواده، دوستان، جامعه محلی یا کل جامعه^{۱۴} معمولاً به جای حمایت و کمک به بهبودی از صدمه وارده، قربانیان را سرزنش، شرم‌سار، طرد می‌کنند یا کنار می‌گذارند. این ننگ می‌تواند به دیگر اعضای خانواده‌های قربانیان، مانند کودکانی که حاصل تجاوز هستند، تعمیم یابد.^{۱۵}

بدنام‌سازی غالباً مانع از این می‌شود که قربانیان در پی دریافت کمک‌های عاطفی، پزشکی، روانی، اجتماعی و/یا حقوقی باشند. همان‌طور که آداما دینگ (Adama Dieng)، مشاور ویژه دبیرکل سازمان ملل متحد در مورد جلوگیری از نسل‌کشی و نماینده موقت پیشین دبیر کل در امور خشونت جنسی در درگیری تأیید کرده است، «قربانیانی که ممکن است پس از تجاوز جنسی

زنده بمانند، از عواقب اجتماعی آن جان به در نمی‌برند» و اضافه می‌کند که «ساده بگوییم: ننگ می‌کشد».^{۱۶}

بدنام‌سازی قربانیان خشونت جنسی ناشی از هنجارها، ارزش‌ها و نگرش‌های مردسالارانه و سکسیستی برمی‌خیزد و فرهنگ تجاوز آن را تقویت می‌کند.^{۱۷} بدنام‌سازی بر این فرض استوار است که به دلیل ماهیت جنسی عمل، قربانیان نقشی در ارتکاب عمل دارند و بنابراین می‌توان آن‌ها را در وقوع و عواقب آن مقصر دانست.^{۱۸}

نگ خشونت جنسی باید از قربانی به سوی مرتکب هدایت شود تا بازماندگان بتوانند به حمایت‌های شایسته دست یابند، پیشگیری از خشونت جنسی و مبارزه با آن و جلوگیری از مصونیت از مجازات را پیش ببرند.

مرتبط با این بخش: افسانه‌ها و کلیشه‌ها، مقصر دانستن قربانیان

برده‌داری (جنسی)

SLAVERY (SEXUAL)

برده‌داری به وضعیتی اطلاق می‌شود که در آن شخص مالکیت خود را بر شخصی دیگر اعمال می‌کند.^{۱۹} برده‌داری جنسی نوع خاصی از برده‌داری است که اعمال خشونت جنسی و سلب استقلال جنسی از قربانی را دربر می‌گیرد.^{۲۰} الزامی نیست که این کار برای مرتکب سود مالی داشته باشد.^{۲۱}

برده‌داری در حقوق بین‌المللی کاملاً ممنوع شده است.^{۲۲} این ممنوعیت فقط به شرایطی محدود نیست که فردی انسان دیگری را در حیطه اختیار خود نگه می‌دارد، بلکه شامل تمام مراحل مختلفی است که به ایجاد این وضعیت کمک کرده است.^{۲۳}

برده‌داری جنسی نیز جرمی بین‌المللی است و آن را می‌توان هر

زمان که عناصر لازم فراهم باشد، به‌عنوان جنایت ضد بشریت^{۲۴} و جنایت جنگی، چه در درگیری‌های مسلحانه بین‌المللی و چه غیر بین‌المللی^{۲۵} مورد پیگرد قانونی قرار داد. بر اساس «عناصر جرم» دادگاه بین‌المللی جزایی (ICC)، جرم برده‌داری جنسی دو عنصر اصلی دارد: «(۱) مرتکب جرم هر یک از حقوق مالکیت بر یک یا چند فرد یا همه این حقوق را از جمله خرید، فروش، قرض دادن یا مبادله تهاتری چنین شخصی یا اشخاصی را با تحمیل محرومیت از آزادی بر آن‌ها مورد استفاده قرار دهد؛ و [(۲) مرتکب جرم باعث شود که چنین شخص یا اشخاصی در يك یا چند عمل جنسی شرکت کنند. »^{۲۶}

در مورد قدرت مالکیت، دادگاه بین‌المللی جزایی به این نتیجه رسیده است که هیچ لیست جامعی از وضعیت‌های تحت پوشش این اصطلاح مشخص وجود ندارد.^{۲۷} با وجود این، می‌توان برخی از عوامل را برای ارزیابی اینکه این قدرت اعمال شده یا نشده در نظر گرفت، «مانند کنترل تحرک قربانی، ماهیت محیط فیزیکی، کنترل روانشناختی، اقدام‌های انجام شده برای جلوگیری یا بازداشتن از فرار، استفاده از زور یا تهدید به استفاده از زور یا دیگر شکل‌های اجبار جسمی یا روانی، مدت، تاکید بر انحصار، به‌کار گرفتن رفتارهای ظالمانه و تعدی، کنترل تمایل جنسی، کار اجباری و آسیب‌پذیری قربانی.»^{۲۸}

برده‌داری جنسی همچنین نقض جدی حقوق بشر است که سازمان ملل متحد هم آن را به این عنوان تشخیص داده است و گزارشگر ویژه و سازوکارهای ویژه‌ای را برای مقابله با ماهیت گسترده برده‌داری، از جمله برده‌داری جنسی تعیین کرده است.^{۲۹} گزارشگر ویژه شکل‌های معاصر برده‌داری در سال ۱۹۹۸

ممنوعیت مطلق برده‌داری جنسی را تأیید و اظهار کرد که «برده‌داری جنسی برده‌داری و ممنوعیت آن قاعده آمره است»،^{۳۰} به این معنا که هیچ استثنایی در مورد ممنوعیت آن وجود ندارد و این امر صرف‌نظر از اینکه دولت‌ها عضو کنوانسیون‌ها و معاهده‌های مربوطه هستند یا نیستند قابل اجرا است. مرتبط با این بخش: جنایت ضد بشریت، جنایت جنگی، اساسنامه ژم، جرائم جنسی، خشونت جنسی، استقلال (شخصی)، استعمار (جنسی)، (خشونت جنسی به‌عنوان) سلاح جنگ

تجارت برده

Slave trade

توجه به این موضوع مهم است که جنایت برده‌داری جنسی اغلب به‌همراه جنایت تجارت برده رخ می‌دهد. تجارت برده جنایت بین‌المللی جداگانه‌ای است که باید به‌طور مشخص متمایز از برده گرفتن در نظر گرفت.^{۳۱} جنایت تجارت برده را می‌توان به‌عنوان «در اختیار قرار گرفتن مردان یا زنان به قصد بردگی یا با همین درجه از اهمیت به قصد تبادل یا انتقال شخص برده به وضعیت دیگری از بردگی» تعریف کرد.^{۳۲} گرچه جنایت تجارت برده در کنوانسیون‌های بین‌المللی دیده می‌شود^{۳۳} و بخشی از حقوق بین‌المللی عرفی،^{۳۴} دادگاه‌ها و دیوان‌های بین‌المللی از جمله دادگاه بین‌المللی جزایی نوعاً از تشخیص و محکوم کردن تجارت برده به‌عنوان جرمی جدا از جنایت بردگی کوتاه‌تری کرده‌اند.^{۳۵} با وجود این، باید تأکید کرد که اعمالی را که قبلاً با قصد برده کردن شخص — به‌عنوان مثال «ربودن، اسارت، دزدیدن یا مبادله»^{۳۶} قربانیان — انجام شده می‌توان با اتهام تجارت برده جدا از جنایت

برده‌داری مورد پیگرد قرار داد. جنایت تجارت برده را همچنین باید از «قاچاق انسان» متمایز دانست.^{۳۷} گرچه این دو جنایت تا حدودی هم‌پوشانی دارند، قاچاق انسان جنایتی فراملی^{۳۸} است که در آن هر شکلی از استثمار یک شخص^{۳۹} مورد بررسی قرار می‌گیرد در حالیکه در جنایت تجارت برده صرفاً به جرم انگاشتن برده گرفتن توجه می‌شود.^{۴۰} علاوه بر این، در مورد قاچاق انسان نیازی نیست قربانیان ثابت کنند که تجارت برده به برده شدن آنها انجامیده یا از آن رضایت نداشته‌اند.^{۴۱}

برهنگی اجباری

FORCED NUDITY

برهنگی اجباری به عمل مجبور کردن شخص دیگری برای درآوردن بخشی از لباس یا تمام آن، شامل انجام حرکات مختلف در حالت برهنگی، اشاره دارد.^{۴۲} این کار نوعی خشونت جنسی است که نیازی به تماس جسمی ندارد و به‌طور عمده ناشی از تمایل به تحقیر قربانیان، ایجاد احساس آسیب‌پذیری در آنها و نقض کرامت آنها است.^{۴۳}

برهنگی اجباری را چندین دادگاه و دیوان و همچنین نهادهای حقوق بشر به‌عنوان رفتار غیرانسانی و تحقیرآمیز،^{۴۴} هتک حرمت شخصی،^{۴۵} نقض سلامت کامل یک شخص^{۴۶} یا نوعی «شکنجه جنسی»^{۴۷} شناخته‌اند. این تشخیص به‌ویژه در مواردی رخ می‌دهد که برهنگی اجباری عنصر تبلیغاتی را دربر بگیرد، مانند زمانی که این عمل در حضور دیگران مانند هم‌دستان مرتکب، اعضای خانواده قربانی یا افراد غریبه انجام شود.^{۴۸}

برهنگی اجباری اغلب در بازداشتگاه‌ها و طی درگیری‌های

مسلحانه اتفاق می‌افتد. این کار علیه زنان، دختران، مردان و پسران انجام شده است.^{۴۹} در شرایط بازداشت، برهنگی اجباری اغلب در وضعیت برهنه کردن و بازرسی بدنی اتفاق می‌افتد. با این که این کار در صورتی که مطابق با استانداردهای مربوطه انجام شود به خودی خود نقض حقوق بشر نیست (به‌عنوان مثال، باید نشان داد که برهنه کردن و بازرسی بدنی برای پیشگیری از وقوع جرم ضروری است)، اما برهنه کردن و بازرسی بدنی^{۵۰} اغلب خطر ارتکاب رفتارهای غیرانسانی یا تحقیرآمیز و نقض حق حریم خصوصی بازداشت‌شدگان را به همراه دارد.^{۵۱}

وضعیتی که کمتر شناخته شده این است که برهنگی اجباری می‌تواند اجبار شخصی به دیدن و تماشای قسمت‌های برهنه بدن شخصی دیگر یا صحنه‌های مربوط به برهنگی باشد.^{۵۲}

۱. اساسنامه رُم دادگاه بین‌المللی جزایی، A/CON.183/9، ۱۷ ژوئیه ۱۹۹۸ (لازم الاجرا از ۱ ژوئیه ۲۰۰۲)، ماده 7(2)(f).
۲. دادگاه بین‌المللی جزایی، شعبه مقدماتی ۲، دادستان علیه دومینیک اونگون (Dominic Ongwen)، رأی در مورد تایید اتهام‌های علیه دومینیک اونگون، ICC-02/04-01/15، ۲۳ مارس ۲۰۱۶، بند ۹۹.
۳. اساسنامه رُم، منبع پیش‌گفته، ماده 7(1)(g).
۴. همانجا. در درگیری‌های مسلحانه بین‌المللی، ماده 8(2)(b)(xxii) و در درگیری‌های مسلحانه غیر بین‌المللی، ماده 8(2)(e)(vi).
۵. اساسنامه رُم، منبع پیش‌گفته، ماده 7(2)(f).
۶. اولین پرونده «بارداری اجباری» دادگاه بین‌المللی جزایی در چشم‌انداز تاریخی»، R. Grey (2017)، در *Journal of International Criminal Justice*، دوره ۱۵(۵)، صص ۹۰۵-۹۳۰.
۷. نگاه کنید به T. A. Salzman (1998)، «اردوگاه‌های تجاوز به‌عنوان ابزار پاکسازی قومی: واکنش‌های مذهبی، فرهنگی و اخلاقی به قربانیان تجاوز در یوگسلاوی سابق»، *Human Rights Quarterly*، دوره ۲۰(۲)، صص ۳۴۸-۳۷۸.
۸. نگاه کنید به Equality Now، "بارداری اجباری"، در https://www.equalitynow.org/forced_pregnancy؛ عفو بین‌الملل (J. Todd-Gher and U. Mishra-Newbery)، «قانون‌های ضد سقط جنین حمله به حق زندگی با عزت ما و تصمیم‌گیری در مورد بدن خودمان است»، ۲۸ سپتامبر ۲۰۱۹، در <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2019/09/anti-abortion-laws-are-an-attack-on-our-right-to-live-with-dignity-and-decide-what-happens-to-our-bodies/>
۹. کمیته حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی (CESCR)، S.C.، و G.P. (به نمایندگی وکیل سزاره رومانو) علیه ایتالیا، نامه ۲۰۱۷/۲۲، ۲۸ مارس ۲۰۱۹.
۱۰. نگاه کنید به RTI International، ابتکار کیت تعرض جنسی (Sexual Assault Kit Initiative)، «قربانی یا بازمانده: واژگان از تحقیق تا پیگرد قانونی»، در: <https://sakitta.org/toolkit/docs/Victim-or-Survivor-Terminology-from-Investigation-Through-Prosecution.pdf>

۱۱. سازمان ملل از هر دو اصطلاح به جای یک دیگر استفاده می‌کند. برای مثال نگاه کنید به نهاد زنان سازمان ملل متحد و همکاران، بسته‌های خدمات ضروری برای زنان و دختران مشمول خشونت، واحد عدالت و پاسبانی، ۲۰۱۵، ص ۱۰، در

<https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2015/essential-services-package-module-3-en.pdf?la=en&vs=3520>

۱۲. قربانی یا بازمانده: واژگان از تحقیق تا پیگرد قانونی، (Victim or Survivor: Terminology from Investigation Through Prosecution)، منبع پیش‌گفته، ص ۱؛ شبکه ملی تجاوز جنسی، تعدی و زنا با محارم (RAINN)، «واژه‌ها و اصطلاح‌های کلیدی»، در <https://www.rainn.org/articles/key-terms-and-phrases>؛ مجمع عمومی سازمان ملل متحد، گزارش دبیرکل: تحقیق عمیق در مورد تمام انواع خشونت علیه زنان، A/61/122/Add.1، ۶ جولای ۲۰۰۶، بند ۲۱.

۱۳. فرهنگ کمبریج، «stigmatization»، در

<https://dictionary.cambridge.org/fr/dictionnaire/anglais/stigmatization>؛

فرهنگ کالینز، “Stigmatize”، در

<https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/stigmatiz>.

۱۴. سازمان ملل متحد، «شرم و ننگ را به جای قربانیان به سوی مرتکبان خشونت جنسی در درگیری‌ها هدایت کنید، معاون دبیر کل در میز گرد روز بین‌المللی رفع خشونت جنسی در درگیری»، ۲۱ ژوئن ۲۰۱۶، در <https://www.un.org/press/en/2016/dsgsm983.doc.htm>؛

تحقیق انجام شده در جمهوری دموکراتیک کنگو در JTD ، K. Albutt ، M. VanRooyen (2016) و J. Kabanga Kelly، «بدنام‌سازی و طرد بازماندگان خشونت جنسی در شرق جمهوری دموکراتیک کنگو»، فاجعه‌ها، دوره ۴۱(۲)

۱۵. نگاه کنید به B. Rohwerder (انستیتیوی مطالعات توسعه؛ Institute of Development Studies)، «بازپذیری کودکانی که

در اثر تجاوز جنسی طی جنگ متولد شده‌اند»، ۱۷ ژوئن ۲۰۱۹، در
[https://assets.publishing.service.gov.uk/
 media/5d431080ed915d09d7280ce4/628_
 Reintegration_of_Children_Born_of_Wartime_
 Rape.pdf](https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5d431080ed915d09d7280ce4/628_Reintegration_of_Children_Born_of_Wartime_Rape.pdf)؛

سازمان ملل متحد، «من نسل برابری هستم: من کودکی هستم که
 در اثر تجاوز جنسی طی جنگ به دنیا آمده‌ام»، ۱۸ نوامبر ۲۰۱۹، در
[https://www.unwomen.org/en/news/
 stories/2019/11/i-am-generation-equality-ajna-
 jusic-forgotten-children-of-war](https://www.unwomen.org/en/news/stories/2019/11/i-am-generation-equality-ajna-jusic-forgotten-children-of-war).

۱۶. شورای امنیت سازمان ملل، شرم، ننگ بخش جدایی‌ناپذیر منطق
 خشونت جنسی به‌عنوان تاکتیک جنگی، سخنان مشاور ویژه در شورای
 امنیت، درحالی‌که سخنرانان خواستار به رسمیت شناختن بازماندگان
 هستند، SC/12819، ۱۵ مه ۲۰۱۷.

۱۷. شورای امنیت سازمان ملل، گزارش دبیرکل در مورد خشونت جنسی
 مرتبط با درگیری‌ها، S/2017/249، ۱۵ آوریل ۲۰۱۷، ص ۶؛ دفتر
 کمیسر عالی حقوق بشر، حمایت از قربانیان خشونت جنسی: درس‌هایی
 که آموخته شد، گزارش کارگاه، ۲۰۱۹، ص ۱۹، در

[https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/
 WRGS/ReportLessonsLearned.pdf](https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/WRGS/ReportLessonsLearned.pdf).

۱۸. به‌عنوان مثال، پرس و جوها طی رسیدگی‌های قضایی در مورد زندگی
 جنسی قربانی یا رفتار وی فقط موجب تشدید بدنام‌سازی می‌شود. دفتر
 کمیسر عالی حقوق بشر، حمایت از قربانیان خشونت جنسی: درس‌هایی
 که آموخته شد، منبع پیش‌گفته، ص ۱۳.

۱۹. کنوانسیون سازمان ملل متحد برای سرکوب تجارت برده و برده‌داری
 («کنوانسیون برده‌داری»، ۲۵ سپتامبر ۱۹۲۶ (لازم الاجرا از ۹ مارس
 ۱۹۲۷)، ماده (۱۱): «برده‌داری وضعیت یا شرایط شخصی است که بر وی
 هر یک یا همه اختیارات مرتبط با حق مالکیت اعمال می‌شود.»

۲۰. نگاه کنید به Bantekas، ا.، «فصل ۷.۳.۳ برده‌داری جنسی»، در
 حقوق بین‌المللی جزایی، Hart Publishing، ۲۰۱۰.

۲۱. دفتر کمیسر عالی حقوق بشر سازمان ملل (OHCHR)، *الفای
 برده‌داری و شکل‌های معاصر آن*، ۲۰۰۲، در

[https://www.ohchr.org/Documents/publications/
 slaveryen.pdf](https://www.ohchr.org/Documents/publications/slaveryen.pdf)

۲۲. کنوانسیون برده‌داری، منبع پیش‌گفته، ماده (۲)۱
۲۳. دادگاه بین‌المللی جزایی برای یوگسلاوی سابق، کوناراک (Kunarac) و دیگران، دادنامه منبع پیش‌گفته، بندهای ۵۴۰-۵۴۳. دادگاه بین‌المللی جزایی برای یوگسلاوی سابق تعریف گسترده‌ای از برده‌داری را پذیرفت که عبارت است از «اعمال هر یک از اختیارات مربوط به حق مالکیت بر شخص».
۲۴. اساسنامه رُم دادگاه بین‌المللی جزایی، A/CON.183/9، ۱۷ ژوئیه ۱۹۹۸ (لازم الاجرا از ۱ ژوئیه ۲۰۰۲)، ماده‌های 7(1)(c) و 7(1)(g).
۲۵. همانجا. در درگیری‌های مسلحانه بین‌المللی، ماده 8(2)(b).
- در درگیری‌های مسلحانه غیر بین‌المللی، ماده 8(2)(e)(vi).
۲۶. دادگاه بین‌المللی جزایی، عناصر جرم، منبع پیش‌گفته، ماده 7(1)-2 (g)، جنایت ضد بشریت برده‌داری جنسی.
۲۷. دادگاه بین‌المللی جزایی، شعبه محاکمه ششم، دادستان علیه بوسکو نتاگاندا (Bosco Ntaganda)، دادنامه، ICC-01/04-02/06، ۸ ژوئیه ۲۰۱۹، بند ۹۵۲
۲۸. همان منبع. در این مورد، قربانیان را در اسارت نگه داشتند، مجبور به انجام کارهای مختلف از جمله آشپزی کردند و آنها را مورد خشونت جنسی، به‌ویژه تجاوز جنسی قرار دادند. نگاه کنید به بندهای ۹۵۴-۹۶۱.
۲۹. شورای حقوق بشر، قطعنامه ۱۴/۶ در مورد گزارشگر ویژه در مورد شکل‌های معاصر برده‌داری، ۲۸ سپتامبر ۲۰۰۷؛ که در سال ۲۰۰۷ جایگزینی کارگروه سازمان ملل در مورد شکل‌های معاصر برده‌داری شد، در

<https://www.ohchr.org/EN/Issues/Slavery/WGSlavery/Pages/WGSlaveryIndex.aspx>؛

صندوق داوطلبانه سازمان ملل در مورد شکل‌های معاصر برده‌داری، در <https://www.ohchr.org/EN/Issues/Slavery/UNVTFCS/Pages/WhattheFundis.aspx>؛

برده‌داری به صراحت به‌عنوان نقض حقوق بشر در اسناد مختلف حقوق بشر ممنوع شده است، برای مثال نگاه کنید به سازمان وحدت آفریقا، منشور حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا، ۱ ژوئن ۱۹۸۱ (لازم الاجرا از ۲۱ اکتبر ۱۹۸۶)، ماده ۵.

۳۰. کمیسیون حقوق بشر، شکل‌های معاصر برده‌داری، تجاوز جنسی نظام‌مند، برده‌داری جنسی و شیوه‌های مشابه برده‌داری طی درگیری

- مسلحانه، گزارش نهایی خانم *Gay J. McDougall* گزارشگر ویژه، E/ CN.4/Sub.2/1998/13، ۲۲ ژوئن ۱۹۹۸، بند ۳۰
۳۱. نگاه کنید به (P. V. Sellers and J. Kestenbaum (2020) «مفقود اثر: جنایت بین‌المللی تجارت برده» در *Journal of International Criminal Justice*، دوره ۱۸، ص ۱۲.
۳۲. همانجا.
۳۳. نگاه کنید به کنوانسیون برده‌داری سازمان ملل، منبع پیش‌گفته، ماده ۱ و ۲. همچنین نگاه کنید به کنوانسیون تکمیلی الغای برده‌داری، تجارت برده، و نهادهای و رویه‌های مشابه برده‌داری، ۳۰ آوریل ۱۹۵۶، ماده ۳.
۳۴. نگاه کنید به L. Doswald-Beck و J-M Henckaerts، حقوق بشر دوستانه بین‌المللی عرفی، جلد اول: مقررات، کمبریج: انتشارات دانشگاه کمبریج و کمیته بین‌المللی صلیب سرخ، ۲۰۰۵، قاعده ۹۴ «برده‌داری و تجارت برده»، ص ۳۳۰-۳۲۷. همچنین نگاه کنید به M. C. Bassiouni (1991)، «برده گرفتن به‌عنوان جنایت بین‌المللی»، *NYU Journal of International Law and Policy*، دوره ۲۳(۲)، ص ۴۵۴؛ P. V. Sellers and J. Kestenbaum، منبع پیش‌گفته، ص ۲ و ۱۶.
۳۵. P. V. Sellers and J. Kestenbaum، منبع پیش‌گفته، ص ۱۹.
۳۶. همانجا، ص ۴.
۳۷. نگاه کنید به «قاچاق (انسان / جنسی) در پائین. همچنین نگاه کنید به پروتکل جلوگیری، سرکوب و مجازات قاچاق انسان به‌ویژه زنان و کودکان، مکمل کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه جرائم سازمان‌یافته فراملی، منبع پیش‌گفته.
۳۸. دادستانی، برنامه استراتژیک ۲۰۱۸-۲۰۱۶، ۶ ژوئیه ۲۰۱۵، بند ۳۰، ص ۱۴، در <http://www.pgaction.org/pdf/OTP-Draft-Strategic-Plan-2016-2018.pdf>.
- نگاه کنید به «قاچاق (انسان / جنسی)» در پائین.
۳۹. P. V. Sellers and J. Kestenbaum، منبع پیش‌گفته، ص ۱۹.
۴۰. همانجا. همچنین نگاه کنید به (H. van der Wilt (2014) «قاچاق انسان، برده گرفتن، جنایت‌های ضد بشریت: توضیح مفاهیم»، *Chinese Journal of International Law*، دوره ۱۳، ص ۳۰۳.
۴۱. P. V. Sellers and J. Kestenbaum، منبع پیش‌گفته، ص

۱۹-۲۰.

۴۲. ابتکارهای زنان برای عدالت جنسیتی (WIGJ)، بیانیه جامعه مدنی درباره خشونت جنسی، ۲۰۱۹، بخش ۱(۵) (و تفسیر صفحه ۱۳-۱۴)، بخش 4(i)3 (و تفسیر ص ۲۵-۲۶)، در

<https://4genderjustice.org/wp-content/uploads/2019/11/English-Civil-Society-Declaration-on-Sexual-Violence.pdf>

۴۳. نگاه کنید به Sivakumaran (2007)، «خشونت جنسی علیه مردان در درگیری‌های مسلحانه»، *European Journal of International Law*، دوره ۱۸(۲)، ص ۲۵۳، ۲۶۹؛ دیده‌بان حقوق بشر (J. Bjorken)، «به جهنم خوش آمدید»: بازداشت خودسرانه، شکنجه و اخاذی در چین، ۲۰۰۰، ص ۴۷-۴۸، در

https://www.hrw.org/sites/default/files/report_pdf/2000-chechnya-welcome-to-hell.pdf; M. Sjöholm.

تفسیر معمول حساس به جنسیت در نظام‌های منطقه‌ای حقوق بشر، Martinus Nijhoff. Brill، ۲۰۱۷، ص ۳۵۴.

۴۴. کمیسیون حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا (ACHPR)، کمیسیون ملی حقوق بشر و آزادی علیه چاد، نامه شماره ۹۲/۷۴، ۱۱ اکتبر ۱۹۹۵. دادگاه ویژه سیرا لئون (SCSL)، دادستان علیه بریما، کامارا و کانو (Brima, Kamara and Kanu)، دادنامه تجدیدنظر، SC SL-2004-16-A، ۲۲ فوریه ۲۰۰۸، بند ۱۸۴.

۴۵. دادگاه بین‌المللی جزایی برای یوگسلاوی سابق (ICTY)، دادستان علیه دراگولجوب کوناراک، رادومیر کواچ و زوران ووکوویچ (Dragoljub Kunarac، Radomir Kovac و Zoran Vukovic)، دادنامه، IT-T-96-23-1-IT-96-23-T&I-96-23/1-96-23-T&I، ۲۲ فوریه ۲۰۰۱، بندهای ۷۶۶-۷۷۴، ۷۸۲، ۸۸؛ دادگاه بین‌المللی جزایی برای رواندا (ICTR)، دادستان علیه ژان پل آکایسو، دادگاه دادرسی، IT-96-4-ICTR، ۲ سپتامبر ۱۹۹۸، بند ۶۹۷.

۴۶. دادگاه حقوق بشر قاره آمریکا، زندان میگل کاسترو - کاسترو علیه پرو، دادنامه (اعتبار، غرامت‌ها و هزینه‌ها)، ۲۵ نوامبر ۲۰۰۶، بندهای ۳۰۴-۳۰۸. قضات همچنین خاطر نشان کردند که این خشونت جنسی و در مواردی نقض حق رفتار انسانی محسوب می‌شود.

۴۷. شورای حقوق بشر، گزارش گزارشگر ویژه در مورد شکنجه، دیگر رفتارها یا مجازات‌های ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز در مأموریت خود به مکزیک (۲۱ آوریل تا ۲ مه ۲۰۱۴)، A / HRC / 28/68 / Add.3، ۲۹ دسامبر ۲۰۱۴، بند ۲۸.

۴۸. نگاه کنید به تمام موارد ذکر شده در بالا.

۴۹. نگاه کنید به F. Ní Aoláin، «برهنگی اجباری: آنچه قانون و رویه بین‌المللی به ما می‌گوید»، در Just Security، ۱ ژوئن ۲۰۱۶، در <https://www.justsecurity.org/31325/forced-nudity-international-law-practice/>

۵۰. نگاه کنید به M. Sjöholm، تفسیر معمول حساس به جنسیت در نظام‌های منطقه‌ای حقوق بشر، لایدن: Brill، Nijhoff، ۲۰۱۷، ص ۳۵۳؛ همچنین نگاه کنید به Supremo Tribunal Federal (Brasil)، در *Bulletin on International case law*، بازرسی خصوصی بدنی Intimate Body Search، دوره ۷، دسامبر ۲۰۱۹، مقایسه رویکردهای مختلف دادگاه‌های منطقه‌ای برای برهنه کردن و بازرسی بدنی، در

<http://www.stf.jus.br/arquivo/cms/jurisprudenciaBoletim/anexo/BJI7INTIMATEBODYSEARCHreview.pdf>.

۵۱. همان منبع.

۵۲. اعلامیه جامعه مدنی درباره خشونت جنسی، منبع پیش‌گفته، بخش (c)(3) و (d) (و تفسیر ص ۲۳-۲۴).

پاسخ‌گویی / تعیین مسؤلیت
پیشگیری اجباری از بارداری

پاسخ‌گویی / تعیین مسئولیت

ACCOUNTABILITY

پاسخ‌گویی ایجاب می‌کند که اشخاص، دولت‌ها یا نهادهای دیگر نسبت به رفتار خود، هنگامی که این رفتار ناقض قانون‌ها یا مقررات است و یا انتظارات مرتبط با موقعیت یا فعالیت مشخص را برآورده نمی‌کند، پاسخ‌گو باشند. ^۱ پاسخ‌گویی می‌تواند به شکل‌های مختلفی از جمله اجرایی، ^۲ سیاسی، ^۳ قضایی ^۴ یا کیفری انجام شود و فرایندهایی را دربر می‌گیرد که به دنبال تعیین حقیقت، برقراری عدالت و عرضه غرامت به قربانیان هستند. ^۵ هنگامی که پاسخ‌گویی قضایی یا کیفری مطرح است، معاهده‌های بین‌المللی و حقوق عرفی بین‌المللی تصریح می‌کنند که کشورها وظیفه اصلی را در قبال پاسخ‌گو ساختن عاملان نقض فاحش حقوق بشر و جنایت‌های بین‌المللی از جمله خشونت جنسی و جنسیتی از طریق تحقیقات کیفری و پیگرد قانونی دارند. ^۶

پاسخ‌گویی در مورد نقض حقوق بشر و سایر جنایت‌های اساسی بین‌المللی مستلزم وجود چارچوب‌های قانونی و نهادی شده داخلی است که امکان تحقیق سریع، کامل، مستقل و غیرجانبدارانه و پیگرد قانونی این تعدی‌ها و جنایت‌ها را فراهم آورد. برای تحقیق و پیگرد قانونی در مورد خشونت و جنایت‌های جنسی و جنسیتی نیاز به مجموعه مشخصی از تخصص‌ها و درک گسترده‌تر از رفتاری فراتر از تجاوز جنسی است، از جمله اینکه چگونه این رفتار بر مردان، پسران و اقلیت‌های جنسی (لزبین، گی، دوجنس‌گرا، ترنس و بیناجنس) ^۷ تأثیر می‌گذارد. این کار باید حساس به جنسیت باشد و به روشی حقیقت‌محور تجربه‌های

قربانیان را دریابد.^۸

در همه کشورها، مانع‌های سر راه گزارش‌دهی در سطح فردی و ساختاری،^۹ ظرفیت‌های محدود برای تحقیق و پیگرد قانونی مجرمان، چارچوب‌های ناقص و نامناسب قانونی، عدم وجود آموزش کافی و تخصصی برای پرسنل در زمینه‌های پزشکی، پزشکی قانونی، پلیس و قضایی و تداوم تبعیض و کلیشه‌های جنسیتی از جمله در میان متخصصان، باعث می‌شود که پاسخ‌گویی در مورد خشونت‌ها و جرائم جنسی و جنسیتی غالباً دور از دسترس مردم بماند.^{۱۰}

مرتبط با این بخش: *مصونیت از مجازات، حقوق بشر، حقوق بین‌المللی کیفری، صلاحیت قضایی جهانی*

پیشگیری اجباری از بارداری

FORCED CONTRACEPTION

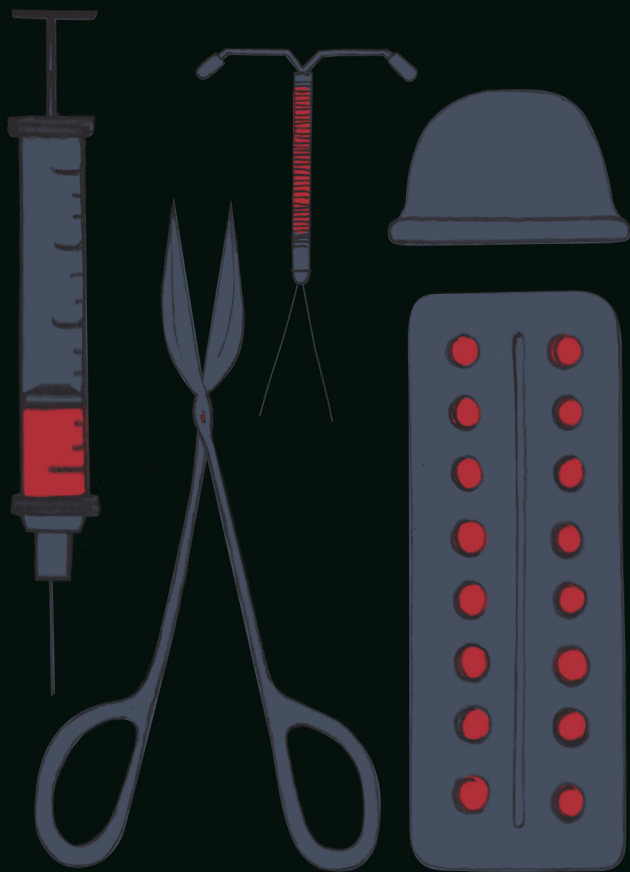
پیشگیری از بارداری به اقدام‌های انجام شده برای جلوگیری از حاملگی به صورت دائمی (مثلاً عقیم‌سازی) یا موقتی (از طریق روش‌های برگشت‌پذیر از جمله: قرص‌های ضدبارداری، کاشتینه (ایمپلنت)، تزریق، دیافراگم، اندام‌های درون رحمی و موارد دیگر)^{۱۱} اطلاق می‌شود. توانایی تصمیم‌گیری آزادانه در مورد استفاده یا عدم استفاده از پیشگیری از بارداری را حقوق بین‌المللی به‌عنوان حق جنسی، حق بهداشت تولیدمثلی و حق بین‌المللی به رسمیت می‌شناسد.^{۱۲} بدین ترتیب، پیشگیری اجباری از بارداری نقض حقوق بشر است که دولت در جلوگیری، مجازات و اصلاح آن مسئولیت دارد.^{۱۳}

برای مثال، پیشگیری اجباری از بارداری برای کنترل رشد جمعیت

(مثل سیاست‌های اتخاذ شده در ایالت راخین شمالی علیه مردم روهینگیا)،^{۱۴} برای اطمینان یافتن از «وجود» زنان و دختران برای رابطه جنسی و قاچاق (به‌عنوان مثال در مورد زنان ایزدی تحت کنترل داعش)^{۱۵} یا به‌عنوان اقدامی برای اطمینان از اینکه زنان و دختران بتوانند وظایف خود را در گروه‌های مسلح انجام دهند (به‌عنوان مثال در گروه‌های مسلح در درگیری داخلی در کلمبیا)^{۱۶} مورد استفاده قرار گرفته است. در این زمینه‌ها، همان‌طور که در رویه‌های نیروهای مسلح انقلابی کلمبیا (FARC) نشان داده می‌شود، هنگامی که پیشگیری از بارداری ناموفق است، قربانیان اغلب مجبور به سقط جنین می‌شوند.^{۱۷} با توجه به این واقعیت، دادگاه قانون اساسی کلمبیا تصمیم مهمی گرفت که در آن قضات به این نتیجه رسیدند که قربانیان نقض حقوق جنسی و تولیدمثلی (از جمله پیشگیری اجباری از بارداری)، اعم از غیرنظامیان یا مبارزان سابق، طبق قانون باید به‌عنوان «قربانیان درگیری مسلحانه» شناخته شوند و در نتیجه جبران دریافت کنند.^{۱۸}

مرتبط با این بخش: *خشونت جنسی، عقیم‌سازی اجباری، سقط جنین، حقوق تولیدمثل، خشونت جنسی و تبعیض جنسیتی*

پیشگیری اجباری از بارداری برای کنترل رشد جمعیت، یافتن اطمینان از این که زنان و دختران برای سکس و قاچاق - در دسترس - هستند و می توانند به وظایف خود در گروه های مسلح عمل کنند، به کار گرفته می شود.

۱. نگاه کنید به Transparency & Accountability Initiative (ابتکار شفافیت و پاسخ‌گویی)، «چگونه اصطلاحات اصلی را تعریف می‌کنیم؟ واژه‌نامه شفافیت و پاسخ‌گویی»، ۱۲ آوریل ۲۰۱۷، در: <https://www.transparency-initiative.org/blog/1179/tai-definitions/>.

۲. نگاه کنید به عنوان مثال به L.V. Cariño (1983)، «پاسخ‌گویی اجرایی: مروری بر تکامل، معنی و عملیاتی کردن یک مفهوم اصلی در مدیریت عمومی»، در *Philippine Journal of Public Administration*، دوره ۲۷(۲)، صص ۱۱۸-۱۴۸.

۳. برای تجزیه و تحلیل پاسخ‌گویی سیاسی، نگاه کنید به PC Schmitter (2007)، «پاسخ‌گویی سیاسی در دموکراسی‌های موجود واقعی»: معنا و سازوکارها»، موسسه دانشگاه اروپا (فلورانس، ایتالیا)، در:

<https://www.eui.eu/Documents/DepartmentsCentres/SPS/Profiles/Schmitter/PCSPoliticalAccountabilityJan07.pdf>.

۴. کمیسیون بین‌المللی حقوق‌دانان، پاسخ‌گویی قضایی، راهنمای فعالان، شماره ۱۳، ۲۰۱۶، در:

<https://www.icj.org/wp-content/uploads/2016/06/Universal-PG-13-Judicial-Accountability-Publications-Reports-Practitioners-Guide-2016-ENG.pdf>

۵. پاسخ‌گویی کیفری رایج‌ترین شکل در بخش حقوق بشر است. این پاسخ‌گویی اغلب به‌عنوان "عدالت کیفری" یا "مسئولیت کیفری" مورد اشاره قرار می‌گیرد. برای مثال نگاه کنید به کار مرکز بین‌المللی عدالت انتقالی درباره "پاسخ‌گویی کیفری"، در: <https://www.ictj.org/gallery-items/criminal-accountability>.

۶. به علاوه نگاه کنید به N. Roth-Arriaza (1990)، «مسئولیت دولتی برای تحقیق و پیگرد قانونی نقض فاحش حقوق بشر در حقوق بین‌المللی»، در *California Law Review*، دوره ۷۲(۲)، صص ۴۴۹-۵۱۴، صص ۴۶۲-۴۸۳.

۷. lesbian, gay, bisexual, transsexual and intersex

۸. نهاد زنان سازمان ملل متحد، «کارشناسان می‌گویند تحقیقات تخصصی در مورد خشونت جنسی در درگیری برای عدالت ضروری است»، ۳۰ آوریل ۲۰۱۹، در: <https://www.unwomen.org/en/news/4/news-specialized-investigation-into-/stories/2019>

sexual-violence-in-conflict-is-essential-for-justice.

۹. مانند انگ بدنامی، ترس از انتقام جویی، عدم اعتماد به واکنش‌های قضایی و غیرقضایی، طرد شدن از خانواده و جامعه محلی، عدم دسترسی به سازوکارهای گزارشگری.

۱۰. برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد چالش‌ها و روش‌های خوب گزارش‌دهی و تحقیق درباره خشونت جنسی و جنسیتی در داخل کشور نگاه کنید به (2011) K. Thuy Seelinger, H. Silverberg and R. Mejia. «تحقیق و پیگرد قانونی خشونت جنسی»، پروژه خشونت جنسی و پاسخ‌گویی، مجموعه مقاله‌های کارکردی، مرکز حقوق بشر (دانشگاه کالیفرنیا برکلی)، ص ۱۱-۲۳، در <https://www.law.berkeley.edu/wp-content/uploads/2015/04/The-Investigation-and-Prosecution-of-Sexual-Violence-SV-Working-Paper.pdf>

۱۱. دانش‌نامه بهداشت کودکان، «پیشگیری از بارداری»، در <http://www.healthofchildren.com/C/Contraception.html>

۱۲. کنوانسیون سازمان ملل متحد در مورد رفع همه شکل‌های تبعیض علیه زنان (CEDAW)، ۱۸ دسامبر ۱۹۷۹ (لازم الاجرا از ۳ سپتامبر ۱۹۸۱)، ماده ۱۶ (e).

۱۳. همان منبع

۱۴. شورای حقوق بشر، وضعیت حقوق بشر مسلمانان روهینگیا و دیگر اقلیت‌ها در میانمار، گزارش کمیسر عالی حقوق بشر سازمان ملل، A/HRC/32/18، 29 ژوئن ۲۰۱۶، بند ۴۳.

۱۵. نیویورک تایمز، «داعش برای حفظ عرضه برده‌های جنسی، کنترل زایمان را تبلیغ می‌کند»، ۱۲ مارس ۲۰۱۶، در <https://www.nytimes.com/2016/03/13/world/middleeast/to-maintain-supply-of-sex-slaves-isis-pushes-birth-control.html>

۱۶. اخبار بی‌بی‌سی، «شورشیان فارک: کلمبیا در مورد ۱۵۰ سقت جنین اجباری تحقیق می‌کند»، ۱۲ دسامبر ۲۰۱۵، در <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-35082412>

۱۷. کلمبیا، دادگاه قانون اساسی، هیئت عمومی، پرونده T-7.396.064، دادنامه Sala Plena, Corte constitucional) SU599/19 Expediente T-7.396.064، ۱۱

دسامبر ۲۰۱۹. نگاه کنید به اصطلاح «سقت جنین» در پائین.

۱۸. همان منبع.

ت

تجاوز

تجاوز

RAPE

تجاوز جنسی هم در زمان صلح و هم درگیری رواج دارد. در بیشتر موارد، مردان این عمل را علیه زنان و دختران انجام می‌دهند، اگرچه مردان و پسران نیز ممکن است قربانی تجاوز شوند.^۱ در سطح جهان، کمتر پیش می‌آید که تجاوز به عنف را گزارش بدهند، درباره آن تحقیقات کافی بشود و مورد پیگرد قانونی قرار بگیرد. در بسیاری از موارد متجاوزان مورد بازخواست قرار نمی‌گیرند.^۲ چندین عامل در این امر موثر هستند، از جمله مانع‌های موجود بر سر راه گزارش دادن در سطح فردی، سطح اجتماعی، فرهنگی یا ساختاری و همچنین تعریف‌های ناکافی از تجاوز در حقوق داخلی (نگاه کنید به تعریف «مصونیت از مجازات» در پائین).

در بیشتر کشورها، تجاوز جرم تلقی و به‌عنوان عمل دخول به زور یا در شرایط اجباری مانند بازداشت و/یا بدون رضایت یک یا چند شخص درگیر تعریف می‌شود.^۳ کاری که دخول محسوب می‌شود، جنسیت قربانی (قربانیان) و مرتکب (مرتکبان) و شرایط وقوع دخول عناصری هستند که اغلب در چارچوب حقوق داخلی و بین‌المللی متفاوت است.^۴

در بعضی از کشورها، قانون مربوطه تجاوز را دخول آلت تناسلی در واژن تعریف می‌کند. این امر محدود کننده است زیرا موارد دیگری را که بر اساس معیارهای بین‌المللی تجاوز جنسی محسوب می‌شوند از جمله دخول در مقعد و دهان را کنار می‌گذارد و دخول در واژن به وسیله اشیاء مانند چوب یا اسلحه یا دیگر بخش‌های بدن غیر از آلت تناسلی مثل دست‌ها

را حذف می‌کند.^۵ به‌علاوه، چنین قانون‌هایی تشخیص نمی‌دهند که مردان و پسران قربانیان احتمالی تجاوز هستند.^۶ جرم‌انگاری همجنس‌گرایی همچنین مانع از دسترسی مردان و پسران به عدالت می‌شود، چون اگر تجاوز به اثبات نرسد، قربانیان ممکن است در معرض اتهام همجنس‌گرایی قرار بگیرند.^۷

با توجه به شرایطی که در آن تجاوز جنسی انجام می‌شود، به‌عنوان مثال تحت اجبار یا بدون رضایت، قانون‌های داخلی باید هنگام تعریف تجاوز جنسی در زمان صلح بر وجود و اعتبار رضایت ابراز شده تکیه کنند؛ و رابطه جنسی بدون رضایت یک یا چند نفر از افراد درگیر در فعالیت جنسی را مجازات کنند. این تعریف نباید به گونه‌ای باشد که برای پیگرد تجاوز شواهد خشونت، اجبار، تهدید و یا دیگر شرایط مشابه را به‌عنوان مدرک عدم رضایت الزامی کند.^۸ در حالی که شرایط اجباری به این معناست که رضایت قربانی بعید بوده، باید توجه را بر عدم رضایت قرار داد. این کار باعث پرهیز از قضاوت‌های تفسیری درباره آنچه اجبار و محدودیت‌های آن در رابطه با استفاده از نیروی بدنی می‌شود.^۹ در اکثریت بزرگی از کشورها، ارتکاب خشونت، اجبار یا تهدید برای تعریف تجاوز اساسی محسوب می‌شود. این «شرایط» عدم رضایت قربانی و قصد مرتکب را نشان می‌دهد. برعکس، فقط در شمار محدودی از کشورها تعریف تجاوز بر محور رضایت قربانی قرار دارد.^{۱۰}

هنگامی که تجاوز جنسی در چارچوب خشونت عمومی و فجایع جمعی انجام شود یا جنایت بین‌المللی محسوب شود، نباید به رضایت استناد کرد. در چنین شرایطی، رضایت قربانیان خشونت جنسی غیرممکن تلقی می‌شود و از قربانی نباید در مورد رضایت

سئوال شود.^{۱۱}

دادگاه‌های بین‌المللی جزایی برای یوگسلاوی سابق^{۱۲} و رواندا^{۱۳} با توجه به غیرممکن بودن رضایت واقعی در آن شرایط تعریف‌های تجاوز جنسی را با تکیه بر زمینه اجبار تصویب کردند. «عناصر جرم» دادگاه بین‌المللی جزایی (ICC) مقرر می‌کنند که تجاوز جنسی هنگامی اتفاق می‌افتد که «تهاجم در یکی از شرایط زیر رخ دهد: به زور یا با تهدید به استفاده از زور یا اجبار، مانند موارد ناشی از ترس از خشونت، اجبار، بازداشت، سرکوب روانی یا سوءاستفاده از قدرت، علیه شخصی یا با بهره بردن از محیط اجبارآور، یا با حمله به شخصی که قادر به دادن رضایت واقعی نیست.»^{۱۴}

در صورت وجود عناصر زمینه‌ای لازم، تجاوز جنسی را می‌توان به‌عنوان جنایت ضد بشریت،^{۱۵} جنایت جنگی، چه در درگیری‌های مسلحانه بین‌المللی و چه غیربین‌المللی^{۱۶} و چه به‌عنوان نسل‌کشی،^{۱۷} در دادگاه بین‌المللی جزایی و، بستگی به قانون‌های داخلی مربوطه، در سطح ملی مورد پیگرد قانونی قرار داد. تجاوز را همچنین می‌توان به‌عنوان شکنجه به‌عنوان جرمی مشخص مورد پیگرد قرار داد. در چنین شرایطی صلاحیت قضایی جهانی امکان لازم را برای کشورها در پیگرد قانونی تجاوز جنسی که در خارج از کشور و علیه یک فرد غیرشهروند یا به دست یک غیرشهروند رخ داده فراهم می‌کند.^{۱۸}

مرتبط با این بخش: رضایت برای فعالیت جنسی، جنایت‌های ضد بشریت، جنایت‌های جنگی، نسل‌کشی، کودک‌آزاری، اساسنامه ژم، خشونت جنسی، جنایت‌های جنسی

۱. کمیسیون حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا (ACHPR)، رهنمودهایی برای مبارزه با خشونت جنسی و عواقب آن در آفریقا، نیامی، ۲۰۱۷. در این رهنمودها تأکید شده است که «خشونت جنسی از جمله تجاوزاً بر مردان و پسران نیز تأثیر می‌گذارد و ممکن است به شکل‌های خاصی باشد تا به تصور مجرم بر مردانگی یا توانایی جنسی قربانی تأثیر بگذارد. خشونت جنسی علیه مردان و پسران، مانند خشونت جنسی علیه زنان و دختران، اغلب به‌عنوان وسیله‌ای برای تسلط بر قربانی و تبعیت یا تحقیر او یا گروهی که قربانی به آن تعلق دارد، مورد استفاده قرار می‌گیرد. مردان و پسران قربانی خشونت جنسی به دلیل کلیشه‌های مرتبط با مردانگی با چالش‌های خاصی در گزارش دادن این گونه خشونت‌ها و دریافت کمک مناسب روبرو هستند. این پدیده در اساس کم مستند شده است» بند (c)(2)(3).

۲. به‌عنوان مثال، در فرانسه، مطالعه‌ای که در سال ۲۰۱۶ منتشر شد نشان داد که از هر پنج زن، یک تن قربانی تجاوز جنسی یا اقدام به تجاوز جنسی است. از هر ۱۰ زن تقریباً یک زن قربانی تجاوز شکایت می‌کند و فقط ۱٪ از این شکایت‌ها منجر به محکومیت عامل آن می‌شود.

. N. Bajos, D. Rahib and N. Lydié. Baromètre santé 2016, Genre et sexualité, در ۲۰۱۸, <https://www.santepubliquefrance.fr/determinants-de-sante/sante-sexuelle/documents/enquetes-etudes/barometre-sante-2016.-genre-et-sexualite>: Haut Conseil à l'égalité entre les femmes et les hommes, Avis pour une juste condamnation sociétale et judiciaire du viol et autres agresions sexuelles.

شورای عالی برابری زنان و مردان، نظری در مورد محکومیت اجتماعی و قضایی تجاوز و تعرض‌های جنسی دیگر، اطلاعیه شماره 2016-09-VIO-022، 30، ۱۵ اکتبر ۲۰۱۶، ص ۱۰، در

http://www.haut-conseil-egalite.gouv.fr/IMG/pdf/hce_avis_viol_2016_10_05-2.pdf.

۳. نگاه کنید به پژوهش مقایسه‌ای در سال ۲۰۱۹ در: د. یانتا (D. Llanta)، محافظت از فرد در مقابل خشونت جنسی: از پیشگیری تا عرامت در نظم بین‌المللی حقوقی و نظام‌های ملی (La protection de l'individu contre les violences sexuelles: de la prévention à la réparation au sein de l'ordre juridique international et des systèmes

nationaux)

تز دکترا که او در ۲۲ نوامبر ۲۰۱۹ از آن دفاع کرد، دانشگاه Perpignan
Via Domitia (فرانسه)، صص ۳۱۸-۳۳۶

۴. همان منبع

۵. همان، ص ۳۲۰-۳۲۳. تا به امروز، برای مثال، این مورد مربوط به فرانسه، بلژیک، سنگال، جمهوری آفریقای مرکزی، تونس، اسپانیا، گواتمالا، اکوادور، فیلیپین یا آفریقای جنوبی است. برای تعریف جرم تجاوز به عناصر جرم دادگاه بین‌المللی جزایی (ICC) نیز نگاه کنید که تجاوز را چنین تعریف می‌کند: «مرتکب به هر قسمت از بدن قربانی تعرض کند که منجر به دخول هر قدر کم با اندام جنسی به بدن قربانی یا دهانه مقعد یا واژن قربانی با هر شئی یا هر قسمت دیگر از بدن بشود. این حمله با زور یا تهدید به استفاده از زور یا اجبار صورت بگیرد، مانند آنچه در اثر ترس از خشونت، اجبار، بازداشت، ستم روانی یا سوءاستفاده از قدرت، علیه چنین شخصی یا شخص دیگری یا با بهره‌گیری از شرایط اجبار صورت بگیرد یا حمله علیه شخصی انجام شود که قادر به ابراز رضایت واقعی نیست.» دادگاه بین‌المللی جزایی، عناصر جرم، ۳-۱۰ سپتامبر ۲۰۰۲ (بازبینی شده در سال ۲۰۱۰)، ماده 1(g)(1)(7).

۶. نگاه کنید به تجزیه و تحلیل انجام شده توسط پروژه حقوق پناهندگان در مورد قانون‌های داخلی در مورد تجاوز علیه مردان و زنان: *Refugee Law Project, Plan UK, War Child (Chris Dolan)*، ورود در جریان اصلی: رسیدگی به خشونت جنسی علیه مردان و پسران در درگیری، مقاله توجیهی تهیه شده برای کارگاه آموزشی برگزار شده در *Overseas Development Institute*.

۲۰۱۴، ص ۵-۶، در

http://www.refugeelawproject.org/files/briefing_papers/.

۷. همان منبع.

۸. به‌عنوان مثال، نگاه کنید به عفو بین‌الملل، «بیاید در مورد بله صحبت کنیم!»، فوریه ۲۰۲۰، در

<https://www.amnesty.org/en/latest/campaigns/2018/11/rape-in-europe/>

دفتر کمیسر عالی حقوق بشر (OHCHR)، «روز بین‌المللی رفع خشونت علیه زنان: نبود رضایت باید به استاندارد جهانی برای تعریف تجاوز جنسی تبدیل شود»، ۲۵ نوامبر ۲۰۱۹، در

<https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=25340&LangID=E>؛

به‌عنوان مثال، دولت‌مردان سوئدی در سال ۲۰۱۸ قانون جدیدی را در مورد رضایت تصویب کردند که مقرر می‌دارد: «شخصی که با شخص دیگری که داوطلبانه مشارکت نمی‌کند، نزدیکی جنسی یا هر عمل جنسی دیگری را انجام می‌دهد که از نظر جدی بودن تخلف با نزدیکی جنسی قابل مقایسه است، در تجاوز جنسی مقصر است.» قانون مجازات سوئد، فصل ۶، بخش ۱، در

<https://www.government.se/498621/contentassets/7a2dcae0787e465e9a2431554b5eab03/the-swedy-criminal-cod.pdf>.

نگاه کنید به اصطلاح «رضایت برای فعالیت جنسی» در پائین. ۹. نگاه کنید به توضیحات مربوط به «افسانه‌ها و کلیشه‌ها» و تأثیر آن‌ها در رویه‌های قضایی در بالا.

۱۰. نگاه کنید به C. Le Magueresse (2012)، «تجاوز جنسی و رضایت در قانون کیفری فرانسه، تأمل درباره قانون کیفری کانادا» (Viol et consentement en droit pénal français. Réflexions à partir du droit pénal canadien.)

در Archives de politique criminelle

شماره ۳۴، صص ۲۲۳-۲۴۰

۱۱. کمیسیون حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا، رهنمودهایی برای مبارزه با خشونت جنسی و عواقب آن در آفریقا، منبع پیش‌گفته، ص ۳۸.

۱۲. در مورد آنتو فروندزیجا (Anto Furundzija): «(۱) دخول جنسی، هرچند ناچیز: (الف) در واژن یا مقعد قربانی با آلت تناسلی مرتکب یا هر شیئی دیگری که مورد استفاده مرتکب باشد. یا (ب) در دهان قربانی با آلت تناسلی مرتکب. (۲) با اجبار یا زور یا تهدید به زور علیه قربانی یا شخص سوم.» دادگاه بین‌المللی جزایی برای یوگسلاوی سابق (ICTY)، دادستان علیه آنتو فروندزیجا، دادنامه، IT-95-17/1-T، ۱۰ دسامبر ۱۹۹۸، بند ۱۸۵

۱۳. در مورد ژان پل آکایسو (Jean-Paul Akayesu)، قضات دادگاه بین‌المللی جزایی برای رواندا (ICTR) اولین تعریف از تجاوز جنسی را در دادگاه بین‌المللی تصویب کردند: «حمله جسمی با ماهیت جنسی علیه شخصی که در شرایطی که اجباری است.» دادگاه بین‌المللی جزایی برای رواندا، دادستان علیه ژان پل آکایسو، دادنامه، ICTR-96-4-T، ۲ سپتامبر ۱۹۹۸، بند ۵۹۸

۱۴. دادگاه بین‌المللی جزایی، عناصر جرم، ماده 1-(g)(1)، عنصر ۲. ۱۵. اساسنامه رِم دادگاه بین‌المللی جزایی، A/CON.183/9، ۱۷ ژوئیه

- ۱۹۹۸ (لازم الاجرا از ۱ ژوئیه ۲۰۰۲)، ماده 7(g)1.
۱۶. همانجا. در درگیری‌های مسلحانه بین‌المللی، ماده 8(xxii)(b)2).
 در درگیری‌های مسلحانه غیر بین‌المللی، ماده 8(e)(vi)2).
۱۷. نگاه کنید به دادگاه بین‌المللی جزایی برای رواندا، دادنامه آکایسو (Akayesu)، منبع پیش‌گفته، بندهای ۷۳۲-۷۳۴. همچنین نگاه کنید به CA MacKinnon، به رسمیت شناختن تجاوز جنسی به‌عنوان یک عمل نسل‌کشی - دادستان علیه آکایسو، سری سخنرانی‌های مهمانان دفتر دادستان دادگاه بین‌المللی جزایی، لاهه، ۲۷ اکتبر ۲۰۰۸، در <https://www.icc-cpi.int/NR/rdonlyres/AF3FA255-B1D9-4FA4-992F-56079A2DCC63/279736/ICCOTP20081027MacKinnon.pdf>
۱۸. به‌علاوه، نگاه کنید به REDRESS، جبران برای تجاوز جنسی - استفاده از رویه قضایی بین‌المللی در مورد تجاوز جنسی به‌عنوان نوعی شکنجه یا بدرفتاری‌های دیگر، ۲۰۱۳، در <https://redress.org/wp-content/uploads/2017/12/final-rape-as-torture1.pdf>.

ج

جبران (جبران حقوقی؛ غرامت)

جرایم جنسی

جنایات‌های جنگی

جنایات‌های ضد بشریت

جنسیت

جبران (جبران حقوقی؛ غرامت)

REDRESS (REMEDY; REPARATION)

حق جبران برای قربانیان نقض حقوق بشر، از جمله خشونت جنسی و جنسیتی، با قطعیت در حقوق بین‌المللی گنجانده شده است.^۱ جبران، حق دریافت جبران حقوقی موثر و غرامت کافی برای صدمه وارده است.^۲ دولت‌ها موظفند چارچوب‌های لازم قانونی و نهادی را برای تحقق حق جبران قربانیان ایجاد کنند.^۳

جبران حقوقی

REMEDY

جبران برای قربانیان شامل حق آن‌ها برای «دسترسی برابر و موثر به عدالت، غرامت کافی، موثر و سریع برای لطمه‌های وارده و دسترسی به اطلاعات مربوط به تعدی‌ها و سازوکارهای غرامت» است.^۴ برای اینکه راه‌کار جبران موثر باشد، باید بدون مانع در دسترس باشد، چشم‌انداز موفقیت داشته باشد و به غرامت کافی منجر شود. راه‌کار جبران خشونت جنسی و جنسیتی باید ماهیت قضایی داشته باشد. راه‌کارهای اداری خالص، مانند شکایت‌های ارسالی به بازرس یا کمیسیون ملی حقوق بشر یا اقدام‌های انضباطی، کافی نیست، اگرچه می‌توانند مکمل راه‌کارهای قضایی باشند.^۵ تعهد دولت‌ها برای تحقیق و پیگرد قانونی خشونت جنسی و جنسیتی همچنین بدان معناست که راه‌کارها به جای رسیدگی‌های صرفاً مدنی باید کیفری باشند.^۶ دولت‌ها برای تحقق تعهد خود در زمینه تأمین حق برخورداری از راه‌کارهای موثر، باید به قربانیان کمک‌های حقوقی بدهند که می‌تواند شامل «وکالت حقوقی، کمک حقوقی، مشاوره حقوقی،

گرامت

REPARATION

گرامت باید یک پارچه، قابل دسترس، «کافی، مؤثر، سریع»^۸ و منعکس کننده وخامت تخلف باشد و برای جبران آسیب‌های متحمل شده طراحی شود.^۹ همان‌طور که کمیسیون حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا مقرر کرده است، «دولت‌ها باید در موارد زیر به قربانیان گرامت بدهند: برای اقدام‌ها و یا حذف مواردی که دولت‌ها در قبال آن مسئول هستند یا در مواردی که شخص یا نهادی مسئول است اما قادر به جبران آسیب نیست یا با جبران آن توافق ندارد.»^{۱۰}

ج

پنج نوع گرامت به‌طور کلی در عهدنامه‌های بین‌المللی و منطقه‌ای مشخص شده که «اصول اساسی و رهنمودهای سازمان ملل متحد در مورد حق جبران و گرامت برای قربانیان نقض فاحش حقوق بین‌المللی حقوق بشر و نقض جدی حقوق بین‌المللی بشردوستانه» آن‌ها را برشمرده است. این پنج مورد از این قرار است: بازگردانی به وضعیت اول، جبران خسارت، بازپروری، رضایت، و تضمین عدم تکرار.^{۱۱}

از آنجا که گرامت باید برای جبران آسیب در موارد خشونت جنسی و جنسیتی تنظیم شود، این نوع گرامت می‌تواند شکل‌های مشخصی داشته باشد.

- «بازگردانی بایستی، در صورت امکان، قربانی را به حالت اولیه قبل از وقوع [تعدی‌ها] برگرداند.»^{۱۲} این اقدام در کلیه فرایندها بسیار اساسی است. با این حال، هنگامی که صحبت از

خشونت جسمی و روانی است، نه مادی، مانند خشونت جنسی و جنسیتی، بازگردانی کامل عملی نیست. علاوه بر این، قرار دادن قربانیان در شرایط پیش از خشونت جنسی که آن‌ها متحمل شده‌اند ممکن است خطر تکرار خشونت را داشته باشد زیرا این وضعیت ممکن است یکی از دلایل اصلی آن خشونت باشد.^{۱۳} در موارد خشونت جنسی، بازگردانی می‌تواند موارد زیر را دربر گیرد: «اعمال و بهره‌مندی از حقوق بشر، به‌ویژه حقوق کرامت، امنیت و سلامتی، از جمله حقوق جنسی و تولیدمثل؛ لذت بردن از زندگی خانوادگی و بازگشت به اشتغال و تحصیل.»^{۱۴}

– جبران خسارت بایستی در مورد هر صدمه قابل ارزیابی اقتصادی به میزان متناسب با وخامت تعدی و شرایط در هر مورد ناشی از نقض فاحش حقوق بین‌المللی حقوق بشر و نقض جدی حقوق بین‌المللی بشردوستانه تأمین شود.^{۱۵} جبران خسارت مالی رایج‌ترین نوع اقدام است، از جمله در موارد خشونت‌های جنسی و جنسیتی. اکثر نهادهای بین‌المللی و منطقه‌ای می‌توانند دستور آن را صادر کنند.^{۱۶} رویه حقوقی گسترده دادگاه حقوق بشر قاره آمریکا نشان می‌دهد که قاضی‌ها میزان جبران خسارت را با در نظر گرفتن ضررهای پولی (از جمله از دست دادن درآمد در نتیجه غرض‌ورزی و هزینه‌های ایجادشده دیگر)، ضررهای غیر پولی (تأثیر عاطفی و روانی) و دیگر مخارج و هزینه‌هایی که در این دو مقوله نمی‌گنجد، می‌توانند تعیین کنند.^{۱۷}

– «بازپروری باید خدمات پزشکی و روان‌شناختی و نیز خدمات حقوقی و اجتماعی را شامل شود.»^{۱۸} این اقدام به‌ویژه در موارد خشونت جنسی و جنسیتی که قربانیان آن غالباً طرد می‌شوند و نیاز به حمایت بیشتری دارند، مهم است.^{۱۹}

– رضایت به اقدام‌های مختلفی از نوع نمادین، مانند عذرخواهی

رسمی، کشف حقیقت و بزرگداشت‌ها اشاره دارد.^{۲۰} این موارد اگرچه به خودی خود کافی نیستند، می‌توانند به قربانیان این احساس را بدهند که جامعه رنج آن‌ها و شدت خشونت را تشخیص می‌دهد و به‌ویژه در مورد خشونت جنسی و جنسیتی آن‌ها را سرزنش نمی‌کند و پذیرش اجتماعی را فراهم می‌سازد.^{۲۱} اقدام‌های رضایت‌بخش گام مهمی در جهت رسیدن به جامعه‌ای عاری از مصونیت از مجازات برای چنین اعمالی است. به دلیل ماهیت عمومی این اقدام‌ها، آن‌ها را باید فقط با در نظر گرفتن احتیاط‌آمیز تمایل و نیازهای قربانیان انجام داد تا از آسیب روحی دوباره و خطر بدنام‌سازی جلوگیری شود.^{۲۲}

ضمانت‌های عدم تکرار شامل اقدام‌های گسترده‌تری است که با اصلاح جامعه‌ای که در وهله اول وقوع جرائم را اجازه داده از وقوع جرائم جدید جلوگیری کند.^{۲۳} این امر به‌ویژه در زمینه خشونت‌های جنسی و جنسیتی بسیار مهم است و می‌تواند شامل آموزش دینفعان، به‌ویژه نیروهای نظامی و پلیس، اصلاح نظام قضایی، و اطمینان‌یابی از نبود مصونیت از مجازات برای جرائم ارتكابی باشد.^{۲۴} این دسته از اقدام‌ها به‌طور مستقیم کمتر برای فرد قربانی سودمند است، اما تأثیر گسترده‌تر و تحول‌آفرین ضروری بر کل جامعه خواهد داشت.^{۲۵} این اقدام‌ها در موارد ارتكاب اعمال خشونت جنسی و جنسیتی به قانون‌ها و نظام‌های تبعیض‌آمیز که در ارتكاب آن‌ها نقش داشته‌اند، توجه خواهد داشت.

همان‌طور که دبیرکل سازمان ملل متحد در سال ۲۰۱۴ در «یادداشت رهنمودی درباره غرامت برای خشونت جنسی در درگیری» تأکید کرد، «غرامت کافی [...] مستلزم ترکیبی از شکل‌های مختلف غرامت است.»^{۲۶} بنابراین، مقوله‌های مختلف نباید بر اساس «انتخاب ترجیحی» بلکه باید تکمیلی باشند. تمام

آن‌ها با هم طیف گسترده‌ای از اقدام‌ها و خدمات را به قربانیان و بازماندگان ارائه می‌دهند تا برای غلبه بر درد و رنج به آن‌ها کمک کنند.^{۲۷}

به‌طور کلی، غرامت برای خشونت جنسی و جنسیتی باید تحول‌آفرین^{۲۸} و حساس به جنسیت باشد تا از تکرار جلوگیری شود و به قربانیان و بازماندگان اجازه دهد بر تجارب غم‌انگیز غلبه کنند و به جامعه‌ای قابل اعتماد، عاری از تبعیض، نابرابری و مصونیت از مجازات که به ریشه اصلی خشونت توجه دارد، بازگردند.^{۲۹} این اقدام‌ها باید بسته به نیاز قربانیان و بازماندگان و جامعه‌ای که در آن زندگی می‌کنند به صورت موردی انجام شود. برای انجام این کار، قربانیان و بازماندگان باید در تمام مراحل هر فرآیند تعیین غرامت (شناسایی، اجرا، نظارت) شرکت داشته باشند.^{۳۰}

مراحل تحویل غرامت باید با توجه به رازداری و به موجب اصل «صدمه نزنید» (نگاه کنید در بالا) انجام شود.^{۳۱} مرتبط با این بخش: عدالت انتقالی، رازداری، اصل «صدمه نزنید»، قربانی محور (رویکرد)

جرایم جنسی

SEXUAL CRIMES

اصطلاح جرایم جنسی معمولاً به اعمال مشخص «خشونت جنسی» (نگاه کنید در پایین) اشاره دارد که در حقوق کیفری ممنوع شده است.^{۳۲} چندین نمونه از جرایم جنسی در این واژه‌نامه الف تا ی ذکر شده است، مانند تجاوز جنسی، برده‌داری جنسی، استثمار جنسی، عقیم‌سازی اجباری و فحش‌ای اجباری.

هیچ لیست جهان‌شمول و جامعی از این نوع جرائم وجود ندارد، زیرا در چارچوب‌های حقوقی در مورد آن‌ها تفاوت وجود دارد و ممکن است با گذشت زمان تکامل یابند.^{۳۳} برای اینکه جرائم جنسی جرائمی بر اساس حقوق بین‌المللی جزایی محسوب شوند، باید در شرایط مشخصی رخ داده باشند که با معیارهای مربوط به نسل‌کشی، جنایت‌های ضد بشریت یا جنایت‌های جنگی سازگار باشد.^{۳۴}

مرتبط با این بخش: خشونت جنسی، تجاوز، برده‌داری (جنسی)، استثمار (جنسی)، فحش‌ای اجباری، عقیم‌سازی اجباری

جنایت‌های جنگی

WAR CRIMES

جنایت‌های جنگی نقض جدی حقوق بین‌المللی بشردوستانه (رسمی یا عرفی) است که در درگیری مسلحانه بین‌المللی و غیربین‌المللی رخ می‌دهد.^{۳۵} این جنایت‌ها طیف گسترده‌ای از اقدام‌ها را دربر می‌گیرند که به منزله نقض حقوق جنگ به تعیین قانون لیبر (۱۸۶۳)،^{۳۶} کنوانسیون‌های لاهه (هاگ) ۱۸۹۹ و ۱۹۰۷^{۳۷} و کنوانسیون‌های ژنو مصوب ۱۹۴۹^{۳۸} و پروتکل‌های الحاقی ۱ و ۲ کنوانسیون‌های ژنو است.^{۳۹}

اولین دادگاه بین‌المللی جنایت‌های جنگی را امپراتوری مقدس رُم علیه شوالیه پتر فون‌هاگن‌باخ برگزار کرد. در پی آن در قرن بیستم دادگاه جنایت‌های جنگی لایپزیگ برای جنایت‌هایی که در طول جنگ جهانی اول رخ داده بود و محاکمه‌های پس از جنگ جهانی دوم در دادگاه‌های توکیو و نورنبرگ برگزار شد.^{۴۰}

جنایت‌های جنگی را می‌توان در دادگاه بین‌المللی جزایی (ICC)

مورد پیگرد قانونی قرار داد.^{۴۱} اساسنامه رُم صلاحیت دادگاه را در مورد این جنایت‌ها که به‌عنوان «نقض فاحش کنوانسیون‌های ژنو به تاریخ ۱۲ آگوست ۱۹۴۹» توصیف شده، «دیگر موارد نقض جدی قانون‌ها و رسم‌ها علیه مردم غیرنظامی در درگیری‌های مسلحانه بین‌المللی در چارچوب مسلّم حقوق بین‌المللی» و «در مورد درگیری مسلحانه غیربین‌المللی، نقض جدی ماده ۳ مشترک در چهار کنوانسیون ژنو ۱۲ آگوست ۱۹۴۹» به رسمیت شناخته است.^{۴۲}

اساسنامه رُم، یکی از آخرین مرجع‌های اصلی در زمینه جنایت‌های جنگی، لیستی از اعمالی را دربر می‌گیرد که می‌تواند جنایت‌های جنگی محسوب شود، از جمله ارتکاب چندین نوع خشونت جنسی (تجاوز جنسی، برده‌داری جنسی، فحشای اجباری، بارداری اجباری، عقیم‌سازی اجباری یا هر شکل دیگری از خشونت جنسی که حقوق جنگ از نوع بین‌المللی یا غیربین‌المللی را نقض کند).^{۴۳}

برای اینکه جرمی جنایت جنگی محسوب شود، اعمال انجام شده باید در چارچوب درگیری مسلحانه (چه بین‌المللی و چه غیربین‌المللی) رخ دهد و با آن مرتبط باشد.^{۴۴} مرتکب باید از وجود درگیری مسلحانه آگاه باشد.^{۴۵} این بدان معناست که اقدام‌های اتفاقی در طول درگیری را نمی‌توان به‌عنوان جنایت‌های جنگی مورد پیگرد قانونی قرار داد.

این موضوع در چارچوب خشونت جنسی و جنسیتی مسئله‌ای اساسی بوده است. مدت زمانی طولانی و تا پیش از آغاز کار دادگاه‌های بین‌المللی جزایی برای یوگسلاوی سابق (ICTY) و رواندا (ICTR)، اعمال خشونت جنسی به‌عنوان اتفاقی در درگیری‌ها محسوب می‌شد و نه به‌عنوان ابزار استراتژیک مورد

استفاده طرفین درگیری.^{۴۶} این خشونت‌ها به همین دلیل درک نکردن پیوند آن‌ها با درگیری، به‌عنوان جنایت‌های جنگی مورد پیگرد قانونی قرار نگرفتند.

قضات در چندین پرونده پیش از دادگاه‌های ویژه و قبل از دادگاه بین‌المللی جزایی این پیوند را در مورد وقوع اعمال خشونت جنسی به موازات عملیات نظامی^{۴۷} و فراتر از آن تشخیص داده‌اند. قضات دادگاه بین‌المللی جزایی برای یوگسلاوی سابق در پرونده درآگولجوب کوناراک به این نتیجه رسیدند که «نقض حقوق یا آداب جنگ ممکن است [...] در زمانی و در مکانی رخ دهد که هیچ درگیری جدی در جریان نیست»،^{۴۸} و «درگیری مسلحانه الزاماً نباید باعث ارتکاب جرم بشود، بلکه وجود درگیری مسلحانه باید حداقل نقشی اساسی در توانایی مرتکب برای انجام آن، تصمیم او برای ارتکاب آن، نحوه ارتکاب آن یا هدف مورد نظر از ارتکاب آن بازی کند.»^{۴۹} به نظر آن‌ها تجاوزها و تعدی‌های دیگر «به‌عنوان نتیجه مستقیم درگیری مسلحانه و به دلیل اینکه درگیری مسلحانه آشکارا مصونیت از مجازات کامل در اختیار مرتکبان قرار می‌داد» رخ داده است.^{۵۰}

مرتبط با این بخش: درگیری مسلحانه، حقوق بین‌المللی بشردوستانه، حقوق بین‌المللی جزایی، اساسنامه رُم

جنایت‌های ضد بشریت

CRIMES AGAINST HUMANITY

اصطلاح «جنایت‌های ضد بشریت» نخستین بار در بیانیه فرانسه، بریتانیا و روسیه در ۲۹ مه ۱۹۱۵ برای توصیف جنایت‌های دولت عثمانی علیه ارامنه در سطح بین‌المللی مورد استفاده قرار گرفت.^{۵۱} این جنایت‌ها سپس به‌عنوان جرائم مورد پیگرد قانونی

در دادگاه‌های بین‌المللی نظامی در نورنبرگ و توکیو مطرح شد.^{۵۲} با وجود این ارجاع‌های قبلی، مفهوم جنایت‌های ضد بشریت ده‌ها سال بعد با تشکیل دادگاه‌های بین‌المللی جزایی از جمله دادگاه‌های ویژه یوگسلاوی سابق (ICTY، ۱۹۹۳) و رواندا (ICTR، ۱۹۹۴)،^{۵۳} و اساسنامه رُم (۱۹۹۸) برای تشکیل دادگاه بین‌المللی جزایی به‌طور قابل توجهی توصیف و مشخص شد.^{۵۴} جنایت‌های ضد بشریت بر خلاف نسل‌کشی و جنایت‌های جنگی هنوز در معاهده اختصاصی حقوق بین‌المللی مدون نشده است. کمیسیون حقوق بین‌المللی از سال ۲۰۱۴ مشغول تنظیم کنوانسیون پیشگیری و مجازات جنایت‌های ضد بشریت است. پیش نویس ۱۵ ماده آن در آگوست ۲۰۱۹ منتشر شد، از جمله تعریف این جنایت‌ها مشابه آنچه در ماده ۷ اساسنامه رُم وجود دارد (نگاه کنید در بالا).^{۵۵}

اساسنامه رُم سندی است که آخرین توافق عمومی جامعه جهانی در مورد تعریف‌های جنایت‌های ضد بشریت را منعکس می‌کند. طبق اساسنامه رُم، جنایت‌های ضد بشریت به معنای هر یک از اقدام‌های زیر است که به شکل حمله‌های گسترده یا نظام‌مند علیه هر جمعیت غیرنظامی، با آگاهی از این حمله انجام شود: قتل، نابودی، برده گرفتن، اخراج یا انتقال اجباری جمعیت، حبس یا محرومیت شدید دیگر از آزادی جسمی، شکنجه، ناپدید کردن قهری افراد، آپارتاید و دیگر اقدام‌های غیر انسانی مشابه.^{۵۶} در رابطه با جنایت‌های جنسی و جنسیتی، اساسنامه رُم اقدام‌های زیر را به‌عنوان جنایت‌های ضد بشریت تصریح می‌کند: آزار و اذیت بر اساس جنسیت، تجاوز جنسی، برده‌داری جنسی، فحش‌ای اجباری، بارداری اجباری، عقیم‌سازی قهری و هر نوع

خشونت جنسی با اهمیت قابل مقایسه.^{۵۷}

هر زمان که کشورها مقررات مربوط را در قانون داخلی خود بگنجانند یا فقط چنین جنایت‌هایی را بر اساس قانون مجازات ملی ممنوع کنند، می‌توان جنایت‌های ضد بشریت را مورد پیگرد قانونی قرار داد. چندین کشور در قانون‌های داخلی خود مقرراتی دارند که به‌کارگیری صلاحیت قضایی جهانی را در مورد جنایت‌های ضد بشریت ممکن می‌سازد.^{۵۸}

جنایت‌های جنسی و جنسیتی در دادگاه‌های ویژه به‌عنوان جنایت‌های ضد بشریت مورد پیگرد قانونی قرار گرفته است. این دادگاه‌ها چارچوب حقوقی بین‌المللی را برای پاسخ‌گو ساختن مسئولان ارتکاب جنایت‌های جنسی و جنسیتی از جمله مبتنی بر اصل مسئولیت فرماندهی در این موارد توسعه قابل توجهی بخشیده‌اند. این پرونده‌ها همچنین نقش رهبران نظامی و سیاسی را که غالباً محرک، مشوق یا رهبر ارتکاب این اقدام‌ها بودند، روشن می‌سازد. از جمله پرونده‌های مهم، پرونده ژان پل آکایسو در دادگاه بین‌المللی جزایی برای رواندا است^{۵۹} که در آن متهم، با توجه به نقش او در تشویق به ارتکاب این جنایت‌ها، براساس مفهوم مسئولیت برتر به‌خاطر جرم تجاوز به‌عنوان جنایت ضد بشریت (و به‌عنوان نسل‌کشی) مقصر شناخته شد.^{۶۰}

مرتبط با این بخش: *اساسنامه ژم، صلاحیت قضایی جهانی، حقوق بین‌المللی جزایی*

جنسیت

GENDER

جنسیت ساختاری اجتماعی مبتنی بر «نقش‌ها، رفتارها،

فعالیت‌ها و ویژگی‌هایی است که به زنان و مردان و دختران و پسران منتسب شده است.»^{۶۱}

جنسیت یک شخص بر اساس تعیین هویت شخصی مرد بودن، زن بودن یا هیچ یک از این دو است نه بر اساس جنسیت بیولوژیک آن‌ها.^{۶۲} به‌طور معمول، افرادی که با اندام تناسلی زنانه به دنیا می‌آیند زن و افرادی که با اندام تناسلی مردانه به دنیا می‌آیند مرد شناخته می‌شوند. این پیامد مستقیم انتخاب پدر و مادر برای بزرگ کردن نوزاد خود به شیوه مشخص جنسیتی، متناسب با جنس آنها (به‌عنوان مثال نحوه لباس پوشیدن، نحوه رفتار کردن، در پیش گرفتن نقش‌های اجتماعی) است.^{۶۳}

برخی از افراد صرف نظر از جنس بیولوژیکی خود، خود را نه از جنس مونث و نه از جنس مذکر، بلکه در مقوله‌های متفاوتی می‌دانند، از جمله: آندروژن، جندرکوئیر، پان‌جندر و ترنس‌جندر.^{۶۴} دسته آخر هویت جنسیتی به افرادی اطلاق می‌شود که دارای اندام‌های مشخص تناسلی هستند و بر این اساس بزرگ شده‌اند، اما احساس می‌کنند که به جنسیت دیگری به جز جنسیت منتسب به ایشان تعلق دارند. در بعضی موارد آن‌ها از طریق روش‌های پزشکی یا استفاده از دارو اقدام‌هایی را برای سازگار کردن بدن خود با جنسیت انتخابی خود در پیش می‌گیرند.^{۶۵}

جنسیت فرد تحت تأثیر عوامل مختلف داخلی و خارجی به‌ویژه جسمی، عاطفی و مرتبط با تعامل‌های اجتماعی^{۶۶} است. این جنسیت غالباً محصول انتظارات مرسوم جامعه یا جامعه‌های محلی نزدیکتری است که فرد در آن زندگی می‌کند.^{۶۷} هنگامی که افراد نتوانند این گونه انتظارات و چیزی را که «عادی» تلقی

می‌شود رعایت کنند، ممکن است قربانی خشونت یا تبعیض جنسیتی شوند (نگاه کنید در پایین).
مرتبط با این بخش: خشونت و تبعیض مبتنی بر جنسیت، افسانه‌های جنسیتی، اسطوره‌ها و کلیشه‌ها (جنسیت)

تبعیض بر اساس جنسیت اغلب پیامد افسانه‌ها و کلیشه‌های مربوط به جنسیت است از جمله اینکه: زنان برای زایش کودکان، پختن غذا یا کارهایی مثل منشیگری، معلمی یا پرستاری مناسب هستند، اما مردان برای رهبری و فعالیت‌های مالی و تجاری

۱. به‌عنوان مثال، نگاه کنید به اعلامیه جهانی حقوق بشر سازمان ملل (UDHR)، پاریس، ۱۰ دسامبر ۱۹۴۸، ماده ۸؛ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی ملل متحد (ICCPR)، ۱۶ دسامبر ۱۹۶۶ (لازم الاجرا از ۲۳ مارس ۱۹۷۶)، ماده ۲؛ کنوانسیون بین‌المللی سازمان ملل متحد در زمینه رفع انواع تبعیض نژادی، ۲۱ دسامبر ۱۹۶۵ (لازم الاجرا از ۴ ژانویه ۱۹۶۹)، ماده ۶؛ کنوانسیون ضد شکنجه و دیگر رفتارها یا مجازات‌های ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز، ۱۰ دسامبر ۱۹۸۴ (لازم الاجرا از ۲۶ ژوئن ۱۹۸۷)، ماده ۱۴؛ کنوانسیون حقوق کودک سازمان ملل متحد، ۲۰ نوامبر ۱۹۸۹ (لازم الاجرا از ۲ سپتامبر ۱۹۹۰)، ماده ۳۹. همچنین در حقوق بین‌المللی بشردوستانه و کیفری نگاه کنید به: کنوانسیون (IV) رعایت قانون‌ها و آداب جنگ زمینی و ضمیمه آن: مقررات مربوط به قانون‌ها و آداب جنگ زمینی، لاهه، ۱۸ اکتبر ۱۹۰۷، ماده ۳؛ پروتکل الحاقی (II) به کنوانسیون‌های ژنو در ۱۲ آگوست ۱۹۴۹، و مربوط به حمایت از قربانیان درگیری‌های مسلحانه غیر بین‌المللی («پروتکل الحاقی II کنوانسیون‌های ژنو»)، ۸ ژوئن ۱۹۷۷، ماده ۹۱؛ اساسنامه رُم، منبع پیش‌گفته، ماده‌های ۶۸ و ۷۵. در سطح منطقه‌ای: سازمان وحدت آفریقا، منشور حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا، بنجول، ۲۷ ژوئن ۱۹۸۱ (لازم الاجرا از ۲۱ اکتبر ۱۹۸۶)، ماده‌های ۱ و ۷؛ کنفرانس تخصصی حقوق بشر قاره آمریکا، کنوانسیون حقوق بشر آمریکا، سن خوزه، ۲۲ نوامبر ۱۹۶۹ (لازم الاجرا از ۱۸ ژوئیه ۱۹۷۸)، ماده ۲۵؛ شورای اروپا، کنوانسیون اروپایی حقوق بشر (ECHR)، رُم، ۵ نوامبر ۱۹۵۰ (لازم الاجرا از ۳ سپتامبر ۱۹۵۳)، ماده ۱۳. همچنین نگاه کنید به مجمع عمومی سازمان ملل متحد، اصول و رهنمودهای سازمان ملل در مورد حق قربانیان نقض فاحش حقوق بین‌المللی حقوق بشر و نقض جدی حقوق بین‌المللی بشردوستانه برای جبران حقوقی و غرامت، ۱۶ دسامبر ۲۰۰۵؛ کمیته مبارزه با شکنجه سازمان ملل، تبصره عمومی شماره ۳ - اجرای ماده ۱۴ توسط کشورهای عضو، CAT/C/GC/3، ۱۹ نوامبر ۲۰۱۲؛ کمیسیون حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا، نظر عمومی شماره ۴: حق جبران قربانیان شکنجه و دیگر رفتارها یا مجازات‌های ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز (ماده ۵)، ۴ مارس ۲۰۱۷.

۲. همان منبع.

۳. اصول و رهنمودهای اساسی سازمان ملل در مورد حق جبران حقوقی و غرامت ۲۰۰۵، منبع پیش‌گفته، بخش‌های I و II.

۴. همان، بند ۱۱.
۵. همان، بند ۱۲؛ همچنین نگاه کنید به کمیته مبارزه با شکنجه، نظر عمومی شماره ۳، مراجعه کنید. منبع پیش گفته، بند ۲۶.
۶. کمیته مبارزه با شکنجه، نظر عمومی شماره ۳، همان، بندهای ۲۵-۲۶.
۷. کمیسیون حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا، نظر عمومی شماره ۴، منبع پیش گفته، بندهای ۲۴-۲۵.
۸. اصول و رهنمودهای سازمان ملل متحد در مورد حق جبران حقوقی و غرامت ۲۰۰۵، منبع پیش گفته، اصل I.2.c
۹. وزارت امور خارجه و مشترک المنافع بریتانیا، پروتکل بین‌المللی مستندسازی و تحقیق درباره خشونت جنسی در درگیری، چاپ دوم («پروتکل PSVI»)، مارس ۲۰۱۷، ص ۷۷
۱۰. رهنمودهای کمیسیون حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا در زمینه مبارزه با خشونت جنسی و عواقب آن در آفریقا، منبع پیش گفته، ص ۴۲
۱۱. اصول و رهنمودهای سازمان ملل متحد در مورد حق جبران حقوقی و غرامت ۲۰۰۵، منبع پیش گفته، بندهای ۱۹-۲۳.
۱۲. همان، بند ۱۹.
۱۳. دادگاه حقوق بشر قاره آمریکا (IACtHR)، *زنان قربانی شکنجه جنسی در آتنکو علیه مکزیک (Women Victims of Sexual Torture in Atenco v. Mexico)*، دادنامه (اعتراض‌های مقدماتی، اعتبار، غرامت‌ها و هزینه‌ها)، ۲۸ نوامبر ۲۰۱۸، بند ۳۲۶؛ دادگاه حقوق بشر قاره آمریکا، *ولاسکوئز رودریگز علیه هندوراس (Velásquez-Rodríguez v. Honduras)*، دادنامه (غرامت‌ها و هزینه‌ها)، ۱۷ آگوست ۱۹۹۰، بند ۲۷.
۱۴. همان منبع
۱۵. نگاه کنید به اصول و رهنمودهای اساسی سازمان ملل در مورد حق جبران حقوقی و غرامت ۲۰۰۵، منبع پیش گفته، بند ۲۰.
۱۶. نگاه کنید به عنوان مثال به کنوانسیون حقوق بشر اروپا، ماده ۴۱؛ اساسنامه رُم، ماده ۷۵؛ کنوانسیون حقوق بشر قاره آمریکا، ماده ۶۳.۱؛ پروتکل اساسنامه دادگاه عدالت و حقوق بشر آفریقا، ۱ ژوئیه ۲۰۰۸، ماده ۴۵.
۱۷. برای مثال، نگاه کنید به *Caso Rosendo Cantú y otra vs. México, Sentencia (Excepción Preliminar, Fondo,*

Reparaciones y Costas. ۳۱ آگوست ۲۰۱۰؛ دادگاه حقوق بشر قاره آمریکا (IACtHR), Caso López Soto y otros vs. Venezuela, Sentencia (Fondo, Reparaciones y Costas. ۲۶ سپتامبر ۲۰۱۸؛ کارین بونو (Karine Bonneau), « La jurisprudence innovante de la Cour interaméricaine des droits de l'Homme ne matière de droit à réparation des victimes de violations des droits de Ludovic Hennebel and Hélène Tigroudja در l'Homme » (dir.), Le particularisme interaméricain des droits de l'Homme, En l'honneur du 40ème anniversaire de la Convention américaine des droits de l'homme, Pedone, ۲۰۰۹، ص. ۳۴۷-۳۸۲.

۱۸. اصول و رهنمودهای سازمان ملل متحد در مورد حق جبران حقوقی و غرامت ۲۰۰۵، منبع پیش گفته، بند ۲۱. پروتکل PSVI می گوید که جبران خسارت باید در نظر گرفته شود: «(۱) صدمه جسمی و روانی، (۲) فرصت‌های از دست رفته از جمله اشتغال، تحصیل، ازدواج، زندگی خانوادگی و مزایای اجتماعی، (۳) ضررهای مادی، از دست دادن درآمد و درآمد بالقوه، (۴) زیان معنوی، (۵) هزینه‌های پزشکی و هزینه خدمات توان بخشی در آینده و هزینه‌های حقوقی و دیگر کمک‌های تخصصی». پروتکل PSVI، منبع پیش گفته، ص ۷۹.

۱۹. نگاه کنید به تجزیه و تحلیل کاربرد متفاوت این جبران حقوقی در C. Correo (ICTJ)، دستیابی به بازگردانی کامل، رهنمودهای مربوط به غرامت به دستور دادگاه در پرونده‌های مربوط به خشونت جنسی/ارتكابی طی درگیری‌های مسلحانه، خشونت سیاسی یا سرکوب دولتی، ۲۰۱۷، ص ۸-۱۱، در

<https://www.ictj.org/sites/default/files/ICTJ-Briefing-Courrt-Reparations-2017.pdf>.

۲۰. اصول و رهنمودهای سازمان ملل متحد در مورد حق جبران حقوقی و غرامت ۲۰۰۵، منبع پیش گفته، بند ۲۲.

۲۱. نگاه کنید به مثال‌های رضایت و نقش پذیرش اجتماعی در رهنمودهای مرکز بین‌المللی عدالت انتقالی (ICTJ) در مورد غرامت به دستور دادگاه در موارد شامل خشونت جنسی، منبع پیش گفته، ص ۱۷-۱۵.

۲۲. رهنمودهای مرکز بین‌المللی عدالت انتقالی (ICTJ) در مورد غرامت

به دستور دادگاه در موارد شامل خشونت جنسی، منبع پیش گفته، ص ۱۳.

۲۳. اصول و رهنمودهای اساسی سازمان ملل در مورد حق جبران حقوقی و غرامت، منبع پیش گفته، بند ۲۳.

۲۴. همان منبع

۲۵. شورای حقوق بشر، گزارشگر گزارشگر ویژه در مورد خشونت علیه زنان، علل و پیامدهای آن، رشیده منجو، A/HRC/14/22، ۲۳ آوریل ۲۰۱۰، بند ۳۱؛ دادگاه حقوق بشر قاره آمریکا (IACtHR)، گونزالس و دیگران («Cotton Field») علیه مکزیک، دادنامه (اعتراض‌های مقدماتی، اعتبار، غرامت‌ها و هزینه‌ها)، ۱۶ نوامبر ۲۰۰۹، بند ۴۵۰؛ اعلامیه ناپروبی در مورد حق زنان و دختران برای جبران حقوقی و غرامت، ناپروبی، ۲۰۰۷، اصل 3.H، در

https://www.fidh.org/IMG/pdf/NAIROBI_DECLARATIONeng.pdf؛

دادگاه بین‌المللی جزایی، شعبه اول، دادستان علیه توماس لوبانگا دیلو (Thomas Lubanga Dyilo)، رأی در مورد برقراری اصول و روش‌هایی که باید در مورد غرامت اعمال شود، ICC-01/04-01/06-2904، ۱۷ آگوست ۲۰۱۲، بند ۲۲۲.

۲۶. سازمان ملل متحد، یادداشت راهنمای دبیرکل، غرامت برای خشونت جنسی مرتبط با درگیری، ژوئن ۲۰۱۴، ص ۵.

۲۷. پروتکل PSVI، منبع پیش گفته، ص ۸۱.

۲۸. نگاه کنید به به‌ویژه دیده‌بان مصونیت از مجازات (Impunity Watch)، رهنمودهای غرامت تحول‌آفرین برای بازماندگان خشونت جنسی، ۲۰۱۹، در

https://www.impunitywatch.nl/docs/ResearchReport_Guidelines-Transformative_Reparations_2019_eng.pdf؛

برای مثال خاص از ضرورت غرامت تحول‌آفرین، نگاه کنید به (2017) L. Chappell، سرایش بی‌عدالتی جنسیتی: غرامت تحول‌آفرین، برای قربانیان جنایت‌های جنسی و جنسیتی در پرونده لوبانگا (Lubanga) در دادگاه بین‌المللی جزایی، International Journal of Human Rights، دوره ۲۱(۹)، صص ۱۲۲۳-۱۲۴۲.

۲۹. نگاه کنید به C. Sandoval و J. Guillerot، S. Gilmore

گرامت، مسئولیت و قربانی شدن در جوامع در حال گذار، فراتر از سکوت و ننگ: ایجاد رویکرد حساس به جنسیت برای قربانیان خشونت جنسی در برنامه‌های غرامت داخلی، ۲۰۲۰، ص ۱۴-۱۸، ۶۰، در

https://reparations.qub.ac.uk/assets/uploads/QUB-SGBV_Report_English_Web.pdf.

۳۰. همان، ص ۲۲-۲۴، ۶۰؛ پروتکل PSVI، منبع پیش‌گفته، ص ۴۸؛ R. Killean (2019)، «عدالت رویه‌ای در دادگاه‌های بین‌المللی جزایی: ارزیابی درک طرف‌های مدنی از عدالت در شعبه‌های فوق العاده دادگاه‌های کامبوج»، *International Criminal Law Review*.

دوره ۱۶(۱)، صص ۱-۳۸.

۳۱. همان منبع.

۳۲. به‌عنوان مثال، جرائم جنسی که در صلاحیت دادگاه بین‌المللی جزایی (ICC) قرار می‌گیرند از جمله تجاوز جنسی، فحش‌ای اجباری و شکل‌های دیگر خشونت جنسی است. دادگاه بین‌المللی جزایی، دفتر دادستان، سند خط‌مشی در مورد جنایت‌های جنسی و جنسیتی، ژوئن ۲۰۱۴، ص ۳.

۳۳. به‌عنوان مثال، در حالی که برخی از کشورها در حوزه‌های قضایی ملی خود تعریف‌های جرائم جنسی موجود در اساسنامه رُم را گنجانده‌اند، برخی دیگر آن‌ها را با چارچوب‌های کیفری خود سازگار کرده‌اند، در حالی که برخی دیگر اصلاً عضو اساسنامه رُم نیستند. وزارت امور خارجه و مشترک‌المنافع بریتانیا، پروتکل بین‌المللی مستندسازی و تحقیق درباره خشونت جنسی در درگیری، چاپ دوم («پروتکل PSVI»)، مارس ۲۰۱۷، ص ۴۲.

۳۴. نگاه کنید به اصطلاح‌های «جنایت‌های ضد بشریت» (در پائین)، «نسل‌کشی» (در پائین) و «جنایت‌های جنگی» (در پائین).

۳۵. نگاه کنید به J-M Henckaerts و L. Doswald-Beck، حقوق بشر دوستانه بین‌المللی عرفی، جلد اول: مقررات، کمبریج: انتشارات دانشگاه کمبریج و کمیته بین‌المللی صلیب سرخ، ۲۰۰۵، قاعده ۱۵۶: تعریف جنایت‌های جنگی، ۲۰۰۵، ص ۵۶۸-۶۰۴.

۳۶. رهنمودهای لازم برای رهبری ارتش‌های ایالات متحده آمریکا (قانون لیبر؛ Lieber Code)، ۲۴ آوریل ۱۸۶۳.

۳۷. کنوانسیون (II) رعایت قانون‌ها و آداب جنگ زمینی و ضمیمه آن: مقررات مربوط به قانون‌ها و آداب جنگ زمینی، لاهه، ۲۹ ژوئیه ۱۹۴۹؛

کنوانسیون (IV) رعایت قانون‌ها و آداب جنگ زمینی و ضمیمه آن: مقررات مربوط به قانون‌ها و آداب جنگ زمینی، لاهه، ۱۸ اکتبر ۱۹۰۷. ۳۸. کنوانسیون (I) برای بهبود وضعیت مجروحان و بیماران نیروهای مسلح در میدان («کنوانسیون ژنو ۱»); کنوانسیون (II) برای بهبود وضعیت مجروحان و بیماران و کشتی‌شکسته‌گان نیروهای مسلح در دریا («کنوانسیون ژنو ۲»); کنوانسیون (III) مربوط به رفتار با اسیران جنگی («کنوانسیون ژنو ۳»); کنوانسیون (IV) مربوط به حمایت از اشخاص غیرنظامی در زمان جنگ («کنوانسیون ژنو ۴»)، ژنو، ۱۲ آگوست ۱۹۴۹. ۳۹. پروتکل الحاقی کنوانسیون ژنو در ۱۲ آگوست ۱۹۴۹ و مربوط به حمایت از قربانیان درگیری‌های مسلحانه بین‌المللی (پروتکل I)، ۸ ژوئن ۱۹۷۷؛ پروتکل الحاقی به کنوانسیون ژنو در ۱۲ آگوست ۱۹۴۹ و مربوط به حمایت از قربانیان درگیری‌های مسلحانه غیر بین‌المللی (پروتکل II)، ۸ ژوئن ۱۹۷۷.

۴۰. بانک اطلاعاتی بین‌المللی جرائم، «جنایت‌ها جنگی»، در

<http://www.internationalcrimesdatabase.org/Crimes/WarCrimes>

۴۱. اساسنامه رم دادگاه بین‌المللی جزایی، A/CON.183/9، ۱۷ ژوئیه ۱۹۹۸ (لازم الاجرا از ۱ ژوئیه ۲۰۰۲)، ماده‌های ۵ و ۸.

۴۲. همان، ماده ۸.

۴۳. همان منبع

۴۴. دادگاه بین‌المللی جزایی، عناصر جرم، ۳-۱۰ سپتامبر ۲۰۰۲ (بازبینی شده در سال ۲۰۱۰)، ماده ۸.

۴۵. همان منبع

۴۶. «خشونت جنسی در درگیری باید به‌عنوان جنایت جنگی تلقی شود که هست. دیگر نمی‌توان آن را به‌عنوان آسیب جانبی ناخوشایند از جنگ قلمداد کرد.» نقل قول از نماینده ویژه پیشین سازمان ملل در مورد خشونت جنسی در درگیری خانم زینادهاوا بانگورا (Zainad Hawa Bangura)، در سازمان ملل، خشونت جنسی: ابزار جنگی، یادداشت پیشینه، ۲۰۱۴، در

https://www.un.org/en/preventgenocide/rwanda/assets/pdf/Backgrounder_Sexual_Violence_2014.pdf:

نگاه کنید به اصطلاح «خشونت جنسی به‌عنوان سلاح جنگ» در زیر. ۴۷. به‌عنوان مثال، در مورد بردانین (Brdanin)، قضات تجدید نظر در

دادگاه بین‌المللی جزایی برای یوگسلاوی سابق (ICTY) خاطرنشان کردند که تجاوزهایی که هنگام جستجو برای اسلحه انجام شده باید در چارچوب درگیری مسلحانه تلقی شود. نگاه کنید به دادگاه بین‌المللی جزایی برای یوگسلاوی سابق، *دادستان علیه رادوسلاو بردانین (Radoslav Brdanin)*، دادنامه تجدیدنظر، IT-99-36-A، ۳ آوریل ۲۰۰۷، بند ۲۵۶: «جنایت‌هایی که رزمندگان و اعضای نیروهای همراه آن‌ها هنگام جستجو برای اسلحه طی درگیری مسلحانه و با بهره‌گیری از موقعیت آن‌ها انجام داده‌اند، به‌طور آشکار در مقوله جنایت‌های ارتكابی «در چارچوب درگیری مسلحانه» قرار می‌گیرد.

۴۸. دادگاه بین‌المللی جزایی برای یوگسلاوی سابق، *دادستان علیه دراگولجوب کوناراک، رادومیر کواچ و زوران ووکوویچ (Dragoljub Kunarac, Radomir Kovac و Zoran Vukovic)*، دادنامه تجدیدنظر، IT-96-23&IT-96-23/1-A، ۱۲ ژوئن ۲۰۰۲، بند ۵۷-۴۹. همان، بند ۵۸.

۵۰. دادگاه بین‌المللی جزایی برای یوگسلاوی سابق، *دادستان علیه کوناراک، کواچ و ووکوویچ (Kunarac, Kovac و Vukovic)*، دادنامه، IT-96-23-T، ۲۲ فوریه ۲۰۰۱، بند ۵۶۸؛ برای مثال‌های بیشتر در مورد رابطه بین اعمال خشونت جنسی، به‌طور عمده تجاوز جنسی، و درگیری مسلحانه در چارچوب تعیین اینکه جنایت جنگی رخ داده است یا نداده، نگاه کنید به *M. Jarvis and S. Brammertz*، پیگرد قانونی خشونت جنسی مرتبط با درگیری در دادگاه بین‌المللی جزایی برای یوگسلاوی سابق، انتشارات دانشگاه آکسفورد، ۲۰۱۶، صص ۱۷۹-۱۸۱.

۵۱. دولت‌ها به «جنایت‌های ضد بشریت و تمدن‌ها» ارجاع می‌دهند. نگاه کنید به فرانسه، بریتانیا و روسیه بیانیه مشترک (۱۹۱۵)، در <https://www.armenian-genocide.org/>;

M.M de Guzman، «جنایت‌های ضد بشریت»، در S. Bartram Brown (ویراستار)، *کتاب راهنمای تحقیق در مورد حقوق بین‌المللی کیفری*، انتشارات ادگار الگار، ۲۰۱۱؛ M. C. Bassiouni، *جنایت‌های ضد بشریت در حقوق بین‌المللی کیفری*، انتشارات مارتینوس نیژوف (Martinus Nijhoff)، ۱۹۹۹، صص ۶۲.

۵۲. منشور دادگاه بین‌المللی نظامی (منشور نورنبرگ)، لندن، ۸ اگوست ۱۹۴۵، ماده ۶(ج)؛ منشور بین‌المللی نظامی برای خاور دور، توکیو، ۱۹

ژانویه ۱۹۴۶، ماده ۵(c).

۵۳. اساسنامه دادگاه بین‌المللی جزایی برای یوگسلاوی سابق، مصوب شورای امنیت سازمان ملل، قطعنامه ۸۲۷(۱۹۹۳)، S/RES/827 (1993)، ۲۵ مه ۱۹۹۳، ماده ۵؛ اساسنامه دادگاه بین‌المللی جزایی برای رواندا، مصوب شورای امنیت سازمان ملل، قطعنامه ۹۵۵(۱۹۹۴)، S/RES/955 (1994)، ۸ نوامبر ۱۹۹۴، ماده ۳

۵۴. اساسنامه رُم، منبع پیش‌گفته، ماده ۷

۵۵. گزارش کمیسیون حقوق بین‌المللی سازمان ملل، A/74/10، ۲۰ آگوست ۲۰۱۹، ص ۱۰-۱۴۰؛ همچنین نگاه کنید به عفو بین الملل، کمیسیون حقوق بین‌المللی - تفسیر گزارش سوم در مورد جنایت‌های ضد بشریت، ۲۰۱۷، در

<https://www.amnesty.org/download/Documents/IOI4058172017ENGLISH.pdf>

۵۶. همان منبع.

۵۷. همان، ماده 7(1)(g).

۵۸. نگاه کنید: FIDH و REDRESS، صلاحیت قضایی فراسرزمینی در اتحادیه اروپا: مطالعه قانون‌ها و رویه‌ها در ۲۷ کشور عضو اتحادیه اروپا، ۲۰۱۰، در

https://www.fidh.org/IMG/pdf/Justraterritorial_Jurisdiction_In_the_27_Member_States_Unuropen.European

۵۹. دادگاه بین‌المللی جزایی برای رواندا، دادستان علیه ژان پل آکایسو (Jean-Paul Akayesu)، رأی تجدیدنظر، ICTR-96-4-A، ۱ ژوئن ۲۰۰۱.

۶۰. برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد این پرونده، نگاه کنید به سازوکار حاشیه‌ای بین‌المللی سازمان ملل برای دادگاه‌های جزایی (International Residual Mechanism for Criminal Tribunals)، «دادگاه تاریخی آکایسو را به اتهام نسل‌کشی مقصر می‌شناسد»، در

<https://unictr.irmct.org/en/news/historic-judgement-finds-akayesu-guilty-genocide>.

۶۱. دادگاه بین‌المللی جزایی، دادستانی، سند خط‌مشی در مورد جنایت‌های جنسی و جنسیتی، ژوئن ۲۰۱۴؛ همچنین نگاه کنید به

MADRE (L. Davis و همکاران)، گزارش درباره: تعریف جنسیت در پیش نویس کنوانسیون جنایت‌های ضد بشریت، ۱ دسامبر ۲۰۱۸، در <https://www.madre.org/international-crimes-against-humanity-treaty>؛

V. Oosterveld (2005)، «تعریف "جنسیت" در اساسنامه رُم دادگاه بین‌المللی جزایی: گامی به جلو یا به عقب برای عدالت بین‌المللی کیفری؟»، نشریه *Harvard Human Rights Journal*، دوره ۱۸، ص ۷۴-۷۵؛ R. Grey، پیگرد جنایت‌های جنسی و جنسیتی در دادگاه بین‌المللی جزایی، انتشارات دانشگاه کمبریج، ۲۰۱۹، ص ۵۰، ۳۱۱؛ شورای اروپا، کنوانسیون پیشگیری و مبارزه با خشونت علیه زنان و خشونت خانگی، استانبول («کنوانسیون استانبول»)، ۱۱ مه ۲۰۱۱، ماده ۳(C).

۶۲. سازمان جهانی بهداشت (WHO)، سیاست جنسیتی سازمان جهانی بهداشت: ادغام چشم‌اندازهای جنسیتی در کار سازمان جهانی بهداشت، ۲۰۰۲، پیوست ۱، در

<https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/67649/a78322.pdf?sequence=1>؛

دفتر کمیسیون عالی حقوق بشر سازمان ملل (OHCHR)، تولد آزاد و برابر: جهت‌گیری جنسی، هویت جنسیتی و ویژگی‌های جنسیتی در حقوق بین‌المللی حقوق بشر، چاپ دوم، ۲۰۱۹، ص ۵، در

https://www.ohchr.org/Documents/Publications/Born_Free_and_Equal_WEB.pdf.

۶۳. برنامه توسعه سازمان ملل (UNDP)، برخورد با هنجارهای اجتماعی: تغییر اساسی در نابرابری‌های جنسیتی، ۲۰۲۰، ص ۱۰، در http://hdr.undp.org/sites/default/files/hd_perspectives_gsni.pdf؛

صندوق اضطراری کودکان سازمان ملل (یونیسف)، «جامعه‌پذیری زودرس جنسیتی»، ۲۰۰۷، در

https://www.unicef.org/earlychildhood/index_40749.html.

۶۴. نگاه کنید به (D. Otto (2015) «Queering Gender, [Identity] in International Law» در *Human Rights*، دوره ۳۳، ص ۳۱۷؛ مطالعات انجام شده در هلند،

بلژیک، بریتانیا، ایالات متحده آمریکا و اسکاتلند نشان داده‌اند که برخی از افراد خود را از جنس مرد یا زن نمی‌پندارند، C. Richards و دیگران (۲۰۱۶) «جنسیت‌های غیردوگانه یا جندر کوئیر» در *International Review of Psychiatry*، دوره ۲۸، ص ۹۶.

۶۵. انجمن روانشناسی آمریکا، پاسخ به سؤال شما در مورد افراد ترنس‌جندر، هویت جنسیتی و بیان جنسیتی، ۲۰۰۸، ص ۲، در <https://www.apa.org/topics/lgbt/transgender.pdf>؛

در مورد افراد ترنس‌جندر و تبعیضی که با آن روبرو هستند، بیشتر بخوانید: ابتکار آزاد و برابر سازمان ملل متحد، ترنس‌جندر، ۲۰۱۷، در <https://www.unfe.org/wp-content/uploads/2017/05/UNFE-Transgender.pdf>.

۶۶. آن را «هنجارهای اجتماعی» نیز می‌نامند که می‌تواند بر هویت جنسیتی شخص تأثیر بگذارد، نگاه کنید به «برخورد با هنجارهای اجتماعی: تغییر اساسی در نابرابری‌های جنسیتی»، ۲۰۲۰، منبع پیش‌گفته، ص ۶؛ دفتر مشاور ویژه در مورد امور جنسیتی و پیشرفت زنان، جریان اصلی جنسیت: استراتژی ارتقای برابری جنسیتی، ۲۰۰۱، ص ۱، در

<https://www.un.org/womenwatch/osagi/pdf/factsheet1.pdf>؛

شورای اروپا، قطب نما: راهنمای آموزش حقوق بشر به جوانان، ۲۰۱۲، ص ۵۰۴، در

<https://book.coe.int/fr/droits-de-l-homme-citoyennete-democratique-et-interculturalisme/6696-compass-manual-for-human-rights-education-with-young-people-2012-edition-fully-revised-and-updated.html>.

۶۷. همان منبع.

چندهمسری

چندهمسری

POLYGAMY

چندهمسری نوعی ازدواج با حضور بیش از دو همسر در آن است.^۱ دو نوع از ازدواج‌های چندهمسری وجود دارد: چندشوهری (polyandry) که در آن زن بیش از یک شوهر می‌گیرد^۲ و چندزنی (polygyny) که در آن مرد چند زن می‌گیرد.^۳ در حالی که استفاده از اصطلاح گسترده‌تر «چندهمسری» در گفتمان‌های بین‌المللی و داخلی در مورد حقوق زنان بسیار مرسوم است، چنین گفتمانی در واقع تلاشی برای پرداختن به چندزنی است که نتیجه‌ای از رویه‌های ریشه‌دار مردسالارانه، اعتقادات فرهنگی و کلیشه‌ها و رسم‌های تبعیض‌آمیز محسوب می‌شود.^۴

چندهمسری در قانون مدنی چندین کشور به رسمیت شناخته شده است و در برخی موارد، زوج‌ها از گزینه ازدواج چندهمسری و تک‌همسری برخوردارند.^۵ در بعضی از کشورها چندهمسری مجاز اما مرد به‌طور رسمی موظف است رضایت همسر/همسران خود را به‌عنوان پیش شرط ازدواج با زنان دیگر ارائه دهد.^۶ در کشورهای دیگر مانند اردن، رضایت زن لازم نیست. با وجود این، شوهر باید توانایی مالی در حمایت از بیش از یک زن را ثابت کند و علاوه بر آن قصد خود برای ازدواج با زنی دیگر را به همسر موجود اطلاع دهد.^۷ اما، در بیشتر کشورهایی که چندهمسری و به‌ویژه چندزنی مجاز است، نیازی به رضایت همسر موجود نیست.^۸ چندهمسری همچنین در حاشیه چارچوب‌های حقوقی رسمی و بر اساس قانون‌های عرفی و شرعی صورت می‌گیرد.^۹ نگرانی از چندهمسری و تأثیرهای آن در سطح بین‌المللی، منطقه‌ای و داخلی مطرح شده است.^{۱۰} نهادهای مختلف سازمان

ملل متحد این ازدواج‌ها را به‌عنوان رویه‌های زیان‌بار و نقض حقوق زنان، به‌ویژه به‌عنوان نقض حق برابری زنان و مردان، ارزیابی کرده‌اند.^{۱۱} این کار «بر خلاف کرامت زنان و دختران است و حقوق بشر و آزادی‌های آن‌ها را از جمله برابری و حمایت در خانواده را نقض می‌کند. تأثیر آن شامل آسیب به سلامتی زن، به معنای سلامت جسمی، روحی و اجتماعی، زیان مادی و محرومیت همسران و آسیب‌های عاطفی و مادی به کودکان است که اغلب عواقب جدی برای رفاه آن‌ها به همراه دارد.»^{۱۲}

مرتبط با این بخش: حقوق زنان، ازدواج

۱. نگاه کنید به فرهنگ میریام وبستر، «polygamy»، در
<https://www.merriam-webster.com/dictionary/polygamy>
۲. نگاه کنید به فرهنگ میریام وبستر، «polyandry»، در
<https://www.merriam-webster.com/dictionary/polyandry#other-words>.
۳. نگاه کنید به فرهنگ میریام وبستر، «polygyny»، در
<https://www.merriam-webster.com/dictionary/polygyny>
۴. کمیته رفع تبعیض علیه زنان (کمیته CEDAW)، ملاحظات پایانی کمیته رفع تبعیض علیه زنان: موریتانی، CEDAW/C/MRT/CO/1، ۱۱ ژوئن ۲۰۰۷، بند ۲۱.
۵. داده‌ها در ژانویه ۲۰۱۹. سازمان همکاری اقتصادی و توسعه، چندهمسری در آفریقای غربی هنوز رایج و به‌طور عمده قانونی است، در MAPS & FACTS، شماره ۷۷، ژانویه ۲۰۱۹، در
<http://www.oecd.org/swac/maps/77-polygamy-remains%20common-West-Africa.pdf>
۶. همان منبع.
۷. برنامه توسعه سازمان ملل (UNDP)، عدالت جنسیتی و قانون در اردن، ۲۰۱۸، ص ۱۸، در
<https://jordan.unfpa.org/en/publications/gender-justice-law-jordan-0>.
۸. کمیته رفع تبعیض علیه زنان («کمیته CEDAW»)، توصیه عمومی در مورد ماده ۱۶ کنوانسیون رفع کلیه شکل‌های تبعیض علیه زنان (پیامدهای اقتصادی ازدواج، خانواده، روابط و انحلال آن‌ها)، CEDAW/C/GC/29، ۳۰ اکتبر ۲۰۱۳، بند ۲۱.
۹. نهاد زنان سازمان ملل، «ازدواج‌های چندهمسری»، آخرین ویراست در ۲۸ ژانویه ۲۰۱۱، نکته ۳، در
<http://www.endvawnow.org/en/articles/625-polygamous-marriages.html>؛
- کمیته CEDAW، «کمیته حقوق کودک»، توصیه عمومی / نظر عمومی مشترک شماره ۳۱ کمیته رفع تبعیض علیه زنان و شماره ۱۸ کمیته حقوق کودک در مورد اقدام‌های زیان‌بار، CEDAW/C/GC/31-18، ۱۴ نوامبر ۲۰۱۴، بند ۲۷.
۱۰. نگاه کنید به نمونه‌هایی از فعالیت فدراسیون بین‌المللی جامعه‌های حقوق بشر علیه چندهمسری در: FIDH، انجمن وکلای زن اوگاندا،

آفریقا برای حقوق زنان و بنیاد ابتکار حقوق بشر (FHRI)، حقوق زنان در *اوگاندا*: شکاف‌های بین سیاست و عمل، ۲۰۱۲، ص ۴، ۱۰، ۱۱، ۱۶، در <https://www.fidh.org/IMG/pdf/uganda582afinal.pdf>؛

FIDH، “Discrimination à l’égard des femmes au Togo: Les specialist onusiens déplorent le décalage entre le discours du gouvernement et la réalité”.

۲۴ فوریه ۲۰۰۶، در

<https://www.fidh.org/fr/regions/afrique/togo/Discrimination-a-l-egard-des,3075>؛

دفتر حقوق بشر و حاکمیت قانون (UBHRRL) در ازبکستان، با حمایت فدراسیون بین‌المللی جامعه‌های حقوق بشر، اجرای کنوانسیون رفع کلیه شکل‌های تبعیض علیه زنان (CEDAW) در ازبکستان، پاسخ به لیست موضوعها CEDAW/C/UZB/Q/5، ۲۰۱۵، در

https://www.fidh.org/IMG/pdf/ubhrrl_cedaw_sept_2015.pdf

۱۱. میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی سازمان ملل (ICCPR)، ۱۶ دسامبر ۱۹۶۶ (لازم الاجرا از ۲۳ مارس ۱۹۷۶)، ماده ۳؛ کمیته CEDAW، توصیه عمومی شماره ۲۱: برابری در ازدواج و روابط خانوادگی، ۱۹۹۴، بند ۱۴؛ توصیه عمومی کمیته CEDAW شماره ۲۹، منبع پیش‌گفته، بند ۲۱؛ کمیته رفع تبعیض علیه زنان و کمیته حقوق کودک در مورد اقدام‌های زیان‌بار، منبع پیش‌گفته، بند ۲۴.

۱۲. کمیته رفع تبعیض علیه زنان و کمیته حقوق کودک در مورد اقدام‌های زیان‌بار، منبع پیش‌گفته، بند ۲۵.

ح

حقوق بشر

حقوق بین المللی بشر دوستانه

حقوق بین المللی جزایی

حقوق تولیدمثل

حقوق زنان

حقوق گرایش جنسی و هویت جنسیتی

حقوق بشر

HUMAN RIGHTS

حقوق بشر مجموعه‌ای از حقوق و آزادی‌های اساسی برای همه انسان‌هاست، صرف‌نظر از جنس، جنسیت، ملیت، قومیت، زبان، مذهب یا موارد دیگر.^۱ حقوق بشر «جهان‌شمول، تقسیم‌ناپذیر، وابسته به یکدیگر و به هم پیوسته» است.^۲ در حقوق بشر، عدم تبعیض اصل مشترک در کلیه عهدنامه‌های مهم منطقه‌ای و بین‌المللی حقوق بشر است و از جمله و به‌ویژه در کنوانسیون بین‌المللی رفع همه شکل‌های تبعیض نژادی و کنوانسیون رفع کلیه شکل‌های تبعیض علیه زنان (CEDAW) وجود دارد.^۳

از سال ۱۹۴۵، و به‌ویژه پس از تصویب منشور سازمان ملل متحد با تأکید بر احترام به حقوق بشر و آزادی‌های اساسی، ایده انتشار منشور بین‌المللی حقوق رو به تحقق رفت. این امر منجر به تصویب اعلامیه جهانی حقوق بشر در مجمع عمومی سازمان ملل متحد (۱۹۴۸)،^۴ و به دنبال آن در سال ۱۹۶۶ میثاق‌های الزام‌آور بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و حقوق مدنی و سیاسی شد.^۵

چارچوب بین‌المللی حقوق بشر در دهه‌های بعدی گسترش یافته است و امروز میثاق‌ها بخشی از نه عهدنامه اصلی بین‌المللی حقوق بشر هستند که هر یک سازوکار نظارت بر اجرای مفاد عهدنامه در کشورهای عضو آن را ایجاد کرده‌اند.^۶ در چند مورد، این سازوکارها موظفند شکایت‌های فردی را از قربانیان در مورد نقض حقوق آن‌ها بر اساس معاهده مربوطه دریافت کنند، از جمله کمیته رفع تبعیض علیه زنان («کمیته CEDAW»). علاوه بر این، معاهده‌های حقوق بشری دیگری در سطح منطقه‌ای تدوین شده است، از جمله کنوانسیون حقوق بشر اروپا،^۷

کنوانسیون حقوق بشر آمریکا^۸ و منشور حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا.^۹ همه این معاهده‌های منطقه‌ای سازوکارهایی را برای تحقق آرای الزام‌آور قانونی علیه دولت‌های عضو ناقض تعهدهای خود ایجاد کرده‌اند. این سازوکارها عبارت هستند از: دادگاه حقوق بشر اروپا، دادگاه حقوق بشر قاره آمریکا (که کمیسیون حقوق بشر قاره آمریکا آن را تکمیل می‌کند) و دادگاه حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا (که کمیسیون حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا ACHPR آن را تکمیل می‌کند).

توجه به این نکته ضروری است که در شرایط استثنایی، مانند درگیری مسلحانه، تعلیق یا محدودیت بر برخی از حقوق بشر به دست دولت ممکن است در شرایط محدود و موقتی خاص مجاز باشد که در این صورت یک بند استثنا در عهدنامه حقوق بشری مربوطه درباره شرایط تهدید برای امنیت ملت وجود دارد. با این حال، مجموعه‌ای از حقوق که به‌عنوان حقوق استثنایناپذیر نیز خوانده می‌شود، صرفنظر از شرایط قابل تعلیق یا محدودیت نیست. این موارد شامل حقوق مندرج در ماده ۴ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی^{۱۰} است که ممکن است حقوق دیگری به آن‌ها اضافه شود.^{۱۱} علاوه بر این، استثنای به‌حق نباید هیچ تبعیضی بر اساس نژاد، رنگ، جنس، زبان، مذهب یا منشأ اجتماعی را دربر بگیرد.

عهدنامه‌های حقوق بشری که به‌طور ویژه در برابر خشونت جنسی و/یا جنسیتی محافظت می‌کنند، موارد زیر را دربر می‌گیرند: کنوانسیون سازمان ملل متحد در مورد رفع همه شکل‌های تبعیض علیه زنان؛^{۱۲} کنوانسیون شورای اروپا در مورد جلوگیری از خشونت علیه زنان و خشونت خانگی و مقابله با آن؛^{۱۳} کنوانسیون قاره آمریکا در مورد پیشگیری، مجازات و ریشه‌کن

کردن خشونت علیه زنان؛^{۱۴} و پروتکل منشور حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا در زمینه حقوق زنان در آفریقا.^{۱۵} نظرهای ابرازی مانند توصیه‌های عمومی کمیته رفع کلیه شکل‌های تبعیض علیه زنان CEDAW، نظرهای عمومی کمیته حقوق بشر سازمان ملل متحد یا رهنمودها و قطعنامه‌هایی نیز بخش مهمی از چارچوب حقوق بشر را تشکیل می‌دهند، زیرا دولت‌ها را در مورد انجام تعهدات مربوط به معاهده‌ها راهنمایی می‌کنند. یک مثال مهم رهنمودهای کمیسیون حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا در زمینه مبارزه با خشونت جنسی و پیامدهای آن در آفریقا است که در سال ۲۰۱۷ به منظور حمایت از کشورها برای رعایت تعهدات بین‌المللی خود در زمینه پیشگیری، محافظت در برابر خشونت جنسی و واکنش به آن اتخاذ شده است.^{۱۶}

حقوق بین‌المللی حقوق بشر دولت‌ها را ملزم می‌کند که حقوق بشر را رعایت و از آن محافظت کنند، از هرگونه نقض آن به دست مسئولان یا اشخاص خصوصی جلوگیری و آن را مجازات و به قربانیان جبران عرضه کنند.^{۱۷} اگرچه ویژگی‌های منطقه‌ای، تاریخی یا مذهبی را می‌توان در هنگام تحقق این حقوق در نظر گرفت و بدین ترتیب دولت امکانی برای ارزیابی پیدا می‌کند، دولت‌ها موظفند از کلیه انسان‌ها در برابر هرگونه نقض حقوق و آزادی‌های آن‌ها محافظت کنند.^{۱۸}

مرتبط با این بخش: حقوق زنان، حقوق تولیدمثل

حقوق بین‌المللی بشردوستانه

INTERNATIONAL HUMANITARIAN LAW

حقوق بین‌المللی بشردوستانه (IHL) که به‌عنوان «حقوق جنگ»

یا «حقوق درگیری مسلحانه» نیز شناخته می‌شود، شاخه‌ای از حقوق بین‌المللی است که استفاده از زور در درگیری‌های مسلحانه را با تعیین مجموعه‌ای از مقررات که همه طرف‌های درگیری باید رعایت کنند تنظیم می‌کند.^{۱۹} این حقوق در اساس در چهار کنوانسیون ژنو که در سال ۱۹۴۹ به تصویب رسید و دو پروتکل الحاقی به آن‌ها در ۱۹۷۷ بیان شده است.^{۲۰}

هدف اصلی از حقوق بین‌المللی بشردوستانه محدود کردن آثار درگیری‌های مسلحانه با محافظت از افرادی است که در درگیری‌ها شرکت ندارند، به‌ویژه مردم غیرنظامی، و کسانی که با انتخاب یا بنا به شرایطی، دیگر در جنگ‌ها شرکت نمی‌کنند، از جمله جنگجویانی که تسلیم می‌شوند یا قصد تسلیم دارند، زخمی یا در جنگ اسیر می‌شوند.^{۲۱} حقوق بین‌المللی بشردوستانه همچنین وسایل و روش‌های جنگ^{۲۲} را از طریق مجموعه حمایت‌ها و ممنوعیت‌های خود محدود می‌کند. یک مثال آن ممنوعیت استفاده از بعضی انواع سلاح‌ها است که باعث رنج غیرضروری یا آسیب طولانی مدت به محیط زیست می‌شود، یا قادر به تفکیک بین غیرنظامیان و جنگجویان نیست و در نتیجه ممکن است غیرنظامیان را هدف قرار دهد.^{۲۳}

کنوانسیون‌های ژنو چند مورد را در مورد حمایت در برابر تعدی جنسی و جنسیتی را دربر می‌گیرند.^{۲۴} به‌عنوان مثال، این کنوانسیون‌ها تأکید می‌کنند که «زنان به‌ویژه در برابر هر گونه حمله به ناموس خود، به‌ویژه در برابر تجاوز جنسی، فحش‌های اجباری، یا هر نوع تعرض منافی عفت مورد محافظت خواهند بود.»^{۲۵} اگرچه این مقررات در زمان تصویب آن‌ها قابل توجه بوده است، اکنون میزان حمایت‌هایی که عرضه می‌کنند، ناکافی تلقی

می‌شود. از افراد برای حفظ ناموس آن‌ها نباید در برابر خشونت جنسی محافظت کرد بلکه باید به حقوق اساسی آن‌ها، به‌ویژه سلامت کامل جسمی، روانی و جنسی و استقلال آن‌ها احترام گذاشت. علاوه بر این، این حمایت نباید به زنان محدود شود و باید همه افراد را دربر گیرد، زیرا مردان نیز ممکن است به‌ویژه در درگیری‌های مسلحانه قربانی جنایت‌های جنسی و جنسیتی شوند.^{۲۶}

با وجود این‌که این کمبودهای حمایتی نیاز به اصلاحات را نشان می‌دهد، حقوق بین‌المللی بشردوستانه در درگیری‌های بین‌المللی و غیر بین‌المللی ممنوعیت‌های عمومی در مورد جنایت‌های جنسی و جنسیتی برقرار کرده که همه طرف‌های درگیری باید به آن‌ها احترام بگذارند.^{۲۷} همان‌طور که کمیته بین‌المللی صلیب سرخ تاکید کرده، خشونت جنسی و جنسیتی که در زمان درگیری رخ می‌دهد طبق قانون عرفی نیز ممنوع است.^{۲۸}

مرتبط با این بخش: درگیری مسلحانه

حقوق بین‌المللی جزایی

INTERNATIONAL CRIMINAL LAW

حقوق بین‌المللی جزایی (ICL) شاخه‌ای از حقوق بین‌المللی است که به مسئولیت کیفری افراد در مورد مهم‌ترین جرائم طبق حقوق بین‌المللی می‌پردازد. این حقوق را می‌توان از حقوق بین‌المللی حقوق بشر تفکیک کرد به این معنا که مسئولیت افراد را هدف قرار می‌دهد و نه مسئولیت دولت‌ها را. جنایت‌های ضد بشریت، جنایت‌های جنگی، نسل‌کشی و جنایت تجاوز به سرزمین دسته‌های اصلی جرائم بین‌المللی در حقوق بین‌المللی جزایی هستند.^{۲۹} حقوق بین‌المللی جزایی برای همه مرتکبان جرم

مجازات‌های کیفری در نظر گرفته است، از جمله برای کسانی که در برنامه‌ریزی و صدور اجازه برای چنین اعمالی شرکت دارند و همچنین افرادی که مستقیماً مرتکب جرم می‌شوند. به این ترتیب، از رهبران سیاسی و نظامی می‌توان به‌خاطر جرائم بین‌المللی پاسخ‌گویی خواست.^{۳۰}

براساس حقوق بین‌المللی، همه دولت‌ها موظف هستند مرتکبان نسل‌کشی، جنایت‌های ضد بشریت یا جنایت‌های جنگی را در دادگاه‌های ملی خود مورد پیگرد قانونی قرار دهند. حقوق بین‌المللی جزایی به‌ویژه در اساسنامه رُم مرجع ارزشمندی را برای قرار دادن جنایت‌های جنسی و جنسیتی به‌عنوان نسل‌کشی، جنایت‌های ضد بشریت و جنایت‌های جنگی در قانون داخلی فراهم می‌کند.^{۳۱} در زمان تنظیم این واژه‌نامه، ۱۲۳ کشور اساسنامه رُم را تصویب کرده‌اند و بیش از نیمی از دولت‌های عضو (در بعضی موارد بخشی از آن را) در کشور خود به اجرا گذاشته‌اند.^{۳۲} همچنین معیارهای آن از نظر آئین دادرسی و شواهد و مدارک در رابطه با جرائم جنسی و جنسیتی،^{۳۳} و نیز اقدام‌های حمایتی از قربانیان و شاهدان قابل توجه است.^{۳۴}

مرتبط با این بخش: پاسخ‌گویی / تعیین مسئولیت، اساسنامه رُم، جنایت‌های ضد بشریت، جنایت‌های جنگی، نسل‌کشی، شواهد و مدارک (غیرقابل استناد)، صلاحیت قضایی جهانی

حقوق تولیدمثل

REPRODUCTIVE RIGHTS

حقوق تولیدمثل^{۳۵} یا «حقوق جنسی و تولیدمثل» حقوق بشری است که حقوق افراد را در آزادی تولیدمثل و دسترسی به بهداشت تولیدمثلی به رسمیت می‌شناسد و تضمین می‌کند.^{۳۶} همان‌طور

که در «کنفرانس بین‌المللی جمعیت و توسعه» تأکید شد، این حقوق «به همه زوجها و افراد اجازه می‌دهد تا تعداد و فاصله بین فرزندان و زمان تولد آنها را آزادانه و مسئولانه تصمیم بگیرند و با داشتن اطلاعات و امکانات لازم برای این کار از حق دستیابی به بالاترین استاندارد بهداشت جنسی و تولیدمثل برخوردار باشند. این حق همچنین حق تصمیم‌گیری درباره تولیدمثل عاری از تبعیض، اجبار و خشونت است که در اسناد حقوق بشر بیان شده است.»^{۳۷} حقوق جنسی و تولیدمثل شامل دسترسی رایگان به طیف کاملی از خدمات بهداشتی، کالاها و امکاناتی است که بهره‌مندی کامل از حقوق بهداشت جنسی و تولیدمثل را تضمین می‌کند.^{۳۸}

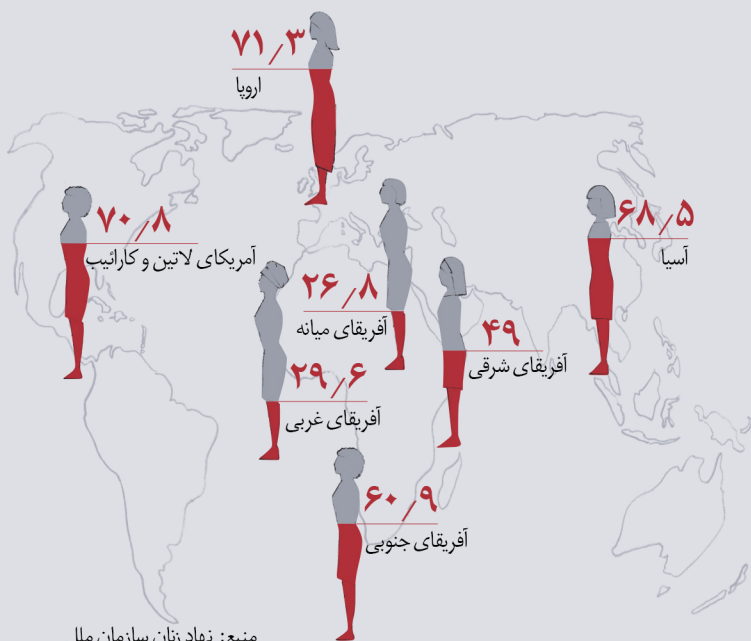
نقض این حقوق، مانند تصمیم‌گیری در مورد سلامت جنسی و تولیدمثل یک فرد بدون رضایت آگاهانه او به منزله خشونت جنسی و جنسیتی است.^{۳۹} نقض حقوق جنسی و تولیدمثل، به دلایل مختلف، از جمله دلایل زیست‌شناختی، اجتماعی، فرهنگی و مذهبی،^{۴۰} بیشتر و به‌طور بی‌تناسبی بر زنان و دختران تأثیر دارد.^{۴۱} کلیشه‌های جنسی زیان‌بار و همچنین شکل‌های مختلف و متقاطع تبعیض و خشونت مبتنی بر جنس یا جنسیت منجر به نقض حقوق زنان در بهداشت جنسی و تولیدمثل می‌شود.^{۴۲} در حقیقت، جلوگیری از بهره‌مندی کامل زنان و دختران از حقوق جنسی و تولیدمثل خشونت جنسیتی است، زیرا به معنای محدود کردن دسترسی به خدماتی است که فقط زنان و دختران نیاز دارند. از طرف دیگر، برخی از موارد نقض حقوق جنسی و تولیدمثل و بهداشت، خشونت جنسی است.^{۴۳} اما توجه به این نکته مهم است که این موضوع بر مردان و پسران نیز می‌تواند تأثیر بگذارد^{۴۴} و آنها نیز باید در احترام به حقوق

فقط ۵۲٪ زنانی که ازدواج کرده‌اند یا دارای رابطه هستند آزادانه در مورد روابط توافقی جنسی، استفاده از لوازم پیشگیری از بارداری و مراقبت بهداشتی تصمیم می‌گیرند.

۵۲٪

درصد زنان در گروه‌های سنی ۱۵-۴۹ که ازدواج کرده‌اند یا دارای رابطه هستند و آگاهانه در مورد روابط جنسی، استفاده از لوازم پیشگیری از بارداری و مراقبت بهداشتی تصمیم می‌گیرند:

منبع: نهاد زنان سازمان ملل

<https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/mul-all-da--infographic-spotlight-sdg5/2017/timedia4644=ta-cards-web-en.pdf?la=en&vs>

تولیدمثل و و برقراری آن دخیل باشند.^{۴۵} «کنفرانس بین‌المللی جمعیت و توسعه» گامی تازه در به رسمیت شناختن مسئولیت دولت‌ها برای اطمینان یافتن از احترام به حقوق جنسی و تولیدمثل با گنجاندن تعهدات بین‌المللی در قانون‌های داخلی بود. این کار به پیشگیری از نقض آن حقوق، مجازات مرتکبان^{۴۶} و اطمینان یافتن از ارائه خدمات مربوطه به همه افراد، صرف نظر از جنس، جنسیت یا هر دلیل تبعیض‌آمیز دیگری، کمک می‌کند.^{۴۷}

برخی از دولت‌ها بنا به عوامل مختلفی از جمله نفوذ فرهنگی یا مذهبی و تبعیض و نابرابری دیرینه تمایلی به اجرای تعهدات بین‌المللی خود برای تضمین حقوق جنسی و تولیدمثل ندارند.^{۴۸} به‌عنوان مثال، این مورد در حالتی رخ می‌دهد که دولت‌ها سقط جنین را ممنوع^{۴۹} یا افراد را مجبور به عقیم‌سازی می‌کنند.^{۵۰} مرتبط با این بخش: سقط جنین، عقیم‌سازی اجباری، جلوگیری اجباری از بارداری

حقوق زنان

WOMEN'S RIGHTS

حقوق زنان تمام حقوق بشر را دربر می‌گیرد.^{۵۱} دادخواهی برای رعایت این حقوق به‌طور قابل توجهی در واکنش به نابرابری‌ها و تبعیض‌های گسترده در به رسمیت شناختن و اجرای این حقوق افزایش یافته است.^{۵۲} حقوق زنان به معنای حقوق بیشتر برای زنان و دختران نیست، بلکه به معنای بهره‌مندی برابر از حقوق اساسی گسترده بشر است.^{۵۳}

نقض حقوق بشر از جمله در مورد حق زندگی بدون خشونت و تبعیض،^{۵۴} آزادی برای انتخاب جنبه‌های شخصی زندگی^{۵۵} به‌ویژه

در زمینه بهداشت تولیدمثلی^{۵۶} (ازدواج، بارداری، فعالیت‌های جنسی)، تحصیل، دسترسی به عدالت،^{۵۷} استخدام در رده‌های مختلف شغلی،^{۵۸} دریافت مزد عادلانه و برابر^{۵۹} و مشارکت در زندگی اجتماعی، عمومی و سیاسی به‌طور بی‌تناسبی بر زنان و دختران تأثیر می‌گذارد.

نقض حقوق زنان و دختران در همه کشورهای جهان ساختاری، گسترده و غالباً سکسیستی است. خشونت جنسی و جنسیتی علیه زنان و دختران نقض به‌ویژه آشکار بسیاری از حقوق زنان و دختران است.

در سطح بین‌المللی، ابزارهای اصلی در جهت حمایت از حقوق زنان شامل اعلامیه و برنامه عمل پکن^{۶۰} و کنوانسیون رفع کلیه شکل‌های تبعیض علیه زنان و توصیه‌های کلی مربوط به آن^{۶۱} است. عهدنامه‌های دیگری نیز در سطح منطقه‌ای تصویب شده است، مانند کنوانسیون بین‌آمریکایی پیشگیری، مجازات و ریشه کن کردن خشونت علیه زنان (معروف به کنوانسیون بلم دو پارا)،^{۶۲} کنوانسیون شورای اروپا در مورد پیشگیری و مقابله با خشونت علیه زنان و خشونت خانگی،^{۶۳} پروتکل منشور حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا در مورد حقوق زنان در آفریقا،^{۶۴} یا اعلامیه محو خشونت علیه زنان در منطقه آسه‌آن.^{۶۵}

مرتبط با این بخش: حقوق بشر، خشونت و تبعیض مبتنی بر جنسیت

حقوق گرایش جنسی و هویت جنسیتی

SOGI (SEXUAL ORIENTATION AND GENDER IDENTITY) RIGHTS

حقوق بشر همه افراد، بدون توجه به گرایش جنسی و هویت جنسیتی آن‌ها باید مورد احترام قرار گیرد.^{۶۶} با این حال، نقض

حقوق اساسی کسانی که گرایش جنسی و هویت جنسیتی آنها با هنجارهای مسلط در جامعه یا منطقه آنها متفاوت است (به عنوان مثال لزبین‌ها، همجنس‌گرایان، دوجنس‌گراها، کوئیرها، ترنس‌جندرها، بیناجنس‌ها و دیگر اقلیت‌های جنسی)^{۶۷} و خشونت و تبعیض علیه آنها در سطحی گسترده رخ می‌دهد.^{۶۸}

هدف از حقوق گرایش جنسی و هویت جنسیتی افزایش بهره‌مندی جامعه «ال‌جی‌بی‌تی‌آی‌کیو+» از حقوق جهانی بشر است. شورای حقوق بشر سازمان ملل متحد به منظور نظارت بر اوضاع و اطمینان یافتن از رعایت و اجرای این حقوق در کشورهای عضو، در سال ۲۰۱۶ کارشناس مستقلی را در مورد گرایش جنسی و هویت جنسیتی منصوب کرد.^{۶۹} این کارشناس مستقل در گزارش سال ۲۰۱۸ خود ملاحظه کرد که اقدام‌های خشونت‌آمیز و تبعیض‌آمیز غیر یکسان علیه گرایش جنسی و هویت جنسیتی «در تمام گوشه و کنار جهان رخ می‌دهد و تصور می‌شود شمار قربانیان هر ساله به میلیون‌ها نفر برسد. این اقدام‌ها از طرد و تبعیض روزمره تا فجیع‌ترین اعمال، از جمله شکنجه و قتل‌های خودسرانه را در بر می‌گیرند.»^{۷۰} او به دولت‌ها توصیه کرد که قانون‌های تبعیض‌آمیز را اصلاح کنند و همه اقدام‌ها را برای جلوگیری از این گونه تعدی‌ها، تحقیق و مجازات آنها انجام دهند.^{۷۱}

امروز، مدافعان حقوق بشر خواستار به رسمیت شناختن صریح حقوق گرایش جنسی و هویت جنسیتی هستند.^{۷۲} در دهه گذشته برخی تلاش‌ها مانند تصویب بیانیه سازمان ملل درباره گرایش جنسی و هویت جنسیتی در سال ۲۰۰۸،^{۷۳} و اصول یوگیاکارتا در به‌کارگیری حقوق بین‌المللی حقوق بشر در زمینه گرایش جنسی

و هویت جنسیتی در سال ۲۰۰۷ (بهروز شده در سال ۲۰۱۷)^{۷۴} صورت گرفته است، با وجود این، هنوز چارچوب مناسبی وجود ندارد.^{۷۵}

مرتبط با این بخش: حقوق بشر

بیان جنسیتی:

روشی که شخص هویت جنسیتی خود مثل نحوه لباس پوشیدن، رفتار یا توضیح درباره خود را با دیگران در میان می‌گذارد.

هویت جنسیتی:

حس درونی شخص درباره اینکه مرد یا زن یا چیزی بین این دو است.

گرایش / کشش:

کشش جنسی و/یا عشقی به دیگران.

جنس:

عنوان مرد، زن یا بیناجنس که در زمان تولد با توجه به اعضای بدن به کسی می‌دهند.

منبع:

<https://understandingth-eguidelines.ca/faqs/terminology/>

۱. کنفرانس جهانی حقوق بشر، اعلامیه و برنامه عمل وین، ۲۵ ژوئن ۱۹۹۳، بند ۵؛ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی سازمان ملل ICCPR ۱۶ دسامبر ۱۹۶۶ (لازم الاجرا از ۲۳ مارس ۱۹۷۶)؛ اعلامیه جهانی حقوق بشر سازمان ملل (UDHR)، پاریس، ۱۰ دسامبر ۱۹۴۸ ماده ۱.

۲. همانجا.

۳. کنوانسیون سازمان ملل متحد در مورد رفع همه شکل‌های تبعیض علیه زنان ((CEDAW، ۱۸ دسامبر ۱۹۷۹) لازم الاجرا از ۳ سپتامبر ۱۹۸۱).

۴. اعلامیه جهانی حقوق بشر، منبع پیش‌گفته.

۵. میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی سازمان ملل ICESCR، ۱۶ دسامبر ۱۹۶۶ (لازم الاجرا از ۳ ژانویه ۱۹۷۶)؛ و میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی سازمان ملل ICCPR، ۱۶ دسامبر ۱۹۶۶ (لازم الاجرا از ۲۳ مارس ۱۹۷۶).

۶. به‌علاوه نگاه کنید به دفتر کمیسر عالی حقوق بشر (OHCHR)، "نهادهای معاهده‌های حقوق بشر"، در

<https://www.ohchr.org/en/hrbodies/Pages/HumanRightsBodies.aspx>.

۷. شورای اروپا، کنوانسیون اروپا برای حمایت از حقوق بشر و آزادی‌های اساسی، رم، ۴ نوامبر ۱۹۵۰ (لازم الاجرا از ۳ سپتامبر ۱۹۵۳).

۸. کنفرانس تخصصی حقوق بشر قاره آمریکا، کنوانسیون حقوق بشر آمریکا، سن خوزه، ۲۲ نوامبر ۱۹۶۹ (لازم الاجرا از ۱۸ ژوئیه ۱۹۷۸).

۹. سازمان وحدت آفریقا، منشور حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا، بنجول، ۲۷ ژوئن ۱۹۸۱ (لازم الاجرا از ۲۱ اکتبر ۱۹۸۶).

۱۰. ماده ۴ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی حقوق زیر را مقرر می‌کند که کشورها هرگز نمی‌توانند از آن‌ها چشم‌پوشی کنند، حتی در شرایط اضطراری عمومی که زندگی ملت را تهدید می‌کند: حق زندگی (ماده ۶)؛ ممنوعیت شکنجه، رفتار ظالمانه، غیرانسانی و تحقیرآمیز (ماده ۷)؛ ممنوعیت آزمایش پزشکی یا علمی بدون رضایت (ماده ۷)؛ ممنوعیت برده‌داری، تجارت برده و بندگی (ماده ۸)؛ ممنوعیت حبس به دلیل عدم توانایی در انجام تعهد قراردادی (ماده ۱۱)؛ اصل قانونی بودن در قانون کیفری، یعنی الزام به اینکه مسئولیت و مجازات کیفری محدود به مقررات روشن و دقیق قانون در زمان وقوع عمل یا ترک آن است مگر در مواردی که قانون بعدی مجازات سبک‌تری اعمال کند (ماده ۱۵)؛ به رسمیت شناختن شخص در برابر قانون در همه جا (ماده ۱۶)؛ آزادی اندیشه، وجدان و دین (ماده ۱۸). میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و

سیاسی، منبع پیش گفته.

۱۱. دفتر کمیسر عالی حقوق بشر سازمان ملل، حقوق بشر اساسی در دو میثاق، ۲۰۱۳، در

[https://nhri.ohchr.org/EN/IHRS/TreatyBodies/](https://nhri.ohchr.org/EN/IHRS/TreatyBodies/Pa)
[https://nhri.ohchr.org/EN/IHRS/TreatyBodies/](https://nhri.ohchr.org/EN/IHRS/TreatyBodies/Page%20Documents/Core%20Human%20Rights.pdf)
[Page%20Documents/Core%20Human%20Rights.pdf](https://nhri.ohchr.org/EN/IHRS/TreatyBodies/Page%20Documents/Core%20Human%20Rights.pdf)

۱۲. کنوانسیون سازمان ملل متحد در مورد رفع همه شکل های تبعیض علیه زنان ((CEDAW، ۱۸ دسامبر ۱۹۷۹ (لازم الاجرا از ۳ سپتامبر ۱۹۸۱).

۱۳. شورای اروپا، کنوانسیون پیشگیری و مبارزه با خشونت علیه زنان و خشونت خانگی، استانبول ((کنوانسیون استانبول))، ۱۱ مه ۲۰۱۱.

۱۴. سازمان کشورهای آمریکایی، در مورد کنوانسیون بین آمریکایی پیشگیری، مجازات و ریشه کن کردن خشونت علیه زنان (کنوانسیون بلم دو پارا)، ۹ ژوئن ۱۹۹۴ (لازم الاجرا از ۵ مارس ۱۹۹۵).

۱۵. اتحادیه آفریقا، پروتکل منشور حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا در مورد حقوق زنان در آفریقا ((پروتکل ماپوتو))، ۱۱ ژوئیه ۲۰۰۳.

۱۶. کمیسیون حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا (ACHPR)، رهنمودهایی برای مبارزه با خشونت جنسی و عواقب آن در آفریقا، شصتیمین جلسه عادی، نیامی، ۲۰۱۷.

۱۷. نگاه کنید به مفاد کلیه معاهده های حقوق بشری بالا.

۱۸. اعلامیه و برنامه عمل وین، منبع پیش گفته، بند ۵: «در حالی که اهمیت ویژگی های ملی و منطقه ای و زمینه های مختلف تاریخی، فرهنگی و مذهبی را باید در نظر گرفت، وظیفه دولت ها است که صرف نظر از نظام های سیاسی، اقتصادی و فرهنگی آن ها، کلیه حقوق بشر و آزادی های اساسی را ترویج و از آن ها محافظت کنند.»

۱۹. کمیته بین المللی صلیب سرخ (ICRC)، حقوق بشردوستانه بین المللی چیست؟، ۲۰۰۴، در

https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/what_is_ihl.pdf.

۲۰. کنوانسیون (I) برای بهبود وضعیت مجروحان و بیماران نیروهای مسلح در میدان ((کنوانسیون ژنو ۱))؛ کنوانسیون (II) برای بهبود وضعیت مجروحان و بیماران و کشتی شکسته گان نیروهای مسلح در دریا ((کنوانسیون ژنو ۲))؛ کنوانسیون (III) مربوط به رفتار با اسیران جنگی ((کنوانسیون ژنو ۳))؛ کنوانسیون (IV) مربوط به حمایت از اشخاص غیرنظامی در زمان جنگ ((کنوانسیون ژنو ۴))، ژنو، ۱۲ آگوست ۱۹۴۹ (با هم «کنوانسیون های ژنو»). پروتکل الحاقی (I) به کنوانسیون های

ژنو در ۱۲ آگوست ۱۹۴۹ و مربوط به حمایت از قربانیان درگیری‌های مسلحانه بین‌المللی («پروتکل ۱ کنوانسیون‌های ژنو»)، ۸ ژوئن ۱۹۷۷؛ پروتکل الحاقی به کنوانسیون‌های ژنو در ۱۲ آگوست ۱۹۴۹، و مربوط به حمایت از قربانیان درگیری‌های مسلحانه غیر بین‌المللی («پروتکل ۲ کنوانسیون‌های ژنو»)، ۸ ژوئن ۱۹۷۷؛ به‌علاوه نگاه کنید به کمیته بین‌المللی صلیب سرخ، «کنوانسیون‌های ژنو ۱۹۴۹ و پروتکل‌های الحاقی آن‌ها»، در

<https://www.icrc.org/en/document/geneva-conventions-1949-additional-protocols>.

۲۱. نگاه کنید به ج. پیکتت، توسعه و اصول حقوق بین‌المللی بشردوستانه (Principles of International Humanitarian Law).

انتشارات مارتینوس نیژوف و موسسه هنری دونان، ۱۹۸۵.

۲۲. کمیته بین‌المللی صلیب سرخ (ICRC)، حقوق بشردوستانه بین‌المللی چیست؟، ۲۰۰۴، در

https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/what_is_ihl.pdf

۲۳. به‌عنوان مثال، کنوانسیون‌های ژنو، منبع پیش‌گفته؛ کنوانسیون سازمان ملل متحد در مورد ممنوعیت توسعه، تولید و ذخیره سازی سلاح‌های باکتریولوژیک (بیولوژیکی) و سلاح‌های سمی و انهدام آن‌ها، ۱۰ آوریل ۱۹۷۲ (لازم الاجرا از ۲۶ مارس ۱۹۷۵). کنوانسیون سازمان ملل متحد در مورد منع توسعه، تولید، ذخیره سازی و استفاده از سلاح‌های شیمیایی و انهدام آن‌ها، ۱۳ ژانویه ۱۹۹۳ (لازم الاجرا از ۲۹ آوریل ۱۹۹۷)؛ کنوانسیون سازمان ملل در مورد ممنوعیت یا محدودیت بر استفاده از برخی سلاح‌های متعارف که ممکن است بیش از حد زیان‌بار یا دارای اثر بی‌حساب باشند، ۱۰ اکتبر ۱۹۸۰ (لازم الاجرا از ۲ دسامبر ۱۹۸۳)؛ کنوانسیون سازمان ملل در مورد ممنوعیت استفاده، ذخیره سازی، تولید و انتقال مین‌های ضد نفر و انهدام آن‌ها، ۱۸ سپتامبر ۱۹۹۷ (لازم الاجرا از ۱ مارس ۱۹۹۹). کنفرانس دیپلماتیک دوبلین در مورد مهمات خوشه‌ای، کنوانسیون مهمات خوشه‌ای، ۳۰ مه ۲۰۰۸ (لازم الاجرا از ۱ آگوست ۲۰۱۰).

۲۴. کنوانسیون‌های ژنو، منبع پیش‌گفته، ماده ۳(۱)(c) مشترک پروتکل ۱ کنوانسیون ژنو، منبع پیش‌گفته، ماده ۷۵(۲)(b): «هتک حرمت شخصی، به‌ویژه رفتار تحقیرآمیز و خوارکننده، فحش‌ای اجباری و هر نوع تعرض ناشایست». پروتکل ۲ کنوانسیون‌های ژنو، منبع پیش‌گفته، ماده ۴(۲)(e). در مورد لیستی از کلیه مقررات مربوط، نگاه کنید به کمیته بین‌المللی صلیب سرخ، پیشگیری و سرکوب کیفری تجاوز جنسی

و دیگر شکل‌های خشونت جنسی در درگیری‌های مسلحانه، ۲۰۱۵، در
<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/prevention-criminal-repression-rape-sexual-violence-armed-conflicts-icrc-eng.pdf>.

۲۵. کنوانسیون ژنو ۴، منبع پیش‌گفته، ماده ۲۷؛ پروتکل ۱ کنوانسیون ژنو، منبع پیش‌گفته، ماده ۱(۷)۶.

۲۶. نگاه کنید به (۱۹۹۸) J. Gardam، «زنان، حقوق بشر و حقوق بشردوستانه بین‌المللی»، International Review of the Red Cross، شماره ۳۲۴، صص ۴۳۲-۴۲۱؛ M. و J. Gardam، Jarvis، زنان، درگیری مسلحانه و حقوق بین‌المللی، International، ۲۰۰۱.

۲۷. نگاه کنید به (۲۰۱۴) G. Gaggioli، «خشونت جنسی در درگیری‌های مسلحانه: نقض حقوق بین‌المللی بشردوستانه و حقوق بشر»، در International Review of the Red Cross، دوره ۹۶(۸۹۴)، صص ۵۰۳-۵۳۸.

۲۸. نگاه کنید به J-M Henckaerts و L. Doswald-Beck، حقوق بین‌المللی بشردوستانه عرفی، جلد اول: مقررات، کمبریج: انتشارات دانشگاه کمبریج و کمیته بین‌المللی صلیب سرخ، ۲۰۰۵، قاعده ۹۳ «تجاوز و دیگر انواع خشونت جنسی ممنوع است»، صص ۳۲۷-۳۲۳: «رویه دولت این قاعده را به‌عنوان هنجاری از حقوق بین‌المللی عرفی تعیین می‌کند که در درگیری‌های مسلحانه بین‌المللی و غیر بین‌المللی قابل کاربرد است». نگاه کنید به رویه‌های پیوست به این قاعده، J-M. Henckaerts and L. Doswald-Beck، حقوق بین‌المللی بشردوستانه عرفی، جلد ۲: رویه، کمبریج: انتشارات دانشگاه کمبریج و کمیته بین‌المللی صلیب سرخ، ۲۰۰۵، رویه مربوط به قاعده ۹۳، صص ۲۲۲۵-۲۱۹۰.

۲۹. آکادمی ژنو (RULAC)، «حقوق بین‌المللی جزایی»، در
<http://www.rulac.org/legal-framework/international-criminal-law#collapse1accord>;

حقوق بین‌المللی جزایی: طبیعت، منشأ و چند موضوع اساسی، در B. S. Brown (ویراستار)، کتاب راهنمای تحقیق در مورد حقوق بین‌المللی جزایی، ۲۰۱۱، انتشارات ادوارد الگار، صص ۱۶-۳، ص ۳؛ A. Schabas، حقوق بین‌المللی جزایی، جلد ۱، انتشارات ادوارد الگار، ۲۰۱۲.

۳۰. دیاکونیا، «پرسش و پاسخ در مورد حقوق بین‌المللی جزایی»، در
<https://www.diakonia.se/en/IHL/The-Law/International-Criminal-Law1/>

۳۱. همان منبع. نگاه کنید به اساسنامه رُم دادگاه بین‌المللی جزایی، A/CON.۱۸۳/۹، ۱۷ ژوئیه ۱۹۹۸ (لازم الاجرا از ۱ ژوئیه ۲۰۰۲)، ماده‌های ۶، ۷ و ۸. همچنین نگاه کنید به تعریف‌های «جنایت‌ها جنگی»، «جنایت‌های ضد بشریت» و «نسل‌کشی»، و توضیح‌های مشخص در مورد «خشونت و تبعیض جنسی و جنسیتی» در این واژه‌نامه.

۳۲. نمایندگان پارلمانی طرفدار اقدام جهانی، «اجرای قانون مربوط به اساسنامه رُم»، در

<https://www.pgaction.org/ilhr/rome-statute/implementing-legislation.html>.

۳۳. نگاه کنید به اصطلاح‌های «شواهد و مدارک (غیرقابل استناد)» و «رضایت برای فعالیت جنسی» در پائین.

۳۴. نگاه کنید به اصطلاح «اقدام‌های حمایتی (برای قربانیان و شاهدان)» در بالا.

۳۵. شماری از منابع رسمی و غیررسمی برای واژه reproductive برابر «باروری» را به کار برده‌اند که بخشی از معنای آن را دربر دارد. — مترجم.

۳۶. به اعلام سازمان جهانی بهداشت (WHO)، سلامت جنسی و تولیدمثلی پنج جنبه مختلف دارد: (۱) آزادی انتخاب پیشگیری از بارداری و دسترسی به خدمات نازایی؛ (۲) سلامت مادر و نوزاد؛ (۳) خدمات مربوط به بیماری‌های انتقالی از راه جنسی و دیگر خطرهای کشنده تولیدمثلی؛ (۴) سقط جنین ایمن و مراقبت‌های مربوطه؛ و (۵) سلامت تمایل جنسی. صندوق جمعیت سازمان ملل متحد، بهداشت جنسی و تولیدمثلی برای همه، ۲۰۱۰، ص ۱۳، در

https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/uarh_report_2010.pdf

۳۷. صندوق جمعیت سازمان ملل متحد، برنامه عمل مصوب در کنفرانس بین‌المللی جمعیت و توسعه، قاهره، ۱۳-۵ سپتامبر ۱۹۹۴، بندهای ۷.۲-۷.۳، در https://www.unfpa.org/sites/default/files/event-pdf/PoA_en.pdf؛ همچنین نگاه کنید به صندوق جمعیت سازمان ملل متحد، انستیتوی حقوق بشر دانمارک و دفتر کمیسر عالی حقوق بشر سازمان ملل (OHCHR)، حقوق تولیدمثل حقوق بشر است، کتابچه راهنمای نهادهای ملی حقوق بشر، ۲۰۱۴، ص ۲۳-۲۲، در

<https://www.ohchr.org/Documents/Publications/NHRHandbookpdf>.

۳۸. کمیته حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی (CESCR)، نظر عمومی شماره ۲۲ در مورد حق بهداشت جنسی و تولیدمثلی (ماده ۱۲ میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی)، E/C.۱۲/GC/۲۲، ۲ مه

۲۰۱۶، به‌ویژه بندهای ۲، ۶-۵، ۲۱-۱۱.

۳۹. ابتکارهای زنان برای عدالت جنسیتی (WIGJ)، بیانیه جامعه مدنی درباره خشونت جنسی، ۲۰۱۹، بخش (4)(c)2، بخش (2)(b)4.

۴۰. پارلمان اروپا، طرح قطعنامه پارلمان اروپا درباره بهداشت و حقوق جنسی و تولیدمثل، ۲۰۱۳/۲۰۴۰ (INI)) ۳ دسامبر ۲۰۱۳، بندهای F، J. ۴۱. حقوق تولیدمثل حقوق بشر است، کتابچه راهنمای نهادهای ملی حقوق بشر، منبع پیش‌گفته، ص ۲۶.

۴۲. دفتر کمیسر عالی حقوق بشر، بیانیه مشترک کارشناسان سازمان ملل، گزارشگر حقوق زنان کمیسیون حقوق بشر قاره آمریکا و گزارشگران ویژه حقوق زنان و مدافعان حقوق بشر کمیسیون حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا، ۲۴ سپتامبر ۲۰۱۵، در

<https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=۱۶۴۹۰&LangID=F>.

۴۳. به‌عنوان مثال، خشونت مربوط به زنان و زایمان نوعی خشونت مبتنی بر جنسیت است که حقوق جنسی و تولیدمثل زنان و دختران را نقض می‌کند و ممکن است ماهیت جنسی داشته باشد. خشونت مربوط به زنان و زایمان می‌تواند شامل اقدامات نامناسب یا غیرتوافقی باشد که پزشکان انجام می‌دهند، مانند لمس واژن یا انجام آپیزیوتومی بدون رضایت. مجمع پارلمانی شورای اروپا، قطعنامه ۲۳۰۶ (۲۰۱۹) در مورد خشونت مربوط به زنان و زایمان، سند ۱۳، ۱۴۹۶۵، ۱۳ اکتبر ۲۰۱۹.

۴۴. حقوق تولیدمثل حقوق بشر است، کتابچه راهنمای نهادهای ملی حقوق بشر، منبع پیش‌گفته، ص ۲۷.

۴۵. همان، ص ۲۶

۴۶. نگاه کنید به O. AM Hilber, E. Kismodi J. Cottingham (Lincetto, ۲۰۱۰)، M. Stahlhofer and S. Gruskin، «استفاده از حقوق بشر برای بهداشت جنسی و تولیدمثل: بهبود چارچوب‌های قانونی و مقرراتی»، بولتن سازمان جهانی بهداشت، دوره ۸۸ (۷)، صص ۴۸۱-۵۶۰.

۴۷. پارلمان اروپا، طرح قطعنامه پارلمان اروپا درباره بهداشت و حقوق جنسی و تولیدمثل، منبع پیش‌گفته، بندهای ۵، ۷، ۱۴؛ اتحادیه آفریقا، پروتکل منشور حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا در مورد حقوق زنان در آفریقا («پروتکل مپوتو»)، ۱۱ ژوئیه ۲۰۰۳، ماده ۱۴.

۴۸. به‌عنوان مثال، نگاه کنید به بحث در مورد گنجاندن حق جنسی و تولیدمثل در قطعنامه ۲۴۶۷ (۲۰۱۹) شورای امنیت در مورد خشونت جنسی در درگیری و مقاومت زیاد ایالات متحده آمریکا. What's in Blue، «در نگاه به گذشته: مذاکرات در مورد قطعنامه ۲۴۶۷ درباره

خشونت جنسی در درگیری»، ۲ مه ۲۰۱۹، در

<https://www.whatsinblue.org/2019/05/in-hindsight-negotiations-on-resolution-2467-on-sexual-violence-in-conflict.php>؛

مرکز عدالت جهانی، «شورای امنیت سازمان ملل قطعنامه ۲۴۶۷ را تصویب می‌کند»، ۲۳ آوریل ۲۰۱۹، در

<http://www.globaljusticecenter.net/press-center/press-releases/1117-un-security-council-adopts-resolution-2467>.

۴۹. نگاه کنید به فدراسیون بین‌المللی جامعه‌های حقوق بشر (FIDH)، Observatorio Ciudadano)، «سقط جنین در شیلی: زنان با مانع‌های بی‌شماری روبرو هستند»، ۲۰۱۸، در

<https://www.fidh.org/en/region/americas/chile/abortion-in-chile-women-face-countless-obstacles>؛ FIDH، RADDHO، LSDH.

«من این فرزند را نمی‌خواهم، می‌خواهم به مدرسه بروم»، ممنوعیت سقط جنین در سنگال»، ۲۰۱۴، در

<https://www.fidh.org/en/region/Africa/senegal/report-senegal-i-don-t-want-this-child-i-want-to-go-to-school>.

نگاه کنید به اصطلاح «سقط جنین» در پائین.

۵۰. نگاه کنید به اصطلاح «عقیم‌سازی اجباری» در پائین.

۵۱. دفتر کمیسر عالی حقوق بشر سازمان ملل (OHCHR)، *حقوق زنان حقوق بشر است*، ۲۰۱۴، در

<https://www.ohchr.org/Documents/Events/WHRD/WomenRightsAreHR.pdf>.

۵۲. همان، ص ۱.

۵۳. در مورد اهمیت ترویج فرصت‌های برابر برای بهره‌مندی زنان از حقوق بشر: کنوانسیون رفع کلیه شکل‌های تبعیض علیه زنان ((CEDAW، ۱۸ دسامبر ۱۹۷۹ (لازم الاجرا از ۳ سپتامبر ۱۹۸۱)، ماده‌های ۴، ۱۰، ۱۱ و ۱۵؛ نهاد زنان سازمان ملل، *برابری جنسیتی: حقوق زنان در بازنگری ۲۵ سال پس از پکن*، ۲۰۲۰، در

<https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2020/gender-equality-womens-rights-in-review-en.pdf?la=en&vs=934>

۵۴. دفتر کمیسر عالی حقوق بشر، «مقابله با تبعیض علیه زنان»، در

https://www.ohchr.org/fa/issues/discrimination/pages/discrimination_women.aspx.

۵۵. صندوق جهانی زنان، «حقوق بشر زنان»، در <https://www.globalfundforwomen.org/womens-human-rights/>.

۵۶. مرکز حقوق تولیدمثل (Center for Reproductive Rights)، دیدگاهی جهانی: نقشه حقوق سقط جنین در سراسر جهان، ۲۰۱۹، در <https://reproductiverights.org/sites/default/files/documents/World-Abortion-Map-GlobalView.pdf>؛

دفتر کمیسر عالی حقوق بشر، حقوق زنان حقوق بشر است، منبع پیش گفته، ص ۶۱-۵۱.

۵۷. برنامه توسعه سازمان ملل (UNDP)، مجموعه ابزارهای فعالان در مورد دسترسی زنان به برنامه ریزی برای عدالت، ۲۰۱۸، در

<https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2018/wa2j-complete-toolkit-en.pdf?la=en&vs=2654>؛

نهاد زنان سازمان ملل متحد، «تقویت دسترسی زنان به عدالت»، در <https://www.unwomen.org/en/news/in-focus/strengthening-womens-access-to-justice>؛

دفتر کمیسر عالی حقوق بشر، حقوق زنان حقوق بشر است، منبع پیش گفته، ص ۱۱۷-۱۰۹.

۵۸. سازمان بین المللی کار، «شکاف جنسیتی در اشتغال: چه چیزی زنان را عقب نگه می‌دارد»، ۲۰۱۷، در

<https://www.ilo.org/infostories/en-GB/Stories/Employment/barriers-women#intro>.

۵۹. نهاد زنان سازمان ملل، «مزد برابر برای کار با ارزش برابر»، در <https://www.unwomen.org/en/news/in-focus/csw۶۱/equal-pay>.

۶۰. نهاد زنان سازمان ملل، بیانیه و برنامه عمل پکن، اعلامیه و نتایج سیاسی پکن+۵، ۲۰۱۵،

https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/csw/pfa_e_final_web.pdf?la=en&vs=800

۶۱. CEDAW، منبع پیش گفته.

۶۲. سازمان کشورهای آمریکایی، کنوانسیون بین آمریکایی در مورد پیشگیری، مجازات و ریشه کن کردن خشونت علیه زنان (کنوانسیون بلم

دو پارا)، ۹ ژوئن ۱۹۹۴ (لازم‌الاجرا از ۵ مارس ۱۹۹۵).
 ۶۳. شورای اروپا، کنوانسیون در مورد پیشگیری و مبارزه با خشونت علیه زنان و خشونت خانگی (کنوانسیون استانبول)، ۱۱ مه ۲۰۱۱.
 ۶۴. پروتکل منشور حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا در مورد حقوق زنان در آفریقا، مپوتو، ۱۱ ژوئیه ۲۰۰۳.
 ۶۵. اعلامیه در مورد محو خشونت علیه زنان در منطقه آسه‌آن، جاکارتا، ۳۰ ژوئن ۲۰۰۴.

۶۶. FIDH، «حقوق LGBTI»، در

<https://www.fidh.org/en/issues/lgbti-rights/>

۶۷. نیویورک تایمز، «الفبای L.G.B.T.Q.I.A.+»، ۲۱ ژوئن ۲۰۱۸، در
<https://www.nytimes.com/2018/06/21/style/lgbtq-gender-language.html>.

۶۸. برای مروری بر وضعیت کشورهای مختلفی که حقوق بشر در آنها بر اساس SOGI نقض شده است، نگاه کنید به FIDH، اتحادیه‌ی اروپا / لهستان: حقوق LGBT+ و سقط جنین جا مانده»، ۸ نوامبر ۲۰۱۸، در
<https://www.fidh.org/en/issues/lgbti-rights/eu-poland-attacks-against-lgbt-rights-and-abortion-left-behind>؛ FIDH

و برنامه‌ی نظارت بر مدافعان حقوق بشر (the Observatory for the Protection of Human Rights Defenders)، کامرون: هوموفوبی و خشونت علیه مدافعان حقوق افراد LGBTI، ۲۰۱۵، در
https://www.fidh.org/IMG/pdf/report_cameroun_lgbti_eng_final.pdf
 در دادگاه حقوق بشر اروپا: هر بار یک گام، در نگاه به پرونده‌های اصلی، ۲۰۱۳، در
<https://www.fidh.org/IMG/pdf/cedh۶۲۴a۲۰۱۳bassdef.pdf>؛

عفو بین‌الملل، حقوق بشر و گرایش جنسی و هویت جنسیتی، ۲۰۰۴، در
<https://www.amnesty.org/download/Documents/88000/act790012004en.pdf>؛

انجمن بین‌المللی لژیونرها و همجنس‌گرایان، هوموفوبی با حمایت دولتی، چاپ سیزدهم، ۲۰۱۹، در
https://ilga.org/downloads/ILGA_State_Sponsored_Homophobia_۲۰۱۹.pdf

۶۹. شورای حقوق بشر، حمایت علیه خشونت و تبعیض بر اساس گرایش جنسی و هویت جنسی، A/HRC/RES/32/2، ۱۵ ژوئیه ۲۰۱۶.
 ۷۰. شورای حقوق بشر، گزارش کارشناس مستقل در مورد محافظت در

برابر خشونت و تبعیض بر اساس گرایش جنسی و هویت جنسیتی، A/
HRC/RES/32/2، ۱۱ مه ۲۰۱۸، ص ۱

۷۱. همان، ص ۲۰-۱۹

۷۲. به عنوان مثال، نگاه کنید به ابتکار عمل آزاد و برابر سازمان ملل در
<https://www.unfe.org/>

مدافعان عدالت و حقوق بشر، «گرایش جنسی و هویت جنسیتی»، در
<https://www.icj.org/themes/sexual-orientation-and-gender-identity/>

OXFAM، سیاست تنوع جنسی و هویت جنسیتی، ۲۰۱۶، در
https://www-cdn.oxfam.org/s3fs-public/file_attachments/story/sexual_diversity_and_gender_identity_rights_policy.pdf؛

عفو بین الملل، حقوق بشر و گرایش جنسی و هویت جنسیتی، منبع
پیش گفته.

۷۳. شورای حقوق بشر، بیانیه مشترک نمایندگان دائمی آرژانتین، برزیل،
کرواسی، فرانسه، گابن، ژاپن، هلند و نروژ به سازمان ملل خطاب به رئیس
مجمع عمومی، A/63/635، ۱۸ دسامبر ۲۰۰۸.

۷۴. اصول یوگیاکارتا، اصول کاربرد حقوق بین المللی حقوق بشر در رابطه
با گرایش جنسی و هویت جنسیتی، مارس ۲۰۰۷، در
http://yogyakartaprinciples.org/wp-content/uploads/2016/08/principles_en.pdf؛

اصول یوگیاکارتا به علاوه ۱۰، اصول الحاقی و تعهدات دولت در مورد
اعمال حقوق بین المللی حقوق بشر در رابطه با گرایش جنسی، هویت
جنسی، بیان جنسیتی و ویژگی های جنسیت به عنوان مکمل اصول
یوگیاکارتا، ۱۰ نوامبر ۲۰۱۷، در

http://yogyakartaprinciples.org/wp-content/uploads/2017/11/A5_yogyakartaWEB-2.pdf.

۷۵. تجزیه و تحلیل جامع رویکرد سازمان ملل نسبت به حقوق گرایش
جنسی و هویت جنسیتی ((SOGI, 2015), G. MacArthur)، «تأمین
گرایش جنسی و حقوق هویت جنسیتی در چارچوب و نظام سازمان ملل:
گذشته، حال و آینده»، The Equal Rights Review، دوره ۱۵.

خ

خشونت جنسی

خشونت خانگی

خشونت و تبعیض مبتنی بر جنسیت

خشونت جنسی

SEXUAL VIOLENCE

خشونت جنسی را بایستی به‌عنوان مقوله‌ای گسترده از اعمال دارای ماهیت جنسی درک کرد.^۱ به این ترتیب، خشونت جنسی را اغلب با اشاره به لیست غیرجامعی از اقدام‌هایی می‌توان تعریف کرد که بدون رضایت واقعی و/یا با استفاده از زور یا در شرایط اجبار رخ دهد. این اقدام‌ها را می‌توان خشونت جنسی محسوب کرد، مانند تجاوز جنسی، برده‌داری جنسی، فحش‌ای اجباری، ازدواج اجباری، برهنگی اجباری^۲ و هرگونه اعمال دیگر دارای ماهیت جنسی.^۳ هر عمل خشونت جنسی نقض سلامت کامل جسمی و روانی فرد و استقلال شخصی^۴ و نوعی خشونت مبتنی بر جنسیت است.^۵

در سال ۲۰۱۹، گروهی متشکل از بیش از ۵۰ سازمان جامعه مدنی، «اعلامیه جامعه مدنی درباره خشونت جنسی» را تصویب کردند که معنای «جنسی» را به‌ویژه از دید خود قربانیان و بازماندگان مورد تحلیل قرار می‌دهد.^۶ در این اعلامیه اصول کلی با نمونه‌هایی از خشونت جنسی ذکر شده که کامل نیستند ولی امکان درک بهتر خشونت جنسی را فراهم می‌کنند.^۷

این اعلامیه از جمله اصول کلی تشخیص می‌دهد که «خشونت جنسی اعمال منفرد، چندگانه، مداوم یا متناوبی است که بنا به درک قربانی، مرتکب و یا جوامع محلی آن‌ها در شرایط مشخص دارای ماهیت جنسی است. چنین اقدام‌هایی در صورت نقض استقلال جنسی یا سلامت جنسی شخص، به‌عنوان خشونت جنسی تلقی می‌شوند.»^۸ این اعمال را هر شخصی ممکن است در هر زمانی (صلح یا درگیری) و در هر محیطی (عمومی یا

خصوصی) و علیه هر شخصی انجام دهد و لزوماً تماس جسمی یا ارضای جنسی را دربر نمی‌گیرد.^۹

خشونت جنسی می‌تواند عواقب جدی، چندگانه، فوری یا غیر آن و گاهی بلندمدت بر سلامتی و زندگی بازماندگان داشته باشد. پیامدهای پزشکی، روانی، اجتماعی و مادی مانند پارگی واژن و مقعد، حاملگی‌های ناخواسته، ازدواج‌های زود هنگام و اجباری، بیماری‌های انتقالی از طریق ارتباط جنسی مانند اچ‌آی‌وی/ایدز، بدن‌امی و شرم، اختلال استرسی پس از آسیب روحی، افسردگی، رفتار پرخطر از جمله اقدام به خودکشی، ترک تحصیل، از دست دادن شغل، جنایت‌های «ناموسی»، مرگ، تخریب جامعه در مورد خشونت مربوط به بحران‌ها و درگیری‌ها از جمله این عواقب هستند.^{۱۰}

خ

دولت‌ها موظفند از هر نوع خشونت جنسی علیه افراد جلوگیری و از آن‌ها محافظت کنند، مرتکبان آن را مجازات و به قربانیان در صورت وقوع غرامت عرضه کنند.^{۱۱} با این حال، اجرای این وظیفه در عمل معمولاً بستگی به این دارد که قانون‌های داخلی کدام اعمال را به‌عنوان خشونت جنسی محسوب می‌کنند. به‌عنوان مثال، اعمالی مانند مثله کردن اندام تناسلی زنان یا تجاوز جنسی در زناشویی در برخی از کشورها ممنوع است در حالی که در برخی دیگر با سکوت روبروست و بدین ترتیب ادامه این اعمال امکان‌پذیر می‌شود.^{۱۲}

با وجود تعهدات دولت‌ها، خشونت جنسی نه‌تنها در همه درگیری‌ها بلکه در زمان صلح در سراسر جهان همچنان رایج است. این خشونت به‌طور عمده بر زنان و دختران اثر می‌گذارد،

اما مردان و پسران نیز قربانی خشونت جنسی هستند.^{۱۳}
 مرتبط با این بخش: جنایات‌های جنسی، خشونت و تبعیض مبتنی بر
 جنسیت

خشونت خانگی

DOMESTIC VIOLENCE

خشونت خانگی به‌عنوان کلیه اعمال خشونت جسمی، جنسی، روانی، عاطفی، کلامی، مالی یا اداری که در خانواده یا واحد خانگی رخ می‌دهد تعریف می‌شود.^{۱۴} این موارد به‌عنوان مثال خشونت علیه همسر، شریک زندگی، شریک پیشین زندگی، اعضای خانواده یا هر رابطه مشابه دیگری را که در آن افراد با هم زندگی می‌کنند یا با هم زندگی کرده‌اند، دربر می‌گیرد.^{۱۵} گرچه عبارت «خشونت خانگی» و «خشونت بر شریک خصوصی زندگی» اغلب به جای یک‌دیگر مورد استفاده قرار می‌گیرند، اولی گسترده‌تر از دومی است و آن را نیز دربر می‌گیرد. «خشونت بر شریک خصوصی زندگی» به همسر، شریک زندگی، شریک پیشین زندگی محدود می‌شود.^{۱۶} خشونت خانگی همچنین می‌تواند شامل «کنترل اجباری» باشد، مانند کنترل بر رفتار شخص، منزوی کردن شخص یا مزاحمت در حریم خصوصی از طریق نظارت بر حرکت، مکالمه‌ها، روابط آن‌ها یا تحمیل یک رفتار بدنی خاص بر آن‌ها.^{۱۷}

خشونت خانگی اغلب ریشه در نابرابری‌های اجتماعی و جامعه و همچنین هنجارها و نگرش‌های مردسالارانه و کلیشه‌های جنسیتی دارد. این خشونت غالباً نتیجه رسم‌ها، سنت‌ها و قانون‌های ناقص و نامناسب است.^{۱۸} این نوع خشونت در همه جوامع وجود دارد، گرچه به درجه‌های متفاوت^{۱۹} و زنان و دختران

را به میزان نامتناسبی تحت تأثیر قرار می‌دهد، حتی اگر مردان و پسران هم قربانی آن بشوند.^{۲۰} براساس اعلام سازمان جهانی بهداشت، تقریباً یک سوم زنانی که دارای رابطه‌ای هستند یا بوده‌اند، طی زندگی قربانی نوعی خشونت جسمی و/یا جنسی به دست شریک زندگی یا شریک پیشین زندگی خود شده‌اند.^{۲۱} خشونت خانگی در اثر فقر، ناامنی، درگیری و مجازات ناکافی تشدید می‌شود.^{۲۲} این امر به‌ویژه در دوره شیوع کووید ۱۹ در سال ۲۰۲۰ مورد توجه قرار گرفته است که چندین دولت برای مهار کردن شیوع ویروس اقدام به شهربندان^{۲۳} کردند و این اقدام منجر به افزایش قابل توجهی در شمار موارد خشونت خانگی شد.^{۲۴} خشونت خانگی می‌تواند به منزله نقض حق زندگی؛ حق رها بودن از شکنجه یا رفتارهای ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز؛^{۲۵} حق برابری در حمایت قانون؛ آزادی و امنیت؛ برابری در خانواده؛ سلامتی؛ و رهایی از تبعیض باشد.^{۲۶} دولت‌ها موظف هستند از بروز چنین خشونت‌هایی جلوگیری کنند و از مردم در مقابل آن‌ها محافظت کنند، مرتکبان را در زمان وقوع مجازات و اطمینان حاصل کنند که قربانیان غرامت دریافت کنند.^{۲۷} در صورتی که دولت‌ها به تعهدهای خود عمل نکنند، صرفنظر از اینکه چه کسی مرتکب خشونت باشد، مسئول تلقی خواهند شد.^{۲۸} مرتبط با این بخش: *کودک‌آزاری، خشونت جنسی، استقلال (شخصی)، احتیاط لازم*

خشونت و تبعیض مبتنی بر جنسیت

GENDER-BASED VIOLENCE AND DISCRIMINATION

خشونت جنسیتی، از جمله تبعیض، خشونت است که شخصی

علیه شخص دیگر به دلیل جنسیت واقعی یا تصویری^{۲۹} او مرتکب می‌شود و به میزان نامتناسبی بر یک گروه جنسیتی تاثیر می‌گذارد.^{۳۰} این اصطلاحی عمومی است که طیف گسترده‌ای از اعمالی با ماهیت‌های متفاوت، از جمله جنسی، جسمی، روانی، عاطفی، اداری، اقتصادی و ساختاری را دربر می‌گیرد.^{۳۱} اگرچه زنان و دختران قربانیان اصلی چنین خشونت‌هایی هستند، همه جنسیت‌ها تحت تاثیر آن قرار می‌گیرند.^{۳۲} بنابراین مهم است که از «خشونت جنسیتی» و «خشونت علیه زنان» به جای یک‌دیگر استفاده نشود.

تبعیض جنسیتی به «هرگونه تمایز، محرومیت یا محدودیت» اطلاق می‌شود که بر اساس جنسیت شخص با اثر یا قصد محدود کردن، تغییر دادن یا بی‌اعتبار کردن شناسایی، بهره‌مندی یا استفاده از حقوق بشر آن شخص انجام شود (نگاه کنید در بالا).^{۳۳} این کار غالباً نتیجه افسانه‌ها و کلیشه‌های^{۳۴} جنسیتی است که موارد زیر را دربر می‌گیرد: زنان بیش از هر چیز به درد زاییدن کودکان، پخت و پزی یا تمیز کردن یا مشاغلی مانند منشی‌گری، تدریس یا پرستاری می‌خورند، در حالی که مردان رهبر هستند و در امور مالی و تجارت تسلط دارند.^{۳۵} این امر با این استدلال که زنان به خوبی مردان کار نمی‌کنند^{۳۶} باعث دسترسی نابرابر به بازار کار برای زنان^{۳۷} و نیز دستمزد نابرابر در مشاغل مشابه مردان و در نتیجه تبعیض جنسیتی شده است.^{۳۸}

هم خشونت جنسیتی و هم تبعیض جنسیتی در حقوق بین‌المللی به‌ویژه بر اساس حق برابری و عدم تبعیض ممنوع شده است.^{۳۹}

مرتبط با این بخش: جنسیت، خشونت جنسی، بدنام‌سازی

۱. در مورد اهمیت درک اصطلاح به طور گسترده برای استفاده بهتر از تجربه قربانیان و وضع سیاست‌ها و قانون‌های کارآمد، نگاه کنید همچنین به پروتکل PSVI، منبع پیش گفته، ص ۱۸.

۲. به عنوان مثال، نگاه کنید به تعریفی که دبیرکل سازمان ملل متحد در شورای امنیت سازمان ملل متحد ارائه داده، *خشونت جنسی مرتبط با درگیری‌ها، گزارش دبیرکل سازمان ملل متحد، S/2019/280، ۲۹ مارس ۲۰۱۹، ص ۳؛ دادگاه بین‌المللی جزایی برای رواندا (ICTR)*، پیگرد *قانونی خشونت جنسی، کتابچه راهنمای بهترین روش‌ها برای تحقیق و تعقیب جرائم خشونت جنسی در مناطق پس از درگیری: درس‌هایی که از دفتر دادستان دادگاه بین‌المللی جزایی برای رواندا/موخته شد*، (راهنمای بهترین شیوه‌های ICTR)، ۲۰۱۴، ص ۸؛ همچنین نگاه کنید به تعریف کمیسیون آفریقا برای حقوق بشر و مردم (ACHPR) در رهنمودهایی برای مبارزه با خشونت جنسی و عواقب آن در آفریقا، که خشونت جنسی را به این عنوان تعریف می‌کند «هر عمل جنسی غیرتوافقی» و سپس لیستی غیرجامع از اقدام‌هایی را ارائه می‌کند که با یا بدون تماس جسمی خشونت جنسی را تشکیل می‌دهند: «خشونت جنسی به معنای هر عمل جنسی غیرتوافقی، تهدید یا تلاش برای انجام چنین عملی یا مجبور کردن شخص دیگری برای انجام چنین عملی نسبت به شخص سوم است. این اعمال وقتی شامل خشونت، تهدید به خشونت یا اجبار باشند، غیرتوافقی تلقی می‌شوند. اجبار می‌تواند نتیجه فشار روانی، نفوذ، بازداشت، سوءاستفاده از قدرت یا استفاده کسی از محیط اجباری، یا ناتوانی شخص از ابراز آزادانه رضایت باشد.» کمیسیون حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا، رهنمودهایی برای مبارزه با خشونت جنسی و عواقب آن در آفریقا، نیامی، ۲۰۱۷، بند 3(1)(a) و 3(1)(b). همچنین نگاه کنید به تعریف سازمان جهانی بهداشت: «هر عمل جنسی، تلاش برای انجام عمل جنسی، اظهارنظر یا پیشروی‌های ناخواسته جنسی یا اقدام به قاچاق یا کارهای دیگر علیه جنسیت فرد با استفاده از اجبار، توسط هر شخص صرفنظر از رابطه او با قربانی، در هر شرایطی، از جمله ولی نه فقط در خانه و محل کار.» سازمان جهانی بهداشت، گزارش جهانی در مورد خشونت و بهداشت، فصل ۶ «خشونت جنسی»، ۲۰۰۲، ص ۱۴۹، در https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/global_campaign/en/chap6.pdf.

۳. دادگاه بین‌المللی جزایی، عناصر جرم، ۳-۱۰ سپتامبر ۲۰۰۲ (بازبینی شده در سال ۲۰۱۰)، ماده 6-(g)(1)7. عناصر جرم مقرر می‌کند که جرم «دیگر اعمال خشونت جنسی» (به عنوان جنایت ضد بشریت) باید به این معنا درک شود که «مرتکبی عملی با ماهیت جنسی علیه یک یا چند

نفر انجام می‌دهد یا باعث می‌شود چنین شخص یا اشخاصی در انجام عملی با ماهیت جنسی با زور یا تهدید به زور یا اجبار [...] یا با استفاده از محیط اجباری یا ناتوانی از رضایت واقعی این شخص یا اشخاص مشارکت کنند.» عنصر ۱.

۴. نهاد زنان سازمان ملل، «تعریف تعرض جنسی و عناصر دیگر»، آخرین بار در ۸ ژانویه ۲۰۱۸، در

<https://www.endvawnow.org/en/articles/453-definition-de-lagression-sexuelle-et-autres-lments.html>

به‌روز شد؛ دادگاه حقوق بشر قاره آمریکا (IACtHR)، لوپز سوتوئی / اوتروز (*López Soto y otros*) علیه ونزوئلا، (اعتبار، غرامت‌ها و هزینه‌ها)، ۲۶ سپتامبر ۲۰۱۸، یادداشت ۲۰۶، ص ۴۴، بند ۱۵۲؛ شورای حقوق بشر، گزارش دفتر کمیسر عالی حقوق بشر سازمان ملل، خشونت جنسی مرتبط با درگیری‌ها در اوکراین (۱۴ مارس ۲۰۱۴ تا ۳۱ ژانویه ۲۰۱۷)، A/HRC/34/CRP.4، ۱۶ مارس ۲۰۱۷، بندهای ۸، ۳۳ و ۱۴۴؛ دادگاه بین‌المللی جزایی برای یوگسلاوی سابق (ICTY)، دادستان علیه دراگولجوب کوناراک، رادومیر کواچ و زوران ووکوویچ (Zoran Vukovic و Radomir Kovac، Dragoljub Kunarac)، دادنامه، IT-96-23-T&IT-96-23/1-T، ۲۲ فوریه ۲۰۰۱، بند ۴۵۷؛ دادگاه حقوق بشر اروپا (ECtHR)، *M.C. علیه بلغارستان*، درخواست شماره ۹۸/۳۹۲۷۲، ۴ دسامبر ۲۰۰۳؛ کنفرانس بین‌المللی در منطقه دریایچه‌های بزرگ، پروتکل در مورد پیشگیری و سرکوب خشونت جنسی علیه زنان و کودکان (Conférence internationale sur la Région des Grands Lacs, *Protocole sur la prévention et la répression de la violence sexuelle contre les femmes et les enfants*), ۳۰ نوامبر ۲۰۰۶، ماده ۱۰.

۵. خشونت جنسی به‌عنوان «فوری‌ترین و خطرناک‌ترین نوع خشونت مبتنی بر جنسیت در شرایط اضطراری حاد» شناخته شده است. کمیته دائمی بین‌نهادها (IASC)، رهنمودهایی برای مداخله‌های مربوط به خشونت جنسیتی در محیط‌های بشردوستانه: تمرکز بر پیشگیری و واکنش به خشونت جنسی در شرایط اضطراری، ۲۰۰۵، ص ۱، در

<https://www.unhcr.org/453492294.pdf>.

اصطلاح «خشونت جنسی و جنسیتی» اغلب به دلیل ارتباط متقابل بین خشونت جنسی و خشونت مبتنی بر جنسیت، به‌عنوان مقوله‌ای گسترده از خشونت استفاده می‌شود، به‌ویژه هنگامی که زنان را تحت تأثیر قرار می‌دهد. یادآوری این نکته مهم است که این خشونت مترادف

با «خشونت علیه زنان» نیست و اگر تمام خشونت‌های جنسی، جنسیتی باشند، همه خشونت‌های جنسیتی، جنسی نیستند. نگاه کنید به تعریف «خشونت و تبعیض مبتنی بر جنسیت» در پائین.

۶. ابتکارهای زنان برای عدالت جنسیتی (WIGJ)، *بیانیه جامعه مدنی در مورد خشونت جنسی*، ۲۰۱۹، در

<https://4genderjustice.org/wp-content/uploads/2019/11/English-Civil-Society-Declaration-on-Sexual-Violence.pdf>؛

درباره کمپین «آن را همان چیزی بخوانید که هست» بیشتر اطلاع پیدا کنید، در اصل بیانیه در وب سایت WIGJ در

<https://4genderjustice.org/home/campaigns/defining-sexualviolence/>.

۷. همانجا.

۸. همانجا، بخش ۱(۱)، و تفسیر مرتبط در ص ۱۲.

۹. همانجا، بخش ۱(۳)، (۴)، (۵) و (۶)، و تفسیر مرتبط در ص ۱۲-۱۴.

۱۰. فدراسیون بین‌المللی جامعه‌های حقوق بشر FIDH، بیانیه‌ای که در حاشیه چهارمین کنگره FIDH در ۱۸ نوامبر ۲۰۱۹ درباره «خشونت جنسی و جنسی علیه زنان» تصویب شد در

<https://www.fidh.org/en/issues/women-s-rights/sexual-and-sexist-violence-against-women>.

۱۱. همان منبع. نگاه کنید به تعهدات دولت‌ها که در شرایط «استقلال (شخصی)» در بالا و «خشونت و تبعیض مبتنی بر جنسیت» در پائین برجسته شده است.

۱۲. به‌عنوان مثال، نگاه کنید به مطالعه انجام شده در سال ۲۰۱۸ در مورد گروهی از کشورهای آفریقایی: بنیاد تامسون رویترز و TOOMANY، ۲۸، *قانون و مسئله کردن اندام‌های تناسلی، یک نمای کلی از ۲۸ کشور آفریقایی*، ۲۰۱۸، در

[https://www.28toomany.org/static/media/uploads/Law%20Reports/the_law_and_fgm_v1_\(september_2018\).pdf](https://www.28toomany.org/static/media/uploads/Law%20Reports/the_law_and_fgm_v1_(september_2018).pdf)؛

همچنین نگاه کنید به تجزیه و تحلیل به‌روز شده Equality Now، «مسئله کردن اندام‌های تناسلی و قانون در سراسر جهان»، ۱۹ ژوئن ۲۰۱۹، در

https://www.equalitynow.org/the_law_and_fgm.

۱۳. بیانیه کنگره فدراسیون بین‌المللی جامعه‌های حقوق بشر FIDH، ۲۰۱۹ در مورد خشونت جنسی و تبعیض جنسی علیه زنان، منبع

پیش گفته.

۱۴. شورای اروپا، کنوانسیون پیشگیری و مبارزه با خشونت علیه زنان و خشونت خانگی (کنوانسیون استانبول)، ۱۱ مه ۲۰۱۱، ماده ۳(ب). نهاد زنان سازمان ملل، کتابچه راهنمای قانون درمورد خشونت علیه زنان، ۲۰۱۲، ص ۲۲، در

https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2012/12/unw_legislation-handbook%20pdf.pdf?la=en&vs=1502

۱۵. همان منبع.

۱۶. برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد خشونت به دست شریک زندگی، نگاه کنید به سازمان جهانی بهداشت (WHO)، «درک و رسیدگی به خشونت علیه زنان، خشونت به دست شریک زندگی»، در

https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/77432/WHO_RHR_12.36_eng.pdf?jsessionid=31C4AB7138F61FE8EBC6DB390277D7ED?sequence=1

۱۷. نهاد زنان سازمان ملل، «تعریفی از خشونت در خانواده»، آخرین ویراست در ۱۱ دسامبر ۲۰۱۰، در

<https://www.endvawnow.org/en/articles/398-definition-of-domestic-violence.html>.

و کمک به زنان (Women's Aid)، «کنترل اجباری چیست؟»، در: [https://www.womensaid.org.uk/information-support/what-is-domestic-abuse/coercive-control](https://www.womensaid.org.uk/information/support/what-is-domestic-abuse/coercive-control)

۱۸. کنوانسیون استانبول، منبع پیش گفته، مقدمه؛ نگاه کنید به عوامل فردی، رابطه، جامعه و اجتماعی که سازمان جهانی بهداشت در مورد خشونت به دست شریک زندگی تشخیص داده است و همچنین در مورد خشونت خانگی به طور گسترده تر قابل استفاده است. سازمان جهانی بهداشت، «خشونت به دست شریک زندگی»، منبع پیش گفته، ص ۴. همچنین نگاه کنید به عوامل فرهنگی، اقتصادی، قانونی و سیاسی شناسایی شده توسط یونیسف در «خشونت خانگی علیه زنان و دختران»، مرکز تحقیقات اینوسنتی یونیسف، در Innocenti DIGEST، شماره ۶، ژوئن ۲۰۰۰، ص ۷، در:

https://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/PDF_Innocenti_digest.pdf

۱۹. مجمع عمومی سازمان ملل متحد، ارتباط ممنوعیت شکنجه و دیگر رفتارها یا مجازات‌های ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز با خشونت خانگی، یادداشت دبیرکل، A/74/148، ۱۲ ژوئیه ۲۰۱۹، بند ۱.

۲۰. یونسف، «خشونت خانگی علیه زنان و دختران»، منبع پیش گفته، ص ۳؛ کمک به زنان (Women's Aid)، «تعدی خانگی جرم جنسیتی است»، در:

<https://www.womensaid.org.uk/information-support/what-is-domestic-abuse/domestic-abuse-is-a-gendered-crime/>

۲۱. سازمان جهانی بهداشت، «خشونت علیه زنان - واقعیت‌های کلیدی»، ۲۰۱۷، در:

<https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>

۲۲. همان منبع.

۲۳. این برابر در این‌جا برای Lockdown به کار رفته است. در رسانه‌های عمومی برابر «قرنطینه» را به کار می‌برند که برای این مفهوم در این چارچوب دقیق نیست و برابر واژه quarantine است.

۲۴. برای مثال نگاه کنید به دفتر کمیسریای عالی حقوق بشر سازمان ملل (OHCHR)، «کارشناس حقوق بشر سازمان ملل: دولت‌ها باید با خشونت خانگی در شرایط قرنطینه کووید ۱۹ مقابله کنند»، ۲۷ مارس ۲۰۲۰، در:

<https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=25749&LangID=E>؛

شورای اروپا، «بیماری دنیاگیر کووید ۱۹: مقابله با افزایش چشمگیر موارد خشونت علیه زنان»، ۲۰ آوریل ۲۰۲۰، در

<https://www.coe.int/en/web/portal/-/covid-19-pandemic-tackling-the-dramatic-increase-in-cases-of-violence-against-women>.

۲۵. اولین بار، گزارشگر ویژه شکنجه در سال ۲۰۰۸ خشونت خانگی را به‌عنوان یک نوع شکنجه تشخیص داد. مجمع عمومی سازمان ملل، گزارش گزارشگر ویژه شکنجه و دیگر رفتارها یا مجازات‌های ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز، مانفرد نواک، A/HRC/7/3، ۱۵ ژانویه ۲۰۰۸، بند ۴۴. نگاه کنید به یادداشت اخیر دبیرکل درباره ارتباط ممنوعیت شکنجه و دیگر رفتارها یا مجازات‌های ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز با شرایط خشونت خانگی، منبع پیش گفته.

۲۶. کمیته رفع تبعیض علیه زنان («کمیته CEDAW»)، توصیه

عمومی شماره ۱۹ درباره خشونت علیه زنان، ۱۹۹۲، بندهای ۱۱ و ۲۳؛ کنوانسیون استانبول، منبع پیش گفته، مقدمه، ماده‌های ۴ و ۵؛ نهاد زنان سازمان ملل، قانون خشونت خانگی و اجرای آن. تحلیلی برای کشورهای آسه‌آن بر اساس استانداردهای بین‌المللی و شیوه‌های خوب، چاپ پنجم، ۲۰۱۳، ص ۳-۴، در

<https://www2.unwomen.org/-/media/field%20office%20eseasia/docs/publications/۲۰۱۵/03/domestic%20violence%20legislation%20and%20its%20implementation-cedaw.pdf?la=en&vs=14>.

به طور کلی‌تر نگاه کنید به: میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی سازمان ملل (ICCPR)، ۱۶ دسامبر ۱۹۶۶ (لازم الاجرا از ۲۳ مارس ۱۹۷۶)؛ کنوانسیون رفع همه شکل‌های تبعیض علیه زنان (CEDAW) سازمان ملل متحد، ۱۸ دسامبر ۱۹۷۹ (لازم الاجرا از ۳ سپتامبر ۱۹۸۱)؛ کنوانسیون ضد شکنجه و دیگر رفتارها یا مجازات‌های ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز سازمان ملل، ۱۰ دسامبر ۱۹۸۴ (لازم الاجرا از ۲۶ ژوئن ۱۹۸۷)؛ کنوانسیون حقوق کودک سازمان ملل متحد، ۲۰ نوامبر ۱۹۸۹ (لازم الاجرا از ۲ سپتامبر ۱۹۹۰).

۲۷. نگاه کنید به Radhika Coomaraswamy. گزارشگر ویژه

سازمان ملل در مورد خشونت علیه زنان، «مبارزه با خشونت خانگی: تعهدات دولت»، در یونیسف «خشونت خانگی علیه زنان و دختران»،

منبع پیش گفته، ص ۱۰-۱۱

۲۸. دادگاه حقوق بشر اروپا (ECTHR)، اوپوز (Opuz) علیه ترکیه، درخواست شماره ۰۲/۳۳۴۰۱، دادنامه، ۹ ژوئن ۲۰۰۹، بند ۱۳۰؛ کمیته CEDAW، خانم A.T. علیه مجارستان، نامه شماره ۲/۲۰۰۳، جلسه سی و دوم، ۲۶ ژانویه ۲۰۰۵، بندهای ۹.۳-۹.۶؛ کمیته CEDAW، X و Y (به نمایندگی وکیل) علیه گرجستان، نامه شماره ۲۴/۲۰۰۹، ۱۳ ژوئیه ۲۰۱۵، بندهای ۹.۳-۱۰.

۲۹. صندوق جمعیت سازمان ملل متحد (UNFPA)، گزارش در مورد خشونت مبتنی بر جنسیت در محیط‌های بشردوستانه، مارس ۲۰۲۰، ص ۹، در

https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/Journalists_Handbook_-_March_8_-_English.pdf

در مورد کودکان، نگاه کنید به Plan International، در

<https://plan-international.org/ending-violence/gbv-gender-based-violence>.

۳۰. کنوانسیون استانبول، منبع پیش گفته، ماده ۲.

۳۱. همانجا؛ موسسه اروپایی برای برابری جنسیتی، «شکل‌های خشونت»، در

<https://eige.europa.eu/gender-based-violence/forms-of-violence/>

اعلامیه سازمان ملل در مورد رفع خشونت علیه زنان، A/RES/48/104، ۲۰ دسامبر ۱۹۹۳، مواد ۱ و ۲.

۳۲. موسسه اروپایی برای برابری جنسیتی (European Institute for Gender Equality)، «خشونت مبتنی بر جنسیت چیست؟»، در <https://eige.europa.eu/gender-based-violence/what-is-ge-gender-based-violence>.

۳۳. نگاه کنید (در چارچوب ویژه زنان) به کنوانسیون سازمان ملل متحد در مورد رفع همه شکل‌های تبعیض علیه زنان (CEDAW)، ۱۸ دسامبر ۱۹۷۹ (لازم الاجرا از ۳ سپتامبر ۱۹۸۱)، ماده ۱۰.

۳۴. گزارش در مورد خشونت مبتنی بر جنسیت در محیط بشردوستانه، منبع پیش‌گفته، ص ۹.

۳۵. برخورد با هنجارهای اجتماعی: تغییر اساسی در نابرابری‌های جنسیتی ۲۰۲۰، منبع پیش‌گفته، ص ۶؛ موسسه تحقیق درباره سیاست‌های مربوط به زنان (Institute for Women's Policy Research)، پایان دادن به تبعیض جنسی و نژادی در محل کار *مدخله‌های قانونی که تا حد نهایی پیش می‌روند*، ۲۰۱۱، ص ۷۵، در <https://iwpr.org/wp-content/uploads/wpallimport/files/iwpr-export/publications/C379.pdf>.

۳۶. کارفرمایانی که زنان را به‌عنوان مراقب (و مردان را به‌عنوان نان آور خانواده) تلقی می‌کنند انگیزه‌ای برای استخدام آن‌ها نخواهند داشت زیرا انتظار دارند که آن‌ها کار خود را برای انجام وظایف خانوادگی یا دیگر وظایف مراقبتی خود ترک کنند، نگاه کنید به UNDP، بشریت تقسیم شده: مقابله با نابرابری در کشورهای در حال توسعه، ۲۰۱۳، ص ۱۷۵، در https://www.undp.org/content/dam/undp/library/Poverty%20Reduction/Inclusive%20development/Humanity%20Divided/HumanityDivided_Full-Report.pdf

۳۷. در سال ۲۰۱۶، به طور متوسط، به ازای هر یک دلار درآمد یک مرد، یک زن ۷۶ سنت درآمد داشت، نگاه کنید به سازمان بین‌المللی کار، زنان در محل کار: روندها، ۲۰۱۶، ص ۱، در

<https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-ddgreports/---dcomm/---publ/documents/>

publication/wcms_457317.pdf:

چهار سال بعد شکاف پرداختی همچنان مهم است زیرا در مقایسه با هر یک دلار یک مرد، یک زن ۸۱ سنت درآمد دارد، نگاه کنید به PayScale، وضعیت شکاف مزد جنسیتی در ۲۰۲۰ (State of "Gender Pay Gap in 2020") که آخرین بار در ۳۱ مارس ۲۰۲۰ به روز شد:

<https://www.payscale.com/data/gender-pay-gap>.

۳۸. کمیسیون وضعیت زنان، توانمند سازی اقتصادی زنان در دنیای در حال تغییر کار، E/CN.6/2017/3، بند ۹

۳۹. کمیته رفع تبعیض علیه زنان، منبع پیش گفته، مواد ۲، ۳، ۴؛ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی سازمان ملل (ICCPR)، ۱۶ دسامبر ۱۹۶۶ (لازم الاجرا از ۲۳ مارس ۱۹۷۶)، ماده‌های ۲، ۳؛ اعلامیه جهانی حقوق بشر سازمان ملل (UDHR)، پاریس، ۱۰ دسامبر ۱۹۴۸، ماده‌های ۱، ۲؛ سازمان وحدت آفریقا، منشور حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا، ۱ ژوئن ۱۹۸۱ (لازم الاجرا از ۲۱ اکتبر ۱۹۸۶)، ماده ۲؛ کنفرانس تخصصی حقوق بشر قاره آمریکا، کنوانسیون حقوق بشر آمریکا، سن خوزه، ۲۲ نوامبر ۱۹۶۹ (لازم الاجرا از ۱۸ ژوئیه ۱۹۷۸)، ماده‌های ۱، ۲۴؛ شورای اروپا، کنوانسیون حقوق بشر اروپا (ECHR)، ژنوا، ۵ نوامبر ۱۹۵۰ (لازم الاجرا از ۳ سپتامبر ۱۹۵۳)، ماده ۱۴ و پروتکل شماره ۱۲ آن برای حمایت از حقوق بشر و آزادی‌های اساسی، ۴ نوامبر ۲۰۰۰ (لازم الاجرا از ۱ آوریل ۲۰۰۵).

درگیری مسلحانه

درگیری مسلحانه

ARMED CONFLICT

علیرغم ممنوعیت‌های آشکار طبق حقوق بین‌المللی، خشونت جنسی و جنسیتی غالباً به‌عنوان ابزاری عمدی در درگیری مورد استفاده قرار می‌گیرد و همچنان در درگیری‌های مسلحانه رایج است و در سطحی گسترده رخ می‌دهد. شورای امنیت سازمان ملل متحد با تشخیص این رواج، در قطعنامه ۱۸۸۸ (۲۰۰۹) خود درخواست کرد که نماینده ویژه دبیر کل در امور خشونت جنسی طی درگیری (SRSG) منصوب شود.^۱ نماینده ویژه به‌عنوان سخنگو و دادخواه سیاسی علیه خشونت جنسی مرتبط با درگیری عمل می‌کند و گزارش‌هایی که دفتر او تهیه می‌کند خشونت جنسی در درگیری‌های مسلحانه در سراسر جهان را ثبت و همچنین اطلاعاتی را در مورد مرتکبان متهم به آن ارائه می‌کند. مرتکبان شناسایی شده ملزم هستند از طریق برنامه عمل و گفت‌وگو با دفتر نماینده ویژه دبیر کل در مورد تعدی‌ها توضیح دهند تا در گزارش‌های بعدی نام‌شان از لیست خارج شود.^۲

اساسنامه رُم دادگاه بین‌المللی جزایی براساس حقوق بین‌المللی جزایی مجموعه‌ای از جنایت‌های جنسی و جنسیتی را به‌عنوان جنایت‌های جنگی، صرف نظر از اینکه در درگیری مسلحانه بین‌المللی یا غیربین‌المللی رخ داده باشند، ممنوع اعلام کرده است.^۳

درگیری‌های مسلحانه بین‌المللی و غیربین‌المللی

INTERNATIONAL AND NON-INTERNATIONAL ARMED CONFLICTS

حقوق بین‌المللی دو دسته از درگیری‌های مسلحانه را متمایز و تعریف می‌کند: درگیری‌های مسلحانه بین‌المللی و درگیری‌های مسلحانه غیربین‌المللی (یا درگیری‌های داخلی).^۴ از نظر حقوقی، هیچ نوع دیگری از درگیری وجود ندارد. بسته به حقایق حاکم در هر لحظه خاص، یک درگیری می‌تواند از داخلی به بین‌المللی یا برعکس تغییر کند.

تمايز به این دلیل اهمیت دارد که ویژگی درگیری تعیین می‌کند که کدام قانون اعمال شود. قانون درگیری مسلحانه یا حقوق بین‌المللی بشردوستانه (نگاه کنید به این واژه در پایین) مقرراتی را دربر دارد که آثار درگیری‌های مسلحانه را محدود می‌کنند. از نظر تئوریک، قانون حاکم بر درگیری‌های مسلحانه غیربین‌المللی، چنانکه در زیر توضیح داده می‌شود، کمتر مدون شده است. با این حال، این قانون همچنان در حال تکوین است و به مقررات حقوق بین‌المللی بشردوستانه برای درگیری‌های مسلحانه بین‌المللی نزدیک‌تر می‌شود. بنابراین تمایز بین دو مجموعه حقوقی کاهش می‌یابد. سرانجام، تحقیقی که کمیته بین‌المللی صلیب سرخ^۵ انجام داده نشان می‌دهد که بسیاری از مقرراتی که در ابتدا فقط برای کاربرد در درگیری‌های بین‌المللی طراحی شده بودند - به‌عنوان یک قاعده عرفی - در مورد درگیری‌های مسلحانه غیربین‌المللی نیز اعمال می‌شوند.

بین‌المللی

INTERNATIONAL

درگیری زمانی بین‌المللی توصیف می‌شود که از نیروهای مسلح دو یا چند کشور استفاده شود، حتی اگر یکی از این کشورها وضعیت را به‌عنوان جنگ به رسمیت نشناسد.^۶

غیربین‌المللی

NON-INTERNATIONAL

درگیری‌های مسلحانه غیربین‌المللی یا داخلی درگیری بین نیروهای دولتی و گروه‌های مسلح غیردولتی یا فقط بین چنین گروه‌هایی است.^۷ درگیری‌های داخلی را باید از موقعیت‌های کم‌خشونت مانند شورش‌ها و اعمال پراکنده و منزوی خشونت متمایز کرد.^۸ برای تعیین داخلی بودن درگیری مسلحانه، دو معیار باید تحقق یابد: (۱) خصومت‌ها باید به میزان حداقلی از شدت برسد (نمونه‌ای از این موارد هنگامی است که دولت به جای پلیس از نیروهای مسلح علیه طرف مقابل استفاده می‌کند)؛ و (۲) گروه‌های مسلح درگیر دارای نیروهای مسلح سازمان‌یافته از جمله ساختارهای فرماندهی باشند تا به‌عنوان طرف درگیری شناخته شوند.^۹

مرتبط با این بخش: حقوق بین‌المللی بشردوستانه، سلاح جنگ (خشونت جنسی به‌عنوان)

۱. شورای امنیت سازمان ملل متحد، *قطعنامه ۱۸۸۸* (۲۰۰۹)، S/RES/1888(2009)، ۳۰ سپتامبر ۲۰۰۹، بند ۴.
۲. درباره وظایف نماینده ویژه و دفتر او در اینجا بیشتر بدانید:
<https://www.un.org/sexualviolenceinconflict/about-us/about-the-office/>.
۳. اساسنامه رُم، منبع پیش گفته، ماده‌های 8(2)(e) و 2(b)(xxii) (vi).
۴. کمیته بین‌المللی صلیب سرخ (ICRC)، *اصطلاح "درگیری مسلحانه" در حقوق بشردوستانه بین‌المللی چگونه تعریف شده است؟* نظر، مارس ۲۰۰۸، در
<https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/opinion-paper-armed-conflict.pdf>:
 برای کسب اطلاعات در مورد "درگیری مسلحانه بین‌المللی شده"، نگاه کنید به دادگاه بین‌المللی جزایی برای یوگسلاوی سابق، *دادستان علیه دوسکو تادیچ (Dusko Tadić)*، رأی تجدیدنظر، IT-94-1-A، ۱۵ ژوئیه ۱۹۹۹، بند ۸۴؛ G.S. Stewart (2003)، «به سوی تعریفی واحد از درگیری مسلحانه در حقوق بین‌المللی بشردوستانه: نقدی بر درگیری مسلحانه بین‌المللی شده»، در نشریه *International Review of the Red Cross*، شماره ۸۵۰، صص ۳۱۳-۳۵۰؛ ICRC، «درگیری مسلحانه داخلی بین‌المللی شده»، کتابچه کمیته بین‌المللی صلیب سرخ، در
<https://casebook.icrc.org/glossary/internationalized-internal-armed-conflict>:
 پزشکان بدون مرز، «راهنمای عملی حقوق بشردوستانه»، در
<https://guide-humanitarian-law.org/content/article/3/non-international-armed-conflict-niac/>
۵. کمیته بین‌المللی صلیب سرخ، «حقوق بین‌المللی بشردوستانه عرفی»، ۱۹۹۵، در
<https://casebook.icrc.org/case-study/icrc-customary-international-humanity-law>
۶. دادگاه بین‌المللی جزایی برای یوگسلاوی سابق، *دادستان علیه دوسکو تادیچ*، رأی در مورد لایحه وکلای مدافع برای درخواست تجدیدنظر موقت در مورد صلاحیت، IT-94-1-A، ۱۲ اکتبر ۱۹۹۵، بند ۷۰.
۷. کنوانسیون (I) برای بهبود وضعیت مجروحان و بیماران نیروهای مسلح در میدان («کنوانسیون ژنو ۱»): کنوانسیون (II) برای بهبود وضعیت مجروحان و بیماران و کشتی شکسته‌گان نیروهای مسلح در دریا

«کنوانسیون ژنو ۲»؛ کنوانسیون (III) مربوط به رفتار با اسیران جنگی
 «کنوانسیون ژنو ۳»؛ و کنوانسیون (IV) مربوط به حمایت از اشخاص
 غیرنظامی در زمان جنگ («کنوانسیون ژنو ۴»، ژنو، ۱۲ آگوست ۱۹۴۹،
 ماده ۳ مشترک.

۸. پروتکل الحاقی (II) به کنوانسیون‌های ژنو در ۱۲ آگوست ۱۹۴۹
 و مربوط به حمایت از قربانیان درگیری‌های مسلحانه غیر بین‌المللی
 («پروتکل الحاقی II به کنوانسیون ژنو»، ۸ ژوئن ۱۹۷۷، ماده ۱(۲)).
 ۹. دادگاه بین‌المللی جزایی برای یوگسلاوی سابق، دادستان علیه دوسکو
 تادیچ، دادنامه، IT-94-1-T، ۷ مه ۱۹۹۷، بندهای ۵۶۱-۵۶۸؛ همچنین
 نگاه کنید به دادگاه بین‌المللی جزایی برای یوگسلاوی سابق، دادستان
 علیه فتمیر لیماج (Fatmir Limaj)، دادنامه، IT-03-66-T، ۳۰ نوامبر
 ۲۰۰۵، بندهای ۸۴، ۹۴-۱۷۰.

رازداری
رضایت (آگاهانه)
رضایت برای فعالیت جنسی

رازداری

CONFIDENTIALITY

رازداری اصلی اخلاقی مستلزم اتخاذ تدبیرها و دادن اطمینان به ارائه‌کنندگان اطلاعات از جمله قربانیان، شاهدان یا منابع دیگر است که هویت آن‌ها و در صورت لزوم اطلاعات ارائه شده در اختیار شخص یا نهاد دیگری به جز آن‌هایی که باید چنین اطلاعاتی را دریافت کنند قرار نخواهد گرفت، مگر اینکه رضایت آگاهانه برای چنین استفاده‌ای ابراز شده باشد.^۱ این بدان معناست که اطلاعات مربوط به قربانیان، شاهدان یا منابع دیگر باید به روشی محرمانه جمع‌آوری، مورد استفاده و در اختیار دیگران قرار گیرد و ذخیره شود. نکته اصلی برای اطمینان از رازداری در اطلاعات، اتخاذ تدبیرهایی برای محافظت از اطلاعات از افشای آن‌ها در هنگام ذخیره کردن یا استفاده از آن‌ها است.^۲

حتی اگر رضایت (نگاه کنید به «رضایت آگاهانه» در زیر) برای ارائه اطلاعات به دیگران ابراز شده باشد، در صورتی که افشای اطلاعات امنیت شخص اطلاع دهنده و یا افراد دیگر درگیر در این وضعیت را به خطر بیندازد آن اطلاعات باید محرمانه بماند.^۳

هنگام کار با قربانیان خشونت جنسی و جنسیتی که، علاوه بر تهدیدهای امنیتی و خطر انتقام جویی، ممکن است در معرض طرد، بدنامی و/یا مجازات در خانواده یا جامعه باشند، رازداری از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. آموزش افراد و سازمان‌های درگیر در جمع‌آوری اطلاعات

در مورد این تعدی‌ها به‌طور مشخص ضروری است تا از مسئولیت‌های رازداری خود آگاه باشند و خطرهای مرتبط با افشای هرگونه اطلاعات را حتی در صورت کسب رضایت به حد کافی ارزیابی کنند.^۴ فعالان درگیر در موضوع باید اصل رازداری را در تمام فرایندهای جمع‌آوری اسناد (و در صورت لزوم، اقدام حقوقی) نیز به کار گیرند.^۵ تعریف اقدام‌ها و رویه‌های روشن رازداری برای اطمینان از رعایت کامل این اصل مهم است. کلیه اعضای گروه جمع‌آوری اسناد باید آگاه باشند که چه اطلاعاتی را باید جمع‌آوری کرد یا نکرد و یا نوشت، در کجا و چگونه آن را ذخیره کرد، و چه کسی اجازه دسترسی به آن را دارد یا بایستی داشته باشد. سیاست ضبط صدا یا تصویر نیز بایستی تدوین شود.^۶ از تمام اطلاعات مربوط به شناسایی قربانی، شاهد یا منبع دیگر باید با اقدام‌های مناسب و متناسب محافظت کرد. این اقدام‌ها می‌تواند شامل استفاده از اسم‌های مستعار و سیستم‌های کدگذاری برای شهادت‌دهی، و اجرای گزینه‌های ارجاع و/یا اقدام‌های حمایتی باشد. کلیه اعضای گروه جمع‌آوری اسناد باید کاملاً شاخص‌های رازداری تعیین شده در روش جمع‌آوری اسناد را بفهمند و به کار گیرند. شرایط و حدود رازداری باید به‌طور روشن و کامل برای بازماندگان، شاهدان و منابع توضیح داده شود تا آن‌ها در موقعیتی باشند که بتوانند رضایت آگاهانه خود را در مورد نحوه استفاده از اطلاعات ارائه دهند.^۷

با این حال، در شرایط خاص، باید رویه‌های رازداری را کنار گذاشت. به‌عنوان مثال، قانون‌های گزارش‌دهی الزامی

مقرر می‌کنند که رازداری در صورت تهدید جانی قربانی، خطر برای سلامتی یا امنیت کودکان یا در موارد ادعای جنسی مربوط به کارکنان فعالیت‌های بشردوستانه دیگر اعمال نمی‌شود.^۸

مرتبط با این بخش: اصل «صدمه نزنید»، اقدام‌های حمایتی (برای قربانیان و شاهدان)، رضایت (آگاهانه)

رضایت (آگاهانه)

CONSENT (INFORMED)

هر نوع مداخله در حمایت از قربانیان و بازماندگان خشونت جنسی و جنسیتی، به هر منظور از جمله جمع‌آوری اسناد یا تحقیقات، نیازمند رضایت آگاهانه آن‌ها در تمام جنبه‌ها و مراحل آن است. این امر به دلایل بسیاری، از جمله جلوگیری از نقض رازداری (که می‌تواند منجر به مشکلات امنیتی و (خطر) انتقام جویی) شود و ایجاد دوباره آسیب روحی بسیار مهم است. دریافت رضایت آگاهانه «تضمین می‌کند که قربانی، شاهد یا منبع، کنترل کامل و قدرت را بر تجربه‌ها»، زندگی و بدن خود حفظ کند.^۹

رضایت آگاهانه به معنای آن است که افراد مشارکت‌کننده قانوناً می‌توانند رضایت بدهند و کلیه اطلاعات مربوط به اقدام، پیامدها و عواقب آن به زبانی کاملاً مفهوم^{۱۰} ارائه می‌شود.^{۱۱} این بدان معناست که قبل از دادن رضایت، افراد درگیر باید کاملاً از تمام شاخص‌های مربوط به مداخله و آنچه مستلزم آن است آگاه باشند و آن‌ها را دقیق بفهمند.^{۱۲} کسب رضایت آگاهانه قبل از هرگونه مداخله‌ای، از جمله

روانشناختی، پزشکی، پزشکی قانونی، قانونی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی یا بشردوستانه برای تضمین احترام به استقلال مشارکت کننده و حق سلامت کامل و تعیین سرنوشت ضروری است.^{۱۳} این رضایت باید قبل از مداخله ارائه شود و شخصی که رضایت داده است، می‌تواند «در هر زمان و به هر دلیلی» آن را پس بگیرد.^{۱۴} این الزام بر اساس استاندارد جهانی و بین‌المللی «صدمه نزنید» برقرار شده است (نگاه کنید در بالا).

رضایت آگاهانه باید از طریق فرآیندی دقیق حاصل شود که آن را می‌توان به چند مرحله تقسیم کرد: (۱) ایجاد محیط امن که رضایت واقعی را تضمین کند؛ (۲) ارائه کلیه اطلاعات مربوطه؛ (۳) کسب اطمینان از درک پیامدهای هرگونه ارجاع یا فرآیندهای پیش رو؛ (۴) توضیح در مورد محدودیت‌های رازداری و مزایا و خطرهای مشارکت در مداخله مربوطه؛ (۵) درخواست صریح برای ابراز رضایت از کلیه فعالیت‌ها و مراحل؛^{۱۵} و با این کار (۶) مشخص کردن اینکه محدودیت‌هایی برای رضایت مشارکت کننده وجود دارد یا خیر.^{۱۶} پروتکل بین‌المللی مستندسازی و تحقیق درباره خشونت جنسی در درگیری («پروتکل PSVI») چندین نمونه از فرایندهایی را که هنگام مستندسازی خشونت جنسی رضایت آگاهانه برای آن‌ها ضروری است، مشخص می‌کند. این فرایندها شامل انجام و ضبط مصاحبه، گرفتن عکس، ارجاع به هر خدمات دیگر یا قرار دادن اطلاعات در اختیار هر شخص یا نهاد دیگری است.^{۱۷} در برخی شرایط مانند مستندسازی یا تحقیق در مورد

خشونت جنسی و جنسیتی، رضایت آگاهانه قربانی یا شاهد الزام قانونی است. عدم وجود آن می‌تواند مدارک یا شهادت را باطل کند و بنابراین تأثیر منفی بر شخص و فعالیت بگذارد.^{۱۸}

مرتبط با این بخش: اصل «صدمه نزنید»، رازداری

رضایت برای فعالیت جنسی

CONSENT TO SEXUAL ACTIVITY

رضایت برای فعالیت جنسی به اراده مشارکت‌کنندگان در چنین فعالیتی اشاره دارد.^{۱۹}

رضایت باید واقعی، داوطلبانه، مشخص و مستمر باشد.^{۲۰} این را باید شخصی ابراز کند که توانایی ابراز رضایت دارد. این توانایی را می‌توان با توجه به عوامل مختلفی مثل سن، ناتوانی‌های احتمالی، روابط نابرابر قدرت و زمینه‌های آسیب‌پذیری (به‌عنوان مثال مهاجرت، بازداشت، مسمومیت، درگیری) ارزیابی کرد.^{۲۱} رضایت باید مستمر باشد و شامل کلیه اعمال مختلف در یک فعالیت جنسی بشود. این بدان معناست که رضایت در هر زمان قابل فسخ است، و ابراز رضایت از یک عمل برابر با ابراز رضایت از هر عمل جنسی نیست. این امر در هر زمینه، از جمله فحشا و روابط زناشویی صدق می‌کند.

رضایت را نمی‌توان از طریق گفته شخص ثالث یا بر اساس عادت‌های خاص، رفتار و/یا آمادگی جنسی تصویری شخص دیگری استنباط کرد. راهنمایی‌های بیشتر در چارچوب‌های حقوقی بین‌المللی تصریح می‌کند که از

سکوت یا عدم مقاومت قربانیان، یا از گفتن هر کلمه‌ای یا انجام هر رفتاری در اثر زور، تهدید به استفاده از زور، اجبار یا قرار داشتن قربانیان در شرایط اجبار یا شرایط خاصی که بر توانایی ابراز رضایت واقعی و داوطلبانه آن‌ها تاثیر دارد، نمی‌توان رضایت را استنباط کرد.^{۲۲} انتظارات رایج از آنچه یک قربانی بایستی بگوید یا انجام دهد، ربطی به تعیین رضایت ندارد. تعیین آن، بر اساس شرایط مشخصی که فعالیت جنسی در آن رخ می‌دهد، باید به صورت موردی انجام شود.

همان‌طور که در پروتکل بین‌المللی مستندسازی و تحقیق درباره خشونت جنسی در درگیری («پروتکل PSVI») مورد اشاره قرار گرفته، به دلیل ماهیت و بستر مشخصی که جنایت‌های بین‌المللی و نقض نظام‌مند حقوق بشر در آن رخ می‌دهد، ابراز رضایت واقعی تقریباً غیرممکن است و بنابراین اجبار ذاتی است.^{۲۳} نهادهای بین‌المللی و منطقه‌ای به جای اینکه در مورد جرائم خشونت جنسی به فقدان رضایت اشاره کنند، این جرائم را براساس زمینه اجبار در مورد ارتکاب آن‌ها که بر توانایی ابراز رضایت واقعی تاثیر می‌گذارد، تعریف کرده‌اند و مورد پیگرد قانونی قرار داده‌اند.^{۲۴} توجه به فقدان رضایت، سنگینی بار اثبات را بر دوش قربانی می‌گذارد و نمی‌تواند به‌عنوان مثال شرایط درگیری مسلحانه یا نقض گسترده حقوق بشر را بازتاب دهد. دادگاه‌های ویژه نیز امکان استناد به رضایت را در دفاعیه محدود کرده‌اند.^{۲۵}

برعکس در رسیدگی‌های داخلی، هنگامی که جنایت‌هایی

در زمان صلح یا خارج از چارچوب‌های نقض نظام‌مند حقوق بشر رخ می‌دهد، رضایت در تعیین ارتکاب جرمی با ماهیت جنسی عامل اصلی است. قربانیان نباید ناچار شوند قاضیان یا هیئت منصفه را به وجود محیط اجبارکننده‌ای متقاعد کنند که بر توانایی آن‌ها در ابراز رضایت واقعی از فعالیت‌های جنسی تأثیر گذاشته است. آنچه باید مورد توجه قرار گیرد رضایت ابراز شده آن‌ها در مورد فعالیت جنسی است. این شرط در حال حاضر در شماری از کشورها برقرار است.²⁶ برای جلوگیری از محاکمه‌هایی متمرکز بر رفتار یا نگرش قربانی به جای رفتار مرتکب، برخی از سازمان‌های جامعه مدنی خواستار برقراری استاندارد «رضایت مثبت» هستند.²⁷ این استاندارد حاکی از آن است که تا زمانی که شخص صریح و واضح به فعالیت جنسی «بله» نگفته، وقوع آن باید بدون رضایت تلقی شود.²⁸

زمینه وقوع خشونت و ماهیت آن از جمله عوامل اصلی هستند که در هنگام تعیین نقش رضایت در تعریف یا پیگرد قانونی خشونت جنسی باید مورد توجه قرار گیرد.

۱. رهنمودهای مدیریت خشونت جنسیتی بین نهادهای (Interagency Gender-Based Violence Case Management Guidelines)، ارائه خدمات مراقبتی و موردی مدیریت به بازماندگان خشونت جنسیتی در شرایط بشردوستانه، چاپ اول، ۲۰۱۷، ص ۲۰، در https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/interagency-gbv-case-management-guidelines_final_2017_low-res.pdf؛

وزارت امور خارجه و مشترک المنافع بریتانیا، پروتکل بین‌المللی در زمینه اسناد و تحقیقات در مورد خشونت جنسی در درگیری، چاپ دوم ("پروتکل PSVI")، مارس ۲۰۱۷، ص ۹۵-۹۶

۲. سازمان جهانی بهداشت، توصیه‌های اخلاقی و ایمنی برای تحقیق، مستندسازی و نظارت بر خشونت جنسی در شرایط اضطراری، ۲۰۰۷، ص ۱۸-۲۱، در:

https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/43709/9789241595681_eng.pdf;jsessionid=54CB886518298F650530BEA2C01B6F02?sequence=1؛

رهنمودهای مدیریت خشونت جنسیتی بین نهادهای ۲۰۱۷، منبع پیش‌گفته، ص ۳۴

۳. همان منبع

۴. توصیه‌های اخلاقی و ایمنی برای تحقیق، مستندسازی و نظارت بر خشونت جنسی در شرایط اضطراری ۲۰۰۷، منبع پیش‌گفته، ص ۲۶.

۵. پروتکل PSVI، منبع پیش‌گفته، ص ۹۷ - ۹۵

۶. توصیه‌های اخلاقی و ایمنی برای تحقیق، مستندسازی و نظارت بر خشونت جنسی در شرایط اضطراری ۲۰۰۷، منبع پیش‌گفته، ص ۱۸-

۲۱؛ رهنمودهای مدیریت پرونده خشونت مبتنی بر جنسیت بین نهادهای ۲۰۱۷، منبع پیش‌گفته، ص ۳۴؛ پروتکل PSVI، منبع پیش‌گفته، ص ۹۵.

۷. پروتکل PSVI، منبع پیش‌گفته، ص ۹۶.

۸. نگاه کنید به GBV-Sub Cluster (مرکز ترکیه - سوریه)، روش‌های استاندارد عملیاتی برای پیشگیری و واکنش به خشونت جنسیتی، ۲۰۱۸، ص ۳۵، در

https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/gbv_sc_sops_2018_english_final.pdf؛

رهنمودهای مدیریت پرونده خشونت مبتنی بر جنسیت بین نهادهای

- ۲۰۱۷، منبع پیش گفته، ص ۵۱.
۹. پروتکل PSVI، منبع پیش گفته، ص ۹۰؛ روش‌های استاندارد عملیاتی برای پیشگیری و واکنش به خشونت جنسیتی ۲۰۱۸، منبع پیش گفته، ص ۳۵.
۱۰. دبیرخانه بین‌المللی مراقبت (Care International Secretariat)، ارتباطات مربوط به بازماندگان سیاست و رهنمودهای خشونت مبتنی بر جنسیت، ۲۰۱۴، ص ۲، در <https://insights.careinternational.org.uk/images/in-practice/GBV/GBV-Comms-Policy-and-Gulines.pdf>؛ کارگروه حمایت از تعامل (InterAction Protection Working Group)، جمع‌آوری داده‌ها در واکنش بشردوستانه، راهنمای گنجاندن حمایت، ص ۳، در https://www.globalprotectioncluster.org/_assets/files/tools_and_guidance/InterAction_Guide_Incorporating_Protection_2003_EN.pdf.
۱۱. روش‌های استاندارد عملیاتی برای پیشگیری و واکنش به خشونت جنسیتی ۲۰۱۸، همان. برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد رضایت آگاهانه، نگاه کنید به صفحه‌های ۳۵-۳۸ (از جمله وقتی رضایت آگاهانه مربوط به بازماندگان معلولیت یا کودکان باشد).
۱۲. توصیه‌های اخلاقی و ایمنی برای تحقیق، مستند سازی و نظارت بر خشونت جنسی در شرایط اضطراری ۲۰۰۷، منبع پیش گفته، ص ۲۲.
۱۳. پروتکل PSVI، منبع پیش گفته، ص ۸۹؛ H.A.M.J. ten Have و M.S. Jean (یونسکو) (ویراستاران)، اعلامیه جهانی یونسکو در مورد اخلاق زیستی و حقوق بشر: پیشینه، اصول و کاربرد («تفسیر یونسکو در مورد بیانیه اخلاق زیستی»)، ۲۰۰۹، ص ۱۲۶. نگاه کنید به اصطلاح «استقلال (شخصی)».
۱۴. یونسکو، اعلامیه جهانی اخلاق زیستی و حقوق بشر، ۱۹ اکتبر ۲۰۰۵، ماده ۶. برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد پیشینه «رضایت آگاهانه» و اهمیت آن در زمینه اخلاق پزشکی و اخلاق زیستی، به شرح یونسکو در مورد اعلامیه اخلاق زیستی مراجعه کنید، همان، ص ۱۲۴-۱۲۷. برای کسب رضایت آگاهانه در این شرایط، چهار مرحله را که یونسکو مشخص کرده نیز ببینید، ص ۱۳۱-۱۳۲.
۱۵. اگر رضایت از طریق فرم مشخصی لازم باشد، چندین عنصر را باید در نظر گرفت. نگاه کنید به جمع‌آوری داده‌ها در واکنش بشردوستانه، منبع پیش گفته، ص ۳-۴.
۱۶. تجزیه و تحلیل عمیق‌تر از مراحل مختلف فرآیند را در اسناد زیر

مشاهده کنید: روش‌های استاندارد عملیاتی برای پیشگیری و واکنش به خشونت جنسیتی ۲۰۱۸، منبع پیش‌گفته، ص ۳۵ و پروتکل PSVI، منبع پیش‌گفته، ص ۹۱.

۱۷. پروتکل PSVI، منبع پیش‌گفته، ص ۹۰ توصیه‌های اخلاقی و ایمنی برای تحقیق، مستند سازی و نظارت بر خشونت جنسی در شرایط اضطراری ۲۰۰۷، منبع پیش‌گفته، ص ۲۲-۲۳
۱۸. پروتکل PSVI، منبع پیش‌گفته، ص ۹۰.

۱۹. RAINN، "رضایت چگونه به نظر می‌رسد"، در <https://www.rainn.org/articles/what-is-consent>

۲۰. ابتکارهای زنان برای عدالت جنسیتی (WIGJ)، *بیانیه جامعه مدنی درباره خشونت جنسی*، ۲۰۱۹، پیوست ۱، بخش ۱. «اصول کلی»، اصل شماره ۱، در

<https://4genderjustice.org/wp-content/uploads/2019/11/English-Civil-Society-Declaration-on-Sexual-Violence.pdf>

۲۱. همان، بخش ۵: «عواملی که بر انجام یک عمل با ماهیت جنسی بدون رضایت واقعی، داوطلبانه، مشخص و مستمر تأثیر می‌گذارد».

۲۲. دادگاه بین‌المللی جزایی، آئین دادرسی و شواهد و مدارک، ICC-ASP/1/3 and Corr.1, part II.A (آئین دادرسی و شواهد و مدارک)، ۳-۱۰ سپتامبر ۲۰۰۲، قاعده ۷۰.

۲۳. پروتکل PSVI، منبع پیش‌گفته، ص ۵۹. گی جی مک دوگال (Gay J. McDougall)، گزارشگر ویژه در مورد تجاوز جنسی نظام‌مند، برده‌داری جنسی و اقدام‌های مشابه برده داری در درگیری‌های مسلحانه در ۱۹۹۶، اظهار داشت: «شرایط آشکارا اجباری که در همه درگیری‌های مسلحانه وجود دارد، فرض عدم رضایت را برقرار و دادستانی را بی‌نیاز از اثبات عدم رضایت به‌عنوان یکی از عناصر جرم می‌کند.» کمیسیون حقوق بشر، گزارش نهایی خانم گی جی مک دوگال، گزارشگر ویژه، تجاوز جنسی نظام‌مند، برده‌داری جنسی و اقدام‌های مشابه برده داری در درگیری‌های مسلحانه، E/CN.4/Sub.2/1998/13، ۲۸ مه ۱۹۹۸، بند ۲۵. رهنمودهای کمیسیون حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا در زمینه مبارزه با خشونت جنسی و پیامدهای آن در آفریقا، منبع پیش‌گفته، ص ۳۸.

۲۴. به‌عنوان مثال تعریف‌های تجاوز را که قضات در پرونده‌های ژان پل آکایسو و آنتو فوروندزيجا پذیرفته‌اند، مشاهده کنید. دادگاه بین‌المللی جزایی برای رواندا (ICTR)، *دادستان علیه ژان پل آکایسو*، دادنامه، ICTR-96-4-T، ۲ سپتامبر ۱۹۹۸، بندهای ۵۹۷-۵۹۸؛

دادگاه بین‌المللی جزایی برای یوگوسلاوی سابق، دادستان علیه آنتو فوروندریچا، دادنامه، IT-95-17/1-T، ۱۰ دسامبر ۱۹۹۸، بند ۱۸۵. در مورد دراگولجوب کوناراک (Dragoljub Kunarac)، تعریف دیگری بر اساس عنصر رضایت پذیرفته شد. این موضوع با وجود این در رویه حقوقی بعدی رعایت نشده است زیرا قضاوت معتقدند که عدم رضایت در دادرسی‌های داخلی برای جرائم زمان صلح بیش از جرائم بین‌المللی به موضوع ربط دارد. دادگاه بین‌المللی جزایی برای یوگوسلاوی سابق، دادستان علیه ووکوویچ، کوواک، کوناراک (Kovac, Kunarac) و (Vukovic)، دادنامه، IT-96-23-T، ۲۲ فوریه ۲۰۰۱. همچنین نگاه کنید به (W. Schomburg and I. Peterson (2007)، "رضایت واقعی به خشونت جنسی طبق حقوق بین‌المللی کیفری" در *The American Journal of International Law*، دوره ۱۰۱(۱)، صص ۱۲۱-۱۴۰. رهنمودهای کمیسیون حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا در زمینه مبارزه با خشونت جنسی و پیامدهای آن در آفریقا، منبع پیش‌گفته، ص ۳۸.

۲۵. دادگاه بین‌المللی جزایی برای یوگوسلاوی سابق، آئین دادرسی و شواهد و مدارک، IT/32/Rev.50، مصوب ۱۱ فوریه ۱۹۹۴، اصلاح شده در ۸ ژوئیه ۱۹۹۵، قاعده (iii) ۹۶ «قبل از پذیرش شواهد رضایت قربانی، متهم باید در جلوی دوربین دادگاه را راضی کند که مدارک مربوط و معتبر است.»

۲۶. نگاه کنید به پژوهش تطبیقی دورین یانتا (D. Llanta)، *محافظت از فرد در مقابل خشونت جنسی: از پیشگیری تا غرامت در نظم بین‌المللی حقوقی و نظام‌های ملی (La protection de l'individu contre les violences sexuelles: de la prévention à la réparation au sein de l'ordre juridique international et des systèmes nationaux)*، تز دکترا که در تاریخ ۲۲ نوامبر ۲۰۱۹ در دانشگاه Perpignan Via Domitia (فرانسه) از آن دفاع کرد، صص ۳۳۷-۳۵۳.

۲۷. به‌عنوان مثال، نگاه کنید به عفو بین‌الملل، «بیایید در مورد بله صحبت کنیم!»، فوریه ۲۰۲۰، در

<https://www.amnesty.org/en/latest/campaigns/2018/11/rape-in-europe/>

این نیز به‌عنوان استاندارد «بله یعنی بله» شناخته می‌شود. در کالیفرنیا (ایالات متحده آمریکا)، این استاندارد در واکنش به میزان بالای خشونت جنسی در دانشگاه‌ها و مصونیت از مجازات برای آن اعمال شد. نگاه کنید به «به تجاوز جنسی در دانشگاه پایان دهید»، «بله یعنی بله و رضایت

مثبت»، در:

<https://endrapeoncampus.org/yes-means-yes>

۲۸. همان منبع، همچنین نگاه کنید به A.E. Hatch Campus

ABC-CLIO .Sexual Assault: A Reference Handbook

(سانتا باربارا، کالیفرنیا)، ۲۰۱۷، صص ۹۵-۹۷.

ز

زن کُشی

زن‌کشی

FEMICIDE/FEMINICIDE

ماده‌کشی یا زن‌کشی^۱ جرم قتل عمد زنان است به علت اینکه زن هستند یا به این عنوان شناخته می‌شوند.^۲ تعریف‌های گسترده‌تر هرگونه قتل زنان یا دختران،^۳ یا قتل غیرعمد یا غیرمستقیم زنان یا دختران را «به‌عنوان نمونه‌ای از موارد خشونت خانگی که می‌تواند منجر به مرگ زنان شود»^۴ دربر می‌گیرد. این مفهوم «در دوره مدرن در جنبش فمینیستی دهه ۱۹۷۰ اهمیت پیدا کرد که «زن‌کشی» به‌عنوان جایگزین قتل - که از نگاه جنسیتی اصطلاحی خنثی بود - برای تشخیص خشونت تبعیض‌آمیز، سرکوبگر، نابرابر و نظام‌مند» علیه زنان، دختران یا کسانی که به این عنوان شناخته می‌شوند و ممکن است در نتیجه چنین خشونت‌هایی بمیرند، مطرح شد.^۵

زن‌کشی می‌تواند شکل‌های مختلفی به خود بگیرد و شامل موارد زیر باشد: ^۶ ۱) زن‌کشی در رابطه نزدیک که شریک فعلی یا قبلی زندگی معمولاً در طول یا بعد از رابطه‌ای که قبلاً خشونت‌آمیز بوده (مثلاً خشونت خانگی و/یا خشونت جنسی مداوم) انجام می‌دهد؛ ^۲ به اصطلاح قتل ناموسی؛ ^۷ ۳) زن‌کشی مربوط به جهیزیه که در زمینه درگیری بین خانواده‌های همسران تازه‌متاهل، که معمولاً برادران شوهر در مخالفت با میزان مهریه انجام می‌دهند؛ و ^۴ ۴) زن‌کشی به دست افراد غیرنزدیک که مهاجمی غیرنزدیک انجام می‌دهد و در مناطقی از آمریکای لاتین رواج دارد و معمولاً در پی خشونت جنسی یا شکنجه رخ می‌دهد.^۸ مقوله‌های دیگری که به‌عنوان زن‌کشی شناسایی شده از این جمله هستند: رویه‌های انتخاب جنس در زمان تولد،^۹ مرگ‌های ناشی

هر سال در حدود

۶۶ / ♦♦♦♦

زن در سراسر جهان کشته می‌شوند.
دلایل زن‌کشی در تبعیض سیستمی
جنسیتی نهفته است.

تبعیض نهادینه

- نابرابری جنسیتی

- سکسیسم

- زن‌ستیزی

- ناموزونی قدرت

منبع: شبکه آموزش. یافتن ریشه‌های زن‌کشی

http://www.vawlearningnetwork.ca/our-work/issuebased_newsletters/issue-14/14-Femicide_Newsletter_Print.pdf

از مثله کردن اندام‌های تناسلی یا مرگ زنان، دختران یا کسانی که به این عنوان شناخته می‌شوند طی قاچاق، قاچاق انسان، همجنس‌گراهراسی و نژادپرستی^{۱۱} و مرگ‌های مربوط به سحر و جادوگری.^{۱۱}

زن‌کُشی جنایتی جنسیت‌انگیخته مرتبط با سیستم تبعیض ساختاری علیه زنان و دختران و بدین ترتیب تداوم هنجارها، ارزش‌ها، کلیشه‌ها، رفتارهای مردسالارانه و پویایی نابرابر قدرت بین زنان و مردان است.^{۱۲} زن‌کُشی بیشتر به دست مردان انجام می‌شود و اگرچه ممکن است در بیرون از حوزه خصوصی انجام شود، در اکثر موارد به دست شریک کنونی یا پیشین زندگی رخ می‌دهد و غالباً اقدامی نهایی در تداوم تبعیض و خشونت جنسیتی است.^{۱۳} پارلمان اروپا زن‌کُشی را در زیر مقوله وسیع‌تری با عنوان «جنسیت‌کشی» (gendercide) قرار می‌دهد که به معنای «کشتار جمعی نظام‌مند، عمدی و مبتنی بر جنسیت افرادی از یک جنس خاص است»^{۱۴}

زن‌کُشی در تمام شکل‌های خود نقض جدی حقوق بشر است. نهادهای حقوق بشری، زن‌کُشی را محکوم و نگرانی‌های خود را درباره مانع‌های مهم رویاروی زنان در دسترسی به عدالت برای خشونت‌هایی که پیش از زن‌کُشی و در دوره منجر به آن رخ می‌دهد، مصونیت از مجازات در چنین مواردی، و قصور نظام‌مند دولت‌ها از تحقیقات یا ارائه جبران ابراز کرده‌اند.^{۱۵}

در حالی که زن‌کُشی هنوز در اکثر کشورهای جهان به‌عنوان جنایتی مشخص شناخته نمی‌شود،^{۱۶} برخی از کشورها در آمریکای لاتین در قانون خود ارجاع‌های مشخصی به این جرم دارند.^{۱۷} کنوانسیون بین‌آمریکایی در مورد پیشگیری، مجازات و ریشه‌کن

کردن خشونت علیه زنان در سال ۱۹۹۴ (که به‌عنوان کنوانسیون بلم دو پارا Belem do Pará شناخته می‌شود)، دولت‌های عضو را موظف می‌کند تا اقدام‌های قانونی و نهادی برای جلوگیری، مجازات و ریشه کن کردن همه شکل‌های خشونت علیه زنان را انجام دهند. در عین حال که اجرای کنوانسیون به‌طور کلی ناکافی است، کشورهای منطقه به‌طور فزاینده‌ای مشغول اصلاح قانون‌های داخلی و شیوه‌های نهادی خود برای به اجرا گذاشتن کنوانسیون هستند. استفاده از پروتکل الگوی آمریکای لاتین برای تحقیقات در مورد زن‌گُشی به‌خاطر جنسیت، که چندین نهاد سازمان ملل متحد^{۱۸} در واکنش به تعداد زیاد زنانی که در منطقه کشته شده‌اند تدوین کرده‌اند، این کنوانسیون را تقویت می‌کند.

مرتبط با این بخش: خشونت و تبعیض مبتنی بر جنسیت

۱. توضیح تفاوت این دو اصطلاح (femicide/feminicide) را اینجا ببینید. نهاد زنان سازمان ملل، کمپین UniTE و کمیسر عالی پناهندگان سازمان ملل (HCHR)، پروتکل الگوی آمریکای لاتین برای تحقیقات در مورد زن‌کشی به‌خاطر جنسیت (femicide/feminicide)، ۲۰۱۴، ص ۱۳-۱۴، در

<https://www2.unwomen.org/-/media/field%20office%20caribbean/attachments/publications/latinamericanprotocolforinvestigationoffemicide.pdf?la=en&vs=5729>.

در اینجا توضیح داده می‌شود. در حالی که ماده‌کشی (femicide) به‌طور خاص به قتل اشاره دارد، زن‌کشی (feminicide) به معنای قصور دولت از جلوگیری و/یا مجازات این جنایت است. گزارشگر ویژه در مورد خشونت علیه زنان، علل و پیامدهای آن همچنین اظهار داشت که «واژه ماده‌کشی femicide (femicidio) به‌ویژه در آمریکای لاتین در دهه ۱۹۹۰ به‌عنوان ابزاری مفید در واکنش به تشدید نگران‌کننده قتل‌های بسیار خشونت‌آمیز زنان و دختران پذیرفته شد. به موازات آن، واژه «feminicidio» به‌عنوان ترجمه مستقیم اسپانیایی از ریشه لاتین ماده‌کشی با افزودن عنصر مصونیت از مجازات و خشونت نهادی به دلیل عدم پاسخ‌گویی و واکنش کافی دولت به چنین قتل‌هایی به آن وارد شد. در اظهارات او تأکید شد که زن‌کشی شامل قتل‌هایی است که طرف‌های خصوصی و عمومی با عمل یا حذف انجام می‌دهند یا تحمل می‌کنند و پذیرش زن‌کشی (feminicide) به زبان انگلیسی در حالتی که مسئولیت پاسخ‌گویی دولت مطرح است می‌تواند مفید واقع شود.» از آن زمان این اصطلاح را به‌ویژه فمینیست‌ها، فعالان حقوق بشر، رسانه‌ها بیشتر مورد استفاده قرار داده‌اند. شورای حقوق بشر، گزارشگر ویژه در مورد خشونت علیه زنان، علل و پیامدهای آن، رشیده منجو، گزارش خلاصه‌ای از جلسه گروه متخصصان در مورد قتل‌های زنانه با انگیزه جنسیتی، A/HRC/20/16/Add.4، ۱۶ مه ۲۰۱۲، بند ۹.

۲. نگاه کنید به D. Russell and J. Radford (Eds.)، ماده‌کشی: سیاست زن‌کشی (Femicide: The Policy of Woman Killing)، New York: Open University Press، ص ۳۴، ۱۹۹۲؛ D. Russell and R. Harnes، ماده‌کشی در چشم‌انداز جهانی (Femicide in Global Perspective)، New York: Teachers،

College Press، ۲۰۰۱، صص ۱۳-۱۴، ۷۷-۷۸. به گفته دیانا راسل، این قتل‌ها «با انگیزه احساس حق داشتن بر یا برتری نسبت به زنان، لذت یا تمایل سادیستی نسبت به آن‌ها یا فرض مالکیت بر زنان انجام می‌شود».

۳. سازمان جهانی بهداشت، درک و رسیدگی به خشونت علیه زنان، زن‌کشی، در

https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/77421/WHO_RHR_12.38_eng.pdf?sequence=1

۴. گزارش خلاصه از جلسه گروه متخصصان در مورد قتل زنان با انگیزه جنسیتی ۲۰۱۲، منبع پیش‌گفته، بند ۹.

۵. همان، بند ۸.

۶. سازمان جهانی بهداشت، درک و رسیدگی به خشونت علیه زنان، زن‌کشی، منبع پیش‌گفته؛ دفتر کمیسر عالی حقوق بشر سازمان ملل (OHCHR)، قتل‌های مربوط به جنسیت زنان و دختران، ۲۰۱۳، در

https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/WRGS/OnePages/Gender_motivated_killings.pdf.

۷. مطابق تعریف کمیته رفع تبعیض علیه زنان («کمیته CEDAW»)، «جرائمی که به اصطلاح به نام ناموس رخ می‌دهند، اعمال خشونت آمیزی هستند که به طور بی‌تناسبی علیه دختران و زنان انجام می‌شود، گرچه فقط علیه آنها نیست، زیرا اعضای خانواده گمان می‌کنند که برخی رفتارهای مشکوک، متصور یا واقعی باعث بی‌آبرویی در خانواده یا جامعه خواهد شد. جنایات‌های به نام به اصطلاح ناموس همچنین به این دلیل که دختران و زنان قربانی خشونت جنسی شده‌اند ممکن است علیه آنها انجام شود.» کمیته CEDAW و «کمیته حقوق کودک»، توصیه عمومی مشترک شماره ۳۱ کمیته رفع تبعیض علیه زنان/نظر کلی شماره ۱۸ کمیته حقوق کودک در مورد رویه‌های زیان‌بار، CEDAW/C/GC/31/18، ۱۴ نوامبر ۲۰۱۴، بند ۲۹.

۸. سازمان جهانی بهداشت، درک و رسیدگی به خشونت علیه زنان، زن‌کشی، منبع پیش‌گفته

۹. پارلمان اروپا، قطعنامه در مورد جنسیت‌کشی: زنان گمشده؟ ۲۰۱۲/۲۲۷۳ (INI)، ۱۸ اکتبر ۲۰۱۳. در مورد نحوه انتخاب جنس، نگاه

کنید به سازمان جهانی بهداشت و همکاران، پیشگیری از انتخاب جنس با سوگیری جنسیتی، بیابیه بین نهادهای دفتر کمیسر عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد، صندوق جمعیت سازمان ملل متحد، یونیسف، نهاد زنان سازمان ملل و سازمان جهانی بهداشت، ۲۰۱۱، در

https://www.unfpa.org/sites/default/files/resource-pdf/Preventing_gender-biased_sex_selection.pdf

. انتخاب جنس به‌ویژه در جامعه و جوامع محلی و خانواده‌هایی رخ می‌دهد که به دلایل مختلف فشار زیادی برای تولد پسران به جای دختران، وجود دارد. روش‌های انتخاب جنس شامل انتخاب «قبل از مشخص شدن حاملگی، در حین بارداری از طریق تشخیص جنس قبل از تولد و سقط جنین گزینشی یا به دنبال تولد از طریق نوزادکشی یا بی‌توجهی به کودک» است (ص ۷).

۱۰. پروتکل الگوی آمریکای لاتین برای تحقیقات در مورد زن‌کشی به‌خاطر جنسیت (femicide / feminicide)، منبع پیش‌گفته، ص ۱۴-۱۵؛ موسسه اروپایی برای برابری جنسیتی، زن‌کشی «Femicide»،

در

<https://eige.europa.eu/thesaurus/terms/1128>.

۱۱. شورای حقوق بشر، ارتقا و حمایت از کلیه حقوق بشر، مدنی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، از جمله حق توسعه، گزارش گزارشگر ویژه در مورد اعدام‌های فراقضایی، سریع یا خودسرانه، فیلیپ آلستون، A/HRC/11/2، ۲۷ مه ۲۰۰۹، بندهای ۴۳-۵۹. «در بسیاری از شرایط، قرار گرفتن در مقوله جادوگر به معنای دریافت حکم اعدام است» (بند ۴۳).

۱۲. دادگاه حقوق بشر قاره آمریکا (IACtHR)، گونزالس و دیگران («Cotton Field») علیه مکزیک، دادنامه (اعتراض‌های مقدماتی، اعتبار، غرامت‌ها و هزینه‌ها)، ۱۶ نوامبر ۲۰۰۹، بند ۱۳۳؛ کمیسیون بین‌آمریکایی حقوق بشر (IACHR)، وضعیت حقوق زنان در سیوداد خوارز (Ciudad Juárez)، مکزیک، OEA/Ser.L/V/II.117 Doc. 44، ۷ مارس ۲۰۰۳ (با استناد به نامه دبیر هیئت دولت چیهواوا به گزارشگر ویژه در ۱۱ فوریه ۲۰۰۲)؛ کمیته CEDAW، گزارشی درباره مکزیک که کمیته رفع تبعیض علیه زنان بر اساس ماده ۸ پروتکل اختیاری کنوانسیون تهیه کرده و پاسخ دولت مکزیک، CEDAW/C/2005/OP.8/MEXICO، ۲۷ ژانویه ۲۰۰۵، بند ۱۵۹؛ گزارش خلاصه از جلسه

گروه متخصصان در مورد قتل‌های زنان با انگیزه جنسیتی ۲۰۱۲، منبع
پیش‌گفته، به‌ویژه بندهای ۳، ۱۴، ۲۰ و ۲۳.
۱۳. دفتر مواد مخدر و جرائم سازمان ملل متحد (UNODC)، مطالعه
جهانی در مورد قتل، ۲۰۱۹، ص ۱۰، در
https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/gsh/Booklet_5.pdf.

۱۴. پارلمان اروپا، قطعنامه در مورد جنسیت‌کشی: زنان گمشده؟ منبع
پیش‌گفته، بند الف. این قطعنامه «از دولت می‌خواهد که به طور خاص
زن‌کشی یا جنسیت‌کشی را به‌عنوان جرم طبقه بندی و قانون‌هایی را
تنظیم و اجرا کند تا موارد زن‌کشی مورد تحقیق قرار گیرد، مجرمان
محاکمه شوند و بازماندگان از دسترسی آسان به مراقبت‌های بهداشتی و
پشتیبانی طولانی مدت اطمینان حاصل کنند» (بند ۴).

۱۵. کمیته CEDAW، توصیه عمومی شماره ۱۹ در مورد خشونت علیه
زنان، ۱۹۹۲؛ اعلامیه سازمان ملل در مورد رفع خشونت علیه زنان، A/
RES/48/104، ۲۰ دسامبر ۱۹۹۳؛ کمیته CEDAW، توصیه عمومی
شماره ۲۸: اصلی‌ترین تعهدات کشورهای عضو تحت ماده ۲ کنوانسیون
رفع کلیه شکل‌های تبعیض علیه زنان، CEDAW/C/GC/28، ۱۶
دسامبر ۲۰۱۰؛ کمیته حقوق بشر (HRC)، نظر عمومی شماره ۲۸: ماده
۳ (برابری حقوق بین زن و مرد)، CCPR/C/21/Rev.1/Add.10، ۲۹
مارس ۲۰۰۰؛ گزارش خلاصه از جلسه گروه متخصصان در مورد قتل‌های
زنان با انگیزه جنسیتی، ۲۰۱۲، منبع پیش‌گفته.

۱۶. این امر بر جمع‌آوری اطلاعات مربوط به زن‌کشی تأثیر می‌گذارد که
به‌عنوان قتل، بدون اطلاعات مشخص در مورد رابطه موجود بین قربانی
و مرتکب، داشتن محرک یا انگیزه جنسیتی طبقه بندی می‌شود. سازمان
جهانی بهداشت، درک و رسیدگی به خشونت علیه زنان: زن‌کشی، منبع
پیش‌گفته، ص ۱، ۵.

۱۷. نگاه کنید به لیست قانون‌ها در: Global Americans، «زن‌کشی
و حقوق بین‌المللی زنان، بیماری همه‌گیر خشونت در آمریکای لاتین» در:
<https://theglobalamericans.org/reports/femicide-international-womens-rights>.

۱۸. پروتکل الگوی آمریکای لاتین برای تحقیقات در مورد زن‌کشی
به‌خاطر جنسیت (femicide / feminicide)، منبع پیش‌گفته.

س

سربازگیری کودکان (کودک سربازان)

سقط جنین

سلاح جنگ (خشونت جنسی به عنوان)

سوگیری جنسیتی

سیاست عدم تحمل مطلق

سربازگیری کودکان (کودک‌سربازان)

CHILD RECRUITMENT (CHILD SOLDIERS)

نیروها و گروه‌های مسلح غالباً کودکان را برای خدمت در رده‌های خود به‌عنوان سرباز یا برای انجام سایر نقش‌های پشتیبانی که مستلزم خطرهای زیاد و نقض حقوق آن‌ها است، جذب می‌کنند. برخی از آن‌ها با استفاده از زور به خدمت در می‌آیند و برخی دیگر برای فرار از وضعیت آسیب‌پذیری شدید به این نیروها می‌پیوندند و سپس در این مرحله مورد سوءاستفاده این نیروها یا گروه‌ها قرار می‌گیرند. اصطلاح «کودک‌سرباز» غالباً برای توصیف همه کودکانی که به کار می‌روند که در هر موقعیتی به خدمت نیروهای مسلح یا گروه‌های مسلح جذب شده‌اند، به خدمت اعزام شده‌اند یا مورد استفاده آن‌ها قرار گرفته‌اند، از جمله کودکان، پسران و دخترانی که به‌عنوان جنگجو، آشپز، باربر، جاسوس یا برای مقاصد جنسی به کار گرفته می‌شوند.^۲ سربازگیری کودکان بر پسران و دختران تأثیر می‌گذارد، گرچه آن‌ها پس از جذب یا اعزام به خدمت، به ایفای نقش‌های مختلفی می‌پردازند.^۳ پسرها اغلب به نبرد اعزام می‌شوند، در حالی که دختران ممکن است مجبور به شرکت در فعالیت‌های جنسی با سربازان شوند یا به‌عنوان آشپز یا همسر خدمت کنند.^۴

شورای امنیت سازمان ملل متحد، سربازگیری کودکان یا استفاده از آن‌ها در نیروهای مسلح یا گروه‌های مسلح، و تجاوز جنسی و دیگر خشونت‌های جنسی مربوط به درگیری علیه کودکان (از جمله در گروه‌های مسلح یا نیروهای مسلح) را جزو یکی از شش مورد تعدی فاحش علیه کودکان مشخص کرده است.^۵ در سال ۲۰۱۹، قضات دادگاه بین‌المللی جزایی رأی تاریخی را در پرونده رهبر گروه مسلح کنگویی بوسکو نتاگاندا صادر کردند و او را در مورد برده‌داری جنسی و تجاوز به‌عنوان جنایت‌های جنگی مجرم شناختند، از جمله در زمانی که این اعمال در گروه مسلح او علیه کودکان سربازان انجام شده بود.^۶

سربازگیری کودکان - «هر انسان زیر هجده سال»^۷ - باعث نقض چندین حق کودکان از جمله حق عدم تبعیض؛ حق زندگی؛ حق جدا نشدن از پدر و مادر برخلاف خواست آن‌ها؛ حق حریم خصوصی؛ حق برخورداری از سطح زندگی مناسب برای رشد جسمی، روانی، روحی، اخلاقی و اجتماعی آن‌ها و محافظت در برابر هر نوع سوءاستفاده و استثمار جنسی می‌شود.^۸

براساس حقوق بین‌المللی، سربازگیری کودکان زیر پانزده سال کاملاً ممنوع است،^۹ از جمله بر اساس کنوانسیون حقوق کودک،^{۱۰} حقوق بین‌المللی بشردوستانه^{۱۱} و حقوق بین‌المللی جزایی،^{۱۲} با این حال، در مسئله محافظت از کودکان بین پانزده تا هجده سال^{۱۳} - بر اساس پروتکل اختیاری کنوانسیون حقوق کودک^{۱۴} در مورد مشارکت کودکان در درگیری‌های مسلحانه - شکافی باقی می‌ماند. پروتکل اختیاری مصوب سال ۲۰۰۰ در واکنش به استفاده گسترده از کودک‌سربازان در درگیری، دولت‌های عضو را ملزم می‌کند تا اطمینان حاصل کنند که هیچ کودک زیر هجده سال در درگیری‌ها شرکت نکند یا به اجبار جذب خدمت نشود.^{۱۵} به همین ترتیب، منشور آفریقا در مورد حقوق و رفاه کودک که در سال ۱۹۹۰ به تصویب رسید،^{۱۶} مقرر می‌کند که کشورها باید از سربازگیری کودکان خودداری کنند. دبیر کل سازمان ملل متحد گزارش‌های سالانه‌ای را در مورد «کودکان و درگیری‌های مسلحانه»^{۱۷} منتشر می‌کند که بررسی کلی از وضعیت کودکان در سراسر جهان در کشورهای آسیب‌دیده از درگیری‌های مسلحانه ارائه می‌دهد. این گزارش‌ها حاوی لیست‌های به‌روزشده طرف‌های درگیری مسلحانه است که مرتکب نقض فاحش علیه کودکان می‌شوند.

مرتبط با این بخش: خشونت جنسی، تجاوز، جنایت جنگی، درگیری مسلحانه

سقط جنین

ABORTION

سقط جنین روشی برای پایان دادن به حاملگی یا «برداشتن بافت

حاملگی، نتایج نطفه‌بندی یا جنین و جفت (پس از تولد) از رحم است».^{۱۸}

حق سقط جنین قانونی و ایمن

RIGHT TO LAWFUL AND SAFE ABORTION

دسترسی به سقط جنین ایمن^{۱۹} و مقرون به صرفه که متخصصان پزشکی با استاندارد بالا انجام بدهند،^{۲۰} حق اساسی جنسی و تولیدمثلی است که دولت‌ها وظیفه دارند از جمله با تصویب قانون‌های مربوطه و اصلاح چارچوب‌های قانونی مانع آن در اختیار بگذارند.^{۲۱}

جلوگیری یا قصور از اینکه زنان و دختران، مردان ترنس‌جندر و اشخاص غیردوگانه^{۲۲} کاملاً از حقوق جنسی و تولیدمثل خود بهره‌مند شوند، خشونت مبتنی بر جنسیت محسوب می‌شود و می‌تواند بر حق زندگی، سلامت،^{۲۳} کرامت و استقلال،^{۲۴} عدم تبعیض،^{۲۵} آموزش، کار، مشارکت در زندگی سیاسی، عمومی و اجتماعی و در شرایط خاصی بر حق رها بودن از شکنجه و/یا رفتار تحقیرآمیز تأثیر بگذارد.^{۲۶} این امر در کلیه شرایط و به‌ویژه در مواردی که بارداری نتیجه تجاوز یا زنای با محارم است یا سلامتی یا زندگی^{۲۷} مادر را به خطر می‌اندازد، صدق می‌کند.^{۲۸}

سقط جنین اجباری

FORCED ABORTION

سقط جنین اجباری جرم خاتمه‌دادن عمدی به حاملگی یا سازمان‌دهی ختم حاملگی به هر روشی بدون رضایت قبلی، کامل، آزاد و آگاهانه شخص باردار است.^{۲۹} هر کسی و در هر زمانی (صلح یا درگیری) ممکن است مرتکب این کار شود.

جرم سقط جنین اجباری به‌عنوان جرم مستقل در عهدنامه‌های حقوق

بین‌المللی جزایی وجود ندارد. با این حال، قضات دادگاه بین‌المللی جزایی برای رواندا تشخیص دادند که سقط جنین اجباری، و همچنین مثله کردن جنسی، ازدواج اجباری و دیگر جرم‌های مشابه جنسیتی که به‌طور مشخص در اساسنامه رُم دادگاه بین‌المللی جزایی ذکر شده است، خشونت جنسی محسوب می‌شود و موجب پیگرد قانونی در دادگاه‌ها و دیوان‌های بین‌المللی است.^{۳۰} بنا به اعلام نهاد زنان سازمان ملل متحد، سقط جنین اجباری همچنین می‌تواند برابر با شکنجه باشد و به‌عنوان جرم مشخص یا در شرایط معین به‌عنوان جنایت ضد بشریت مورد پیگرد قانونی قرار گیرد.^{۳۱}

در سطح داخلی، دولت‌ها از طرق مختلف به جرم‌انگاشتن سقط جنین اجباری نزدیک شده‌اند، از جمله: با شناسایی آن به‌عنوان جرم مشخص و مستقل، با پیگرد قانونی آن به‌عنوان تعرض،^{۳۲} یا با ممنوع کردن سقط جنین به‌طور کلی، چه اجباری چه با رضایت (نگاه کنید در بالا).

در کلمبیا، سقط جنین اجباری به‌طور گسترده‌ای علیه زنان و دختران در خدمت فارک (FARC نیروهای مسلح انقلابی کلمبیا) در مواردی که سیاست این گروه برای اجبار به جلوگیری از بارداری شکست می‌خورد و زنی یا دختری باردار می‌شد انجام گرفته است.^{۳۳} در سال ۲۰۱۵، دادستان کلمبیا رسماً اظهار داشت که بر اساس ۱۵۰ مصاحبه با مبارزان زن سابق فارک، به نظر می‌رسد که سقط جنین اجباری سیاستی با هدف حفظ توانایی جنگیدن زنان و دختران بوده است.^{۳۴} در سال ۲۰۱۷، اسپانیا به‌اصطلاح Enfermero («پرستار») را به کلمبیا تحویل داد تا در دادگاه‌های کلمبیا محاکمه شود. او به انجام صدها سقط جنین اجباری علیه اعضای فارک، ELN (ارتش آزادی‌بخش

ملی) و دیگر گروه‌ها متهم شد.^{۳۵}
 مرتبط با این بخش: خشونت جنسی، حق تولید مثل، رضایت (آگاهانه)

سلاح جنگ (خشونت جنسی به عنوان)

WEAPON OF WAR (SEXUAL VIOLENCE AS)

از تجاوز غالباً به عنوان «سلاح جنگ» یاد می‌شود. این خشونت دیگر به عنوان اتفاقی، تصادفی یا در نتیجه اعتماد به نفس بیش از حد کنترل نشده و تستوسترون یا تمایل جنسی کنترل نشده تلقی نمی‌شود، بلکه به عنوان ابزاری استراتژیک برای از بین بردن افراد و جوامع محلی مورد استفاده قرار می‌گیرد.^{۳۶}

فراتر از تجاوز، انواع خشونت‌های جنسی مربوط به درگیری‌ها را می‌توان به عنوان سلاح جنگ شناخت. شورای امنیت سازمان ملل متحد در سال ۲۰۰۸ در قطعنامه ۱۸۲۰ خود ملاحظه کرد که خشونت جنسی «به عنوان تاکتیک جنگی برای تحقیر، برقراری تسلط، ایجاد ترس، پراکنده کردن و یا جابه‌جا کردن اعضای غیرنظامی جامعه‌ای محلی یا گروه قومی»^{۳۷} مورد استفاده قرار می‌گیرد. شورای امنیت در قطعنامه ۲۴۶۷ خود در سال ۲۰۱۹ بر استفاده از خشونت جنسی به عنوان تاکتیک جنگی، به عنوان «اهداف استراتژیک» تأکید کرد و افزود که خشونت جنسی نیز می‌تواند به عنوان تاکتیک تروریستی مورد استفاده قرار گیرد.^{۳۸}

مرتبط با این بخش: خشونت جنسی، جنایت‌های جنگی، جنایت‌های جنسی، حقوق بین‌المللی بشردوستانه، حقوق بین‌المللی جزایی

سوگیری جنسیتی

GENDER BIAS

سوگیری جنسیتی تفاوت در رفتار و تصور (از طریق اقدام‌ها یا تفکر) نسبت به جنسیت‌ها و به‌طور عمده قائل شدن تبعیض

بین زنان و مردان است.^{۳۹} این نگرش معمولاً حاکی از نابرابری در حقوق و تحمیل تسلط یک جنسیت بر جنسیت‌های دیگر است.^{۴۰} سوگیری ممکن است عمدی یا ناخودآگاه باشد.^{۴۱}

سوگیری جنسیتی نوعی تبعیض جنسیتی است که منجر به نابرابری بین جنسیت‌ها در حوزه‌های خصوصی و عمومی می‌شود. نمونه‌ای که اغلب مورد بحث قرار می‌گیرد نابرابری بین زن و مرد در بازار کار براساس سوگیری جنسیتی است. به‌عنوان مثال، در مقایسه بین دو فرد با شرایط برابر که یکی مرد و دیگری زن است بر اساس آمار، زنان از امکان کمتری برای دست یافتن به فرصت‌های حرفه‌ای، سِمَت‌ها، دستمزدها^{۴۲} یا پیشرفت شغلی برخوردارند.^{۴۳}

در برخی از کشورها، به دلیل تبعیض و سوگیری جنسیتی، کار زنان در بعضی صنایع ممنوع است. به‌عنوان مثال، به گزارش مرکز ضد تبعیض موریال، سازمان عضو فدراسیون بین‌المللی جامعه‌های حقوق بشر در روسیه: «قانون در روسیه، بلاروس، آذربایجان و کشورهای شوروی سابق در آسیای میانه، زنان را از اشتغال در صدها حرفه، از جمله مشاغل آبرومند و پردرآمد، منع کرده است.»^{۴۴} این ممنوعیت همچنین شامل شغل‌هایی در رشته‌های کشاورزی، حمل و نقل و تولید محصولات چوب یا چرم است.^{۴۵} انگیزه این رویه‌های تبعیض‌آمیز اشتغال دغدغه در مورد «سلامت تولیدمثلی»^{۴۶} زنان، به‌ویژه در مورد حاملگی و تربیت فرزند است، اما به سوگیری و تبعیض جنسیتی منجر می‌شود. در حالی که بسیاری از کشورها قانون کار خود را به منظور رفع چنین ممنوعیت‌هایی اصلاح کرده‌اند، مانع‌هایی بر سر راه دسترسی به مشاغل مشابه همچنان وجود دارد.^{۴۷}

مرتبط با این بخش: *خشونت و تبعیض مبتنی بر جنسیت، جنسیت*

سیاست عدم تحمل مطلق

ZERO TOLERANCE POLICY

برای جلوگیری از استثمار و سوءاستفاده جنسی پرسنل سازمان ملل متحد در مأموریت‌های خود در کشورها و شرایط مختلف، سازمان ملل متحد سیاست عدم تحمل مطلق را اتخاذ کرده است.^{۴۸} این سیاست پس از تصویب «اقدام‌های ویژه‌ای برای محافظت علیه استثمار و تعدی جنسی» در سال ۲۰۰۳ در مورد کلیه کارمندان سازمان ملل قابل اجرا است.^{۴۹} دبیرکل سازمان ملل در این سند اعلام کرد که «استثمار و سوءاستفاده جنسی نقض هنجارها و معیارهای حقوقی بین‌المللی و به رسمیت شناخته شده جهانی است و همواره رفتاری غیرقابل قبول و ممنوع برای کارکنان سازمان ملل بوده است».^{۵۰}

سازمان ملل همچنان به‌طور جدی برای اجرای سیاست خود تلاش می‌کند. امروزه و در یک دهه گذشته، اتهام‌هایی علیه نیروهای حافظ صلح و پرسنل غیرنظامی سازمان ملل در کشورهای مختلف گزارش شده و همچنان می‌شود. پس از اتهام‌هایی که در هائیتی مطرح شد،^{۵۱} قربانیان صدای خود را در جمهوری آفریقای مرکزی^{۵۲} و جمهوری دموکراتیک کنگو^{۵۳} بلند کردند. داده‌های اتهام‌های گزارش شده را می‌توان در وبسایت^{۵۴} سازمان ملل یافت که ابزاری برای نظارت بر سوءاستفاده‌هاست، اگرچه همچنان که اغلب در مورد خشونت جنسی پیش می‌آید، فقط درصد کمی از مشکل («نوک کوه یخ») را نشان می‌دهد.

سازمان ملل در وبسایت خود در رابطه با مأموریت‌های صلح نقشه‌ای را برای توضیح نحوه گزارش‌دهی در مورد اتهام‌های مربوط به کارکنان سازمان ملل در مأموریت‌های صلح و مأموریت‌های ویژه سیاسی ارائه می‌دهد.^{۵۵}

مرتبط با این بخش: استثمار (جنسی)، کودک‌آزاری

۱. دیده‌بان حقوق بشر، «کودک‌سربازان»، در
<https://www.hrw.org/topic/childrens-rights/child-soldiers>؛

دفتر نماینده ویژه دبیرکل برای کودکان و درگیری مسلحانه، «سربازگیری و استفاده از کودکان»، در

: <https://childrenandarmedconflict.un.org/six-grave-violations/child-soldiers/>؛

یونیسف، «سربازگیری کودکان در نیروهای مسلح یا گروه‌های مسلح»، در:

https://www.unicef.org/protection/57929_58007.html

۲. اصول پاریس، اصول و رهنمودها در مورد کودکان مرتبط با نیروهای مسلح یا گروه‌های مسلح، ۲۰۰۷، بندهای ۱.۰، ۲.۱؛ نمونه‌هایی از سربازگیری و اعزام به خدمت کودکان زیر پانزده سال را در پرونده‌های زیر ببینید: دادگاه بین‌المللی جزایی، شعبه محاکمه ۱، دادستان علیه *توماس لوبانگا دیلو (Thomas Lubanga Dyilo)*، رأی پیرو ماده ۷۴ اساسنامه، ICC-01/04-01/06 ۱۴ مارس ۲۰۱۲، بندهای ۵۷۴-۵۷۸، ۸۲۰-۹۰۸؛ دادگاه ویژه سیرا لئون (SCSL)، دادستان علیه *کوندوا و فوفانا (Kondewa و Fofana)*، دادنامه، SCSL-04-14-T، ۱۲ اگوست ۲۰۰۷، بندهای ۱۹۳، ۶۸۸؛ *Brima Alex Tamba Brima*، SCSL-04-16-T، ۲۰ ژوئن ۲۰۰۷، بندهای ۷۳۶، ۱۲۶۷.

۳. نگاه کنید به (R. Gray (2014)، «خشونت جنسی علیه کودک‌سرباز»، در *International Feminist Journal of Politics*، دوره ۱۶ (۴)، صص ۶۰۱-.

۴. دفتر نماینده ویژه دبیرکل سازمان ملل برای کودکان و درگیری‌های مسلحانه، «سربازگیری و استفاده از کودکان» منبع پیش‌گفته؛ S. McKay و D. Mazurana، *دختران کجا هستند؟ دخترانی که در*

شمال اوگاندا، سیرا لئون و موزامبیک می‌جنگند: زندگی آن‌ها در طول جنگ و پس از آن، مونترال: حقوق و دموکراسی، ۲۰۰۴.

۵. شورای امنیت سازمان ملل متحد، قطعنامه ۱۸۸۲ (۲۰۰۹)، S/RES/1882(2009)، ۴ اگوست ۲۰۰۹.

۶. دادگاه بین‌المللی جزایی، شعبه محاکمه ۶، دادستان علیه بوسکو *نتاگاندا (Bosco Ntaganda)*، دادنامه، ICC-01/04-02/06، ۸

ژوئیه ۲۰۱۹.

۷. کنوانسیون حقوق کودک، منبع پیش‌گفته، ماده ۱. این ماده کودک را

به‌عنوان هر شخص زیر هجده سال تعریف می‌کند.

۸. نگاه کنید به ویژه به کنوانسیون حقوق کودک، همانجا، و اصول پاریس، اصول و رهنمودها در مورد کودکان مرتبط با نیروهای مسلح یا گروه‌های مسلح، منبع پیش‌گفته. این حقوق همچنین در سایر عهدنامه‌های بین‌المللی مانند میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی سازمان ملل (ICCPR)، ۱۶ دسامبر ۱۹۶۶ (لازم الاجرا در ۲۳ مارس ۱۹۷۶) به رسمیت شناخته می‌شود.

۹. برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد منع سر بازگیری کودک سر بازان، نگاه کنید به J-M. Henckaerts و L. Doswald-Beck، حقوق بین‌المللی بشردوستانه عرفی، جلد دوم: عمل، کمبریج: انتشارات دانشگاه کمبریج و کمیته بین‌المللی صلیب سرخ، ۲۰۰۵، رویه مربوط به قاعده ۱۳۶ «سر بازگیری کودک سر بازان»، ص ۳۱۰۹-۳۱۲۷.

۱۰. کنوانسیون حقوق کودک، منبع پیش‌گفته، ماده ۳۸: «۱ - دولت‌های عضو متعهد می‌شوند که مقررات حقوق بین‌المللی بشردوستانه را در درگیری‌های مسلحانه مربوط به خود در ارتباط با کودکان رعایت کنند. ۲ - دولت‌های عضو کلیه اقدام‌های ممکن را اتخاذ می‌کنند تا اطمینان حاصل کنند که افرادی که به سن پانزده سال نرسیده‌اند مستقیماً در درگیری‌ها شرکت نکنند. ۳ - دولت‌های عضو از سر بازگیری هر شخصی که به پانزده سال نرسیده در نیروهای مسلح خودداری می‌کنند. در مورد سر بازگیری اشخاصی که به پانزده سال رسیده‌اند اما به هجده سال نرسیده‌اند، دولت‌های عضو تلاش می‌کنند که مسن‌ترین افراد را در اولویت قرار دهند. ۴ - دولت‌های عضو مطابق با تعهدات خود در حقوق بین‌المللی بشردوستانه برای حمایت از جمعیت غیرنظامی در درگیری‌های مسلحانه، تمام اقدامات عملی را برای اطمینان از محافظت و مراقبت از کودکانی که تحت تاثیر درگیری مسلحانه قرار دارند، اتخاذ می‌کنند.»

۱۱. کنوانسیون (II) برای بهبود وضعیت مجروحان و بیماران نیروهای مسلح در میدان («کنوانسیون ژنو I»)، ژنو، ۱۲ آگوست ۱۹۴۹، ماده ۵۰؛ پروتکل الحاقی کنوانسیون‌های ژنو در ۱۲ آگوست ۱۹۴۹ و مربوط به حمایت از قربانیان درگیری‌های مسلحانه غیر بین‌المللی (پروتکل II)، ۸ ژوئن ۱۹۷۷، ماده (c)(3)4؛ نیز نگاه کنید به J-M. Henckaerts و L. Doswald-Beck، حقوق بین‌المللی بشردوستانه عرفی، جلد اول: مقررات، کمبریج: انتشارات دانشگاه کمبریج و کمیته بین‌المللی صلیب سرخ، ۲۰۰۵، قاعده ۱۳۶ «سر بازگیری کودک سر بازان»، ص ۴۸۲-۴۸۵.

۱۲. اساسنامه رُم دادگاه بین‌المللی جزایی، A/CON.183/9 «اساسنامه رُم»، ۱۷ ژوئیه ۱۹۹۸ (لازم الاجرا از ۱ ژوئیه ۲۰۰۲)، ماده

8(2)(b)(xxvi) و 8(2)(e)(vii)

۱۳. به‌عنوان مثال نگاه کنید به پرونده علیه توماس لوبانگا (Thomas Lubanga) در دادگاه بین‌المللی جزایی که به‌خاطر «سربازگیری و اعزام به خدمت کودکان زیر پانزده سال» به‌عنوان جنایت جنگی متهم و در سال ۲۰۱۲ محکوم شد. دادنامه لوبانگا در دادگاه بین‌المللی جزایی. شعبه دادگاه پس از ارزیابی شهادت‌ها و شواهد مربوط به ادعای سربازگیری کودکان که دادستانی ارائه کرد، تصمیم گرفت برخی از شواهد و شهادت‌ها را کنار بگذارد زیرا قضاوت «با اطمینان کامل» قانع نشده بودند که این کودکان در هنگام اعزام به خدمت و سربازگیری در گروه‌ها یا نیروهای مسلح کمتر از پانزده سال سن داشتند (بند ۴۸۰-۴۸۱). این نتیجه‌گیری با محدودیت مقرر در اساسنامه رُم سازگار است. دادگاه خاطر نشان کرد که این دو جرم طبق اساسنامه «وقتی کودک به ۱۵ سالگی می‌رسد یا نیرو یا گروه را ترک می‌کند» منتفی می‌شود (بند ۷۵۹). بدین ترتیب، بدون حمایت ماندن کودکان بین ۱۵ تا ۱۸ سال تأیید می‌شود.

۱۴. پروتکل اختیاری سازمان ملل متحد برای کنوانسیون حقوق کودک در مورد شرکت کودکان در درگیری‌های مسلحانه، ۲۵ مه ۲۰۰۰ (لازم الاجرا از ۱۲ فوریه ۲۰۰۲).

۱۵. همان، به‌ویژه ماده‌های ۱ و ۲.

۱۶. سازمان وحدت آفریقا، منشور حقوق و رفاه کودک آفریقا، ۱۱ ژوئیه ۱۹۹۰ (لازم الاجرا در ۲۹ نوامبر ۱۹۹۹، ماده ۲۲).

۱۷. وظیفه‌ای که مجمع عمومی سازمان ملل متحد در قطعنامه ۷۷/۵۱ در مورد حقوق کودک، A/RES/51/77، ۲۰ فوریه ۱۹۹۷ تعیین کرده است. همچنین نگاه کنید به مجمع عمومی سازمان ملل، کودکان و درگیری‌های مسلحانه، گزارش دبیرکل، A/55/163-S/2000/712، ۱۹ ژوئیه ۲۰۰۰.

۱۸. دانشکده پزشکی هاروارد، سقط جنین (خاتمه بارداری)، انتشارات بهداشت‌هاروارد، ژانویه ۲۰۱۹، در

<https://www.health.harvard.edu/medical-tests-and-procedures/abortion-termination-of-pregnancy-a-to-z>

۱۹. سازمان جهانی بهداشت (WHO)، مدیریت پزشکی سقط جنین، ۲۰۱۸، در

<https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/278968/97892415504066-eng.pdf>.

۲۰. دفتر کمیسر عالی حقوق بشر سازمان ملل (OHCHR)، مجموعه اطلاعاتی درباره بهداشت و حقوق جنسی و تولیدمثل: سقط جنین، در

https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/WRGS/SexualHealth/INFO_Abortion_WEB.pdf

۲۱. کمیته حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی (CESCR)، نظر عمومی شماره ۲۲ (۲۰۱۶) درباره حق بهداشت جنسی و تولیدمثل (ماده ۱۲ میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی)، E/C.12/GC/22، ۲ مه ۲۰۱۶، بندهای ۲۸، ۳۴، ۴۰، ۴۱، ۴۵. فدراسیون بین‌المللی جامعه‌های حقوق بشر (FIDH) معتقد است که همه دولت‌ها باید سقط جنین را بدون محدودیت مجاز کنند و امکان دسترسی به خدمات قانونی و ایمن سقط جنین را در هر شرایطی صرفاً براساس بیان خواست شخص فراهم کنند. نگاه کنید به اصطلاح «حقوق تولیدمثل» در بالا.

۲۲. نه‌زن‌ونه‌مرد (Non-Binary). درباره مردان ترنس و سقط جنین، «دیده بان سیاست تمایل جنسی» (Sexuality Policy Watch)، «اسطوره شناسی سیاسی در مورد سقط جنین و مردان ترنس»، ۲۹ مه ۲۰۱۸، در

<https://sxpoltics.org/political-mythology-on-abortion-and-trans-men/18439>؛

همچنین نگاه کنید به کار سازمان بهداشت تولیدمثل ایبیس (Ibis)، «درک نیازهای پیشگیری از بارداری و سقط جنین و تجربه‌های افراد ترنس‌جندر و چندجنسیتی (gender-expansive) در ایالات متحده»، در

<https://ibisreproductivehealth.org/projects/understanding-contraception-and-abortion-needs-and-experiences-transgender-and-gender>؛

و (H. Moseson et al (2020)، «لزوم دربرگیری ترنس‌جندرها و جنسیت غیردوگانه و رای سلامتی زنان»، «The Imperative for Transgender and Gender Nonbinary Inclusion (Beyond Women's Health)»، در *Obstetrics & Gynecology*، دوره ۱۳۵(۵)، صص. ۱۰۶۸-۱۰۵۹.

۲۳. کمیته رفع تبعیض علیه زنان («کمیته CEDAW»)، توصیه عمومی شماره ۲۴: ماده ۱۲ کنوانسیون (زنان و بهداشت)، ۱۹۹۹، بند ۳۱۷؛ همچنین نگاه کنید به کمیته حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، نظر عمومی شماره ۲۲ (۲۰۱۶)، همانجا، بند ۴۱.

۲۴. مجمع عمومی سازمان ملل متحد، حق همه برای برخورداری از بالاترین استاندارد ممکن بهداشت جسمی و روانی، گزارش موقت

گزارشگر ویژه در مورد حق برخورداری از بالاترین استاندارد ممکن بهداشت جسمی و روانی، A/66/254، ۳ آگوست ۲۰۱۱، بندهای ۱۵،

۲۱

۲۵. کنوانسیون سازمان ملل متحد در مورد رفع همه شکل‌های تبعیض علیه زنان (CEDAW)، ۱۸ دسامبر ۱۹۷۹ (لازم الاجرا از ۳ سپتامبر

۱۹۸۱)، ماده ۲۰.

۲۶. شورای حقوق بشر، گزارش گزارشگر ویژه در مورد شکنجه و دیگر رفتارها یا مجازات‌های ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز، A/HRC/31/57، ۵ ژانویه ۲۰۱۶، بندهای ۴۲-۴۴؛ کمیته CEDAW،

توصیه عمومی شماره ۳۵ در مورد خشونت جنسیتی علیه زنان، به روز کردن توصیه عمومی شماره ۱۹، CEDAW/C/GC/35، ۲۶ ژوئیه ۲۰۱۷، بند ۱۸.

۲۷. کمیته حقوق بشر (HRC)، نظر عمومی شماره ۳۶ (۲۰۱۸) در مورد ماده ۶ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی، در مورد حق زندگی، CCPR / C / GC / 36، ۳۰ اکتبر ۲۰۱۸، بند ۸.

۲۸. اتحادیه آفریقا، پروتکل منشور حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا در مورد حقوق زنان در آفریقا ("پروتکل ماپوتو")، ۱۱ ژوئیه ۲۰۰۳، ماده ۱۴.

۲۹. شورای اروپا، گزارش توضیحی به کنوانسیون شورای اروپا درباره جلوگیری از خشونت علیه زنان و خشونت خانگی و مبارزه با آن، ۱۱ مه ۲۰۱۱، بند ۲۰۴.

۳۰. دادگاه بین‌المللی جزایی برای یوگسلاوی سابق (ICTY)، دادستان علیه کووکا (Kvočka) و دیگران، دادنامه، IT-98-30/1-T، ۲ نوامبر ۲۰۰۱، زیرنویس ۳۴۳ (بند ۱۸۰). به‌عنوان مثال، خشونت جنسی را می‌توان در دادگاه بین‌المللی جزایی مورد پیگرد قانونی قرار داد: به‌عنوان جنایت ضد بشریت (ماده (6)-(g)(1)7) در صورتی که از نظر شدت قابل مقایسه با دیگر جرائم جنسی ذکر شده در ماده (g)(1)7 باشد؛ یا به‌عنوان جنایت جنگی در صورتی که از نظر شدت قابل مقایسه با نقض فاحش کنوانسیون ژنو (ماده (6)-(vi)(2)8) یا دیگر موارد نقض جدی ماده ۳ مشترک در چهار کنوانسیون ژنو باشد (ماده (vi)(e)(2)8(6)). اساسنامه رم دادگاه بین‌المللی جزایی، A/CON.183/9، ۱۷ ژوئیه ۱۹۹۸ (لازم الاجرا از ۱ ژوئیه ۲۰۰۲).

۳۱. نگاه کنید به نمونه کره شمالی، نهاد زنان سازمان ملل، «عدالت اکنون: پایان دادن به مصنویت از مجازات برای خشونت جنسی و جنسیتی به‌عنوان جرائم بین‌المللی»، در

<https://interactive.unwomen.org/multimedia/infostory/justicenow/en/index.html>

۳۲. دفتر مواد مخدر و جرائم سازمان ملل متحد (UNODC)، کتابچه راهنما در مورد پیگردهای موثر قانونی در قبال خشونت علیه زنان و دختران، مجموعه کتابچه‌های عدالت کیفری، ۲۰۱۴، ص ۱۸، در

https://www.unodc.org/document/justice-and-prison-reform/Handbook_on_effective_prosocioation_responses_to_violence_against_women_and_girls.pdf.

۳۳. نگاه کنید به Women's Link Worldwide، «گزارش اولیه به صلاحیت ویژه صلح کلمبیا (به اسپانیایی: JEP) در مورد اسناد نقض حقوق تولیدمثل زنان و دختران در صفوف فارک»، ۱۷ اکتبر ۲۰۱۹، در

<https://www.womenslinkworldwide.org/en/news-and-publications/press-room/women-s-link-worldwide-files-an-initial-report-with-the-colombian-special-jurisdiction-for-peace-jep-in-spanish-documenting-violations-of-the-reproductive-rights-of-women-and-girls-within-the-ranks-of-the-farc>.

۳۴. اخبار بی بی سی، «شورشیان فارک: کلمبیا در مورد «۱۵۰» سقط جنین اجباری "تحقیق می کند"»، ۱۲ دسامبر ۲۰۱۵، در

<https://www.bbc.com/news/world-latin-america-35082412>.

۳۵. نگاه کنید به Women's Link Worldwide، محکومیت‌ها و پیگردهای قانونی جاری در مورد خشونت جنسی و تولیدمثلی علیه زنان و دختران به اجبار سربازشده، غیرنظامی و جنگجو در درگیری‌های مسلحانه کلمبیا، در:

<https://www.womenslinkworldwide.org/en/files/3100/convictions-and-pending-prosecutions-for-sexual-and-reproductive-violence-committed-against-women-and-girls-in-the-armed-conflict-of-Colombia.pdf>؛

همچنین، در مورد تصمیم مهم دادگاه قانون اساسی کلمبیا مبنی بر اینکه جنگجویان سابق که قربانی خشونت جنسی و تولیدمثلی شده‌اند، طبق قانون باید به‌عنوان قربانیان درگیری مسلحانه شناخته و از غرامت برخوردار شوند، نگاه کنید به: Colombia, Corte constitucional, Sala Plena, Expediente T-7.396.064, Sentencia SU599/19، ۱۱ دسامبر ۲۰۱۹.

۳۶. «خشونت جنسی در درگیری باید به‌عنوان جنایت جنگی تلقی شود

که هست. دیگر نمی‌توان آن را به‌عنوان آسیب جانبی ناخوشایند از جنگ قلمداد کرد.» نقل قول از نماینده ویژه پیشین سازمان ملل در مورد خشونت جنسی در درگیری خانم زینادهاوا بانگورا (Zainad Hawa Bangura)، در سازمان ملل، خشونت جنسی: ابزار جنگی، یادداشت پیشینه، ۲۰۱۴، در

[https://www.un.org/en/preventgenocide/rwanda/assets/pdf/Backgrounder Sexual Violence 2014.pdf](https://www.un.org/en/preventgenocide/rwanda/assets/pdf/Backgrounder%20Sexual%20Violence%202014.pdf)؛

J. Moore، «مقابله با تجاوز جنسی به‌عنوان جنایت جنگی: آیا کمپین جدید سازمان ملل متحد تأثیری خواهد داشت؟»، در مباحث مربوط به مطالعات صلح و درگیری، گزیده‌ای از *Issues CQ Researcher* (Researcher SAGE، ۲۰۱۱، صص ۴۹۷-۵۱۸، ص ۵۰۱.

۳۷. شورای امنیت سازمان ملل متحد، قطعنامه ۱۸۲۰ (۲۰۰۸)، S/RES/1820 (2008)، ۱۹ ژوئن ۲۰۰۸.

۳۸. شورای امنیت، قطعنامه ۲۴۶۷ (۲۰۱۹)، ۲۳ آوریل ۲۰۱۹، بندهای ۲۸، ۶.

۳۹. به‌عنوان مثال، نگاه کنید به شاخص هنجارهای اجتماعی جنسیتی که UNDP انجام داده است و نشان می‌دهد به دلیل سوگیری جنسیتی، حدود ۵۰٪ از مردان و زنان مورد بررسی در ۷۵ کشور فکر می‌کنند مردان برای رهبری سیاسی مناسب‌تر از زنان هستند. برخورد با هنجارهای اجتماعی: تغییر اساسی در نابرابری‌های جنسیتی ۲۰۲۰، منبع پیش‌گفته، ص ۸-۹؛ علاوه بر این، سازمان بین‌المللی کار به این نتیجه رسید که به دلیل سوگیری‌های ناخودآگاه جنسیتی، کارکنان مرد با وجود عملکرد مشابه، بیشتر از همکاران زن خود احتمال دارد ارتقا یابند، سازمان بین‌المللی کار، یادداشت تحقیقاتی ACT/EMP، شکستن مانع‌ها: سوگیری ناخودآگاه جنسیتی در محل کار، ۲۰۱۷، ص ۷، در

https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---act_emp/documents/publication/wcms_601276.pdf.

۴۰. همانجا. صندوق توسعه سازمان ملل به این نتیجه رسید که تقریباً ۹۰٪ از جمعیت مورد بررسی در مورد برابری جنسیتی و توانمندسازی زنان دارای سوگیری جنسیتی هستند، ص ۸.

۴۱. سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو)، «از دسترسی به توانمندسازی: استراتژی یونسکو برای برابری جنسیتی در آموزش و از طریق آن ۲۰۱۹-۲۰۲۵»، ۲۰۱۹، ص ۱۴؛ برای تعریف «سوگیری ناخودآگاه»، نگاه کنید به سازمان بین‌المللی کار، شکستن مانع‌ها، ۲۰۱۷، منبع پیش‌گفته، ص ۳.

۴۲. در سال ۲۰۲۰، یک زن با موقعیت شغلی و صلاحیت و شرایط مشابه یک مرد ۲۰٪ کمتر از مرد درآمد دارد، نگاه کنید به PayScale، وضعیت شکاف مزد جنسیتی در ۲۰۲۰ (State of Gender Pay) "Gap in 2020"، (آخرین به‌روزرسانی در ۳۱ مارس ۲۰۲۰)، در

<https://www.payscale.com/data/gender-pay-gap>

۴۳. سازمان بین‌المللی کار، زنان در محل کار: روندها، ۲۰۱۶، ص ۴۱، در

https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-/dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_457317.pdf؛

به‌علاوه نگاه کنید به نهاد زنان سازمان ملل، «تفکیک شغلی»، ۲۰۱۶، در

<https://interactive.unwomen.org/multimedia/infographic/changingworldofwork/en/index.html>.

۴۴. نگاه کنید به کمپین مرکز ضد تبعیض مموریال (ADC) (Memorial)، "همه شغل‌ها برای همه زنان"، در

<https://adcmemorial.org/fa/all-jobs4all-women/>.

۴۵. مرکز ضد تبعیض مموریال، همه شغل‌ها برای همه زنان، تبعیض جنسیتی - شغل‌های ممنوع برای زنان، ۲۰۱۸، صفحه ۱۱-۱۵، در

https://issuu.com/adcmemorial1/docs/forbidden_2018eng_www.

۴۶. مرکز ضد تبعیض مموریال، همه شغل‌ها برای همه زنان، منبع پیش‌گفته

۴۷. مرکز ضد تبعیض مموریال، همه شغل‌ها برای همه زنان، تبعیض جنسیتی - شغل‌های ممنوع برای زنان ۲۰۱۸، منبع پیش‌گفته.

۴۸. دبیرخانه سازمان ملل، بولتن دبیر کل، اقدام‌های ویژه برای محافظت از/استثمار جنسی و سوءاستفاده جنسی، ST/SGB/2003/13، ۱۹ اکتبر ۲۰۰۳.

۴۹. همان منبع

۵۰. همانجا، بند ۳.۱

۵۱. نیویورک تایمز، «گفته می‌شود صلح‌بانان سازمان ملل درهائیتی پدر صدها فرزند شده‌اند»، ۱۸ دسامبر ۲۰۱۹، در

<https://www.nytimes.com/2019/12/18/world/americas/haiti-un-peacekeepers.html>؛

دفتر مجتمع سازمان ملل درهائیتی، «سازمان ملل متعهد به رسیدگی به سوءاستفاده جنسی صلح‌بانان خود از زنان درهائیتی است، نظر»، ۲۲

ژانویه ۲۰۲۰، در

<https://binuh.unmissions.org/en/un-committed-addressing-its-peacekeepers'-sexual-abuse-women->

haiti-opinion: Bureau des avocats internationaux.

«استثمار و سوءاستفاده جنسی (SEA)»، در
<http://www.ijdh.org/sexual-exploitation-and-abuse-sea/>; S. Prosper.

«هائیتی: پروژه تئاتر برای جلوگیری از استثمار جنسی و سوءاستفاده»،
 ۲۹ مارس ۲۰۱۹، در

<https://minujusth.unmissions.org/en/haiti-theatre-project-prevent-sexual-Exploitation-and-abuse>.

۵۲. گاردین، «تحقیق سازمان ملل در مورد تعدی در جمهوری آفریقای مرکزی، مدعی شناسایی ۴۱ سرباز به‌عنوان مظنون شد»، ۵ دسامبر ۲۰۱۶، در

<https://www.theguardian.com/world/2016/dec/05/un-inquiry-into-car-abuse-claims-identifies-41-troops-as-suspects>; Africa Renewal.

«ادعاهای سوءاستفاده جنسی جدید علیه صلح‌بانان سازمان ملل در جمهوری آفریقای مرکزی»، ۴ فوریه ۲۰۱۶، در

<https://www.un.org/africarenewal/audio-main-view/new-sexual-abuse-allegations-against-un-peacekeepers-car>.

۵۳. نگاه کنید به N. Gilliard (2010-2011)، «صلح‌بانان یا مجرمان؟ تحلیلی در مورد استثمار و سوءاستفاده جنسی (SEA) کارکنان سازمان ملل در جمهوری دموکراتیک کنگو»، Mapping Politics، دوره ۳.

۵۴. رفتار در مأموریت‌های میدانی سازمان ملل، «استثمار و سوءاستفاده جنسی»، در

<https://conduct.unmissions.org/table-of-allegations>.

سازمان ملل نمودارها و جدول‌های زیادی را درباره اتهام‌ها ارائه می‌کند که بر اساس مرتکبان به ارتکاب، قربانیان، تحقیقات یا اقدام‌های انجام شده تنظیم شده‌اند.

۵۵. صلح‌بانی سازمان ملل متحد، «استانداردهای رفتار»، در
<https://peacekeeping.un.org/en/standards-of-conduct>؛

صلح‌بانی سازمان ملل متحد، «مقابله با استثمار و سوءاستفاده جنسی»، در

<https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/sginitiativessea.pdf>.

ش

شرایط تشدید کننده

شکنجه

شواهد و مدارک (غیر قابل استناد)

شرایط تشدیدکننده

AGGRAVATING CIRCUMSTANCES

شرایط تشدیدکننده عواملی است که قاضیان در هنگام تعیین حکم برای مرتکبان جرائم معین در نظر می‌گیرند. این عوامل بر شدت جرم یا چارچوب ارتکاب آن می‌افزاید و بنابراین برای صدور حکم سنگین‌تر مد نظر قرار می‌گیرد.

دادگاه بین‌المللی جزایی (ICC) و دادگاه‌های ویژه در هنگام محکوم کردن افرادی که به جرم خشونت جنسی محکوم شده‌اند، چندین عامل تشدیدکننده را در نظر گرفته‌اند، از جمله: تعداد قربانیان؛^۱ «بی‌دفاع بودن» و سن قربانیان؛^۲ آسیب‌های شدید جسمی، روانی، آسیب روحی (تراما) که به‌ویژه قربانیان خشونت جنسی و جنسیتی متحمل شده‌اند؛ پیامدهای اجتماعی در کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت؛^۳ و سوءاستفاده از قدرت، موقعیت رسمی یا انگیزه‌های تبعیض‌آمیز.^۴ کمیسیون حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا همچنین به دولت‌ها توصیه می‌کند که در مجازات‌های مربوط به خشونت جنسی و جنسیتی هرگونه شرایط تشدیدکننده را در نظر بگیرند، از جمله وجود رابطه خانوادگی؛ رابطه به‌عنوان همسر سابق یا فعلی، شریک زندگی یا همراه زندگی مشترک؛ تعداد مهاجمان؛ حضور همدستان و/یا شاهدان؛ دانش مهاجم از ابتلای خود به ویروس اچ‌آی‌وی؛ تکرار ارتکاب جرم؛ بازگشت مجرم به ارتکاب جرم؛ و ارتکاب جرم در حضور کودک.^۵

در سال ۲۰۱۶، در پرونده ژان پیر بمبا گومبو (Jean-Pierre Bemba Gombo)، که در دادگاه بین‌المللی جزایی به اتهام جنایت‌های ضد بشریت (قتل، تجاوز و غارت) در جمهوری

آفریقای مرکزی مورد پیگرد قانونی قرار گرفت (و در سال ۲۰۱۹، در دادگاه تجدید نظر تبرئه شد)، قاضیان دو عامل تشدیدکننده در مورد جنایت تجاوز یافتند: بی دفاعی خاص قربانیان و بی رحمی خاص در اعمال انجام شده.^۶ در مورد بی دفاعی قربانیان، قضات به ویژه به سن کم هشت قربانی که در زمان ارتکاب تجاوز بین ده تا هفده سال سن داشتند توجه کردند.^۷ آن‌ها همچنین شرایط زیر را در بی دفاعی این قربانیان موثر یافتند: غیر مسلح بودن، هدف چندین سرباز مسلح قرار گرفتن در مکان‌های منزوی یا خصوصی (خانه‌ها، درخت‌زارها، در حالی که به دنبال پناهگاه بودند) و در بند بودن اجباری.^۸ شرایط تشدیدکننده به ویژه ظالمانه در نتیجه آنچه قضات اقدام‌های «به ویژه سادیستی» خواندند،^۹ به دلایل زیر مشخص شد: مرتکبان پرشمار (در برخی موارد بیش از ۲۰ سرباز)، دلایل انجام این اعمال، تکرار آن‌ها (بعضی از قربانیان چندین بار مورد تجاوز قرار گرفتند، از طریق واژن، مقعد و دهان) و ارتباط تجاوز جنسی با جنایت‌های دیگر مانند قتل و غارت در همان حمله علیه اعضای مختلف خانواده. قضات همچنین به این واقعیت که تجاوز جنسی اغلب در حضور اعضای خانواده یا نزدیکان قربانیان صورت می‌گرفت، توجه کردند.^{۱۰}

خشونت جنسی همچنین می‌تواند عامل تشدیدکننده برای جرم دیگری باشد که به خودی خود به‌عنوان یک جرم مورد پیگرد قانونی قرار نگرفته باشد.^{۱۱}

شکنجه

TORTURE

شکنجه عبارت است از تحمیل عمدی درد یا رنج شدید، اعم از

جسمی یا روانی، به شخصی برای هدف خاص، «به تحریک یا با توافق یا رضایت یک مقام دولتی یا شخص دیگری که در مقام رسمی عمل می‌کند».^{۱۲}

شکنجه به‌عنوان خشونت جنسی و جنسیتی می‌تواند به‌عنوان نقض حقوق بشر و به‌عنوان جرم بین‌المللی محسوب شود.^{۱۳} برای مثال سازوکارهای مختلف حقوق بشر و دادگاه‌ها تجاوز را به معنای شکنجه تشخیص داده‌اند.^{۱۴} در سال ۱۹۹۸، قضات دادگاه بین‌المللی جزایی برای یوگسلاوی سابق به این نتیجه رسیدند که تجاوز جنسی مرتبط با درگیری که یک مقام دولتی انجام می‌دهد یا به تحریک یا با توافق یا رضایت یک مقام مسئول انجام می‌شود، بیشتر به این قصد است که به نوعی مجازات، اجبار، تبعیض یا ارباب را اعمال کند. بدین ترتیب دادگاه نظر داد که وقتی این عناصر وجود دارند، تجاوز شکنجه محسوب می‌شود.^{۱۵} به‌علاوه، این قضات برای اولین بار در دادرسی بین‌المللی کیفری تجاوز جنسی را شکنجه دانستند که بر اساس حقوق بین‌المللی عرفی ممنوع شده است.^{۱۶}

شکنجه جرم بین‌المللی و نقض حقوق بشر است که بدون استثنا در چارچوب منطقه‌ای و بین‌المللی ممنوع شده است.^{۱۷} شکنجه در معاهده‌های مختلف و حقوق عرفی ممنوع و یک قاعده آمره است.^{۱۸} این بدین معناست که منع شکنجه اصلی اساسی در حقوق بین‌المللی است و کلیه دولت‌ها صرف نظر از اینکه عضو معاهده‌ای باشند که آن را منع کرده یا نباشند، تعهد دارند مانع مجازات شکنجه شوند.^{۱۹} دولت‌ها موظف هستند شکنجه را از جمله براساس صلاحیت قضایی جهانی (نگاه کنید به «صلاحیت قضایی جهانی» در پایین) مورد پیگرد قانونی

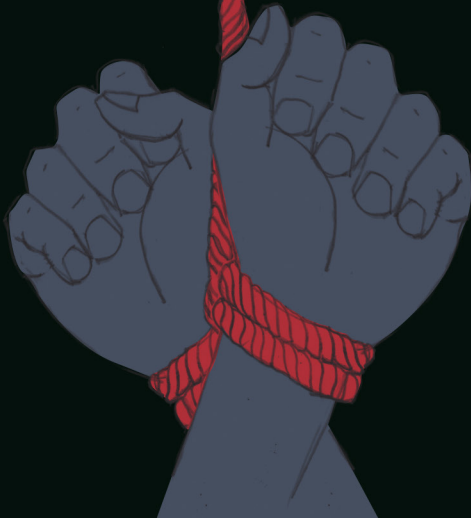
دولت تا سال ۲۰۲۰ کنوانسیون
ضد شکنجه را تصویب کرده‌اند. اما،

همه دولت‌ها

وظیفه دارند از اعمال شکنجه
جلوگیری و مرتکب آن را مجازات
کنند و به قربانیان غرامت دهند.
شکنجه از جمله اعمالی با ماهیت
جنسی جنایت بین‌المللی و نقض
حقوق بشر است. ممنوعیت
شکنجه در عهدنامه‌های مختلف و
قانون عرفی گنجانده شده و قاعده
آمره

(*jus cogens*)

است.

قراردهند. بر این اساس، شکنجه را می‌توان در صلاحیت‌های قضایی داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی، از جمله در صورت وجود عناصر زمینه‌ای، در دادگاه بین‌المللی جزایی به‌عنوان جنایت ضد بشریت^{۲۰} و جنایت جنگی^{۲۱} مورد پیگرد قرار داد. مرتبط با این بخش: تجاوز جنسی، اعمال، رفتارها و مجازات‌های ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز، جنایت‌های ضد بشریت، جنایت‌های جنگی

شواهد و مدارک (غیرقابل استناد)

EVIDENCE (NON-ADMISSIBLE)

عهدنامه‌های مهم حقوق بین‌المللی جزایی مقرر کرده‌اند که برخی از شواهد و مدارک در موارد مربوط به خشونت جنسی و جنسیتی به دلیل ماهیت تبعیض‌آمیز، اجحاف‌آمیز، بدنام‌کننده و بی‌ربطی قابل ملاحظه نباید قابل استناد باشند. به‌عنوان مثال، آئین دادرسی و شواهد و مدارک دادگاه بین‌المللی جزایی مقرر می‌دارد که برای اثبات جرم جنسی، تأیید شهادت یک قربانی ضروری نیست و پذیرش شواهد و مدارک مربوط به رفتار جنسی قبلی یا بعدی یک قربانی یا شاهد مجاز نیست.^{۲۲} همین موضوع در شماری از عهدنامه‌های حقوق بشر مانند رهنمودهای کمیسیون حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا در زمینه مقابله با خشونت جنسی و پیامدهای آن در آفریقا وجود دارد که مقرر می‌کند که چنین مدارک و شواهدی «از جمله [...] این استدلال را که قربانی در اعلام خشونت تاخیر داشته برای تعیین وقوع خشونت جنسی یا شرایط مخففه، نباید در نظر گرفت.»^{۲۳} نمونه‌ای از نوع «مدارک» غیرقابل استناد در پیگرد خشونت جنسی اطلاعاتی است که در

نتیجه آزمایش‌های بکارت ارائه می‌شود (نگاه کنید در بالا).

شواهد تأیید کننده

CORROBORATION

تأیید مستلزم این است که شواهد اضافی به شهادت یک قربانی اعتبار دهد یا دقت شهادت قربانی را ثابت کند. به بیان دیگر، این بدان معناست که نمی‌توان فقط بر اساس شهادت قربانی به محکومیت به خاطر خشونت جنسی دست یافت. نسخه‌های پزشکی، عکس‌ها، شواهد پزشکی قانونی، نوشته‌ها و غالباً شاهدانی که بر درستی روایت قربانی صحنه می‌گذارند، از جمله شواهد تأییدکننده هستند.^{۲۴} با توجه به شرایط خاص وقوع خشونت جنسی، غالباً در نزدیکی یا در غیاب شاهدان، الزام به وجود شهادت تأیید کننده یک شاهد به احتمال نزدیک به یقین منجر به جلوگیری از گزارش‌دهی قربانی در مورد جرم می‌شود یا در صورتی که در مرحله بعدی نیاز به تأیید باشد، باعث جلوگیری از پیگرد قانونی یا محکوم کردن مرتکب جرم می‌شود.

نیاز به تأیید، از بقایای کلیشه‌های تاریخی و برداشت‌های غلط است. اول، این تصور بر این فرض غلط استوار است که شهادت زنان غیرقابل اعتماد است زیرا آن‌ها دروغ می‌گویند، اغراق می‌کنند یا احساساتی هستند.^{۲۵} این تصور غلط در تحقیقات بی‌شماری رد شده که نشان داده‌اند درصد زنانی که شکایت‌های ساختگی تجاوز جنسی مطرح می‌کنند بسیار کم است.^{۲۶} دوم، این تصور وجود شواهد جسمی مانند صدمه ناشی از جرم خشونت جنسی را فرض می‌کند که فرض رایج اما نادرستی است که تجاوز همیشه شامل تقلا یا مقاومت جسمی است.^{۲۷}

این تصور روش‌های مختلف واکنش احتمالی قربانیان به تعرض را نادیده می‌گیرد. این روش‌ها ممکن است بی‌تحرکی، احساس انجماد یا جدا شدن از تجربه بدنی را در بر بگیرد.^{۲۸}

با وجود پیشرفت در حذف الزام تأیید در موارد خشونت جنسی در سطح بین‌المللی و در برخی موارد از طریق اصلاحات قانونی یا رویه قضایی در سطح ملی،^{۲۹} این قاعده همچنان در صلاحیت‌های قضایی ملی در تعداد زیادی از کشورها اجرا می‌شود.

مرتبط با این بخش: *اساسنامه ژم، آزمایش بکارت، افسانه‌ها و کلیشه‌ها، بدنام‌سازی، رضایت برای فعالیت جنسی*

۱. دادگاه بین‌المللی جزایی برای یوگسلاوی سابق، دادستان علیه میروسلاو برالو (Miroslav Bralo)، دادنامه محکومیت، IT-95-17، ۷ دسامبر ۲۰۰۵، بند ۳۰؛ دادگاه بین‌المللی جزایی برای یوگسلاوی سابق، دادستان علیه ویدوژه بلاگوچیچ و دراگان جوکیچ (Vidoje Blagojević و Dragan Jokić)، دادنامه، IT-02-60-T، ۱۷ ژانویه ۲۰۰۵، بند ۸۴۱؛ دادگاه بین‌المللی جزایی برای رواندا، دادستان علیه ژان باتیست گاتت (Jean-Baptiste Gatete)، دادنامه و حکم، ICTR-00-61-T، ۳۱ مارس ۲۰۱۱، بند ۶۷۸؛ دادگاه بین‌المللی جزایی برای رواندا، دادستان علیه ژان کامباند (Jean Kambanda)، دادنامه و حکم، ICTR-97-23-S، ۴ سپتامبر ۱۹۹۸، بند ۴۲.

۲. دادگاه بین‌المللی جزایی، آئین دادرسی و شواهد و مدارک، ICC-ASP/1/3 و Corr.1 بخش II.A (ICC Rule of Procedure and Evidence)، ۳-۱۰ سپتامبر ۲۰۰۲، قاعده 145.2.b

۳. دادگاه بین‌المللی جزایی، شعبه محاکمه ۶، دادستان علیه بوسکو نتاگاندا (Bosco Ntaganda)، دادنامه محکومیت، ICC-01/04-02/06، ۷ نوامبر ۲۰۱۹، بند ۱۳۰؛ دادگاه بین‌المللی جزایی برای یوگسلاوی سابق، دادستان علیه تیهومیر بلازکیچ (Tihomir Blaškić)، دادنامه، IT-95-14-T، ۳ مارس ۲۰۰۰، بند ۷۸۷؛ دادگاه بین‌المللی جزایی برای یوگسلاوی سابق، دادستان علیه رادوسلاو بردانین (Radoslav Brdanin)، دادنامه، IT-99-36-T، ۱ سپتامبر ۲۰۰۴، بند ۱۱۰۵.

۴. آئین دادرسی و شواهد و مدارک ICC، منبع پیش‌گفته، Rule 145.2.b

۵. کمیسیون حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا (ACHPR)، رهنمودهای مبارزه با خشونت جنسی و پیامدهای آن در آفریقا. *Guidelines on combating sexual violence and its consequences in Africa*، نیامی، ۲۰۱۷.

۶. دادگاه بین‌المللی جزایی (ICC)، شعبه محاکمه ۳، دادستان علیه ژان پیر بمبا گومبو (Jean-Pierre Bemba Gombo)، رأی محکومیت پیرو ماده ۷۶ اساسنامه، ICC-01/05-01/08، ۲۱ ژوئن ۲۰۱۶، بندهای ۴۱-۴۷. ژان پیر بمبا گومبو ابتدا در ۲۱ مارس ۲۰۱۶ محکوم شد، اما بعداً در ژوئن ۲۰۱۸ در دادگاه تجدیدنظر تبرئه شد. با این حال، این پرونده همچنان مهم است زیرا نمونه‌ای از مواردی است که نشان می‌دهد قضاوت چه چیزهایی را ممکن است به‌عنوان شرایط تشدید کننده در پرونده‌های مربوط به جنایات‌های جنسی و جنسیتی در نظر بگیرند. بوسکو نتاگاندا در سال ۲۰۱۹ بر اساس شرایط تشدید کننده مشابهی

مربوط به اعمال خشونت جنسی محکوم شناخته شد. دادنامه محکومیت نتاگاندا در ICC، بندهای ۱۲۱-۱۳۲.

۷. همانجا، بند ۴۲.

۸. همانجا، بند ۴۳.

۹. همانجا، بند ۴۵.

۱۰. همانجا، بندهای ۴۴ - ۴۷.

۱۱. نگاه کنید به رأی محکومیت نتاگاندا، همانجا، بند ۱۹۴. در پرونده بوسکو نتاگاندا، قضات دادگاه بین‌المللی جزایی به قربانیانی اشاره کردند که جدا از اینکه گروهی مسلح در کودکی آن‌ها را به اجبار به خدمت گرفته بود، سربازان همان گروه مسلح آن‌ها را مورد تجاوز جنسی و بردگی جنسی نیز قرار داده بودند. این انباشت صدمه، به گفته قاضیان، در صورتی که متهم به خاطر این اعمال تجاوز جنسی و برده داری جنسی به‌عنوان جرم‌های جداگانه و مستقل محکوم نشده و حکم دریافت نکرده بود می‌توانست مراتب تشدید کننده جرم «سربازگیری و اعزام به خدمت کودکان زیر ۱۵ سال» محسوب شود. همچنین نگاه کنید به پرونده توماس لوبانگا در دادگاه بین‌المللی جزایی و رویکردی که قضات در رأی محکومیت وی در پیش گرفتند. شعبه محاکمه ۱، *دادستان علیه (Thomas Lubanga Dyilo)*، رأی محکومیت پیرو ماده ۷۶ اساسنامه، ICC-01/04-01/06، ۱۰ ژوئیه ۲۰۱۲.

۱۲. کنوانسیون ضد شکنجه و دیگر رفتارها یا مجازات‌های ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز سازمان ملل («کنوانسیون ضد شکنجه»)، ۱۰ دسامبر ۱۹۸۴ (لازم الاجرا از ۲۶ ژوئن ۱۹۸۷)، ماده (۱).
 ۱۳. نگاه کنید به پرونده در دادگاه حقوق بشر قاره آمریکا (IACtHR)، *زنان قربانی شکنجه جنسی در آتنکو علیه مکزیک*، دادنامه (اعتراض‌های مقدماتی، اعتبار، غرامت‌ها و هزینه‌ها)، ۲۸ نوامبر ۲۰۱۸؛ نگاه کنید همچنین در مکزیک، *Centro Prodh*، شکنجه جنسی زنان در مکزیک، گزارش جایگزین ارائه شده در ژوئن ۲۰۱۸ به کمیته CEDAW، در: <https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CEDAW/Shared.%>

برای مثال در مورد مردان، نگاه کنید به *P. P. Oosterhoff*، *Zwanikken and E. Ketting*، «شکنجه جنسی مردان در کرواسی و دیگر درگیری‌ها: راز آشکار»، در *Reproductive Health Matters*، دوره ۱۲ (۲۳)، صص ۶۸-۷۷.

۱۴. کمیسیون بین‌المللی حقوق بشر آمریکا (IACHR)، *فرناندو راکوئل میچا (Fernando y Raquel Meija)* علیه پرو، OEA/Ser.L/V/II.91 سند ۷، ۱۱ مارس ۱۹۹۶؛ دادگاه حقوق بشر اروپا (ECHR).

آیدین علیه ترکیه، ۲۵ سپتامبر ۱۹۹۷؛ گزارشگر ویژه در مورد شکنجه و دیگر مجازات‌های ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز در سال ۱۹۸۶ برخی از انواع خشونت‌های جنسی را به منزله شکنجه شناخت. کمیسیون حقوق بشر، شکنجه و دیگر رفتارها یا مجازات‌های ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز، گزارش‌گزارشگر ویژه آقای پ کوجیمانز (P. Kooijmans)، منصوب بر اساس قطعنامه ۳۳/۱۹۸۵ کمیسیون حقوق بشر، E/15/1986/CN.4، ۱۹ فوریه ۱۹۸۶، بند ۱۱۹.

۱۵. دادگاه بین‌المللی جزایی برای یوگسلاوی سابق، دادستان علیه زژینیل دلالیچ، زدراوکو موچیک، حزیم دللیچ و اسد لاندزو (Zejnil, Delalic, Zdravko Mucic, Hazim Delic and Esad Land)، دادنامه، IT-96-21-T، ۱۶ نوامبر ۱۹۹۸، بندهای ۴۹۵-۴۹۶.

۱۶. همان، بندهای ۴۵۲، ۴۵۴، ۴۹۵-۴۹۶؛ دادگاه بین‌المللی جزایی برای یوگسلاوی سابق، دادستان علیه ووکوویچ، کوواک، کوناراک (Kunarac)، Kovac و Vukovic)، دادنامه، IT-96-23-T، ۲۲ فوریه ۲۰۰۱.

۱۷. کنوانسیون ضد شکنجه، منبع پیش‌گفته، ماده ۲(۲): «هیچ شرایط استثنایی، چه وضعیت جنگی و چه تهدید جنگ، بی‌ثباتی سیاسی داخلی یا هرگونه شرایط اضطراری عمومی دیگر را نمی‌توان به‌عنوان توجیه شکنجه مورد استناد قرار داد».

۱۸. کمیته ضد شکنجه (کمیته CAT)، نظر عمومی شماره ۲: اجرای ماده ۲ توسط کشورهای عضو، CAT/C/GC/2، ۲۴ ژانویه ۲۰۰۸، بند ۱؛ دادگاه بین‌المللی جزایی برای یوگسلاوی سابق، دادستان علیه آنتو فروندزيجا (Anto Furundžija)، دادنامه، IT-95-17/1-T، ۱۰ دسامبر ۱۹۹۸، بندهای ۱۵۳-۱۵۴. دادگاه به صراحت وضعیت منع شکنجه را به‌عنوان قاعده آمره (jus cogens) حقوق بین‌المللی عمومی به «اهمیت ارزش‌هایی که از آن محافظت می‌کند» پیوند داد و خاطرنشان کرد که «این ماهیت قاعده آمره (jus cogens) منع شکنجه بیانگر این مفهوم است که اکنون این ممنوعیت به یکی از اساسی‌ترین موازین جامعه جهانی تبدیل شده است».

۱۹. گزارش سازمان ملل از کمیسیون حقوق بین‌المللی، A/74/10، ۲۰ آگوست ۲۰۱۹، ص ۱۵۰-۱۵۷، به‌ویژه بند ۱۲-۱۵.

۲۰. اساسنامه رُم دادگاه بین‌المللی جزایی، A/CON.183/9، ۱۷ ژوئیه ۱۹۹۸ (لازم الاجرا از ۱ ژوئیه ۲۰۰۲)، ماده (f) 7(1).

۲۱. همانجا. در درگیری‌های مسلحانه بین‌المللی، ماده 8(2)(a)(ii)؛ در درگیری‌های مسلحانه غیر بین‌المللی، ماده (i) 8(2)(c).

۲۲. دادگاه بین‌المللی جزایی، آئین دادرسی و شواهد و مدارک، ICC-ASP/1/3 و Corr.1، بخش II.A، ۳-۱۰ سپتامبر ۲۰۰۲، مقررات ۷۰

و ۷۱؛ همچنین نگاه کنید به دادگاه بین‌المللی جزایی برای یوگسلاوی سابق (ICTY)، آئین دادرسی و شواهد و مدارک، Doc. IT/32/Rev.50، مصوب ۱۱ فوریه ۱۹۹۴، اصلاح شده در ۸ ژوئیه ۱۹۹۵، ماده (IV) ۹۶؛ دادگاه بین‌المللی جزایی برای رواندا (ICTR)، آئین دادرسی و شواهد و مدارک، Doc. ITR/3/REV.1، مصوب ۲۹ ژوئن ۱۹۹۵، اصلاح شده در تاریخ ۱۳ مه ۲۰۱۵، ماده (IV) ۹۶؛ دادگاه ویژه سیرا لئون (SCSL)، آئین دادرسی و شواهد و مدارک، آخرین بار در ۳۱ مه ۲۰۱۲ اصلاح شد، ماده ۹۶.

۲۳. کمیسیون حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا، رهنمودهایی برای مبارزه با خشونت جنسی و عواقب آن در آفریقا، نیامی، ۲۰۱۷، بند 40.5(b) (iii).

۲۴. نگاه کنید به H. Campbell Black، «تأیید شواهد» («Corroborating Evidence»)، در Black's Law Dictionary، چاپ دوم، New Jersey: The Law-book Exchange، ۱۹۹۵.

۲۵. کمیسیون بین‌المللی حقوقدانان، خشونت جنسی علیه زنان: ریشه کن کردن انواع کلیشه‌ها و مفروضات جنسیتی زیان‌بار در قانون و عمل، ۲۰۱۵، ص ۱۴.

<https://www.icj.org/wp-content/uploads/2015/04/Universal-GenderStereotypes-Publications-Thematic-report-2015-ENG.pdf>

۲۶. همان، ص ۱۱.

۲۷. همان منبع. نگاه کنید به کارهای روانپزشک فرانسوی دکتر موریل سالمونا در

<https://www.memoiretraumatique.org/psychotraumatismes/mecanismes.html>.

28. H. P. Söndergaard and L. Helström, A. Möller (2017)، «بی حرکتی زیاد در هنگام تعرض جنسی - واکنش معمول پیش بینی کننده اختلال استرسی پس از آسیب روحی و افسردگی شدید»، در Acta Obstetrica et Gynecologica Scandinavica، دوره ۹۶(۸)، ص ۹۳۲-۹۳۸، ص ۹۳۴.

۲۹. خشونت جنسی علیه زنان: ریشه کن کردن کلیشه‌ها و مفروضات جنسیتی زیان‌بار در قانون و عمل، ۲۰۱۵، منبع پیش‌گفته، ص ۱۴-۱۵. تمام مثال‌های ذکر شده در گزارش را مشاهده کنید. از نظر اصلاحات قانون‌گذاری، بوتسوانا، نیوزیلند، بریتانیا، استرالیا، باربادوس، کانادا. از نظر سوابق قضایی بنگلادش، فرانسه، هند، کنیا، فیلیپین، سریلانکا یا برخی از ایالت‌های آمریکا.

ص

صلاحیت قضایی جهانی

صلاحیت قضایی جهانی

UNIVERSAL JURISDICTION

صلاحیت قضایی جهانی به دولت‌ها امکان می‌دهد و گاهی آن‌ها را ملزم می‌کند که صلاحیت خود را در مورد جنایت‌های مهم بین‌المللی - از جمله جنایت‌های جنگی، جنایت‌های ضد بشریت، نسل‌کشی، شکنجه، ناپدید کردن قهری و اعدام‌های فراقضایی^۱ - بدون در نظر گرفتن محل ارتکاب جنایت‌ها، و بدون توجه به ملیت مرتکب و قربانی اعمال کنند.^۲ بنابراین، صلاحیت قضایی جهانی وسیله‌ای اساسی علیه مصونیت از مجازات است، از جمله در مواردی که شامل خشونت جنسی و جنسیتی است.^۳ به‌عنوان مثال، قربانیانی که در کشور خود به عدالت دسترسی ندارند، می‌توانند براساس صلاحیت قضایی جهانی، در جاهای دیگر به دنبال عدالت باشند.

شرایط اعمال صلاحیت قضایی جهانی با توجه به جرم و قانون کشور مربوطه متفاوت است، هرچند که اغلب دولت‌ها به نوعی به حضور (حضور پیش‌بینی شده، حضور واقعی، اقامت) مرتکب متهم در قلمرو خود نیاز دارند تا صلاحیت قضایی جهانی را به اجرا بگذارند. حتی اگر این حضور در حقوق بین‌المللی، به‌عنوان مثال در مورد نقض فاحش کنوانسیون‌های ژنو، الزامی نباشد.^۴ قربانیان جرائم بین‌المللی، از جمله خشونت جنسی و جنسیتی در مواردی که راه دیگری برای عدالت در دسترس نیست - غالباً در همراهی با سازمان‌های غیردولتی - به‌طور فزاینده‌ای از صلاحیت قضایی جهانی استفاده می‌کنند. این کار به‌عنوان مثال در مورد جنایت‌های ارتكابی در رواندا، سوریه، افغانستان، جمهوری دموکراتیک کنگو، لیبیا، شیلی، آرژانتین، ایالات متحده آمریکا، اسپانیا و جاهای دیگر انجام شده است.^۵

۱. نگاه کنید به ECCHR, REDRESS, FIDH, Trial International و FIBGAR، چالش‌های مربوط به ارائه‌ی مدارک در پرونده‌ها، بررسی سالانه صلاحیت قضایی جهانی ۲۰۱۹، ص ۹، در

https://www.fidh.org/IMG/pdf/trialinternational_ujar5_final_digital.pdf؛

برای مطالعه بیشتر در مورد صلاحیت قضایی جهانی، نگاه کنید به گزارش کمیسیون حقوق بین‌المللی سازمان ملل متحد، A/73/10، ۲۰۱۸، پیوست ۱ «صلاحیت کیفری جهانی»، ص ۳۰۷.

۲. همان منبع

۳. نگاه کنید به TRIAL International، «صلاحیت قضایی جهانی چیست؟»، در

<https://trialinternational.org/topics-post/universal-jurisdiction/>؛

دیدهبان حقوق بشر، «حقایق اساسی در مورد صلاحیت قضایی جهانی»، آخرین بار در تاریخ ۱۹ اکتبر ۲۰۰۹ به‌روز شد، در

<https://www.hrw.org/news/2009/10/19/basic-facts-universal-jurisdiction>

۴. مجمع عمومی سازمان ملل متحد، «توجه به گستره، کاربرد صلاحیت قضایی جهانی، سخنرانان کمیته ششم در مورد بهترین جا برای بحث‌های بعدی در مورد تعریف اصول بحث می‌کنند»، ۱۱ اکتبر ۲۰۱۷، در

<https://www.un.org/press/en/2017/gal3549.doc.htm>؛

برای مروری بر قانون‌های مربوط به صلاحیت قضایی جهانی، نگاه کنید به L. Doswald-Beck و J-M. Henckaerts، حقوق بشر دوستانه بین‌المللی عرفی، جلد دوم: عمل، کمبریج: انتشارات دانشگاه کمبریج و کمیته بین‌المللی صلیب سرخ، ۲۰۰۵، عملکرد مربوط به قاعده ۱۵۷: صلاحیت قضایی در مورد جنایت جنگی، ص ۳۸۸۳-۳۹۴۰؛ همچنین نگاه کنید به برخی از نمونه‌های اصلی در عمل از سال ۲۰۱۸ در بررسی سالانه صلاحیت قضایی جهانی ۲۰۱۹، منبع پیش‌گفته.

۵. همان؛ همچنین نگاه کنید به ECCHR and FIBGAR, REDRESS، بررسی سالانه صلاحیت قضایی

جهانی ۲۰۲۰.

https://redress.org/wp-content/uploads/2020/03/UJAR_2020_WEB.pdf.

ع

عدالت انتقالی
عقیم سازی اجباری

عدالت انتقالی

TRANSITIONAL JUSTICE

عدالت انتقالی (یا عدالت در دوره گذار) فرایندی است که به نقض گسترده و نظام‌مند حقوق بشر در کشورهایی در دوره پس از درگیری یا سرکوب می‌پردازد تا میراث نقض حقوق بشر و تعدی را جبران کند.^۱ عدالت در این دوره اقدام‌های قضایی و غیرقضایی را دربر می‌گیرد و به‌طور کلی چهار ستون دارد: پیگردهای کیفری دست‌کم برای مقصرت‌ترین مسئولان نقض حقوق بشر؛ حقیقت‌جویی در مورد نقض حقوق بشر از طریق فرایندهای غیرقضایی؛ دادن غرامت‌های فردی، جمعی، مادی یا نمادین به قربانیان؛ و انجام اصلاحات لازم برای جلوگیری از تکرار جنایت‌ها و بازگرداندن اعتماد به ساختار داخلی.^۲ هر یک از این ستون‌ها هدف و تأثیر خاص خود را دارند و می‌توان آن‌ها را به‌طور موازی دنبال کرد.^۳ این فرایندها به‌ویژه از این نظر اهمیت دارند که رویکردی جامع را ارائه می‌دهند که تعهدات دولت‌ها را طبق حقوق بین‌المللی و حقوق و نیازهای قربانیان به دانستن حقیقت، رسیدن به عدالت و غرامت در نظر می‌گیرد.^۴

در فرایندهای عدالت در دوره گذار، دولت‌ها و دیگر ذینفعان باید اقدام‌های لازم را انجام دهند تا اطمینان حاصل شود که نیازهای ویژه قربانیان خشونت جنسی و جنسیتی به اندازه کافی مورد توجه قرار گیرد.^۵ نهادهای عدالت انتقالی باید عدالت‌ها، انگیزه‌ها و شرایطی را که خشونت‌ها در آن انجام شده است و پیامدهای چنین خشونت‌هایی را روشن کنند. به سکوت کشاندن قربانیان چنین خشونت‌های رایجی شکافی در گذار به جامعه فراگیرتر و حمایت‌کننده ایجاد خواهد کرد.^۶ عدالت در دوره گذار با توجه به خشونت جنسی و جنسیتی که اغلب نتیجه تبعیض ساختاری جنسیتی یا سایر هنجارهای سکسیستی است،^۷ می‌تواند واسطه‌ای

برای توجه به رسیدگی به عوامل ریشه دار این خشونت باشد.^۸ چندین کمیسیون حقیقت به‌عنوان بخشی از فرایندهای عدالت در دوره گذار، در فعالیت خود به خشونت جنسی و جنسیتی رایج پرداختند که امکان تجزیه و تحلیل عمیق‌تر و نشان دادن واکنشی متناسب را فراهم کرد. کمیسیون‌های حقیقت در گواتمالا، آفریقای جنوبی، پرو، کنیا، لیبیا، مراکش، سیرا لئون، تیمور شرقی و جزایر سلیمان از این جمله هستند.^۹ در گزارش‌های منتشر شده در پایان کار آن‌ها از جمله توصیه‌ها می‌توان مسیرهایی را برای پاسخ‌گویی و ارائه غرامت یافت.^{۱۰} بعضی از آن‌ها چندین فصل کامل را به خشونت جنسی و جنسیتی اختصاص داده‌اند.^{۱۱}

مرتبط با این بخش: پاسخ‌گویی / تعیین مسئولیت

عقیم‌سازی اجباری

ENFORCED STERILISATION

عقیم‌سازی اجباری عبارت است از اقدام به محروم کردن دائمی^{۱۲} شخص از توانایی تولیدمثل بدون دریافت رضایت آگاهانه و واقعی قبلی، یا بدون ضرورت و توجیه پزشکی.^{۱۳} عقیم‌سازی اجباری افراد دارای معلولیت ذهنی یا جسمی؛^{۱۴} افراد مبتلا به اچ‌آی‌وی؛^{۱۵} اقلیت‌های بومی و قومی؛^{۱۶} افراد ترنس‌جندر و بینا‌جنس؛^{۱۷} زندانیان زن؛^{۱۸} مدافعان حقوق بشر؛^{۱۹} و زنان فقیر از جمله مثال‌هاست. عقیم‌سازی اجباری به میزان بی‌تناسبی اغلب زنان و دختران را دربر می‌گیرد.^{۲۰}

عقیم‌سازی اجباری را نهادهای حقوق بشری ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی به‌عنوان نقض حقوق اساسی بشر از جمله حق سلامتی، اطلاعات، حریم خصوصی، خانواده (از جمله تعداد و فاصله سنی بین فرزندان) و رها بودن از تبعیض توصیف کرده‌اند.^{۲۱} علاوه بر این، نهادهای حقوق بشری بین‌المللی و منطقه‌ای به این نتیجه رسیده‌اند که عقیم‌سازی اجباری می‌تواند رفتار غیرانسانی

یا شکنجه باشد.^{۲۲} در صورت وجود عناصر زمینه‌ای لازم، عقیم‌سازی را نیز می‌توان در دادگاه بین‌المللی جزایی و در سطح ملی در مواردی که قانون داخلی اجازه می‌دهد به‌عنوان جنایت ضد بشریت^{۲۳} و/یا جنایت جنگی^{۲۴} مورد پیگرد قانونی قرار داد. عقیم‌سازی اجباری را همچنین می‌توان به‌عنوان «اقدامی به قصد جلوگیری از زاد و ولد در داخل یک گروه» تعریف کرد که جنایت نسل‌کشی به‌شمار می‌رود.^{۲۵}

پاسخ‌گویی در مورد عقیم‌سازی اجباری چندین دهه تلاش‌های طولانی جوامع تحت تأثیر و حامیان آن‌ها را می‌طلبد. در پرو، سیاست عقیم‌سازی اجباری دولت در دهه ۱۹۹۰ منجر به عقیم‌سازی اجباری در حدود ۲۰۰۰۰۰ زن پرویی شد.^{۲۶} قربانیان نزدیک به دو دهه جنگیدند تا مسئولان این سیاست را به پاسخ‌گویی وادارند. سرانجام در سال ۲۰۱۸، رئیس‌جمهوری پیشین آلبرتو فوجیموری به‌خاطر جنایت‌هایی از جمله عقیم‌سازی اجباری مورد پیگرد قرار گرفت.^{۲۷}

مرتبط با این بخش: اساسنامه ژم، جنایت‌های ضد بشریت، جنایت‌های جنگی، نسل‌کشی، شکنجه، پیشگیری اجباری از بارداری، خشونت جنسی، رضایت (آگاهانه)

۱. مرکز بین‌المللی عدالت انتقالی (ICTJ)، «عدالت انتقالی چیست؟»، در

<https://www.ictj.org/about/transitional-justice>;

برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد عدالت انتقالی، نگاه کنید به C. Lawther, L. Moffett and D. Jacobs (Eds.), *کتاب راهنمای تحقیق در مورد عدالت انتقالی*، انتشارات ادوارد الگار، ۲۰۱۷. همچنین نگاه کنید به «فرهنگ عدالت در دوره‌ی گذار: الف تا ی»، فدراسیون بین‌المللی جامعه‌های حقوق بشر (FIDH) و OPEN ASIA/بنیاد آرمانشهر، چاپ دوم، ۲۰۱۲، در

<https://fr.calameo.com/read/0015316380668518336f9>

۲. سازمان ملل، *یادداشت راهنمای دبیرکل، رویکرد سازمان ملل متحد به عدالت انتقالی*، مارس ۲۰۱۰، ص ۲.

۳. همان، ص ۳ و ۵.

۴. نگاه کنید به J. E, Méndez (2016) «*قربانیان به‌عنوان شخصیت‌های اصلی در عدالت انتقالی (Victims as Protagonists in Justice)*» در *International Journal of Transitional Justice*، دوره ۱۱(۱)، ص ۱-۲.

۵. *رویکرد سازمان ملل متحد به عدالت انتقالی*، ۲۰۱۰، منبع پیش گفته، ص ۴-۵.

۶. شورای حقوق بشر، *گزارش گزارشگر ویژه در مورد خشونت علیه زنان، علل و پیامدهای آن، رشیده منجو، A/HRC/14/22*، ۲۳ آوریل ۲۰۱۰، بندهای ۲۶-۲۹.

۷. همان، بند ۳۱. در مورد اهمیت توجه به «تبعیض ساختاری که خشونت جنسی و مبتنی بر جنسیت را امکان‌پذیر و به ایجاد جامعه‌ای با برابری جنسیتی بیشتر کمک می‌کند»، نگاه کنید به شورای حقوق بشر، *تحقیق تحلیلی با توجه به خشونت جنسی و جنسیتی در رابطه با عدالت انتقالی*، A/HRC/27/21، ۳۰ ژوئن ۲۰۱۴، بند ۵۱.

۸. نگاه کنید به L. Arbor (2006)، «*عدالت اقتصادی و اجتماعی برای جوامع در حال گذار*»، مقاله برای مرکز حقوق بشر و عدالت جهانی (Center for Human Rights and Global Justice) شماره ۱۰، ص ۱۴-۱۵، در

https://chrgj.org/wp-content/uploads/2016/09/WPS_NYU_CHRGJ_Arbour_-Final.pdf;

دفتر کمیسر عالی حقوق بشر، خشونت جنسی و جنسیتی در شرایط عدالت انتقالی، ۲۰۱۴، ص ۱، در

https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/WRGS/OnePagers/Sexual_and_gender-based_violence.pdf.

۹. شورای حقوق بشر، تحقیق تحلیلی با توجه به خشونت جنسی و جنسیتی در رابطه با عدالت انتقالی، گزارش دفتر کمیسر عالی حقوق بشر سازمان ملل، A/HRC/27/21، ۳۰ ژوئن ۲۰۱۴، بندهای ۱۵-۱۷.
۱۰. مرکز بین‌المللی عدالت انتقالی (ICTJ)، جستجوی حقیقت: عناصر ایجاد کمیسیون موثر حقیقت، ۲۰۱۳، ص ۶۵، در

<https://www.ictj.org/sites/default/files/ICTJ-Book-Truth-Seeking-2013-English.pdf>.

۱۱. برای مثال، نگاه کنید به کار کمیسیون حقیقت برای پرو Comisión de la Verdad y Reconciliación: Informe) (Final)، ۲۸ آگوست ۲۰۰۳، دوره VI فصل ۱، و دوره VIII فصل ۲، در <https://www.cverdad.org.pe/ingles/ifinal/index.php>.

۱۲. عناصر جرم دادگاه بین‌المللی جزایی مشخص می‌کند که «محرومیت شامل اقدامات کنترل بارداری بدون تأثیر عملی غیر دائمی نمی‌شود.» نگاه کنید به عناصر جرم دادگاه بین‌المللی جزایی (ICC Elements of Crimes)، منبع پیش‌گفته، ماده‌های 5-(g)(1)، 5-(b)(xxii) و 5-(e)(vi).

۱۳. همان، ماده 5-(g)(1). در مورد ضرورت پزشکی، نگاه کنید به مثال افراد دارای عقب ماندگی ذهنی: «از نظر متخصصان، در صورت آشکار بودن ضرورت پزشکی، عقیم‌سازی برای حفظ زندگی، سلامت جسمی یا روانی فرد عقب مانده ذهنی مهم است.» نقل شده در M. A. Field و V. A. Sanchez، درمان برابر با افراد دارای عقب ماندگی ذهنی، انتشارات دانشگاه‌هاروارد، ۲۰۰۱، ص ۸۵. گزارشگر ویژه سازمان ملل در مورد شکنجه خواستار احتیاط در استفاده از دکرترین ضرورت پزشکی شد. وی در سال ۲۰۱۳ خاطر نشان کرد: «درمان‌های پزشکی از نوع تهاجمی و برگشت ناپذیر، در صورت فقدان هدف درمانی، ممکن است در صورت اعمال یا اجرای بدون رضایت آزادانه و آگاهانه فرد مورد نظر، شکنجه یا بدرفتاری باشد.» نگاه کنید به شورای حقوق بشر، گزارشگر ویژه در مورد شکنجه و دیگر رفتارها یا مجازات‌های ظالمانه،

غیرانسانی یا تحقیرآمیز، خوان مندرز، A/HRC/22/5، ۱ فوریه ۲۰۱۳،
بندهای ۳۱-۳۵

۱۴. دیده بان حقوق بشر، «عقیم‌سازی زنان و دختران معلول.
گزارش»، ۱۰ نوامبر ۲۰۱۱، در <https://www.hrw.org/news/2011/11/10/sterilization-women-and-girls-disabilities>.

۱۵. نمونه‌هایی از شیلی و نامیبیا را می‌توان در (2010) P. Nair یافت،
«دعوی حقوقی علیه عقیم‌سازی اجباری زنان دارای اچ‌آی‌وی؛ تحولات
اخیر در شیلی و نامیبیا»، Harvard Human Rights Journal،
دوره ۲۳(۱)، صص ۲۲۳-۲۳۲

۱۶. برای مثال نگاه کنید به تاریخچه اقدام‌های عقیم‌سازی اجباری علیه
زنان پورتوریکویی، سیاه پوست و بومی آمریکا در ایالات متحده: K.
Krase (بدن ما، خود ما)، «تاریخچه عقیم‌سازی اجباری و تعدی‌های
کنونی در ایالات متحده»، ۱ اکتبر ۲۰۱۴، در

<https://www.ourbodiesourselves.org/book-excerpts/health-article/forced-sterilization/>؛

در مورد کانادا، نگاه کنید به ملاحظات پایانی کمیته ضد شکنجه سازمان
ملل که دولت را به اطمینان یافتن از تحقیقات و پاسخ‌گویی در موارد
عقیم‌سازی غیرداوطلبانه و «اتخاذ اقدام‌های قانونی و سیاستی برای
جلوگیری و جرم‌انگاری عقیم‌سازی اجباری یا تحمیلی زنان، به‌ویژه با
تعریف روشن از الزام به رضایت آذانه، قبلی و آگاهانه در مورد عقیم‌سازی
و افزایش آگاهی بین زنان بومی و کارکنان پزشکی از این الزام» فرا
می‌خواند. کمیته ضد شکنجه («کمیته CAT»)، ملاحظات پایانی در
مورد گزارش دوره‌ای هفتم کانادا، CAT/C/CAN/CO/7، ۲۱ دسامبر
۲۰۱۸، بندهای ۵۰-۵۱. برای کسب اطلاعات بیشتر درباره این رویه در
کانادا، به مرکز بین‌المللی منابع دادگستری (International Justice
Resource Center)، «عقیم‌سازی اجباری زنان بومی در کانادا»، در
<https://ijrcenter.org/forced-sterilization-of-indigenous-women-in-canada/>

مراجعه کنید.

۱۷. دیده بان حقوق بشر، «ژاپن: عقیم‌سازی اجباری افراد ترنس‌جندر.
رویه حقوقی برای به رسمیت شناختن جنسیت را اصلاح کنید»، ۲۰۱۹،
در

<https://www.hrw.org/news/2019/03/19/japan-compelled-sterilization-transgender-people>:

R. Lee (2015)، «عقیم‌سازی اجباری و طلاق الزامی: چگونه اکثریت قانون‌های کشورهای عضو شورای اروپا در مورد هویت جنسیتی، حقوق بشر بین‌المللی و منطقه‌ای اشخاص ترنس را نقض می‌کنند»، Berkeley Journal of International Law دوره ۳۳(۱)، صص ۱۱۴-۱۵۲.

۱۸. حسابرس ایالتی کالیفرنیا، عقیم‌سازی زنان زندانی، ۲۰۱۳، در https://www.auditor.ca.gov/pdfs/reports/2013-120.pdf?fbclid=IwAR20xB4H6i4mRt5Cw_6K0ll5TJctFdO6ccPusWM8CG1YJPRgZhdGIpquphA

۱۹. نگاه کنید به شکایت ثبت شده توسط FIDH و REDRESS به نمایندگی از معتبر تاجیبایوا که پس از دستگیری به دلیل فعالیت‌های حقوق بشری در بازداشت عقیم شد. FIDH and REDRESS، «شکایت اساسی نامزد جایزه نوبل و مدافع حقوق بشر، معتبر تاجیبایوا از دولت ازبکستان به دلیل عقیم‌سازی اجباری و شکنجه»، ۲۷ فوریه ۲۰۱۳، در

<http://www.redress.org/downloads/PressreleaseMutabar-270213.pdf>.

۲۰. سازمان جهانی بهداشت، حذف عقیم‌سازی اجباری و تحمیلی و غیر ارادی: بیانیه بین‌نهادها، ۲۰۱۴، در

https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/112848/9789241507325_eng.pdf?sequence=1.

۲۱. کمیته حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی (CESCR)، نظر عمومی شماره ۵: افراد دارای معلولیت، مندرج در E/1995/22، ۹ دسامبر ۱۹۹۴، بند ۳۱؛ کمیته ضد شکنجه، بررسی گزارش‌های ارائه شده کشورهای عضو بر اساس ماده ۱۹ کنوانسیون، نتیجه‌گیری و توصیه‌های کمیته ضد شکنجه: پرو. ژنو، CAT/C/PER/CO/4، ۲۵ ژوئیه ۲۰۰۶، بند ۲۳؛ کمیته رفع تبعیض علیه زنان («کمیته CEDAW»)، توصیه عمومی شماره ۱۹ در مورد خشونت علیه زنان، ۱۹۹۲، بند ۲۲؛ کمیته CEDAW، خانم A.S. علیه مجارستان، نامه CEDAW/C/36/D/4/2004، ۲۰۰۴/۴، ۲۹ آگوست ۲۰۰۶؛ کمیته حقوق افراد دارای معلولیت، ملاحظات پایانی در مورد گزارش اولیه چین که در جلسه هشتم کمیته تصویب شد (۱۷-۲۸ سپتامبر ۲۰۱۲)،

CRPD/C/CHN/CO/1، ۱۱۵ اکتبر ۲۰۱۲، بندهای ۳۳-۳۴؛ «کمیته حقوق کودک»، بررسی گزارش‌های ارائه شده توسط کشورهای عضو تحت ماده ۴۴ کنوانسیون، با استناد به ملاحظات پایانی: استرالیا، CRC/C/AUS/CO/4، ۲۸ آگوست ۲۰۱۲، بندهای ۴۶، ۴۷(ب)، ۵۷، ۵۸(ف). ۲۲. کمیته حقوق بشر (HRC)، *M.T.* (به نمایندگی وکیل، Redress Trust و فدراسیون بین‌المللی حقوق بشر) علیه ازبکستان، نامه شماره ۲۰۱۳/۲۲۳۴، ۲۳ ژوئیه ۲۰۱۵، بندهای ۷.۲-۷.۴؛ دادگاه حقوق بشر قاره آمریکا (IACtHR)، *I.V.* علیه بولیوی، دادنامه (اعتراض‌های مقدماتی، اعتبار، غرامت‌ها و هزینه‌ها)، ۳۰ نوامبر ۲۰۱۶؛ دادگاه حقوق بشر اروپا (ECtHR)، *Garçon, A.P.* و *Nicot* علیه فرانسه، دادنامه، پرونده شماره ۱۲/۹۸۸۵ ۱۳/۵۲۴۷۱ ۱۳/۵۲۵۹۶، ۶ آوریل ۲۰۱۷؛ کمیسیون حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا (ACHPR)، نظر عمومی شماره ۴ در مورد منشور حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا: حق جبران به قربانیان شکنجه و دیگر رفتارها یا مجازات‌های ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز (ماده ۵)، بنجول، ۲۰۱۷، بند ۵۸؛ شورای حقوق بشر، گزارش گزارشگر ویژه در مورد شکنجه و دیگر رفتارها یا مجازات‌های ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز، *A/HRC/31/57*، ۵ ژانویه ۲۰۱۶، بند ۴۵؛ کمیته حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی (CESCR)، نظر عمومی شماره ۲۲ در مورد حق بهداشت جنسی و تولیدمثلی (ماده ۱۲ میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی)، *E/C.12/GC/22*، ۲ مه ۲۰۱۶، بند ۳۰؛ کمیته حقوق افراد دارای معلولیت، نظر عمومی شماره ۳ در مورد زنان و دختران معلول، *CRPD/C/GC/3*، ۲ سپتامبر ۲۰۱۶، بند ۳۲. ۲۳. اساسنامه ژم، منبع پیش‌گفته، ماده (g)7(1). ۲۴. همانجا، در درگیری‌های مسلحانه بین‌المللی، نگاه کنید به (b)2(8)(xxii) و در موارد غیر بین‌المللی، به ماده (vi)2(e)8(2). ۲۵. همان، ماده ۶(د). ۲۶. عفو بین‌الملل، «پرو: اعلام اتهام علیه فوجیموری نقطه عطفی در جستجوی عدالت برای قربانیان عقیم‌سازی اجباری است»، ۲۸ آوریل ۲۰۱۸

<https://www.amnesty.org/en/latest/news/2018/04/peru-order-to-indict-fujimori-is-a-milestone-in-search-for-justice-for-victims-of-forced-sterilization/>

ف

فحشای اجباری

فحشای اجباری

ENFORCED PROSTITUTION

فحشای اجباری نوعی خشونت جنسی^۱ و قاچاق انسان است^۲ که می‌تواند معادل «برده‌داری مدرن» باشد.^۳ این عمل اجبار شخص^۴ به انجام یک یا چند عمل جنسی با شخصی دیگر است، به قصد به دست آوردن مزایای مالی یا مزایای دیگر (به‌عنوان مثال در ازای غذا، مسکن، مواد مخدر یا موارد دیگر) یا با تهدید افشای اطلاعات خصوصی یا مطالبی که شخص مجبور به فحشا را تهدید یا بدنام می‌کند.^۵ منافع به دست آمده از طریق فحشای اجباری الزاماً نباید به مجرم برسد. بلکه شخص ثالثی ممکن است آن را دریافت کند یا قصد دریافت آن را داشته باشد.^۶ موسسه برابری جنسیتی در اروپا، در هماهنگی با کنوانسیون سرکوب قاچاق اشخاص و بهره‌برداری از فحشای دیگران مصوب ۱۹۴۹،^۷ آن را به‌عنوان «شکلی از برده‌داری و ناسازگار با کرامت انسانی و حقوق اساسی بشر» تعریف می‌کند.^۸

در صورت وجود عناصر زمینه‌ای مربوطه، فحشای اجباری را می‌توان در دادگاه بین‌المللی جزایی و در کلیه کشورهای دارای قانون مربوطه، به‌عنوان جنایت ضد بشریت^۹ و نیز به‌عنوان جنایت جنگی^{۱۰} مورد پیگرد قانونی قرارداد.

گرچه این موضوع بر کلیه جنسیت‌ها و مناطق تأثیر می‌گذارد، تحقیقی در سال ۲۰۱۷ درباره شکل‌های مدرن برده‌داری نشان داد که در میان اشخاصی که به اجبار وارد صنعت تجارت جنسی شده‌اند، زنان و دختران ۹۹٪ قربانیان را تشکیل می‌دادند،^{۱۱} و ۷۳٪ از این عده در آسیا و منطقه اقیانوس آرام بودند.^{۱۲}

مرتبط با این بخش: *اساسنامه رُم، جنایت‌های جنگی، جنایت‌های ضد بشریت، خشونت جنسی*

۹۹٪ کسانی که
مجبور می‌شوند در صنعت
تجارت سکس کار کنند
زنان و دختران هستند.

E

منبع: دفتر بین‌المللی کار (ILO) و بنیاد آزاد باش (WALK FREE). برآوردهای جهانی برده‌داری جنسی: کار اجباری و ازدواج اجباری، ۲۰۱۷

https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/-documents/publication/wcms_575479.pdf

۱. ابتکارهای زنان برای عدالت جنسیتی (WIGJ)، بیانیه جامعه مدنی درباره خشونت جنسی، ۲۰۱۹، ضمیمه ۱، ص ۲۲، در <https://4genderjustice.org/wp-content/uploads/2019/11/English-Civil-Society-Declaration-on-Sexual-Violence.pdf>.

۲. به اعلام مجمع پارلمانی شورای اروپا، قاچاق برای استثمار جنسی یکی از رایج‌ترین شکل‌های قاچاق انسان در اروپا است.

نگاه کنید به کمیته برابری و عدم تبعیض، گزارش درباره فحشا، قاچاق انسان و برده‌داری مدرن در اروپا، Doc. 13446، ۲۰ مارس ۲۰۱۴، و قطعه‌نامه ۱۹۸۳/۲۰۱۴ در مورد فحشا، قاچاق و برده‌داری مدرن در اروپا، ۸ آوریل ۲۰۱۴. همچنین نگاه کنید به مثال مشخص بوسنی پس از درگیری: دیده بان حقوق بشر، خیانت به امیدها: قاچاق زنان و دختران در بوسنی و هرزگوین برای فحشای اجباری پس از درگیری، ۲۰۰۲، در <https://www.hrw.org/reports/2002/bosnia/Bosnia1102.pdf>.

۳. دفتر بین‌المللی کار (ILO) و بنیاد WALK FREE، برآوردهای جهانی برده‌داری مدرن: کار اجباری و ازدواج اجباری، ۲۰۱۷، ص ۳۹، در https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/documents/publication/wcms_575479.pdf؛

ضد برده‌داری، «برده‌داری مدرن چیست؟»، در <https://www.antislavery.org/slavery-today/modern-slavery/>؛

به برده‌داری اکنون پایان دهید، «برده‌داری امروز»، در <http://www.S.P.Torgoley;endslaverynow.org/learn/slavery-today> (2006)، «قاچاق و فحشای اجباری: جلوه‌ای از برده‌داری مدرن»، مجله Tulane Journal of International and Comparative Law، دوره ۱۴ (۲)، ص ۵۵۳-۵۷۸.

۴. اصطلاح «اجبار» در اینجا باید مطابق با عناصر جرم اساسنامه رُم دادگاه بین‌المللی جزایی درک شود، از جمله: «با زور، یا با تهدید به استفاده از زور یا اجبار، مانند آنچه از ترس از خشونت، اجبار، بازداشت، ستم روانی یا سوءاستفاده از قدرت، علیه شخص یا اشخاص یا شخص دیگری، یا با بهره‌گیری از فضای اجبار یا ناتوانی این شخص یا اشخاص

در ابراز رضایت واقعی ناشی می‌شود.» دادگاه بین‌المللی جزایی، عناصر جرم، ۳-۱۰ سپتامبر ۲۰۰۲ (بازنگری در سال ۲۰۱۰)، ماده 3-(g)(1)7، عنصر ۱ [جنایت‌های ضد بشریت یا فحشای اجباری].

۵. همانجا، عنصر ۲.

۶. همان منبع.

۷. طبق کنوانسیون، چنین اعمالی «با کرامت و ارزش شخص انسان سازگار نیستند و رفاه فرد، خانواده و جامعه را به خطر می‌اندازند.» کنوانسیون سازمان ملل برای جلوگیری از قاچاق اشخاص و بهره‌برداری از فحشای دیگران، ۲ دسامبر ۱۹۴۹ (لازم الاجرا از ۲۵ ژوئیه ۱۹۵۱).

۸. موسسه برابری جنسیتی در اروپا (The European Institute for Gender Equality)، «فحشای اجباری»، در

<https://eige.europa.eu/thesaurus/terms/1138?lang=en>.

این تعریف با قطعنامه مربوط به استثمار جنسی و فحشا و تأثیر آن بر برابری جنسیتی پارلمان اروپا سازگار است، نسخه موقت، A7-0071/2014، فوریه ۲۶، ۲۰۱۴، بند ب.

۹. اساسنامه رُم دادگاه بین‌المللی جزایی، A/CON.183/9، ۱۷ ژوئیه ۱۹۹۸ (لازم الاجرا از ۱ ژوئیه ۲۰۰۲)، ماده 7(g)(1).

۱۰. همانجا، در درگیری‌های مسلحانه بین‌المللی، نگاه کنید به ماده 8(2)(b)(xxii) و در درگیری‌های مسلحانه غیر بین‌المللی، به ماده 8(2)(e)(vi).

۱۱. دفتر بین‌المللی کار، برآورد جهانی برده‌داری ۲۰۱۷، منبع پیش گفته، ص ۱۰.

۱۲. همانجا، ص ۳۹.

ق

قاچاق (انسان / جنسی)

قربانی

قربانی را مقصد دانستن

قربانی محور (رویکرد)

قاچاق (انسان / جنسی)

TRAFFICKING (HUMAN/SEX)

قاچاق انسان یا «قاچاق اشخاص» به معنای «استخدام، حمل، انتقال، پنهان کردن یا دریافت کردن اشخاص [...] به منظور بهره‌برداری»^۱ است. قاچاق جنسی که یکی از زیرمجموعه‌های قاچاق انسان است زمانی رخ می‌دهد که اشخاص را برای استثمار جنسی،^۲ از جمله برای فحش‌های اجباری یا برده‌داری جنسی قاچاق کنند. این کار شایع‌ترین شکل قاچاق انسان است، به‌ویژه در قاره آمریکا، اروپا و آسیای شرقی و منطقه اقیانوس آرام.^۳ قاچاق اشخاص به‌عنوان «استخدام، حمل، انتقال، پنهان کردن یا دریافت کردن اشخاص با استفاده از تهدید یا زور یا انواع دیگر اجبار، آدم‌ربایی، کلاهبرداری، فریب، سوءاستفاده از قدرت یا موقعیت آسیب‌پذیری یا دادن یا دریافت پول یا مزایا برای دستیابی به رضایت شخصی که بر شخص دیگری کنترل دارد، به‌منظور بهره‌برداری»^۴ تعریف می‌شود. در این موارد رضایت قربانی بی‌ربط است.^۵ در مورد کودکان (زیر هجده سال)، لازم نیست که این عمل شامل زور، تهدید، اجبار، آدم‌ربایی، کلاهبرداری، فریب یا سوءاستفاده از قدرت باشد تا قاچاق انسان محسوب شود.^۶

زنان و دختران در مجموع حدود ۷۰٪ از قربانیان قاچاق انسان را تشکیل می‌دهند.^۷ از هر ۵ زن بیش از چهار تن و از هر چهار دختر تقریباً سه تن به‌منظور استثمار جنسی قاچاق می‌شوند.^۸ قاچاق انسان و قاچاق جنسی به‌ویژه در زمان درگیری مسلحانه به دلیل آسیب‌پذیری بیشتر افراد، فروپاشی نهادهای عدالت و امنیتی و جابجایی جمعیت، بیشتر رایج است.^۹ مهاجران، آوارگان

و پناهجویان بیشتر در معرض خطر هستند که قربانی قاچاق انسان و جنسی بشوند.^{۱۰}

براساس حقوق بین‌المللی، همچنان که در پروتکل پالمو^{۱۱} بیان شده است، دولت‌ها وظیفه دارند همه اقدام‌های لازم را برای پیشگیری از قاچاق اشخاص از جمله قاچاق جنسی،^{۱۲} و سرکوب و مجازات این قاچاق انجام دهند، یعنی با برقراری سیاست‌های روشن پیشگیری،^{۱۳} با تصویب قانون‌های لازم برای جرم‌انگاری،^{۱۴} ارائه حمایت و کمک همه جانبه به قربانیان^{۱۵} و همکاری با کشورهای عضو در بازگرداندن قربانیان و ارائه بهترین خدمات ممکن به آن‌ها.^{۱۶}

طبق حقوق بین‌المللی جزایی، اساسنامه رُم دادگاه بین‌المللی جزایی قاچاق را به‌عنوان یک جرم مستقل منع نمی‌کند. اما در جنایت ضد بشریت برده گرفتن به «قاچاق هر شخص» اشاره دارد.^{۱۷}

مرتبط با این بخش: *استثمار (جنسی)*، *برده‌داری (جنسی)*، *فحش‌های اجباری*، *ازدواج*

قربانی

VICTIM

قربانی در نظام‌های حقوق بشری و عدالت کیفری به افرادی گفته می‌شود که به‌طور انفرادی یا جمعی در نتیجه نقض حقوق بشر خود آسیب دیده‌اند.^{۱۸} این افراد نوعی از خشونت جنسی و جنسیتی را از سر گذرانده‌اند و می‌توان از آن‌ها به‌عنوان «قربانیان» و همچنین «بازماندگان» یاد کرد.^{۱۹} قانون حقوق معینی را برای «قربانی» مشخص می‌کند (به‌عنوان مثال برای طرح شکایت،

مشارکت در دادرسی، دریافت غرامت). به‌عنوان مثال، قربانیانی که به علت جنایت جنگی، جنایت ضد بشریت، نسل‌کشی یا تجاوز به سرزمین صدمه دیده‌اند، باید در دادگاه بین‌المللی جزایی به‌عنوان «قربانی» شناخته شوند و با توجه به اتهام‌های مورد پیگرد قانونی در یک مورد مشخص، حق مشارکت در دادرسی و درخواست غرامت را دارند.^{۲۰}

قربانیان می‌توانند مستقیم یا غیرمستقیم قربانی باشند.^{۲۱} قربانیان مستقیم به‌طور مستقیم صدمه دیده‌اند، در حالی که قربانیان غیرمستقیم مستقیماً در معرض صدمه قرار نگرفته‌اند، اما با وجود این به دلیل تعدی صورت گرفته علیه قربانی مستقیم متحمل صدمه شده‌اند.^{۲۲} به‌عنوان نمونه، در مورد تجاوز جنسی، قربانی مستقیم شخصی است که مورد تجاوز قرار گرفته است و شخصی که مجبور شده شاهد تجاوز باشد، در حالی که منظور از قربانیان غیرمستقیم ممکن است اعضای نزدیک خانواده و «افرادی که مراقب قربانیان هستند»، به‌ویژه کودکان متولد شده از تجاوز باشد.^{۲۳} جامعه محلی یا کسانی که «در جریان مداخله برای کمک به قربانیان در پریشان‌حالی یا جلوگیری از قربانی شدن آسیب دیده‌اند» نیز می‌توانند قربانیان (غیرمستقیم) باشند.^{۲۴} قربانیان خشونت جنسی ممکن است خود را بازمانده خطاب کنند و ترجیح دهند چنین نامیده شوند (نگاه کنید در بالا).
مرتبط با این بخش: بازمانده

قربانی را مقصر دانستن

VICTIM-BLAMING

مقصر دانستن قربانی به جای مرتکب در موارد خشونت جنسی

و جنسیتی معمول است.^{۲۵} قربانیان غالباً به صراحت به داشتن بخشی از یا تمام مسئولیت در آنچه بر آن‌ها رخ داده است و بدنام شدن خانواده در اثر آن متهم و مسؤل تلقی می‌شوند.^{۲۶} به همین ترتیب، مقصر دانستن قربانیان^{۲۷} جزء اصلی فرهنگ تجاوز به عنف است.^{۲۸} این تلقی که در همه سطوح جامعه رواج دارد مانع از آن می‌شود که قربانیان خشونت جنسی را گزارش دهند و بنابراین به فرهنگ مصونیت از مجازات برای چنین جنایتهایی کمک می‌کند.^{۲۹}

یک مثال کلاسیک این است که زنان و دختران به دلیل نحوه لباس پوشیدن یا رفتارشان قبل از تجاوز مورد بازجویی یا انتقاد قرار می‌گیرند که اغلب منجر به این نتیجه می‌شود که در واقع آن‌ها مسؤل واقعه هستند.^{۳۰}

یادآوری این نکته مهم است که قربانیان خشونت جنسی و جنسیتی هرگز مقصر نیستند یا مسؤلیتی در قبال خشونتی که متحمل شده‌اند ندارند. همه عواملی که هدفشان انداختن مسؤلیت خشونت‌ها به گردن قربانی است یا در این کار سهم دارند بی‌ربط هستند و فقط به قربانیان آسیب بیشتری وارد می‌کنند. مسؤلیت و تقصیر فقط و به‌طور کامل باید به عهده مرتکبان (و هم‌دستان، در صورت وجود) تلقی شود.^{۳۱}

مرتبط با این بخش: بدنام‌سازی

قربانی محور (رویکرد)

VICTIM-CENTRED APPROACH

رویکرد قربانی محور فرایندی است که خدمات‌دهندگان و فعالان آموزش دیده در پیش می‌گیرند و در آن قربانیان مالک فرآیند

هستند و نیازها و دغدغه‌های آن‌ها در اولویت قرار می‌گیرد.^{۳۲} در این رویکرد، قربانیان نقشی فعال و مشارکتی ایفا می‌کنند و منافع، ایمنی و آسایش آن‌ها در محور کار قرار می‌گیرد.^{۳۳} فعالانی که رویکرد قربانی‌محور را در پیش می‌گیرند باید اطمینان حاصل کنند که کمک‌های جامعی مانند اقدام‌های حمایتی، حمایت‌های پزشکی، روانی، حقوقی و اقتصادی به قربانیان ارائه شود تا خطرهای بروز آسیب روحی دوباره را به حداقل برسانند.^{۳۴}

اتخاذ رویکرد قربانی‌محور به‌ویژه در موارد خشونت جنسی و جنسیتی ضروری است چون خطر وارد آوردن صدمه و آسیب روحی بیشتر به قربانیان به‌ویژه زیاد است. در رویکرد قربانی‌محور باید ویژگی‌های تجربه آن‌ها و عواقب تعدی‌ها مورد توجه قرار گیرد و اقدام‌های خاصی برای پاسخ‌گویی به نیازهای مشخص آن‌ها به اجرا درآید.

در طول سال‌ها، نهادهای متعددی (به‌عنوان مثال دولت‌ها، جامعه مدنی، سازمان‌های بین‌دولتی) از اتخاذ رویکرد قربانی‌محور برای تعامل با قربانیان خشونت جنسی و جنسیتی حمایت کرده‌اند.^{۳۵}

مرتبط با این بخش: اصل «صدمه نزنید»

۱. پروتکل جلوگیری، سرکوب و مجازات قاچاق انسان به‌ویژه زنان و کودکان، مکمل کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه جرائم سازمان‌یافته فراملی، ۱۵ نوامبر ۲۰۰۰ ("پروتکل پالمو") (Palermo Protocol)، ماده ۳(الف).

۲. نگاه کنید به تعریف اصطلاح «استثمار(جنسی)» در بالا.

۳. دفتر مواد مخدر و جرائم سازمان ملل متحد (UNODC)، گزارش جهانی قاچاق انسان، ۲۰۱۸، ص ۱۰، در

https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/2018/GLOTIP_2018_BOOK_web_small.pdf

۴. پروتکل پالمو، منبع پیش‌گفته، ماده (a) ۳

۵. همان، ماده ۳(b)

۶. همان، ماده ۳(c)

۷. دفتر مواد مخدر و جرائم سازمان ملل متحد، گزارش جهانی قاچاق انسان ۲۰۱۸، منبع پیش‌گفته، ص ۱۰

۸. همان، ص ۲۵، ۲۸

۹. همان، ص ۱۲

۱۰. همان منبع

۱۱. پروتکل پالمو، منبع پیش‌گفته

۱۲. همچنین نگاه کنید به کنوانسیون سازمان ملل برای جلوگیری از قاچاق اشخاص و بهره‌برداری از فحشای دیگران، ۲ دسامبر ۱۹۴۹ (لازم الاجرا در ۲۵ ژوئیه ۱۹۵۱). کنوانسیون سازمان ملل در مورد رفع همه شکل‌های تبعیض علیه زنان، ۱۸ دسامبر ۱۹۷۹ (لازم الاجرا از ۳ سپتامبر ۱۹۸۱) (CEDAW)، ماده ۶؛ کمیته رفع تبعیض علیه زنان («کمیته CEDAW»)، توصیه عمومی شماره ۱۹ در مورد خشونت علیه زنان، ۱۹۹۲، ماده ۶، بندهای ۱۳-۱۶؛ کنوانسیون حقوق کودک سازمان ملل متحد، ۲۰ نوامبر ۱۹۸۹ (لازم الاجرا از ۲ سپتامبر ۱۹۹۰)، ماده ۳۵؛ پروتکل اختیاری کنوانسیون حقوق کودک در مورد فروش کودکان، فحشای کودکان و پورنوگرافی کودکان، ۲۵ مه ۲۰۰۰ (لازم الاجرا از ۱۸ ژانویه ۲۰۰۲)؛ دفتر کمیسر عالی حقوق بشر سازمان ملل (OHCHR)، اصول و رهنمودهای توصیه شده در مورد حقوق بشر و قاچاق انسان، گزارش کمیسر عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد به شورای اقتصادی و اجتماعی، E/2002/68/Add.1، ۲۰ مه ۲۰۰۲؛ همچنین نگاه

کنید به تفسیر این رهنمودها در دفتر کمیسر عالی حقوق بشر، اصول و رهنمودهای پیشنهادی حقوق بشر و قاچاق انسان، ۲۰۱۰، در

https://www.ohchr.org/Documents/Publications/Commentary_Human_Trafficking_en.pdf.

در سطح منطقه‌ای، نگاه کنید به به‌ویژه شورای اروپا، کنوانسیون در مورد اقدام علیه قاچاق انسان، ورشو (کنوانسیون ورشو)، ۱۶ مه ۲۰۰۵.

۱۳. پروتکل پالمو، همان، ماده ۹؛ کنوانسیون ورشو، همان، ماده ۵.
 ۱۴. پروتکل پالمو، منبع پیش‌گفته، ماده ۹؛ کنوانسیون ورشو، همان، ماده ۵؛ اصول و رهنمودهای توصیه شده در مورد حقوق بشر و قاچاق انسان، اصول توصیه شده ۱۲ تا ۱۷؛ کنوانسیون ورشو، منبع پیش‌گفته، ماده‌های ۱۸ تا ۲۶.

۱۵. پروتکل پالمو، همان، ماده ۶؛ اصول و رهنمودهای توصیه شده در مورد حقوق بشر و قاچاق انسان، همان، اصول توصیه شده ۷ تا ۱۱؛ کنوانسیون ورشو، همان، به‌ویژه ماده‌های ۱۲، ۱۵.

۱۶. پروتکل پالمو، همان، ماده ۸؛ کنوانسیون ورشو، همان، ماده ۱۶.
 ۱۷. اساسنامه رُم، منبع پیش‌گفته، ماده (c)(2)7. اساسنامه برده گرفتن را «اعمال هر یک از اختیارات مربوط به حق مالکیت بر یک شخص یا تمام آنها» تعریف می‌کند که شامل اعمال چنین قدرتی در جریان قاچاق افراد، به‌ویژه زنان و کودکان است.

۱۸. اصول و رهنمودهای اساسی سازمان ملل متحد در مورد حق جبران حقوقی و غرامت قربانیان نقض حقوق بین‌المللی حقوق بشر و حقوق بین‌المللی بشردوستانه، ۱۶ دسامبر ۲۰۰۵، بند ۸؛ همچنین نگاه کنید به کمیته ضد شکنجه، نظر عمومی شماره ۳ - اجرای ماده ۱۴ توسط کشورهای عضو، CAT/C/GC/3، ۱۹ نوامبر ۲۰۱۲، بند ۳؛ کمیسیون حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا (ACHPR)، رهنمودهایی برای مبارزه با خشونت جنسی و عواقب آن در آفریقا، نیامی، ۲۰۱۷، بند ۳.۲(a). این رهنمودها قربانیان خشونت جنسی را این طور تعریف می‌کنند: «افرادی که به طور فردی یا جمعی، از طریق لطمه جسمی، روانی یا اقتصادی، یا نقض جدی حقوق اساسی آن‌ها، ناشی از عمل خشونت جنسی، آسیب دیده‌اند یا زخمی شده‌اند».

۱۹. به‌عنوان مثال، ببینید که سازمان ملل چگونه از هر دو اصطلاح به جای یک دیگر استفاده می‌کند. نهاد زنان سازمان ملل و همکاران، بسته‌های خدمات ضروری برای زنان و دختران مشمول خشونت، واحد

۳: عدالت و پاسبانی، ۲۰۱۵، ص ۱۰،

<https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2015/essential-services-package-module-3-en.pdf?la=en&vs=3520>؛

همچنین نگاه کنید به RTI International، در Sexual Assault Kit Initiative، قربانی یا بازمانده: واژگان از تحقیق تا پیگرد قانونی صفحه ۱، در:

<https://sakitta.org/toolkit/docs/Victim-or-Survivor-Terminology-from-Investigation-Through-Prosecution.pdf>؛

شبکه ملی تجاوز جنسی، تعدی و زنا با محارم (RAINN)، «واژه‌ها و اصطلاح‌های کلیدی»، در

<https://www.rainn.org/articles/key-terms-and-phrases>؛

مجمع عمومی سازمان ملل متحد، گزارش دبیرکل: تحقیق عمیق در مورد تمام انواع خشونت علیه زنان، A/61/122/Add.1، ۶ جولای ۲۰۰۶، بند ۲۱.

۲۰. دادگاه بین‌المللی جزایی (ICC)، آئین دادرسی و شواهد و مدارک، ICC-ASP/1/3 و Corr.1 بخش II.A، ۳-۱۰ سپتامبر ۲۰۰۲، قاعده (a) ۸۵. در دادگاه بین‌المللی جزایی موارد زیر را نیز می‌توان به‌عنوان قربانیان در نظر گرفت: «سازمان‌ها یا نهادهایی که صدمه مستقیمی به هر یک از اموال آنها وارد شده که مختص دین، آموزش، هنر، علم یا اهداف خیرخواهانه و بناهای تاریخی، بیمارستان‌ها و دیگر مکان‌ها و اشیاء مختص اهداف بشردوستانه بوده‌اند»، قاعده ۸۵(b).

۲۱. نگاه کنید به C. Hess Orthmann and K. Matison Hess، H. Lim Cho، مقدمه‌ای بر اجرای قانون و عدالت کیفری، چاپ دوازدهم، Cengage Learning، ۲۰۱۸، ص ۱۰۷. در حالی که بیشتر تعریف‌های «قربانیان» در چارچوب‌های قانونی قربانیان "مستقیم" و "غیرمستقیم" را به رسمیت می‌شناسند، «قربانی ثانویه» به‌عنوان مثال در کمیسیون حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا، اصول و رهنمودهای حقوق بشر و حقوق مردم هنگام مقابله با تروریسم در آفریقا مورد استفاده قرار گرفته است، بنجول، ۲۰۱۵، ص ۳۵.

۲۲. از جمله «خانواده نزدیک یا وابسته به قربانی مستقیم». مجمع عمومی سازمان ملل، اعلامیه اصول اساسی عدالت برای قربانیان جنایت و سوء استفاده از قدرت، ۲۹ نوامبر ۱۹۸۵، اصل الف، بند ۲.

۲۳. وضعیت کودکان «قربانی» متولد شده در نتیجه تجاوز جنسی موضوع بحث‌های مختلفی بوده است. آنها اکنون معمولاً در صحنه بین‌المللی به‌عنوان قربانی غیرمستقیم شناخته می‌شوند. نگاه کنید به J. Mantilla Falcon، «پرونده پرو، جنسیت و عدالت انتقالی»، در L. Yarwood (ویراستار)، *زنان و عدالت انتقالی، تجربه زنان به‌عنوان مشارکت‌کننده*، Routledge، ۲۰۱۳، ص ۱۸۴-۱۹۷، ص ۱۹۴.

۲۴. دبیرکل سازمان ملل متحد، یادداشت راهنمای دبیرکل: غرامت برای خشونت‌های جنسی مرتبط با درگیری‌ها، ۲۰۱۴، ص ۳؛ اصول و رهنمودهای سازمان ملل متحد در مورد حق جبران حقوقی و غرامت ۲۰۰۵، منبع پیش‌گفته، بند ۸؛ همچنان که JdD. Sikulibo نشان داده است، غرامت به نفع جامعه است. نگاه کنید به خشونت جنسی و جبران موثر برای قربانیان در وضعیت‌های پس از درگیری: تحقیقات و فرصت‌های نوظهور، Research Insights، ۲۰۱۹، ص ۱۳۵-۱۳۶.

۲۵. شورای امنیت سازمان ملل متحد، گزارش دبیرکل در مورد خشونت‌های جنسی مرتبط با درگیری‌ها، S/2017/249، ۱۵ آوریل ۲۰۱۷، بندهای ۱۰-۱۱؛ صلح‌بانی سازمان ملل متحد، «از جوامع خواسته شد به جای مقصر دانستن و ریختن آبروی بازماندگان خشونت جنسی از آنها حمایت کنند»، ۱۴ جولای ۲۰۱۹، در

<https://peacekeeping.un.org/en/communities-urged-to-support-survivors-of-sexual-violence-rather-blaming-and-shaming-them>.

۲۶. همان، بند ۱۱. همچنین نگاه کنید به اصطلاح «بندنام‌سازی» در بالا.
۲۷. این اصطلاح را فمینیست‌ها در دهه ۱۹۷۰ در ایالات متحده آمریکا اختراع کردند و آن را برای «نشان دادن روش‌هایی به‌کار بردند که جامعه با استفاده از آنها قربانیان تعرض جنسی و خشونت جنسی را مقصر می‌دانند و خشونت جنسی را عادی می‌کند.» مرکز بحران تجاوز جنسی WAVAW Cape، «فرهنگ تجاوز جنسی چیست؟»، در

<https://www.wavaw.ca/what-is-rape-culture/>

۲۸. فرهنگ تجاوز جنسی را می‌توان به‌عنوان «مجموعه پیچیده عقایدی تعریف کرد که پرخاشگری جنسی مردان را تشویق و از خشونت علیه

زنان حمایت می‌کند. این جامعه‌ای است که در آن خشونت سکسی و تمایل جنسی خشونت تلقی می‌شود. در فرهنگ تجاوز جنسی، زنان پیوسته تهدید به خشونت را درک می‌کنند که از اظهارات جنسی تا لمس جنسی تا تجاوز جنسی را دربر می‌گیرد. فرهنگ تجاوز جنسی، تروریسم جسمی و عاطفی علیه زنان را به‌عنوان قاعده پذیرفته است. [...] در فرهنگ تجاوز جنسی زنان و مردان خشونت جنسی را به‌عنوان واقعیت زندگی و اجتناب‌ناپذیر فرض می‌کنند [...] اما [...] بخش مهمی از آنچه به‌عنوان اجتناب‌ناپذیر می‌پذیریم در واقع بیان ارزش‌ها و نگرش‌های قابل تغییر است.» P. Fletcher and M. Roth, E. Buchwald (Transforming a Rape Culture)، چاپ اول، Milkweed Editions، ۱۹۹۵.

۲۹. فدراسیون بین‌المللی جامعه‌های حقوق بشر و مطالعات فمینیستی نظره، بنیاد جدید زنان و قیام زنان در جهان عرب، مصر: کنار گذاشتن زنان - خشونت جنسی در عرصه عمومی، ۲۰۱۴، ص ۳۵، در

https://www.fidh.org/IMG/pdf/egypt_women_final_english.pdf.

۳۰. همان منبع؛ مرکز منابع برای قربانیان جنایت در کانادا (The Canadian Resource Centre for Victims of Crime)، مقصر دانستن قربانیان، ۲۰۰۹، ص ۴-۵، در

https://crcvc.ca/docs/victim_blaming.pdf;

E. E. Ayala, B. Kotary و M. Hetz (2018)،

«سهم تقصیر قربانیان و مرتکبان: تاثیرهای جنسیت قربانی، جنسیت مرتکب و رابطه»، Journal of Interpersonal Violence، دوره ۳۳(۱)، ص ۹۵. عوامل دیگر در مقصر دانستن قربانیان: اگر قربانی شب تنها بود، در منطقه‌ای ناامن، اگر تحت تأثیر الکل و/یا مواد مخدر بود، اگر سابقه جنسی یا عاشقانه با مرتکب داشته، یا اگر لباس به‌اصطلاح «تحریک آمیز» پوشیده بود. نگاه کنید به دفتر مواد مخدر و جرائم سازمان ملل متحد (UNODC)، کتابچه راهنما در مورد اقدامات موثر پیگرد قانونی در مورد خشونت علیه زنان و دختران، مجموعه کتابچه‌های عدالت کیفری، ۲۰۱۴، ص ۲۹، در

https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Handbook_on_effective_prosecution_responses_to_violence_against_

women_and_girls.pdf:

نهاد زنان سازمان ملل، «از جایی که ایستاده‌ام: به من نگو چگونه لباس بپوشم!»، ۱۲ نوامبر ۲۰۱۸، در

<https://www.unwomen.org/en/news/stories/2018/11/from-where-i-stand-cindy-sirinya-bishop>.

۳۱. نگاه کنید به UN News، «مرتکبان باید به خاطر خشونت جنسی مرتبط با درگیری شرم‌منده شوند، نه قربانیان — گزارش سازمان ملل»، ۳ مه ۲۰۱۷، در

<https://news.un.org/en/story/2017/05/556502-perpetrators-not-victims-should-be-shamed-conflict-related-sexual-violence-un>:

سازمان ملل متحد، «۱۶ روش برای مقابله با فرهنگ تجاوز جنسی»، ۱۸ نوامبر ۲۰۱۹، در

<https://www.unwomen.org/en/news/stories/2019/11/compilation-ways-you-can-stand-against-rape-culture>.

۳۲. نگاه کنید به Office of Justice Program، «واژه‌نامه: رویکرد قربانی‌محور»، در

<https://www.ovc.gov/model-standards/glossary.html#victim-centered-approach>:

نهاد زنان سازمان ملل متحد، «رویکرد قربانی/بازمانده‌محور»، ۱۴ ژانویه ۲۰۱۹، در

<https://www.endvawnow.org/en/articles/1790-victim-survivor-centred-approach.html?next=1789>.

۳۳. همان منبع.

۳۴. همان منبع.

۳۵. شورای امنیت سازمان ملل، قطعنامه ۲۴۶۷ (۲۰۱۹)، S/RES/2467(2019)، ۲۳ آوریل ۲۰۱۹، بند ۱۶ (d) مرکز عدالت جهانی (Global Justice Center)، «مراقبت همه‌جانبه از قربانیان خشونت جنسی مرتبط با درگیری‌ها»، ۲۹ مارس ۲۰۱۹، در

<http://www.globaljusticecenter.net/blog/1087-holistic-care-for-victims-of-conflict-related-sexual->

violence:

دفتر کمیسر عالی حقوق بشر سازمان ملل (OHCHR)، درس‌هایی که آموخته شد، گزارش کارگاه، ۲۰۱۹، ص ۳، در

<https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/WRGS/ReportLessonsLearned.pdf>:

نهاد زنان سازمان ملل، رویکرد قربانی/بازمانده‌محور، منبع پیش گفته؛ صندوق جمعیت سازمان ملل متحد، بسته‌های خدمات ضروری برای زنان و دختران مشمول خشونت، واحد ۶: راهنمای اجرا، ص ۱۰، در

<https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2015/essential-services-package-module-3-en.pdf?la=en&vs=3520>:

کمیسر عالی پناهندگان سازمان ملل (UNHCR)، پیشگیری و واکنش خشونت جنسی و جنسیتی (SGBV): بسته آموزشی، ۲۰۱۶، ص ۱۴-۱۶، در

<https://www.unhcr.org/publications/manuals/583577ed4/sgbv-prevention-response-training-package.html>:

موسسه برابری جنسیتی در اروپا، «ارزیابی ریسک و مدیریت ریسک توسط پلیس - اصل ۲: اتخاذ رویکرد قربانی‌محور»، در

<https://eige.europa.eu/gender-based-violence/risk-assessment-risk-management/principle-2-adopting-victim-centred-approach>:

ابتکارهای زنان برای عدالت جنسیتی (WIGJ)، بیانیه جامعه مدنی در مورد خشونت جنسی، ۲۰۱۹، مقدمه،

<https://4genderjustice.org/wp-content/uploads/2019/11/English-Civil-Society-Declaration-on-Sexual-Violence.pdf>:

FIDH، قربانیان در کانون عدالت، ۱۹۹۸-۲۰۱۸: تأملاتی در مورد وعده‌ها و واقعیت مشارکت قربانیان در دادگاه بین‌المللی جزایی، ۲۰۱۸، در

https://www.fidh.org/IMG/pdf/droitsdesvictimes730a_final.pdf:

در مورد شکنجه، نگاه کنید به (REDRESS) R. Skilbeck، «دادخواست

استراتژیک در مورد شکنجه، رویکرد قربانی محور»، ۱۱ آوریل ۲۰۱۸، در <https://redress.org/news/strategic-litigation-of-torture-a-victim-centred-approach/>

همچنین نگاه کنید به درخواست چنین رویکردی در مورد غرامت، کمیسیون حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا، نظر عمومی شماره ۴ در مورد منشور حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا: حق جبران برای قربانیان شکنجه و دیگر رفتارها یا مجازات‌های ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز، بنجول، ۲۰۱۷.

ک

کودک آزاری

کودک آزاری

CHILD ABUSE^۱

کودک آزاری به سوءاستفاده جسمی، روانی و/یا جنسی از هر شخص زیر هجده سال اطلاق می‌شود.^۲ کودک آزاری می‌تواند شکل‌های مختلفی از جمله بدرفتاری، ازدواج کودکان و یا بی‌اعتنایی زیان‌بار از قبیل غفلت یا محرومیت را داشته باشد که اغلب افراد آشنا با کودک انجام می‌دهند، مانند پدر و مادر، اعضای خانواده یا اشخاص دارای اقتدار.^۳ کودک آزاری همچنین می‌تواند از طریق اینترنت انجام شود، با استفاده از مطالب مستهجن آنلاین با شرکت کودکان،^۴ «گردشگری جنسی با وب گم»^۵ یا ارتباط اینترنتی با کودکان برای برقراری رابطه جنسی (grooming).^۶ تحقیقی در سال ۲۰۱۵ نشان داد که در سال‌های ۲۰۱۴-۲۰۱۵، یک میلیارد کودک در سن‌های ۲ تا ۱۷ سال حداقل یک نوع از کودک آزاری را متحمل شده‌اند.^۷

همه شکل‌های کودک آزاری تأثیر مستقیم و طولانی مدت بر قربانیان و به‌ویژه تأثیر جنسی بر آنها دارد. عواقب آن می‌تواند جسمی و روانی باشد و در آینده بر رشد کودک تأثیر بگذارد، از جمله آسیب به پیشرفت مغز و سیستم عصبی؛ رفتارهای منفی و خطر برای سلامت؛ بارداری‌های ناخواسته، عوارض زنانه و ضایعه به اندام‌های تناسلی؛ بیماری‌های غیر واگیر و بیماری‌های انتقالی از طریق ارتباط جنسی (STI) مانند اچ‌آی‌وی؛ گسستگی و حافظه آسیب‌دیده؛ و اختلال استرسی پس از آسیب روحی.^۸ کودک آزاری همچنین می‌تواند پیامدهای اجتماعی و مالی از قبیل ترک تحصیل، از دست دادن فرصت‌های آموزشی، از دست دادن شغل، مشکلات مالی، انزوای اجتماعی، انگ بدنامی و دشواری

بهداشت مادر
و کودک:

مرگ (از جمله
مرگ جنین)

بارداری ناخواسته
و نوجوانان

عوارض بارداری

جراحت:

جراحت داخلی

آسیب به سر

شکستگی

سوختگی

مشکلات سلامت

روانی:

خودکشی

افسردگی و اضطراب

اختلال استرسی پس از

آسیب روحی

خشونت علیه کودکان

بیماری‌های مسری و
رفتارهای مخاطره
آمیز:

الکل و مواد مخدر

اعمال ناپایمن جنسی

اچ‌آی‌وی

داشتن چندین شریک

جنسی، بیماری‌های

انتقالی از راه جنسی

بیماری‌های غیر مسری و
رفتارهای مخاطره آمیز:

سکته، سرطان، دیابت، بیماری

مزمن ریوی، بیماری قلبی،

چاقی، الکل، نداشتن فعالیت

بدنی، سیگار کشیدن

منبع: سازمان جهانی بهداشت. الهم بخشی: ۷ استراتژی برای پایان بخشیدن به خشونت علیه کودکان شکل ۱

<https://www.who.int/publications/i/item/inspire-seven-strategies-for-ending-violence-against-children>

در شکل‌دهی به رابطه‌های احساسی و دیگر رابطه‌های شخصی داشته باشد.^۹

معاهده‌های بین‌المللی و منطقه‌ای حقوق بشر، از جمله کنوانسیون حقوق کودک که تقریباً همه کشورهای جهان تصویب کرده‌اند، دولت‌ها را موظف کرده است اقدام‌های قانون‌گذاری، اداری، اجتماعی و آموزشی برای محافظت از کودک در برابر همه‌گونه خشونت جسمی یا روانی، آسیب یا تعدی، غفلت یا رفتار بی‌توجه، بدرفتاری یا استثمار، از جمله سوءاستفاده جنسی تحت سرپرستی پدر و مادر، سرپرست قانونی یا هر شخص دیگری که مراقب کودک است، در پیش بگیرند.^{۱۰}

مرتبط با این بخش: ازدواج، سر بازگیری کودک (کودک‌سربازان)

۱. توجه داشته باشید که این توضیح جامع و کاملی درباره کودک‌آزاری نیست. برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد این موضوع نگاه کنید به نوشته‌های یونیسف، سازمان جهانی بهداشت و سازمان‌های غیر دولتی ملی و بین‌المللی که در زمینه حمایت از آسایش کودکان کار می‌کنند.

۲. هجده سالگی در کنوانسیون حقوق کودک تعیین شده است. سازمان ملل، کنوانسیون حقوق کودک، ۲۰ نوامبر ۱۹۸۹ (لازم‌الاجرا ۲ سپتامبر ۱۹۹۰)، ماده ۱۰.

۳. سازمان جهانی بهداشت (WHO) «خشونت علیه کودکان، نظر کلی»، در:

https://www.who.int/health-topics/violence-against-children#tab=tab_1.

۴. برای مثال نگاه کنید به تحلیل عمیقی از انواع پورنوگرافی کودکان در استرالیا. T. Krone (انستیتوی جرم‌شناسی استرالیا و مرکز جرم‌شناسی پیشرفته استرالیا) (۲۰۰۴)، «گونه‌شناسی جرم آنلاین پورنوگرافی کودک»، در Trends & Issues in crime and criminal justice، شماره ۲۷۹، در:

https://www.researchgate.net/publication/237371926_A_Typology_of_Online_Child_Pornography_Offending

۵. برای اطلاعات بیشتر، استفاده از هوش مصنوعی برای مقابله با گردشگری جنسی با کودکان از طریق وب‌کم، *Sweetie 2.0, Using Artificial Intelligence to Fight Webcam Child Sex* I. S. van der Hof, *Tourism*, Springer, Asser Press, 2019

۶. نگاه کنید به D. Pollack (کانون وکلای دادگستری آمریکا)، «درک ارتباط اینترنتی با کودکان برای برقراری رابطه جنسی در کودک‌آزاری»، ۱ نوامبر ۲۰۱۵، در:

https://www.americanbar.org/groups/public_interest/child_law/resources/child_law_practiceonline/child_law_practice/vol-34/november-۲۰۱۵/understanding-sexual-grooming-in-child-abuse-cases/

۷. نگاه کنید به H. Kress & A. Amobu, J. Mercy, S. Hills (2006)، «رواج جهانی خشونت علیه کودکان در سال گذشته: بررسی نظام‌مند و برآوردهای حداقل»، در *Pediatrics*، دوره ۱۳۷ (۳).

۸. مثال‌های دیگر عواقب از این جمله هستند: ترس، عدم اعتماد؛ عزت

نفس پائین؛ شرم؛ احساس گناه؛ اضطراب و اختلالات خلقی؛ اختلال در خواب؛ از دست دادن اشتها؛ افسردگی؛ سوءمصرف مواد مخدر؛ خودآزاری و رفتار پرخطر، از جمله اقدام به خودکشی؛ انزوا؛ کاهش یا از دست دادن لذت جنسی؛ مشکلات ارتباط با خانواده، دوستان و همسر؛ آسیب روحی که نسل به نسل منتقل می‌شود؛ و همچنین مرگ. این واکنش‌ها به کودک‌آزاری کامل نیست و به هر قربانی بستگی دارد. سازمان جهانی بهداشت، «خشونت علیه کودکان، واقعیت‌های کلیدی»، ژوئن ۲۰۱۹، در <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-children>؛

دکتر M. Salmona (2016)، «کودکان قربانی سوءاستفاده جنسی. حافظه آسیب‌دیده: سوءاستفاده جنسی و روان‌پریشی»، کنفرانس دادگاه تجدید نظر فرانسه، در

http://www.memoiretraumatique.org/assets/files/v1/Documents-pdf/2016-2018-Children_victims_of_sexual_abuse-ENM.pdf؛

دکتر M. Salmona، «تأثیر خشونت جنسی بر سلامت قربانیان: حافظه آسیب‌دیده در محل کار» («Impact des violences sexuelles sur la santé des victimes: la mémoire traumatique à l'oeuvre») در C. Tarquinio و همکاران (ویراستاران)، در *Pratique de la psychothérapie EMDR*، پاریس، ۲۰۱۷، صص ۲۰۷-۲۱۸.

۹. سازمان جهانی بهداشت، خشونت علیه کودکان، واقعیت‌های کلیدی، منبع پیش‌گفته؛ کمیسیون حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا (ACHPR)، رهنمودهای مبارزه با خشونت جنسی و پیامدهای آن در آفریقا، نیامی، ۲۰۱۷، بند ۳.۳.

۱۰. کنوانسیون حقوق کودک، منبع پیش‌گفته، ماده ۱۹.

م

مثله کردن اندام‌های تناسلی
مسئولیت (شکل‌های مختلف)
مصونیت از مجازات

مثله کردن اندام‌های تناسلی

GENITAL MUTILATION

مثله کردن اندام‌های تناسلی نوعی از قطع عضو یا آسیب جسمی به اندام‌های تناسلی است.^۱ اگرچه این امر به میزان نامتناسبی بر زنان (مثله شدن اندام‌های تناسلی زنان) تأثیر می‌گذارد، مردان و پسران نیز در معرض آن هستند (ختنه اجباری مردان).

مثله کردن اندام‌های تناسلی زنان (FGM) یا مثله کردن جنسی زنان (FSM)

FEMALE (Female Genital Mutilation - FGM-, or Female Sexual Mutilation - FSM-)

مثله کردن اندام‌های تناسلی زنان در سراسر جهان رایج است.^۲ این رویه زیان‌بار مستلزم «حذف بخشی از اندام‌های تناسلی بیرونی زن یا تمام آن» است.^۳ این رویه غالباً براساس هنجارهای فرهنگی اجدادی، تبعیض‌آمیز، جنسیتی و مردسالارانه انجام می‌شود که این گونه اعمال مضر را با مفاهیم زنانگی، مانند تقوا و پاکی یا این عقیده مرتبط می‌داند که مثله کردن میل و توانایی ازدواج را افزایش می‌دهد. هیچ ضرورت یا فایده پزشکی برای این عمل وجود ندارد. برعکس، غالباً آسیب‌های جبران‌ناپذیری به سلامتی زنان و دخترانی وارد می‌شود که در معرض آن قرار می‌گیرند.^۴

مثله کردن اندام‌های تناسلی زنان به دلیل ماهیت تهاجمی و عواقب^۵ طولانی مدت جسمی و روحی آن، نقض حقوق بشر^۶ زنان و دختران محسوب می‌شود و برابر با بدرفتاری یا شکنجه است.^۷ به نظر مجمع عمومی سازمان ملل متحد، «مثله کردن

اندام‌های تناسلی زنان تعدی جبران ناپذیر و غیرقابل جبرانی است که تأثیر منفی بر حقوق بشر زنان و دختران دارد» و «عمل مضری است که تهدیدی جدی برای سلامتی زنان و دختران از جمله سلامت روانشناختی، جنسی و تولیدمثل آن‌ها به شمار می‌رود.»^۸

مثله کردن اندام‌های تناسلی مردان^۹

MALE Genital Mutilation

مثله کردن اندام‌های تناسلی مردان کلیه مراحل مربوط به برداشتن بخشی از اندام‌های تناسلی بیرونی مرد یا کل آن یا آسیب دیگر به اندام‌های تناسلی مرد است. این موارد غالباً به معنای ختنه مردان است، اما محدود به آن نیست.

ختنه روشی برای برداشتن حشفه آلت تناسلی مرد (پوستی که روی بخش جلویی اندام تناسلی را پوشانده) است.^{۱۰} این کار به دلایل مختلفی از جمله پزشکی (به‌عنوان پیشگیری از اچ‌آی‌وی و سایر بیماری‌ها یا عفونت‌ها)،^{۱۱} فرهنگی، مذهبی و اجتماعی قابل انجام است.^{۱۲} ختنه کمتر مورد انتقاد جامعه بین‌المللی قرار گرفته است. این امر با این واقعیت قابل توضیح است که طبق اعلام سازمان جهانی بهداشت، ختنه مردان «یکی از قدیمی‌ترین و رایج‌ترین کارهای جراحی در سراسر جهان» و به‌عنوان یک عمل بسیار ایمن‌تر از مثله کردن زنان تلقی می‌شود.^{۱۳} به نظر سازمان ملل متحد، ختنه مردان بایستی فقط در مواردی انجام شود که الف) مشارکت کنندگان (از جمله پدر و مادر یا سرپرستان) به‌طور کامل مطلع شوند؛ ب) مشارکت کنندگان رضایت کامل آگاهانه خود را اعلام کنند؛ و پ) این کار را بتوان در شرایط کاملاً

بهداشتی انجام داد^{۱۴}.

مثله کردن اندام‌های تناسلی مردان مثل قطع کامل یا بخشی از آلت تناسلی و/یا بیضه‌ها ممکن است در شرایط درگیری رخ دهد.^{۱۵} مثله کردن بازداشت شدگان/زندانیان مرد نیز ممکن است رخ دهد و «اغلب برای حمله به مردانگی و از بین بردن احساس مردانگی انجام می‌شود.»^{۱۶}

مثله کردن زنان و مردان را بر اساس حقوق بین‌المللی می‌توان به‌عنوان اعمال خشونت جنسی،^{۱۷} یا بسته به شرایط، به‌عنوان بدرفتاری یا شکنجه^{۱۸} از جمله به‌عنوان جرم بین‌المللی مورد پیگرد قانونی قرار داد.^{۱۹} دولت‌ها وظیفه دارند از این اقدام‌های مضر جلوگیری و از قربانیان حمایت کنند، قانون‌ها و آداب و رسومی را که تداوم آن‌ها را ممکن می‌سازند ملغا کنند، مرتکبان را مورد پیگرد قانونی قرار دهند و به قربانیان غرامت ارائه کنند.^{۲۰} مرتبط با این بخش: خشونت جنسی، کودک‌آزاری، شکنجه، اعمال، و رفتارها و مجازات‌های ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز

مسئولیت (شکل‌های مختلف)

LIABILITY (MODES OF)

طبق حقوق بین‌المللی جزایی، افراد را می‌توان در مورد رفتار مجرمانه آن‌ها و همچنین در مورد جنایت‌هایی که زیردستان یا افراد زیر کنترل آن‌ها مرتکب شده‌اند، به پاسخ‌گویی خواست.^{۲۱} اساسنامه رُم دادگاه بین‌المللی جزایی شکل‌های مختلفی از مسئولیت کیفری فردی را دربر می‌گیرد تا کلیه اشخاصی را که مرتکب جنایتی بر اساس مقررات اساسنامه می‌شوند، دستور آن را می‌دهند، آن را طلب یا تسهیل یا به آن کمک یا برای انجام

آن کوشش می‌کنند، یا در مورد نسل‌کشی دامن می‌زنند پاسخ‌گو سازد. این اساسنامه همچنین به مسئولیت فرماندهان و دیگر افراد ارشد در مورد رفتار زیردستانشان می‌پردازد.^{۲۲} متهم را می‌توان به دلیل مسئولیت فردی یا فرماندهی^{۲۳} یا هر دو،^{۲۴} بر اساس نقشی که فرد در رابطه با جرائم اتهامی بازی کرده، مورد پیگرد قانونی قرار داد.

در محاکمه جرائم جنسی و جنسیتی به‌عنوان جنایت‌های جنگی، جنایت‌های ضد بشریت یا نسل‌کشی، نحوه مسئولیت متهمان به شرایط هر پرونده و سطح و گستره مشارکت متهم در ارتکاب جرائم بستگی دارد. مشخص کردن نحوه مسئولیت که بر اساس آن پیگرد قانونی متهم انجام شود می‌تواند تأثیر مهمی در نتیجه پرونده داشته باشد، زیرا دادستان باید مدارک و شواهد را برای حمایت از نحوه مسئولیت مورد انتخاب ارائه دهد. این موضوع در پرونده ژان پیر بمبا نشان داده شد. او به دلیل مسئولیت فرماندهی در قبال جنایت‌های جنگی و جنایت‌های ضد بشریت، از جمله جنایت تجاوز جنسی که نیروهای زیر فرمان او در جنبش آزادی‌بخش کنگو انجام داده بودند، در دادگاه بین‌المللی جزایی مورد پیگرد قانونی قرار گرفت. شعبه تجدیدنظر سرانجام به این نتیجه رسید که آقای بمبا را به‌عنوان فرمانده نمی‌توان به‌خاطر جنایت‌های سربازان خود مسئول دانست و او را تبرئه کرد. شعبه تجدید نظر با شواهد ارائه شده قانع نشد که او تمام اقدام‌های لازم را برای جلوگیری از تجاوز (و همچنین قتل و غارت) به دست نیروهای خود انجام نداده است.^{۲۵} به نظر شعبه، این موضوع تا حدودی ناشی از محدود بودن توانایی آقای بمبا برای کنترل نیروهای خود به علت حضور در کشوری خارجی بود.^{۲۶} این پرونده مشکل

دادگاه بین‌المللی جزایی و دیگر دادگاه‌های بین‌المللی را در مسئول تلقی کردن فرماندهان یا رهبران در قبال اعمال خشونت جنسی و جنسیتی نیروهایشان، با توجه به اینکه آن‌ها مرتکبان مستقیم جنایت نیستند، نشان می‌دهد.^{۲۷}

مصونیت از مجازات

IMPUNITY

اشخاص (یا نهادهایی) که ممکن است مسئول ارتکاب یا مشارکت در جرم یا نقض قانون یا مقررات کیفری، مدنی، اداری، انضباطی، ملی یا بین‌المللی باشند، یا از آن پیشگیری یا آن را مجازات نکنند باید پاسخ بگویند.^{۲۸} قصور از این کار به مصونیت از مجازات می‌انجامد که در آن مرتکبان جرم یا تخلف با هیچ عواقبی به خاطر رفتارهای خود روبرو نباشند و بدین ترتیب در تکرار این جرم‌ها و تخلف‌ها سهیم باشند و قربانیان را از حق دریافت جبران محروم کنند. مصونیت از مجازات به خودی خود محدود به فقدان مجازات نمی‌شود و عدم تحقیقات، دستگیری، پیگرد قانونی، صدور حکم متناسب و فقدان غرامت به قربانیان را دربر می‌گیرد.^{۲۹} دولت‌ها موظفند پاسخ‌گویی و تعیین مسئولیت را تضمین کنند که مستلزم مقابله با مصونیت از مجازات است.^{۳۰} «اصول مصونیت از مجازات» سازمان ملل متحد مجموعه‌ای از اصول را برای کمک به دولت‌ها در این زمینه تنظیم کرده است که در سه دسته قرار می‌گیرد: حق دانستن، حق عدالت و حق دریافت غرامت.^{۳۱}

مصونیت از مجازات در مورد خشونت جنسی و جنسیتی در همه کشورها غالباً یک قاعده است تا استثنا.^{۳۲} این مصونیت اغلب

به خاطر شماری از مانع‌های قانونی، نهادی، شخصی و فرهنگی بر سر راه گزارش‌دهی درباره آن است.

چارچوب‌های ناکافی و/یا تبعیض‌آمیز حقوقی و رویه‌ای فاقد تعریف یا با تعریف‌های ناکافی از جرائم جنسی و جنسیتی، قانون مرور زمان در مورد چنین جرائمی، مصونیت یا عفو، دادن امکان به مرتکبان برای فرار از مجازات از طریق ازدواج با قربانی تجاوز جنسی یا از طریق مصالحه، کاهش مجازات‌ها در صورت ارتکاب جرم توسط یکی از اعضای خانواده، یا تحمیل بار سنگین اثبات بر قربانی (مانند تأیید مورد نیاز در موارد تجاوز، نگاه کنید در بالا) از جمله مانع‌های قانونی هستند که مصونیت از مجازات را تقویت می‌کنند.^{۳۳}

عدم وجود خطوط کمک اضطراری، رویه‌های ناکافی یا تبعیض‌آمیز شکایت، فقدان اطلاعات در مورد خدمات مربوط به گزارش‌دهی، عدم وجود اقدام‌های حمایتی از جمله پناهگاه‌های دولتی، عدم وجود سازوکارهای مستقل و بی‌طرفانه اجرای قانون، عدم آموزش (کافی) به بازرسان، دادستان‌ها، قضات و وکلا و فساد از جمله مانع‌های نهادی هستند که مصونیت از مجازات را تقویت می‌کنند.

در سطح فردی، قربانیان خشونت جنسی و جنسیتی ممکن است از ترس انتقام جویی، بدنام شدن یا عدم اعتماد به نظام دادگستری حادثه‌ای را گزارش ندهند، به‌ویژه اگر در فرآیند گزارش‌دهی پشتیبانی دریافت نکنند و/یا اگر فرآیند به خودی خود آسیب برساند مانند وقتی که حرف قربانی را باور نکنند یا او را چندین بار وادار به دادن شهادت کنند.^{۳۴}

مانع‌های اجتماعی ننگ اجتماعی را در بر می‌گیرد و گزارش‌دهی

ممکن است منجر به طرد قربانی و اغلب اعضای خانواده وی شود و بر انتقام‌جویی‌ها بیفزاید. مانع‌های فرهنگی بر سر راه گزارش‌دهی مواردی را دربر می‌گیرد که خود خشونت به کلیشه‌های فرهنگی ربط یا ریشه در آن دارد، یا خانواده در خشونت، به‌عنوان مثال در ازدواج اجباری، همدست است. این مانع‌ها باعث ایجاد و تقویت محیط و فرهنگ مصونیت از مجازات شده است که خشونت جنسی و جنسیتی را ترغیب می‌کند و تداوم می‌بخشد.^{۳۵}

مرتبط با این بخش: پاسخ‌گویی / تعیین مسئولیت

۱. نگاه کنید به "genital mutilation"، در فرهنگ پزشکی،
<https://medical-dictionary.thefreedictionary.com/mutilation+genital>.

۲. صندوق کودکان ملل متحد (یونیسف)، مثله کردن/برش اندام تناسلی زنان: نگرانی جهانی یونیسف، ۲۰۱۶، در
https://www.unicef.org/media/files/FGMC_2016_brochure_final_UNICEF_SPREAD.pdf؛

همچنین نگاه کنید به صندوق جمعیت سازمان ملل متحد، تصحیح وضعیت: هدف ما تغییر در روندهای مثله کردن اندام تناسلی است، در
https://www.unfpa.org/sites/default/files/resource-pdf/18-053_FGM-Infographic-2018-02-05-1804.pdf؛
 سازمان جهانی بهداشت، مثله کردن اندام تناسلی زنان و نتیجه زایمانی: مطالعه آینده نگر مشترک سازمان جهانی بهداشت در شش کشور آفریقایی، ۲۰۰۶، در

<https://www.who.int/reproductivehealth/publications/fgm/fgm-obstetric-outcome-study/en/>.
 ۳. صندوق جمعیت سازمان ملل متحد، «مثله کردن اندام تناسلی زنان، پرسش‌های معمول»، ژوئیه ۲۰۱۹، در

<https://www.unfpa.org/resources/female-genital-intiti-fgm-frequently-asped-soutions#whatisfgm/>
 ۴. سازمان جهانی بهداشت، «مثله کردن اندام تناسلی زنان»، که آخرین بار در تاریخ ۳ فوریه ۲۰۲۰ به‌روز شد، در

<https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/female-genital-mutilation>؛
 صندوق جمعیت سازمان ملل متحد، «۵ چیز مهم که در مورد مثله کردن اندام تناسلی زنان نمی‌دانستید»، ۵ فوریه ۲۰۱۹، در

<https://www.unfpa.org/news/top-5-things-you-didnt-know-about-female-genital-mutilation>.

۵. مثله کردن اندام تناسلی زنان می‌تواند عواقب کوتاه‌مدت و طولانی‌مدت بر روی زنان و دختران داشته باشد، از جمله: درد شدید، درد مزمن، خونریزی زیاد (خون روی؛ haemorrhage) شوک؛ تورم بافت تناسلی؛ عفونت؛ اچ‌آی‌وی؛ اختلال در بهبود زخم؛ عفونت‌های مزمن اندام‌های تناسلی؛ عفونت‌های مزمن اندام‌های تناسلی؛ عفونت مجرای ادرار؛ مشکلات ادرار و ادرار دردناک؛ مشکلات واژنی؛ مشکلات قاعدگی؛ بافت زائد زخم‌گاه (scar) (کلوئیدها)؛ مشکلات بهداشت جنسی؛ مشکلات زایمان (پیچیدگی‌های زایمانی)؛ فیستول زایمانی؛ خطرهای پیش از

زایمان؛ مشکلات روانی؛ مرگ. نگاه کنید به سازمان جهانی بهداشت، "مثله کردن اندام تناسلی زنان"، منبع پیش‌گفته؛ «خطرهای بهداشتی ناشی از مثله کردن اندام‌های تناسلی زنان»، در

<https://www.who.int/sexual-and-reproductive-health/health-risks-of-female-genital-mutilation>.

۶. سازمان جهانی بهداشت، یونیسف و صندوق جمعیت سازمان ملل متحد، بیانیه مشترک: مثله کردن اندام‌های تناسلی زنان، ۱۹۹۷، در

<https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/41903/9241561866.pdf?sequence=1&isAllowed=y>;

همچنین نگاه کنید به بیانیه مشترک ۱۰ نهاد سازمان ملل متحد، سازمان جهانی بهداشت، پایان دادن به مثله کردن اندام‌های تناسلی زنان، ۲۰۰۸، در

<https://www.who.int/reproductivehealth/publications/fgm/9789241596442/en/>

سازمان جهانی بهداشت همچنین کتابچه راهنمای بالینی تدوین کرد: سازمان جهانی بهداشت، مراقبت از دختران و زنان پس از مثله کردن اندام‌های تناسلی، کتابچه راهنمای بالینی، ۲۰۱۸، در

<https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/272429/9789241513913-eng.pdf?ua=1>

۷. برای مثال، نگاه کنید به شورای حقوق بشر، گزارش گزارشگر ویژه در مورد شکنجه و و دیگر رفتارها یا مجازات‌های ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز، A/HRC/31/57، ۵ ژانویه ۲۰۱۶، بند ۵۸.

۸. مجمع عمومی سازمان ملل متحد (UNGA)، تشدید تلاش‌های جهانی برای پایان دادن به مثله کردن اندام تناسلی زنان، A/RES/67/146، ۵ مارس ۲۰۱۳، مقدمه.

۹. اطلاعات بیشتر در مورد مثله کردن اندام تناسلی مردان در George Marilyn Fayre و Frederick M. Hodges، C. Denniston، Milos (Eds.)، بریدن آلت تناسلی: محافظت از کودکان در برابر

تخلف‌های پزشکی، فرهنگی و مذهبی، اسپرینگر، ۲۰۱۳.

۱۰. فرهنگ میریام وبستر، "ختنه"، در

<https://www.merriam-webster.com/dictionary/circumcision>;

نگاه کنید به S. Kaggwa و M. Galukande (2014)، «مثله کردن اندام تناسلی مردان (قطع عضو) و عوارض آن: گزارش موردی»، BMC Research Notes، دوره ۷، ص ۱.

۱۱. سازمان جهانی بهداشت، «ختنه مردان برای پیشگیری از اچ‌آی‌وی»،

در
<https://www.who.int/hiv/topics/malecircumcision/en>

سازمان جهانی بهداشت، «ختنه داوطلبانه پزشکی برای پیشگیری از اچ‌آی‌وی»، جولای ۲۰۱۲، در

https://www.who.int/hiv/topics/malecircumcision/fact_sheet/en/

۱۲. دلایل دیگر اعتقادات فرهنگی، پذیرش اجتماعی یا دلایل بهداشتی هستند، نگاه کنید به سازمان جهانی بهداشت و برنامه مشترک متحد سازمان ملل در مورد اچ‌آی‌وی و ایدز (نهاد امداد سازمان ملل UNAIDS)، *ختنه مردان: روندهای جهانی و عوامل تعیین کننده شیوع، ایمنی و پذیرش*، ۲۰۰۷، ص ۴-۵، در

https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/43749/9789241596169_eng.pdf?sequence=1

۱۳. همان، ص ۲۷؛ سازمان جهانی بهداشت و نهاد امداد سازمان ملل، *ختنه پسران نوزاد و کودک: یک بررسی جهانی*، ۲۰۱۰، ص ۵۵،

https://www.who.int/hiv/pub/malecircumcision/neonatal_child_MC_UNAIDS.pdf

۱۴. نهاد امداد سازمان ملل، «حرکت به جلو: سیاست و عمل سازمان ملل در مورد ختنه مردان (بخش ۳)»، ۲ مارس ۲۰۰۷، در

<https://www.unaids.org/en/resources/presscentre/featurestories/2007/march/20070302mcpt3>.

۱۵. به‌عنوان مثال، در مورد کنیا نگاه کنید به دادگاه بین‌المللی جزایی، شعبه مقدماتی ۱، *دادستان علیه فرانسس کریمی موتورا، اوهورو مویگای کنیاتا و محمد حسین علی (Francis Kirimi Muthaura, Uhuru Muigai Kenyatta and Mohammed Hussein Ali)* (کنیاتا و دیگران)، رأی در مورد تأیید اتهام‌ها طبق ماده 61(7)، 5(a) و (b) اساسنامه رُم، ICC-01/09-02/11، ۲۳ ژانویه ۲۰۱۲، بندهای ۲۶۰-۲۶۶.

۱۶. سازمان ملل، *زنان، صلح و امنیت: تحقیق دبیرکل ارائه شده به شورای امنیت طبق قطعنامه ۱۳۲۵ (۲۰۰۰)*، بند ۵۹، در

<https://www.un.org/ruleoflaw/files/womenpeaceandsecurity.pdf>.

۱۷. دفتر دادستان دادگاه بین‌المللی جزایی اهمیت پیگرد مثله کردن

اندام تناسلی به عنوان خشونت جنسی را تشخیص داده است، نگاه کنید به سند خط‌مشی در مورد جنایت‌های جنسی و جنسیتی، منبع پیش‌گفته، ص ۱۳؛ ابتکارهای زنان برای عدالت جنسیتی (WIGJ)، بیانیه جامعه مدنی درباره خشونت جنسی، ۲۰۱۹، ص ۲۸، در

<https://4genderjustice.org/wp-content/uploads/2019/11/English-Civil-Society-Declaration-on-Sexual-Violence.pdf>؛

شورای امنیت سازمان ملل متحد، گزارش کمیسیون بین‌المللی تحقیق برای تعیین حقایق و شرایط رویدادهای ۲۸ سپتامبر ۲۰۰۹ در گینه، S/2009/693، ۱۸ دسامبر ۲۰۰۹، ص ۲.

۱۸. شورای حقوق بشر، گزارش گزارشگر ویژه در مورد شکنجه و دیگر رفتارها یا مجازات‌های ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز، A/HRC/31/57، ۵ ژانویه ۲۰۱۶، بندهای ۵۸، ۶۱-۶۲؛ کمیته ضد شکنجه، نظر عمومی شماره ۲: کنوانسیون ضد شکنجه و دیگر رفتارها یا مجازات‌های ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز، CAT/C/GC/2، ۲۴ ژانویه ۲۰۰۸، بند ۱۸؛ ریدرس (REDRESS) و عفو بین‌الملل، جنسیت و شکنجه: گزارش کنفرانس، ۲۰۱۱، ص ۳۰-۳۱، در

<https://www.yumpu.com/en/document/read/33439277/gender-and-torture-conference-report-redress>؛

دادگاه بین‌المللی جزایی تشخیص داده است که مثله کردن اندام تناسلی مردان به معنای اقدام‌های غیرانسانی است، نگاه کنید به دادگاه بین‌المللی جزایی، تأیید اتهام‌های کنیاتا و دیگران، منبع پیش‌گفته، بندهای ۲۶۴-۲۶۶.

۱۹. حتی اگر متهم محکوم نشود، نگاه کنید به دادگاه بین‌المللی جزایی، تأیید اتهام‌های علیه کنیاتا و دیگران، همان، بند ۱۶۶.

۲۰. کنوانسیون حقوق کودک سازمان ملل متحد، ۲۰ نوامبر ۱۹۸۹ (لازم الاجرا از ۲ سپتامبر ۱۹۹۰)، ماده ۲۴(۳)؛ کمیته رفع تبعیض علیه زنان («کمیته CEDAW») و کمیته حقوق کودک، توصیه عمومی/ نظر عمومی مشترک شماره ۳۱ کمیته رفع تبعیض علیه زنان و شماره ۱۸ کمیته حقوق کودک در مورد اقدامات زیان‌بار، CEDAW/C/GC/31-18/CRC/C/GC/18، ۴ نوامبر ۲۰۱۴؛ کمیته حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی (CESCR)، نظر عمومی شماره ۱۴: حق برخورداری از بالاترین استاندارد بهداشتی ممکن (ماده ۱۲)، E/C.12/2000/4، ۱۱ آگوست ۲۰۰۰، بند ۵۱.

۲۱. کتابچه کمیته بین‌المللی صلیب سرخ (ICRC Casebook)،

«مسئولیت کیفری فردی»، در

<https://casebook.icrc.org/glossary/individual-criminal-responsibility>.

برای اطلاعات بیشتر در مورد مسئولیت کیفری فردی و شکل‌های مختلف آن، نگاه کنید به E. van Sliedregt، *مسئولیت کیفری فردی*

در *حقوق بین‌المللی*، Oxford Scholarship Online، ۲۰۱۲.

۲۲. *اساسنامه رُم دادگاه بین‌المللی جزایی*، A/CON.183/9، ۱۷ ژوئیه

۱۹۹۸ (لازم الاجرا از ۱ ژوئیه ۲۰۰۲)، ماده‌های ۲۵ و ۲۸.

۲۳. این نکته در بیشتر موارد درست است. به‌عنوان مثال، نگاه کنید به

دادگاه بین‌المللی جزایی، شعبه مقدماتی ۱، *دادستان علیه الحسن آق*

عبدالعزیز عزیز آق محمد آق محمود، اصلاح رأی در مورد تأیید اتهام‌های

علیه الحسن آق عبدالعزیز عزیز آق محمد آق محمود، ICC-01/12-

01/18، ۳۰ سپتامبر ۲۰۱۹، اصلاح شده در ۸ نوامبر ۲۰۱۹، انتشار در

۱۳ نوامبر ۲۰۱۹؛ دادگاه بین‌المللی جزایی، شعبه ۴ دادگاه، *دادستان*

علیه ژان بوسکو/انتاگاندا (Jean-Bosco Ntaganda)، دادنامه، ICC-

01/04-02/06، ۸ ژوئیه ۲۰۱۹؛ دادگاه بین‌المللی جزایی، دادستان

علیه آلفرد یكاتوم و پاتریس-ادوارد نگایسون (Alfred Yekatom and

Patrice-Edouard Ngaissona)، نسخه تصحیح شده «رأی در

مورد تأیید اتهام‌های ال فرد یكاتوم و پاتریس-ادوارد نگایسون»، ICC-

01/14-01/18، ۱۱ دسامبر ۲۰۱۹، انتشار ۲۰ دسامبر ۲۰۱۹، تصحیح

شده در ۱۴ مه ۲۰۲۰.

۲۴. دادگاه بین‌المللی جزایی، شعبه مقدماتی ۲، *دادستان علیه*

دومینیک/اونگون، رأی در تأیید اتهام‌های دومینیک اونگون (Dominic

Ongwen)، ICC-02/04-01/15، ۲۳ مارس ۲۰۱۶.

۲۵. ماده ۲۸ اساسنامه رُم مقرر می‌دارد که: «(الف) یک فرمانده نظامی یا

شخصی که به طور موثر به‌عنوان فرمانده نظامی عمل می‌کند، مسئولیت

کیفری جرائمی را در حوزه صلاحیت دادگاه دارد که نیروهای زیر

فرماندهی و کنترل موثر یا اقتدار و کنترل موثر وی، در نتیجه قصور او از

کنترل درست چنین نیروهایی، انجام داده‌اند، در مواردی که: (۱) فرمانده

نظامی یا شخص یا می‌دانست یا به دلیل شرایط آن زمان، باید می‌دانست

که نیروها مرتکب چنین جنایت‌های می‌شوند یا در شرف ارتکاب آنها

هستند؛ و (۲) فرمانده یا شخص نظامی کلیه اقدام‌های لازم و منطقی را

برای جلوگیری یا سرکوب ارتکاب جنایت‌ها یا ارجاع موضوع به مقام‌های

صالح برای تحقیقات و پیگرد قانونی، انجام نداده است.» اساسنامه رُم،

منبع پیش‌گفته.

۲۶. دادگاه بین‌المللی جزایی، شعبه تجدیدنظر، *دادستان علیه ژان پیر*

بمبا گمبو (Jean-Pierre Bemba Gombo)، دادنامه تجدیدنظر خواهی آقای ژان پیر بمبا گمبو علیه «دادنامه پیرو ماده ۷۴ اساسنامه» شعبه ۳، ICC-01/05-01/08A، ۸ ژوئن ۲۰۱۸؛ نگاه کنید به S. Sacouto و P. Viseur Sellers (2019)، «دادنامه تجدیدنظر بمبا: مصونیت از مجازات جنایت‌های جنسی و جنسیتی؟»، در William Mary Bill of Rights Journal، دوره ۲۷؛ فدراسیون بین‌المللی جامعه‌های حقوق بشر، «تبرئه ژان پیر بمبا در دادگاه تجدیدنظر: توهینی به هزاران قربانی»، ۸ ژوئن ۲۰۱۸، در

<https://www.fidh.org/en/region/Africa/central-african-republic/acquittal-of-jean-pierre-bemba-on-appeal-an-affront-to-thousands-of>

۲۷. نگاه کنید به تبرئه ژرمن کاتانگا (Germain Katanga) به اتهام خشونت جنسی تا حدی به دلیل عدم کنترل موثر بر عاملان مستقیم که مطابق ماده ۲۵ درخواست شده بود. دادگاه بین‌المللی جزایی، شعبه ۲، *دادستان علیه ژرمن کاتانگا*، دادنامه پیرو ماده ۷۴ اساسنامه، ICC-01/04-01/07، ۷ مارس ۲۰۱۴. در مورد مشارکت فرماندهان و رهبران ارشد ارتش در خشونت جنسی، نگاه کنید به P. Wildermuth و P. Kneuer، «توجه به دشواری‌های پیگرد جنسی جرائم خشونت جنسی در دادگاه‌ها و دیوان‌های بین‌المللی»، در M. Bergsmo و A. Butenschon Skyr (ویراستاران)، «درک و اثبات جنایت‌های بین‌المللی جنسی»، Torkel Opsahl Academic Epublsher، ۲۰۱۲، ص ۱۲۶.

۲۸. ابتکار شفافیت و پاسخ‌گویی، «چگونه اصطلاحات اصلی را تعریف می‌کنیم؟ واژه‌نامه شفافیت و پاسخ‌گویی»، ۱۲ آوریل ۲۰۱۷، در <https://www.transparency-initiative.org/blog/1179/tai-definitions/>

همچنین نگاه کنید به تعریف «پاسخ‌گویی / تعیین مسئولیت» در بالا. ۲۹. کمیسیون حقوق بشر، ارتقا و حمایت از حقوق بشر، مصونیت از مجازات، گزارش کارشناس مستقل برای به‌روزرسانی مجموعه اصول مبارزه با مصونیت از مجازات، دایان اورنتلیچر، ضمیمه، به‌روز شده مجموعه اصول محافظت و ارتقای حقوق بشر از طریق اقدام برای مبارزه با مصونیت از مجازات، E/CN.4/2005/102/Add.1، ۸ فوریه ۲۰۰۵ («اصول مصونیت از مجازات سازمان ملل ۲۰۰۵»). همچنین نگاه کنید به سند اصلی کمیسیون بین‌المللی حقوق دانان در زمینه مبارزه با مصونیت از مجازات: کمیسیون بین‌المللی حقوقدانان، *حقوق بین‌المللی و مبارزه با مصونیت از مجازات، راهنمای فعالان*، ۲۰۱۵، در

<https://www.icj.org/wp-content/uploads/2015/12/Universal-Fight-against-impunity-PG-no7-comp-Publications-Practitioners-guide-series-2015-ENG.pdf>.

۳۰. اصول مصونیت از مجازات سازمان ملل ۲۰۰۵، منبع پیش گفته؛ به طور مشخص در زمینه خشونت جنسی و جنسیتی، نگاه کنید به شورای امنیت سازمان ملل متحد، قطعنامه ۲۴۶۷ (۲۰۱۹)، S/RES/2467(2019)، ۲۳ آوریل ۲۰۱۹، مقدمه، بندهای ۳، ۱۵، ۱۷.

۳۱. همان منبع

۳۲. شورای امنیت سازمان ملل، گزارش دبیرکل سازمان ملل متحد در مورد خشونت جنسی مرتبط با درگیری‌ها، S/2019/280، ۲۹ مارس ۲۰۱۹، بند ۸؛ کمیسیون حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا (ACHPR)، رهنمودهای مبارزه با خشونت جنسی و پیامدهای آن در آفریقا، نیامی، ۲۰۱۷، ص ۹.

۳۳. نگاه کنید به Equality Now، شرم جهانی - اپیدمی جهانی تجاوز جنسی: چگونه قانون‌ها در سراسر جهان نمی‌توانند از زنان و دختران در مقابل خشونت جنسی محافظت کنند، ۲۰۱۷، در

https://d3n8a8pro7vhm.cloudfront.net/equalitynow/pages/308/attachments/original/1527599090/EqualityNowRapeLawReport2017_Single_Pages_0.pdf?1527599090؛

در مورد سیرا لئون، نگاه کنید به دیده بان حقوق بشر، اگر گریه کنید شما را می‌کشیم. خشونت جنسی در درگیری‌های سیرا لئون، ۲۰۰۳، در <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/0EEEE2A6AC9668FC49256CB0000CA02C-hrw-srl-15jan.pdf>؛

به‌عنوان مثال، برای مبارزه با مصونیت از مجازات و ارتقای دسترسی به عدالت برای قربانیان، رهنمودهای کمیسیون حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا در زمینه مبارزه با خشونت جنسی و عواقب آن به دولت‌ها راه‌اندازی کمپین‌های آگاهی بخشی در مورد «تأثیرات منفی مصالحه بین خانواده قربانی و مهاجم و در مورد عواقب چشمگیر ازدواج قربانی با عامل خشونت» را توصیه می‌کند. در این رهنمودها همچنین آمده است که «برای جرائم شامل خشونت جنسی، دولت‌ها باید بار اثبات را تغییر دهند تا قربانیان موظف به ارائه مدرکی غیر از اظهارات خود نباشند». رهنمودهای کمیسیون حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا در زمینه مبارزه با خشونت جنسی و پیامدهای آن در آفریقا، منبع پیش گفته.

۳۴. نگاه کنید به M. Keenan، «عدالت کیفری، عدالت جبرانی، خشونت جنسی و حاکمیت قانون، پاسخ‌های جبرانی به خشونت جنسی»، در E. Zinsstag و M. Keenan (ویراستاران)، *پاسخ‌های جبرانی به خشونت جنسی: ابعاد حقوقی، اجتماعی و درمانی*، Routledge، ۲۰۱۷.
۳۵. نگاه کنید به شرم جهانی - اپیدمی جهانی تجاوز جنسی، ۲۰۱۷، منبع پیش‌گفته؛ شورای امنیت، قطعنامه ۲۴۶۷ (۲۰۱۹)، منبع پیش‌گفته.

ن

نسل کُشی

نسل‌کشی

GENOCIDE

نسل‌کشی یکی از جدی‌ترین و فاحش‌ترین جنایات‌های بین‌المللی به همراه جنایات‌های جنگی و جنایات‌های ضد بشریت است که در حقوق بین‌المللی جزایی قابل پیگرد است.^۱

بر اساس کنوانسیون پیشگیری از جنایت نسل‌کشی و مجازات آن، مصوب مجمع عمومی سازمان ملل متحد در سال ۱۹۴۸ در پی جنگ جهانی دوم، پنج گروه از اقدام‌ها نسل‌کشی محسوب می‌شوند در صورتی که «با قصد نابودی کامل یا بخشی از یک گروه ملی، قومی، نژادی یا مذهبی»^۲ رخ دهد. این پنج گروه عبارتند از: «(الف) کشتن اعضای گروه؛ (ب) ایجاد صدمه جدی جسمی یا روحی به اعضای گروه؛ (پ) تحمیل عمدی شرایطی بر زندگی گروه با برنامه ریزی برای نابودی جسمی کامل یا بخشی از آن؛ (ت) برقراری اقدام‌هایی برای جلوگیری از زاد و ولد در داخل گروه؛ و (ث) انتقال اجباری کودکان گروه به گروهی دیگر»^۳.

اعمال مختلف مندرج در این لیست ممکن است دارای ماهیت جنسی باشند. جلوگیری از زاد و ولد در یک گروه، از جمله از طریق سقط جنین اجباری، بارداری اجباری یا عقیم‌سازی اجباری، در صورت انجام با هدف نابودی کامل یا بخشی از یک گروه می‌تواند نسل‌کشی محسوب شود. استفاده گسترده از خشونت جنسی، به‌ویژه تجاوز جنسی، علیه یک گروه، می‌تواند باعث «آسیب جدی جسمی یا روانی»^۴ یا «تحمیل شرایطی بر زندگی گروه با برنامه ریزی برای نابودی جسمی کامل یا بخشی از آن»^۵ محسوب شود. در مورد ژان پل آکایسو، شهردار کمون تابا

در رواندا، قضات دادگاه بین‌المللی جزایی برای رواندا خاطرنشان کردند که «خشونت جنسی بخش جدایی ناپذیری در فرایند نابودی است که به‌ویژه زنان توتسی را هدف قرار داد و به نابودی آن‌ها و کل گروه توتسی کمک کرد.»^۶ خشونت جنسی علیه زنان توتسی به قصد دستیابی به «بدترین تحقیر عمومی، مثله کردن و چندین بار تجاوز، غالباً در انظار عمومی در محوطه دفاتر شورای شهر و یا مکان‌های عمومی دیگر و اغلب به وسیله بیش از یک مهاجم» از جمله اعمالی است که در این پرونده مورد پیگرد قرار می‌گیرد.^۷ در واکنش به استفاده گسترده از خشونت جنسی طی نسل‌کشی، قضات در مورد دیگری وجود «تجاوز به قصد نسل‌کشی» را تشخیص دادند.^۸

ممنوعیت نسل‌کشی در حقوق بین‌الملل مدون و نیز عرفی قید شده است و به‌عنوان یک هنجار قطعی قواعد آمره^۹ در نظر گرفته می‌شود. به این ترتیب، همه دولت‌ها وظیفه دارند از نسل‌کشی پیشگیری کنند و برای پیگرد قانونی و مجازات هرگونه عملی یاری دهنده به نسل‌کشی از جمله بر اساس صلاحیت قضایی جهانی قانون‌گذاری مناسب انجام دهند.

در سال ۲۰۱۹، گامبیا از میانمار به دیوان بین‌المللی دادگستری شکایت و این کشور را به نقض کنوانسیون نسل‌کشی متهم کرد و خواهان جلوگیری از اقدام‌های نسل‌کشی از جمله تجاوز و خشونت جنسی علیه مسلمانان روهینگیا در میانمار شد. این پرونده بی‌سابقه است زیرا اولین باری است که کشوری از کشور دیگری به خاطر تعدی‌های آن علیه جمعیت خودی آن شکایت می‌کند.^{۱۰}

مرتبط با این بخش: اساسنامه ژم، تجاوز، حقوق بین‌المللی جزایی

۱. اساسنامه رُم دادگاه بین‌المللی جزایی، A/CON.183/9، ۱۷ ژوئیه ۱۹۹۸ (لازم الاجرا از ۱ ژوئیه ۲۰۰۲)، ماده ۳.
۲. کنوانسیون پیشگیری از جنایت نسل‌کشی و مجازات آن («کنوانسیون نسل‌کشی»)، ۹ دسامبر ۱۹۴۸، ماده ۲.
۳. همانجا. این تعریف سپس در اساسنامه دادگاه‌های بین‌المللی جزایی برای یوگسلاوی سابق (ICTY) و رواندا (ICTR) و دادگاه بین‌المللی جزایی (ICC) گنجانده شده است.
۴. دادگاه بین‌المللی جزایی، عناصر جرم، ۳-۱۰ سپتامبر ۲۰۰۲ (بازبینی شده در سال ۲۰۱۰)، ماده ۶(ب)، زیرنویس ۳؛ B. X. R. A. Sitkin، Lee and G. Lee (2019)، «برای از بین بردن مردم: خشونت جنسی به‌عنوان شکلی از نسل‌کشی در درگیری‌های بوسنیا، رواندا و شیلی»، در Science Direct، دوره ۴۶، صص ۲۱۹-۲۲۴، ص ۲۲۰. برای مواردی که تجاوز جنسی یا انواع دیگر خشونت جنسی در نسل‌کشی انجام شده است، نگاه کنید به دادگاه بین‌المللی جزایی برای رواندا، *دادستان علیه آکایسو (Akayesu)*، دادنامه، ICTR-96-4-T، ۲ سپتامبر ۱۹۹۸، بندهای ۷۳۱-۷۳۴؛ دادگاه بین‌المللی جزایی برای رواندا، *دادستان علیه سیلوستر گاکومبتسی (Sylvestre Gacumbtsi)*، دادنامه ICTR-2001-64-T، ۱۷ ژوئن ۲۰۰۴، بندهای ۲۹۱-۲۹۲.
۵. نگاه کنید به سیتکین و همکاران، ۲۰۱۹، منبع پیش‌گفته، صص ۲۲۱-۲۲۲، بحثی در مورد برده‌گیری جنسی زنان در رواندا که در شرایطی زندانی بودند که نابودی جسمی آن‌ها تضمین شده بود.
۶. دادگاه بین‌المللی جزایی برای رواندا، دادنامه آکایسو (*Akayesu*)، منبع پیش‌گفته، بند ۷۳۱.
۷. همان منبع.
۸. در سال ۲۰۱۱، پائولین نیراماسوهوکو (Pauline Nyiramasuhuko) در دادگاه بین‌المللی جزایی برای رواندا به جرم تجاوز جنسی در نسل‌کشی، دقیقاً به جرم «نسل‌کشی و تحریک به تجاوز جنسی»، متهم و محکوم شد. نگاه کنید به دادگاه بین‌المللی جزایی برای رواندا، *دادستان علیه نیراماسوهوکو و دیگران*، دادنامه و حکم، ICTR-98-42-T، ۲۴ ژوئن ۲۰۱۱.
۹. *jus cogens*. برای حقوق مدون، نگاه کنید به به‌ویژه به کنوانسیون نسل‌کشی، منبع پیش‌گفته، و اساسنامه رُم، منبع پیش‌گفته. ماهیت عرفی این ممنوعیت نیز از زمان رای دیوان بین‌المللی دادگستری (ICJ) درباره

فعالیت‌های مسلحانه در قلمرو کنگو (جمهوری دموکراتیک کنگو علیه رواندا)، ۱۹ دسامبر ۲۰۰۵، بند ۶۴، در سطح گسترده‌ای پذیرفته شده است؛ دیوان بین‌المللی دادگستری (ICJ)، *تحفظ نسبت به کنوانسیون پیشگیری از جنایت نسل‌کشی و مجازات آن*، نظر مشورتی، ۲۸ مه ۱۹۵۱، ص ۲۳. این ممنوعیت همچنین در رویه قضایی دادگاه‌های بین‌المللی به رسمیت شناخته شده است، برای مثال نگاه کنید به دادگاه بین‌المللی جزایی برای رواندا، *دادستان علیه روزیندانا و پکاییشما (Pkeyishema و Ruzindana)*، دادنامه، ICTR-95-1-T، ۲۱ مه ۱۹۹۹، بند ۸۸؛ دادگاه بین‌المللی جزایی برای رواندا، *دادستان علیه روتاگاندا (Rutaganda)*، دادنامه، ICTR-96-3، ۶ دسامبر ۱۹۹۹، بند ۴۶.

۱۰. دیوان بین‌المللی دادگستری (ICJ)، *کاربرد کنوانسیون پیشگیری از جنایت نسل‌کشی و مجازات آن (گامبیا علیه میانمار)*، ۱۱ نوامبر ۲۰۱۹.

پیوست: معاهده‌های مربوطه بین‌المللی و منطقه‌ای

تا به امروز، هیچ عهدنامه جهانی الزام‌آوری وجود ندارد که به صراحت بر منع و پیشگیری و پاسخ‌گویی برای خشونت جنسی و جنسیتی پردازد. با این حال، آنچه موجود است، مقرراتی در عهدنامه‌های متعدد بین‌المللی، منطقه‌ای و ملی است که جنبه‌های مختلف پیشگیری و پاسخ‌گویی در مورد خشونت را دربر می‌گیرند و طیف وسیعی از موضوع‌ها، از فرایندهای عدالت گرفته تا حقوق قربانیان را پوشش می‌دهند. دانش گسترده‌ای در مورد این موضوع طی سال‌ها از طریق نوشته‌های دانشگاهی و سایر شکل‌های انتشاراتی گرد آمده است.

هدف از این پیوست برشمردن معاهده‌های اصلی، چارچوب‌ها و دیگر منابع مهم برای فعالان در زمینه موضوع‌های مربوط به خشونت جنسی و جنسیتی است. بایستی توجه کرد که این لیست جامع نیست.

معاهده‌های الزام‌آور بین‌المللی

- کنوانسیون (I) برای بهبود وضعیت مجروحان و بیماران نیروهای مسلح در میدان («کنوانسیون ژنو ۱») (۱۹۴۹)
[موارد نقض فاحش بر اساس ماده ۵۰ به معنای شمول تجاوز جنسی و انواع دیگر خشونت جنسی تفسیر شده

است.]

- کنوانسیون (II) برای بهبود وضعیت مجروحان و بیماران و کشتی‌شکسته‌گان نیروهای مسلح در دریا («کنوانسیون ژنو ۲») (۱۹۴۹) [موارد نقض فاحش بر اساس ماده ۵۱ به معنای شمول تجاوز جنسی و سایر انواع خشونت جنسی تفسیر شده است.]

- کنوانسیون (III) مربوط به رفتار با اسیران جنگی («کنوانسیون ژنو ۳») (۱۹۴۹) [موارد نقض فاحش بر اساس ماده ۱۲۹ به معنای شمول تجاوز جنسی و انواع دیگر خشونت جنسی تفسیر شده است.]

- کنوانسیون (IV) مربوط به حمایت از اشخاص غیرنظامی در زمان جنگ («کنوانسیون ژنو ۴») (۱۹۴۹) [ماده ۲۷(۲) به صراحت هرگونه حمله به ناموس [زنان]، به ویژه [...] تجاوز جنسی، فحش‌ای اجباری، یا هر شکلی از تعرض منافی عفت را ممنوع کرده است.]

- میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی (۱۹۶۶) [کمیته حقوق بشر تشخیص داد که تجاوز و سایر شکل‌های خشونت جنسی، مواد ۲(۱)، ۷، ۱۷، ۲۳(۱)، ۲۴(۱) و ۲۶ کنوانسیون را نقض می‌کند، و تعریف نادرست تجاوز به عنف و مهلت مرور زمان آن در قانون‌های داخلی ناقض مواد ۲(۳) کنوانسیون، همراه با مواد ۳، ۷، ۹، ۲۴ و ۲۶ است.]

- پروتکل الحاقی کنوانسیون ژنو در ۱۲ آگوست ۱۹۴۹ و مربوط به حمایت از قربانیان درگیری‌های مسلحانه بین‌المللی (پروتکل I) (۱۹۷۷) [ماده ۷۵(۲) محافظت عمومی، از جمله علیه خشونت جنسی و جنسیتی ارائه می‌کند و ماده ۷۶(۱) به صراحت از زنان در برابر «تجاوز جنسی، فحش‌ای اجباری و هر نوع تعرض منافی عفت»

محافظت می‌کند.]

- پروتکل الحاقی به کنوانسیون ژنو در ۱۲ آگوست ۱۹۴۹ و مربوط به حمایت از قربانیان درگیری‌های مسلحانه غیر بین‌المللی (پروتکل II) (۱۹۷۷) [ماده ۴(۲)(e)] محافظت عمومی، از جمله علیه خشونت جنسی و جنسیتی ارائه می‌کند.]
- کنوانسیون ضد شکنجه و دیگر رفتارها یا مجازات‌های ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز (۱۹۸۷) [کمیته مبارزه با شکنجه در موارد مختلف به این نتیجه رسید که تجاوز و دیگر اعمال خشونت جنسی طبق این کنوانسیون شکنجه محسوب می‌شود.]
- کنوانسیون حقوق کودک (۱۹۹۰) [ماده ۱۹ و ۳۴ به صراحت از کودکان در برابر خشونت‌های جنسی و جنسیتی محافظت می‌کند.]
- اساسنامه رُم دادگاه بین‌المللی جزایی (۱۹۹۸) [پیگرد قانونی جرائم جنسی و جنسیتی (SGBC) به‌عنوان نسل‌کشی (ماده ۶)، جنایت‌های ضد بشریت (ماده ۷) و جنایت‌های جنگی (ماده ۸)، از جمله تجاوز جنسی، برده‌داری جنسی، فحش‌ای اجباری، بارداری اجباری، عقیم‌سازی اجباری، دیگر شکل‌های خشونت جنسی و قاچاق زنان و کودکان].
- کنوانسیون رفع کلیه شکل‌های تبعیض علیه زنان (CEDAW) (۱۹۷۹) و پروتکل الحاقی آن (۱۹۹۹).
- پروتکل جلوگیری، سرکوب و مجازات قاچاق انسان به‌ویژه زنان و کودکان، مکمل کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه جرائم سازمان‌یافته فراملی (۲۰۰۰) [پیگرد قانونی جرائم جنسی و جنسیتی (SGBC)، از جمله استعمار جنسی، طبق ماده ۳(الف)].

معاهده‌های منطقه‌ای

اروپا

- کنوانسیون اروپایی حقوق بشر (۱۹۵۳) [دادگاه حقوق بشر اروپا تشخیص داده است که تجاوز جنسی نوعی شکنجه است که در ماده ۳ ممنوع شده است].
- کنوانسیون شورای اروپا در مورد اقدام علیه قاچاق انسان (۲۰۰۵).
- کنوانسیون شورای اروپا در مورد حمایت از کودکان در برابر استثمار جنسی و سوءاستفاده جنسی (۲۰۰۷).
- کنوانسیون شورای اروپا در مورد پیشگیری و مبارزه با خشونت علیه زنان و خشونت خانگی (کنوانسیون استانبول) (۲۰۱۱).

قاره آمریکا

- کنوانسیون حقوق بشر آمریکا (۱۹۶۹) [دادگاه حقوق بشر قاره آمریکا ماده ۵ را به‌عنوان ماده محافظت از سوءاستفاده جنسی تفسیر کرد].
- کنوانسیون پیشگیری، مجازات و ریشه‌کن کردن خشونت علیه زنان در قاره آمریکا (کنوانسیون بلم دو پارا *Belém do Pará*) (۱۹۹۴).

آفریقا

- منشور حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا (۱۹۸۱) [طیف وسیعی از ماده‌های منشور به مبارزه با مصونیت از مجازات برای خشونت جنسی و جنسیتی می‌پردازند و کمیسیون حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا آن‌ها را مرتبط با این مبارزه تفسیر کرده است، از جمله ماده‌های ۵ (شکنجه و دیگر بدرفتاری‌ها)، ۱۸ (۳) (رفع تبعیض علیه زنان)].
- پروتکل منشور حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا در مورد

- حقوق زنان در آفریقا (پروتکل مابوتو) (۲۰۰۳).
 • کمیسیون حقوق بشر و حقوق مردم آفریقا، رهنمودهای مبارزه با خشونت جنسی و پیامدهای آن در آفریقا (۲۰۱۷).

آسیا و اقیانوسیه

- اعلامیه در مورد محو خشونت علیه زنان در منطقه آسه‌آن (۲۰۱۳).
- برنامه بازبینی شده در اقیانوس آرام برای اقدام در مورد پیشرفت زنان و برابری جنسیتی (*Revised Pacific Platform for Action on Advancement of Women and Gender Equality*) (۲۰۰۵-۲۰۱۵).
 [منشور منطقه‌ای برای توجه به چالش‌های نوظهور، از جمله خشونت جنسی، از طریق جمع‌آوری داده‌ها، اتخاذ سیاست‌ها و برنامه‌ها].

قطعه‌نامه‌ها، بیانیه‌ها و توصیه‌های سازمان ملل

بیانیه‌های مجمع عمومی سازمان ملل متحد (UNGA)

- اعلامیه محو تبعیض علیه زنان (۱۹۶۷) [ماده ۸ به‌صراحت مبارزه با انواع قاچاق و بهره‌برداری از فحشا را دربر می‌گیرد].
- اعلامیه محو خشونت علیه زنان (۱۹۹۳) [منع همه نوع خشونت از جمله خشونت جنسی].

مصوبات شورای امنیت سازمان ملل متحد

- قطعه‌نامه ۱۳۲۵ (۲۰۰۰) شورای امنیت [به اثر درگیری‌های مسلحانه بر زنان و دختران توجه و نیاز به حمایت ویژه در

- برابر خشونت جنسی و جنسیتی را اعلام می‌کند].
 قطعنامه ۱۸۲۰ (۲۰۰۸) شورای امنیت [خواستار اقدام‌های ویژه‌ای برای محافظت از زنان و دختران در برابر خشونت‌های جنسی و جنسیتی در درگیری‌های مسلحانه است و اعلام می‌کند که تجاوز به عنف و دیگر شکل‌های خشونت جنسی می‌تواند جنایت‌های جنگی، جنایت‌های ضد بشریت یا نسل‌کشی باشد].
- قطعنامه ۱۸۸۸ (۲۰۰۹) شورای امنیت [از همه طرف‌های درگیری مسلحانه می‌خواهد اقدام‌های لازم را برای محافظت از غیرنظامیان در برابر خشونت‌های جنسی و جنسیتی و اعزام مشاوران حمایت از زنان برای تسهیل در اجرای قطعنامه‌های شورای امنیت در مورد زنان و صلح و امنیت را انجام دهند].
- قطعنامه ۱۸۸۹ (۲۰۰۹) شورای امنیت [زنان، صلح و امنیت: مسئولیت دولت‌ها را در پایان بخشیدن به مصونیت از مجازات و پیگرد قانونی مسئولان انواع خشونت‌های جنسی و جنسیتی در درگیری‌های مسلحانه اعلام می‌کند].
- قطعنامه ۱۹۶۰ (۲۰۱۰) شورای امنیت [طرف‌های درگیری مسلحانه را تشویق می‌کند تا تعهد مشخصی را برای مقابله با خشونت جنسی بپذیرند و اجرا کنند و کشورهای عضو نیز آموزش کافی در مورد خشونت جنسی و جنسیتی را به پرسنل پلیس و ارتش ارائه دهند].
- قطعنامه ۲۱۰۶ (۲۰۱۳) شورای امنیت [خواستار اعزام بیشتر مشاوران حمایت از زنان است و از کمیته‌های تحریم می‌خواهد تا مجازات‌های هدف‌مندی را علیه مرتکبان و هدایت کنندگان اعمال خشونت جنسی و جنسیتی در

درگیری اجرا کنند].

- قطعنامه ۲۴۶۷ (۲۰۱۹) شورای امنیت [خواستار تقویت عدالت و پاسخ‌گویی در مورد خشونت جنسی و جنسیتی است و به ضرورت اتخاذ رویکرد بازمانده‌محور در هنگام پیشگیری و واکنش به این جنایت‌ها توجه می‌کند].

توصیه‌های CEDAW

- کمیته رفع تبعیض علیه زنان در سازمان ملل متحد، توصیه عمومی شماره ۱۹: خشونت علیه زنان (۱۹۹۲).
- کمیته رفع تبعیض علیه زنان در سازمان ملل متحد، توصیه عمومی شماره ۳۵: خشونت مبتنی بر جنسیت علیه زنان، به‌روزرسانی توصیه عمومی شماره ۱۹ (۲۰۱۷).

سایر عهدنامه‌ها و اسناد ابرازی

- برنامه عمل پکن (۱۹۹۵) [دولت‌ها متعهد می‌شوند که آموزش حقوق بشر حساس به جنسیت را به نهادهای اجرای قانون ارائه دهند و سازوکارهای نهادی را برای دادن گزارش درباره اعمال خشونت جنسی و جنسیتی ایجاد یا تقویت کنند].
- اصول قاهره - آروشا (Cairo-Arusha) در مورد صلاحیت قضایی جهانی در مورد نقض فاحش حقوق بشر (۲۰۰۲) [تشخیص می‌دهد که جرائم جنسیتی در زمان جنگ، مانند تجاوز نقض حقوق بشر هستند و در پی دریافت پاسخ‌گویی برای خشونت‌های جنسیتی است که در زمان صلح نیز انجام شده است].
- تحقیق کمیته بین‌المللی صلیب سرخ در مورد حقوق بین‌المللی بشردوستانه عرفی (۲۰۰۵) [قاعده‌های ۹۳،

۹۴، ۱۳۴ و ۱۵۶ به صراحت خشونت جنسی و جنسیتی را منع می‌کند.]

- مجمع عمومی سازمان ملل متحد، اصول و رهنمودهای سازمان ملل در مورد حق قربانیان نقض فاحش حقوق بین‌المللی حقوق بشر و نقض جدی حقوق بین‌المللی بشردوستانه برای جبران حقوقی و غرامت (۲۰۰۵) [اطلاعات مفصلی در مورد جبران خسارت و غرامت مربوط به خشونت جنسی و جنسیتی ارائه می‌دهد].
- کمیسیون حقوق بشر سازمان ملل متحد، مجموعه اصول به‌روز شده برای حمایت و ارتقا حقوق بشر از طریق اقدام برای مبارزه با مصونیت از مجازات (گزارش کارشناس مستقل برای به‌روزرسانی مجموعه اصول مبارزه با مصونیت از مجازات، دایان اورنتلیچر) (۲۰۰۵).
- دفتر مواد مخدر و جرائم سازمان ملل متحد (UNODC)، کتابچه راهنما در مورد پیگردهای موثر قانونی در مورد خشونت علیه زنان و دختران (۲۰۱۰) [به دادستان‌ها در وظیفه خود برای حمایت از حاکمیت قانون در موارد مربوط به خشونت علیه زنان و دختران از جمله خشونت جنسی و جنسیتی کمک می‌کند].
- گروه ۷ (G7)، اعلامیه جلوگیری از خشونت جنسی در درگیری (۲۰۱۳).
- سند خط‌مشی در مورد جنایت‌های جنسی و جنسیتی، دادستانی دادگاه بین‌المللی جزایی (۲۰۱۴).
- موسسه بین‌المللی تحقیق کیفی (IICI)، رهنمودهایی برای تحقیق در مورد خشونت جنسی و جنسیتی علیه مردان و پسران (۲۰۱۶).
- شبکه اطلاعات بین‌المللی حقوقی، «الزام‌های قانونی،

- جرائم خشونت جنسی و جنسیتی « (۲۰۱۷).
جلوگیری از خشونت جنسی در درگیری، پروتکل
بین‌المللی مستندسازی و تحقیق درباره خشونت جنسی
در درگیری (ویراست دوم ۲۰۱۷).
- اصول لاهه در مورد خشونت جنسی (۲۰۱۹).

گزارش‌های فدراسیون بین‌المللی جامعه‌های حقوق بشر (FIDH) در مورد خشونت‌های جنسی و جنسیتی

- فرهنگ عدالت در دوره گذار، الف تا ی (۲۰۱۲)، در:
[https://fr.calameo.com/
read/0015316380668518336f9](https://fr.calameo.com/read/0015316380668518336f9)
قربانیان خشونت جنسی در جمهوری دمکراتیک کنگو
به ندرت به عدالت می‌رسند و هیچ‌گاه غرامت دریافت
نمی‌کنند (۲۰۱۳)، در:
https://www.fidh.org/IMG/pdf/rapport_rdc_.pdf
مصر: کنار گذاشتن زنان - خشونت جنسی در حوزه
عمومی (۲۰۱۴)، در:
https://www.fidh.org/IMG/pdf/egypt_sexual_violence_uk-webfinal.pdf
افشای ریاکاری دولت: خشونت جنسی توسط نیروهای
امنیتی در مصر (۲۰۱۵)، در:
https://www.fidh.org/IMG/pdf/egypt_report.pdf
«تنها چیزی که می‌خواهم غرامت است»، دیدگاه‌های
قربانیان خشونت جنسی در مورد غرامت در پرونده بمبا در
دادگاه بین‌المللی جزایی (۲۰۱۷)، در:
<https://www.fidh.org/IMG/pdf/rca705ang.pdf>
- ناشنیده، حساب نشده: به‌سوی پاسخ‌گویی برای خشونت
جنسی و جنسیتی در دادگاه بین‌المللی جزایی و ورای آن

در: (۲۰۱۸)،

https://www.fidh.org/IMG/pdf/sgbv_721a_eng_au_20_nov_2018_13h_web.pdf

عراق- جنایت‌های جنسی و جنسیتی علیه جامعه ایزدی:
نقش مبارزان خارجی داعش (۲۰۱۸)، در:

<https://www.fidh.org/IMG/pdf/irak723angweb.pdf>

در مالی مرکزی، جمعیت غیرنظامی بین تروریسم و
ضدتروریسم گرفتار شده‌اند (۲۰۱۸)، در:

https://www.fidh.org/IMG/pdf/fidh_centre-of-mali_population-sized-between-terrorism-and-counter-terrorism_727_en_november2018.pdf

پاسخ‌گویی برای جنایت‌های جنسی مرتبط با درگیری‌ها در
شرق اوکراین، پرسش و پاسخ (۲۰۱۸)، در:

<https://www.fidh.org/IMG/pdf/ukraine722angweb.pdf>

تأثیر دادرسی در مبارزه با خشونت جنسی و پیامدهای آن
در آفریقا (۲۰۱۹)، در:

https://www.fidh.org/IMG/pdf/fidh-lhr_compendium_impact_of_litigation_on_combating_sgbv_in_africa_nov2019.pdf

• آیا عدالتی برای دارفور وجود خواهد داشت؟ مصونیت
از مجازات مستمر در برابر تغییرات سیاسی، گزارش
مأموریت حقیقت‌یابی (۲۰۱۹)، در:

https://www.fidh.org/IMG/pdf/sudan_darfur_.pdf

**Sexual and gender-based violence
A glossary from A to Z**

International Federation for Human Rights (FIDH)

Guided by Guissou Jahangiri
Translator (Persian), Editor: Khalil Rostamkhani
Proof-reading: Shourangiz Dadashi
Cover design & Layout: Rooholamin Amini

Politis Asia No. 23
Armanshahr Publishing
First edition: Spring 2021
Print-run: 500 copies
Digital English version: <https://bit.ly/3gaA17n>
All rights reserved for the publisher

The responsibility for the publication lies with Armanshahr Publishing and for the contents with the writer and they can in no way be assumed to reflect the views of the above institution.

Sexual and gender-based violence: A glossary from A to Z

International Federation for Human Rights (FIDH)

Translator (Persian): Khalil Rostamkhani

Politis Asia

23

Sexual and gender-based violence A glossary from A to Z

**International Federation for Human Rights
FIDH
Persian translation: Khalil Rostamkhani**

**Armanshahr Publishing
Spring 2021**